

KOROŠKI

svetnikar

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

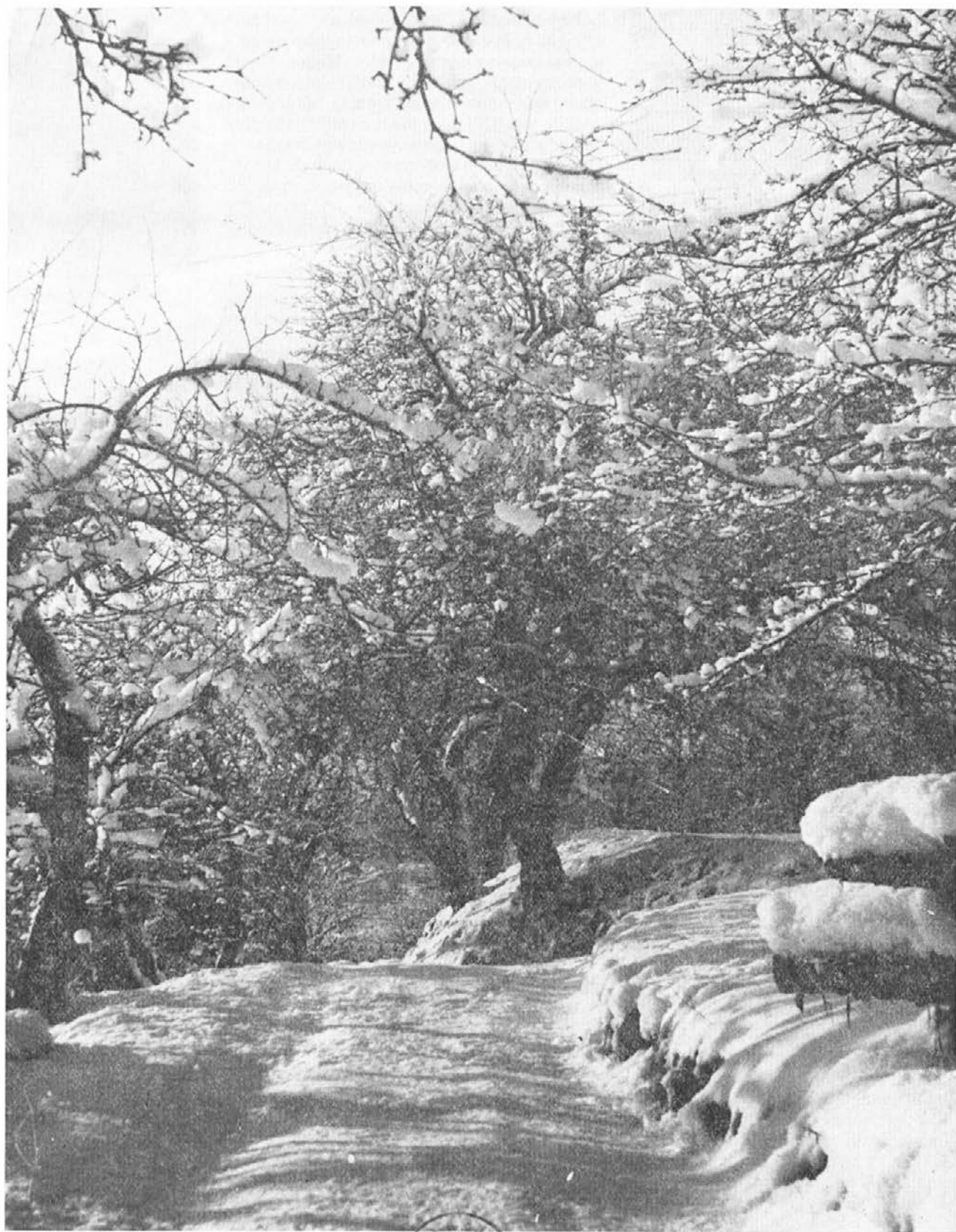
Leto XXVIII

Ravne na Koroškem, 25. januarja 1978

Št. 1

V LETU
TITOVIH
JUBILEJEV
200 000 t
JEKLA

Srečno
1978

D87 363

OB VSTOPU V LETO 1978

URESNIČEVANJE CILJEV RAZVOJA
1976—1980 ZAOSTAJA. ZAMUJENO BO
TREBA NADOMESTITI

Jugoslovansko železarstvo ni porok hitrega razvoja gospodarstva. Nizka produktivnost v sedanosti in še neubran razvoj za prihodnost nista vzpodbudna. Tudi slovenske železarne svojo vlogo pomanjkljivo izpolnjujejo. V petletnem načrtu SŽ zaostajajo in ovirajo tudi druge. V dohodkovni povezanosti mora jeklarstvo postati pospeševalnik razvoja. Večje plodove naj da že tretje leto sedanjega srednjeročnega obdobja.

Na podlagi naše nove ustavne ureditve je zvezna skupščina konec leta 1975 sprejela zakon o temeljnih sistema družbenega planiranja in o družbenem planu Jugoslavije. Ta dokument pomeni, da je planiranje na vseh območjih in dejavnostih združenega dela in splošne družbene aktivnosti dobilo mesto in vlogo, ki mu v samoupravnih ureditvi pripada. Sistem družbenega planiranja pa še ne kaže takih sadov, kot jih od njega pričakujemo. Pozno sprejet zakon je vplival tudi na izdelovanje ter sprejemanje družbenega plana Jugoslavije, družbenih planov republik in organizacij združenega dela za obdobje 1976 do 1980. Ti so bili sprejeti šele v drugem polletju prvega leta novega petletnega obdobja, vsi dogovori o razvoju posameznih dejavnosti, ki so sestavina družbenega načrta Jugoslavije,

pa še pred vstopom v tretje leto srednjeročnega plana niso dobili domovinske pravice. To brez dvoma vpliva na uresničevanje zasnovanih ciljev gospodarske krepitve in zboljševanja družbene ter življenjske ravni. V teh dogajanjih nas najbolj zanima gibanje proizvodnje in razvoj črne metalurgije, ali še več: celotnega jugoslovanskega železarstva.

NIZKA RAVEN PROIZVODNJE

Jugoslovanska črna metalurgija k razvijanju naše samoupravne ureditve ne prispeva pomembnega deleža. Njeno stanje v proizvodnji, produktivnosti, ekonomičnosti in usklajenosti v razvoju je tako, da na njenih temeljih ni možno zgraditi stabilne nadgradnje kovinsko predelovalne industrije. In če še upoštevamo, da tudi kovinsko predelovalni kompleks pestijo podobne slabosti, je razumljivo, da na primer v strojogradnji v borbi z razvitimi zahodnimi gospodarstvi nismo konkurenčni.

Najboljše so primerjave z Avstralijo.

Avstralija je celina, ki je po površini 30-krat večja od Jugoslavije, prebivalcev pa nima niti dve tretjini naše države. Zaradi lastnih surovin je ta daljna dežela znana po volni, mesu in kožah, s proizvodnjo in uporabo jekla pa je pričela v glavnem šele po drugi svetovni vojni. Primerjava iz leta 1976 pa je naslednja:

	Avstralija	SFRJ
— prebivalcev	13.916.000	21.560.000
— izvoza — 000 \$	9.556.000	4.880.000
— proizvodnja jekla — ton	7.937.000	2.751.391
— proizvodnja jekla na prebivalca — kg	567	128
— poraba jekla na prebivalca — kg	554	185

Že iz teh podatkov, zlasti v dvakrat večjem izvozu, se vidi, da ima Avstralija razvito gospodarstvo. To je jasno tudi v jeklarski industriji.

Proizvodnja jekla je v Avstraliji kljub avtonomnosti posameznih držav vodena enotno, celotno obsega ena sama korporacija Broken Hill. Razdeljena je na štiri železarne, od katerih je najpomembnejša Port Kembla. Leta 1976, ko je recesija že imela posledice, je ta železarna izdelala:

— koksa	2,8 milijona ton
— grodlja	4 milijona ton
— jekla	4,8 milijona ton

in imela zaposlenih 20.000 ljudi, od tega 3150 Jugoslovancev.

V istem času je celotna jugoslovanska črna metalurgija dala 1,8 milijona ton koksa, 1,6 milijona ton grodlja, 2,75 milijona ton jekla ter skupaj zaposlovala 77.500 ljudi in to v sedmih železarnah. Res je, da je mehanska in druga predelava jekla v naših železarnah bolj razvita, razlika v produktivnosti v Port Kemblo pa je vendar 1 : 4.

Jugoslovansko črno metalurgijo pesti razdrobljenost, vsaka republika ima železarno, ki ima tudi svoj razvoj, želijo pa

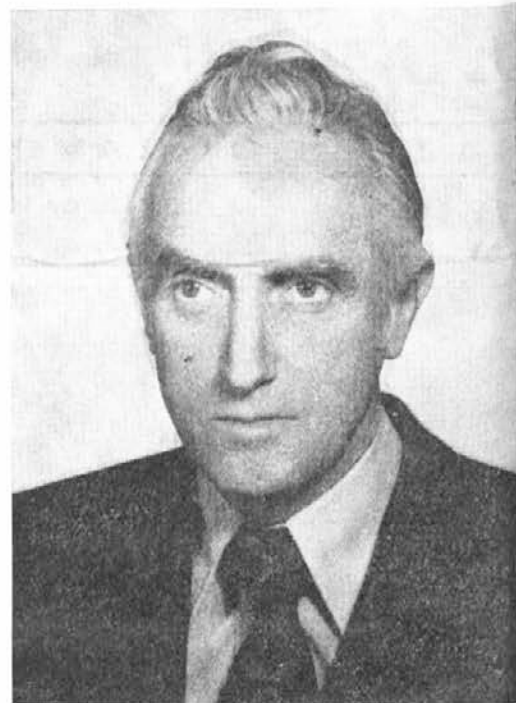
graditi še nove. Neusklajen razvoj pa je problem, ki bi moral družbi povzročiti večjo skrb, saj tudi za prihodnost ne obeta nič dobrega.

VELIKE ŽELJE ZA NALOŽBE, MAJHNE ZA PROIZVODNJO

Po dolgem prerekanju predvsem strokovnih delavcev in republiških struktur smo pred objavo dogovora o temeljnih družbenega načrta Jugoslavije za razvoj črne metalurgije za obdobje od 1976 do 1980. Ta dokument predvideva, da se bodo letne proizvodne zmogljivosti surovega jekla povečale na 7.130.000 ton. Posamezne republike bodo imele naslednje deleže:

— Bosna in Hercegovina	2.650.000 ton
— Srbija	1.670.000 ton
— Makedonija	1.100.000 ton
— Slovenija	960.000 ton
— Hrvatska	450.000 ton
— Črna gora	300.000 ton

Za nas je neprijetno, ker tabelarni pregled omenjenega dogovora prikazuje, da so proizvodne zmogljivosti v slovenskih železarnah že leta 1975, to je v izhodiščnem letu sedanjega petletnega plana, znašale 450.000 ton SM jekla in 510.000 ton elektro

Gregor Klančnik

jekla, skupaj 960.000 ton, kar pomeni, da do leta 1980 v Sloveniji niso potrebne naložbe v nove talilniške peči.

Dogovor o razvoju črne metalurgije v petletnem obdobju 1976 do 1980 pa vendar tudi SŽ odpira možnost, da že v tem srednjeročnem obdobju s pomočjo olajšav za prioritetne dejavnosti povečajo in kakovostno spremenijo strukturo proizvodnje surovega jekla. V točki 4, členu 6 je rečeno, da bodo imele pri razvoju prednost: »zmogljivosti za proizvodnjo surovega jekla (skupaj s konti livom), razen elektro jekla za navadne kvalitete (JUS, kvaliteta skupina 1).«

To pomeni, da se proizvodnja kvalitetnih in plemenitih elektro jekel lahko razvija. Isti dokument razvoj proizvodnje elektro jekla odobrava tudi v zadnjem odstavku 9. člena, ki pravi:

»Na podlagi planov in programov razvoja organizacij združenega dela ter družbenih planov republik in avtonomnih pokrajin je za optimaliziranje obstoječih železarn mogoče zgraditi tudi večje zmogljivosti za proizvodnjo elektro jekla, kot so predvidene v tem členu, s tem da bo celotna proizvodnja tega jekla usklajena z možnostmi trga, da temelji predvsem na domačih surovinah in da ji je zagotovljena dolgoročna preskrba z električno energijo. Potrebne količine surovin iz uvoza za proizvodnjo elektro jekla bodo proizvajalci elektro jekla zagotovili z lastnim izvozom.«

To določilo torej poleg spremembe strukture proizvodnje SM na elektro kvalitete daje možnost tudi za povečanje zmogljivosti nad omejitvijo po tabelarnem pregledu, ki slovenskim železarnam zapira razvoj, vendar s pogojem, da so oskrbljene uvozne surovine in da je tako povečanje usklajeno s tržnimi potrebami.

Dogovor o temeljnih družbenega načrta Jugoslavije za razvoj črne metalurgije v sedanjem petletnem obdobju je le delno

zadovoljil ambicije republik. Tudi republika Slovenija ne more biti zadovoljna, saj kljub specializirani proizvodnji in relativno skromnemu planu povečanja proizvodnih zmogljivosti v tabelarnem predlogu nima manevrskega prostora za svoj razvoj in ga bo morala uresničiti z drugimi zahtevnejšimi določili dogovora. Odprtih pa je v celoti ostala vrsta zahtev in načrtov republik, med katerimi je najbolj problematična dilema, ali je umestna gradnja nove železarne v Prijedoru in optimizirati Sisak. To naj bi rešil tako imenovani načrt o kontinuiteti črne metalurgije do leta 1985. Velik del tega je že v načrtih, v gradnji ali celo že zgrajeno, potrebnega sporazuma pa še ni.

Začnimo pri SR Bosni in Hercegovini. Železarna Zenica je pred sklenitvijo svoje največje razširitve. Obratujejo že: nova konvertorska jeklarne za napravo za ulivanje gredic, valjarna gredic, profilov in žice, gradijo že plavž s 1386 m³, povečati bo treba le še koksarno in železarna Zenica bo postala zaključena celota s proizvodnjo 2.650.000 ton surovega jekla letno.

RMK Zenica pa ima večje ambicije. Zahteva še gradnjo nove železarne Prijedor za polizdelke, gredice in slabe. Po načrtih, izdelanih v Sovjetski zvezi, naj bi postavili plavž in konvertorsko jeklarne s kapaciteto okrog 2 milijona ton gredic in slabov. Ta projekt je v konfliktu s projektom MK železarne Sisak, zato kljub pritisku ni dobil zelene luči v sedanjem petletnem planu, računajo pa na obdobje do leta 1985.

SR Hrvatska je odložila načrt za gradnjo velike jadranske železarne, ne odstopi pa od povečanja železarne Sisak, za katero načrtuje nov plavž in konvertorsko jeklarne z zmogljivostjo 1,3 milijona ton gredic in slabov. Koksarna v Bakru z zmogljivostjo 850.000 t koksa je pred dograditvijo. V predelavi jekla načrtuje Sisak gradnjo nove valjarne za brezživne cevi z zmogljivostjo 450.000 ton cevi letno.

Tudi Jadranska železarna Split se bo povečala na zmogljivost 120.000 ton.

SR Srbija nadaljuje z gradnjo železarne Smederevo. Gradijo nov plavž z zmogljivostjo milijon ton grodlja, valjarno za toplo valjane trakove, zgradili bodo še tandem progo za hladno valjane trakove; ostali obrati že obratujejo, kar pomeni, da bodo v dogovoru predvidene zmogljivosti 1.670.000 ton jekla lahko dosežene pred letom 1980.

SR Makedonija — železarna Skopje ima že zgrajene predelovalne obrate, povečati mora še proizvodnjo jekla, in to z gradnjo plavža, konvertorske jeklarne in naprave za ulivanje slabov. To bo možno uresničiti v prihodnjem petletnem obdobju in tako bo ta železarna imela zmogljivost okrog 2,2 milijona ton jekla, od tega 300.000 ton v elektro obločni peči.

SR Črna gora ima vse svoje načrte v železarni Nikšić. Tam že gradijo novo elektro jeklarne s ponovno tehnologijo z zmogljivostjo 400.000 ton in napravo za ulivanje gredic s propustnostjo 200.000 ton letno. Gradijo prav tako bločno progo 850 Ø, kovačnico, jeklolivarno, vzmetarno in druge obrate. Železarna Nikšić bo torej v tem petletnem obdobju dosegla zmogljivost blizu pol milijona ton kvalitetnih in plemenitih jekel letno, razpolagala pa bo tudi s predelovalnimi obrati.

KAKOVOST IN IZVOZ, PRIHODNOST SLOVENSKEGA JELEZARSTVA

SR Slovenija s SŽ nima na področju črne metalurgije velikih ambicij. Prihodnost slovenskega jeklarstva je v kvalitetnih in zlahtnih jeklih. Do sklenitve naslednjega petletnega obdobja mora biti sklenjen proces strukturalnega spreminjanja proizvodnje jekla, v celoti opuščen SM postopek in povečane zmogljivosti elektro jekla na milijon ton letno. Proizvodnja bo znašala: na Jesenicah okrog 570.000 ton, na Ravnah 250.000 ton in v Štorkah okrog 180.000 ton. Vsaka železarna bo imela v glavnem svoj sklenjeni cikel proizvodnje, z večjo izmenjavo polizdelkov pa bodo lažje obvladale tehnologijo in dosegale višje izplene.

Po teh načrtih se bodo proizvodne zmogljivosti jekla v Jugoslaviji brez upoštevanja Prijedora do leta 1985 povečale na okrog 9,5 milijona ton letno, realne potrebe pa ne bodo presegale 8 milijonov ton. Vzporedno je namreč treba povečevati porabo jekla ali razvijati konkurenčno sposobnost predelovalne industrije; za kitajske skoke pa še Kitajci niso sposobni. To pomeni, da našo samoupravno družbo čaka težko in politično zahtevno usklajevanje. Neskladnosti pa se v celoti ne moremo več otresti. Ob deficitarnosti določenih asortimanov jekla je hiper produkcija že na pohodu predvsem v ploščnatih asortimanih, zlasti, v hladno valjanih trakovih in pločevini. Imeli bomo zmogljivosti: v Skopju, ki so že zgrajene, okrog milijon ton, v Smederevu v načrtu 800.000 ton in na Jesenicah že zgrajenih 150.000 ton hladno valjane pločevine. Izvoz bo edini izhod racionalnemu koriščenju za naše potrebe dvakrat prevelikih zmogljivosti.

Izvoz pa ni lahka rešitev, saj vemo, da dežele v razvoju same gradijo svojo črno metalurgijo, železarne zahodnih razvitih držav, zlasti evropske, pa preživljajo težko recesijo, ki ne kaže na skorajšnjo ozdravitev.

Podobno bo tudi na področju plemenitih jekel, kjer bo zbir proizvodnje SŽ in Nikšića presegal jugoslovanske potrebe. Pospešena gradnja predelovalnih obratov za končne izdelke iz plemenitih jekel, namenjenih za zmanjšanje uvoza in za izvoz bo edina in tudi zelo koristna rešitev. Tega se moramo zavedati zlasti v SR Sloveniji, zato ni naključje, zakaj smo prav pri nas ustanovili skupnost izdelave in predelave jekla. Težji problem kot proizvodnja bo torej plasma jekla, ki zahteva enotno in učinkovito prodajno organizacijo zlasti pri uveljavljanju na zunanjih tržiščih.

Družbeni plan Slovenije za obdobje 1976 do 1980 že odpira možnost za orientacijo slovenskega železarstva na kakovostna in zlahtna jekla, dogovor nosilcev tega plana, med katerimi so tudi slovenske železarne, pa nam neposredno nalaga dolžnost, da pogumno stopamo po tej poti in da damo svoj prispevek ne le proizvodnji jekla, temveč tudi razvoju industrije, ki uporablja zlahtna jekla. Zavedati se moramo, da vsaka specializirana proizvodnja zahteva širši tržni prostor in da to velja tudi za zlahtna jekla. Izvoz jekla in jeklenih izdelkov je torej imperativ prihodnosti slovenskega železarstva. To je jasno izraženo v družbenem planu SR Slovenije.

Počasi nam vsem postaja jasno, da je dohodkovna povezanost med proizvajalci reprodukcijskega materiala, predelovalno industrijo, blagovnim prometom in neposred-

Zima
v železarni

nimi porabniki pogoj za hitrejši in skladnejši razvoj jugoslovanskega gospodarstva. Minili so časi, ko smo zaradi deficitarnosti lahko samostojno razvijali proizvodnjo jekla. V prihodnosti brez neposredne podpore in celo brez sovlaganja in medsebojnega pretakanja sredstev od proizvajalcev surovin do končnih izdelkov in obratno ni možno pričakovati uspešnega poslovanja tudi pri dobro zasnovanem razvojnem programu slovenskih železarn.

RAZPOKA MED IZDELAVO IN PREDELAVO JEKLA SE ŠIRI

Lansko leto so bile slovenske železarne prve med sozdi, ki so oblikovali in sprejeli samoupravni sporazum o temeljnih srednjeročnega načrta proizvodnje in razvoja v obdobju 1976 do 1980. Dogovor o družbenem planu SR Slovenije je v celoti vključil naš petletni plan, upošteval pa ga je tudi samoupravni sporazum o načrtu razvoja skupnosti izdelave in predelave jekla. To vse skupaj pa vendar še ni zagotovilo, da

bomo sicer lepo izdelani petletni načrt do leta 1980 tudi uresničili.

Slovenska kovinsko predelovalna industrija in ostali jugoslovanski porabniki od prednostnih dejavnosti pričakujejo odpravo deficitarnosti oziroma zavor za razvoj njihove proizvodnje. Po dveh letih sedanjega srednjeročnega obdobja pa na žalost s proizvodnjo še ne moremo dokazati, da nove naložbe že dajejo plodove. Med porabniki je zato čutiti nezaupanje pri obravnavi združevanja sredstev za nove razvojne projekte slovenskih železarn. Povod za tako razmišljanje je predvsem v gibanju proizvodnje in še več, v izvrševanju sklenjenih pogodbenih obveznosti. Kljub obstoju posebne skupnosti se je spor med proizvajalci in predelovalci jekla v Sloveniji celo zaostрил. Glavni razlog upravičene kritike porabnikov so kakovostna, količinska in časovna odstopanja od planirane proizvodnje. Rezultati poslovanja v letih 1976 in 1977 v delovnih organizacijah slovenskih železarn niso zadovoljivi. V primerjavi z izhodišnim letom smo lansko leto dosegli:

	1975	1977	indeks
— surovo železo — ton	195.775	179.964	91,9
— surovo jeklo — ton	795.003	779.402	98,0
— blagovna proizvodnja — ton	740.841	759.310	102,5
— realizacija — v 000 din	7.148.516	8.550.867	119,6
— izvoz — v \$	38.749.945	39.798.140	102,7
— zaposleni	16.584	17.109	103,2

Iz teh števil se vidi padec proizvodnje surovega železa in jekla, skromna rast blagovne proizvodnje, stagnacija izvoza, hitrejša rast zaposlovanja od rasti proizvodnje ali padec produktivnosti dela.

Ti rezultati, ker niso izraženi z vrednostjo, ne dajejo sicer popolnoma točne, pa vendar zadosti verno sliko poslovanja za prvi dve leti srednjeročnega obdobja 1976 do 1980. Objektivnejšo in tudi boljše sliko gibanja produktivnosti bi dala stopnja povečane realizacije ali prodaje blaga, vendar

le, če bi izločili poviševanje cen. Tudi primerjava fizične proizvodnje 1976 : 1977 je ugodnejša, to pa zaradi tega, ker je zaradi recesije proizvodnja jekla pri nas 1976 stagnirala. Da bi vedeli, kje smo, je zato potrebno izdelati primerjavo z izhodišnim letom 1975.

Vse delovne organizacije niso poslovale enako. Rezultati se najbolj odmikajo železarni Ravne in Tovilu Ljubljana.

Posamezne delovne organizacije so dosegle:

	1975	1977	indeks
ŽELEZARNA JESENICE			
— surovo železo — ton	149.020	134.654	90,4
— surovo jeklo — ton	512.862	481.610	93,9
— blagovna proizvodnja — ton	398.229	406.365	102,0
— realizacija — v 000 din	3.306.570	3.913.649	118,4
— izvoz — v \$	10.315.850	7.255.050	70,3
— zaposleni	6.456	6.531	101,2
ŽELEZARNA RAVNE			
— surovo jeklo — ton	193.656	201.272	103,9
— blagovna proizvodnja — ton	132.925	142.522	107,3
— realizacija — v 000 din	1.901.836	2.299.550	120,9
— izvoz — v \$	11.544.853	19.618.003	160,9
— zaposleni	4.546	4.671	102,7
ŽELEZARNA ŠTORE			
— surovo železo — ton	46.755	45.310	69,9
— surovo jeklo — ton	88.490	96.601	109,2
— blagovna proizvodnja — ton	172.957	174.756	101,0
— realizacija — v 000 din	1.219.249	1.474.620	120,9
— izvoz — v \$	6.496.459	5.233.825	80,6
— zaposleni	3.040	3.258	107,2
PREDELOVALCI			
— blagovna proizvodnja — ton	36.730	35.667	97,1
— realizacija — v 000 din	720.861	863.048	119,7
— izvoz — v \$	10.392.783	7.691.262	74,0
— zaposleni	2.542	2.649	104,2

Železarna Ravne je ob 2,7 % povečanjem številu zaposlenih dosegla 3,9 % več jekla, 7,2 % več blagovne proizvodnje, 20,9 % večjo vrednost realiziranega blaga in 69,9 % večji izvoz izdelkov. Tovil pa je rezultate iz leta 1975 v blagovni proizvodnji izboljšal za 5,7 %, realizaciji za 28,8 %, izvozu za 15,5 %, število zaposlenih pa je povečal le za 1 %.

Iz teh podatkov sledi, da železarna Ravne za poslovanje v letu 1977 zasluži posebno priznanje. Dosegla je vse planirane cilje, prebila zvočni zid in prestopila mejo 200.000 ton izdelanega jekla letno, prispevala 50 % v izvozu vseh DO SZ, izboljšala nove naložbe za zboljšanje tehnologije ter opremljenosti in povečanje proizvodnje ter predelave žlahtnih jekel. S tako poslovno politiko hitrih in pogumnih korakov se delavcem te železarne ni treba bati borbe za pridobivanje in obstoj na zahtevnejših tržiščih v prihodnosti. Le s težkimi nalogami raste sposobnost za še višje dosežke. Ravenska jeklarna jih bo gotovo dosegla.

Na žalost pa pri drugih delovnih organizacijah gibanje proizvodnje ni bilo tako ugodno, najbolj pa je nazadovala Žična, ki je blagovno proizvodnjo znižala za 16,8 %, število zaposlenih pa je znižala za 10,5 %.

Z doseženimi rezultati izpolnjevanja srednjeročnega plana torej ne moremo biti zadovoljni. Vzrokov ne moremo iskati v težavah s prodajo, saj je poznano, da je konjunktura za jeklo lani bila ugodna in da delovne organizacije SZ niso izvršile svojih pogodbenih obveznosti. Tudi oskrbovanje s surovinami ni bilo problematično. Nekaj težav je nastopilo z novo energetske krize decembra, ki je zavrla zaključni polet za uresničevanje plana, kar pa vendar ni glavni razlog takemu zaostajanju proizvodnje. Osrednje razloge bodo delavci morali iskati v subjektivnih sferah, predvsem v tozidih in delovnih organizacijah.

Za nas je pomembna ugotovitev, da so porabniki s kakovostjo izdelkov delovnih organizacij SZ zadovoljni. To se odraža predvsem v zahtevah za povečanje obsega oskrbovanja, ki nas silijo k boljšemu izrabljanju razpoložljivih potencialov.

V LETU 1978 HITREJE K CILJU

V novem letu 1978, ki je že tretje leto srednjeročnega obdobja, je treba okrepiti ugled slovenskih železarn pri porabnikih in z višjimi proizvodnimi uspehi izboljšati uresničevanje ciljev načrta proizvodnje in razvoja petletnega obdobja. Ti so leta 1980: 850.000 ton blagovne proizvodnje, 12,4 milijarde din realizacije in 99 milijonov dolarjev izvoza. Težki nalogi sta planirana realizacija in zlasti izvoz. Realizacijo je namreč treba obračunati po cenah iz leta 1975, kar da realno sliko rasti vrednostnega obsega proizvodnje in gibanja produktivnosti dela.

Temeljne organizacije združenega dela in delovne organizacije sozda SZ so že oblikovale in sprejele proizvodno-poslovne naloge za leto 1978. Ti načrti predvidevajo:

	indeks 75/78	
— surovo železo — ton	207.000	105,7
— surovo jeklo — ton	805.700	101,3
— blagovna proizvodnja — ton	817.326	110,3

	indeks 75/78	
— realizacija —		
v milijonih din	10.486	146,7
— izvoz — v \$	55.301.401	142,7
— zaposleni	17.764	107,1

Za lažjo orientacijo je treba prikazati, kako se bomo po tem gospodarskem načrtu leta 1978 približali ciljem srednjeročnega obdobja 1976 do 1980. Po planu naj bi letos dosegli:

— surovega jekla	80,57 % plana za leto 1978
------------------	----------------------------

— blagovne proizvodnje	86,76 % plana za leto 1980
— realizacije	84,68 % plana za leto 1980
— izvoza	55,86 % plana za leto 1980
— zaposlenih	100,67 % plana za leto 1980

Planirana realizacija je obračunana po tekočih cenah, zato ta kazalec ne kaže realne slike rasti vrednosti proizvodnje oziroma približevanja cilju, načrtovanem za leto 1980.

Plan proizvodnje in prodaje blaga za leto 1978 za posamezne delovne organizacije SŽ predvideva naslednje:

ZELEZARNE	Jesenice	indeks 75/78	Ravne	indeks 75/78	Štore	indeks 75/78
— surovo železo — t	160.000	107,4			47.000	100,5
— surovo jeklo — t	505.000	98,5	211.700	109,3	89.200	100,8
— blag. proizvod. — t	465.960	117	142.950	107,5	169.470	98
— realizac. — 000 din	4.836.032	146,3	2.645.000	139,1	1.997.288	163,8
— izvoza — 000 \$	12.056	116,9	20.000	173,2	14.157	217,9
— zaposlenih	6.753	104,6	4.840	106,5	3.439	113,1

PREDELOVALCI	Veriga	indeks 75/78	Plamen	indeks 75/78	Tovil	indeks 75/78	Žična	indeks 75/78
— blagovna proizvod. — t	16.314	124,1	9.000	101,9	1.899	106,7	11.733	90,4
— realizacija v 000 din	537.690	166	180.000	124,2	96.152	121,1	193.947	112,4
— izvoza — 000 \$	5.518	123,4	2.932	73,4	310	159,1	328	18,9
— zaposlenih	1.393	124,3	520	99,4	319	104,2	500	84,5

Ti kazalci občutno popravljajo stanje dinamike uresničevanja petletnega plana proizvodnje, zaostajanje pa je še vedno veliko. Upoštevati pa je treba, da bodo večje naložbe šele poti koncu petletke dale svoje prve plodove.

Največji novi objekt, nova hladna valjar na železarne Jesenice, bo postopoma povečevala vrednost proizvodnje in s tem dvigovala raven celotne proizvodnje SŽ. Tovarna traktorjev bo povečevala letno število izdelanih in plasiranih traktorjev in tako izboljševala sliko realizacije in izvoza železarne Štore in sozda SŽ. Do konca petletnega obdobja pa bodo dale prve plodove tudi naložbe v kovačnico in jeklarno železarne Ravne in v predelovalne delovne organizacije SŽ, kar bo olajšalo približevanje ciljem srednjeročnega plana.

Temeljne razvojne naloge, ki jih opredeljuje resolucija o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976 do 1980, dajejo v letu 1978 slovenskemu železarstvu možnosti za izpeljavo razvojnih programov. Omenjeni republiški dokument za proizvodnjo in predelavo jekla vsebuje naslednji tekst:

SOZD Slovenske železarne bo nadaljevala napore za povečanje in izboljšanje strukture proizvodnje jekla in jeklenih izdelkov. V ta namen bo nadaljevala vlaganja v razvojne projekte srednjeročnega načrta za povečevanje in posodabljanje talilnic, livarn ter obratov plastične in termične predelave.

V SOZD Slovenske železarne bodo nadaljevali z razvojem dodelave kvalitetnih in žlahtnih jekel, v poslovni skupnosti izdelava

ve in predelave jekla pa z dohodkovnimi odnosi krepili medsebojno sodelovanje.

SOZD Slovenske železarne bo z bilanciranjem potreb članic poslovne skupnosti izdelave in predelave jekla ter drugih porabnikov kovinske ter elektro industrije

zagotovila boljše oskrbovanje z jeklom in jeklenimi izdelki iz programa proizvodnje delovnih organizacij slovenskih železarn in za nepokrite potrebe skrbela za koriščenje drugih jugoslovanskih virov jekla.

Nismo torej še zamudili vlaka, še vedno obstaja možnost, da naše, v dogovoru republiškega družbenega plana sprejete obveze do leta 1980 izpolnimo. Zaostali bomo le v količini jekla, kar pa bi morali nadomestiti z višjo kakovostjo. Zavedati se moramo, da so to naloge, ki od vseh nas zahtevajo skrajne napore. Zlasti izvoz blaga in storitev, ki je imperativ prodaje, oskrbovanja s surovinami, rezervnimi deli in opremo, je za nas najtrši oreh, ki ga bomo strli samo s složnim in vzajemnim delom vseh združenih delovnih organizacij.

V letu 1977 nismo dosegli vseh planiranih rezultatov, napravili pa smo velik korak v samoupravnem organiziranju. Povečali smo število tozdov, uredili združevanje tozdov v DO, oblikovali samoupravni sporazum združevanja v sozd Slovenske železarne, zasnovali ustroj sozda SŽ po zakonu o združenem delu, trasirali pot kontinuiranega delovanja interne banke, blagovnega prometa in raziskovalne dejavnosti ter predvideli ustanovitev inženiringa v sozdu SŽ. V letošnjem letu imamo pri samoupravnem izpopolnjevanju lažjo nalogo.

Prednosti sproščene iniciative za izboljševanje poslovanja v tozdih bodo dale svoje sadove, večje rezultate pa bo dalo tudi združevanje sredstev in dela na področju planiranja, razvoja, tehnologije, marketiniga in enotnega nastopa, zato lahko z optimizmom gledamo v prihodnost.

Dohodkovni odnosi, ki jih uvajamo, bodo v prihodnosti usklajevali do sedaj nerešljive probleme. Proizvajalci jekla bomo s predelovalci pekli skupni kruh in spoznali bomo, da je moč le v vzajemnosti.

Če bomo vpregli naše delovne sposobnosti, bo leto 1978 srečno in poslovno uspešno.

K soncu

Gregor Klančnik

FRANC LESKOŠEK — LUKA v devetem desetletju

Decembra v letu Titovih jubilejev sta celotna Jugoslavija in še posebej Slovenija slavili še en pomemben jubilej — 80-letnico Franca Leskoška-Luke. Tovariš Luka, kot mu pravimo, je jugoslovanski pojem borbe za nacionalno in socialno osvoboditev. Za nas je posebno pomemben njegov delež pri industrializaciji dežele.

Tovariš Luka se je rodil 9. 12. 1897. Izučil se je za kovinostrugarja, kot vojak okusil grenkobe prve svetovne vojne, postal mojster svojega poklica, spoznal izkoriščanje delavca in kriza bremena kapitalistične ureditve. Kot revolucionar je leta 1926 postal član komunistične partije, leta 1937 je bil izvoljen za prvega sekretarja KP Slovenije, v narodnoosvobodilni vojski pa je bil imenovan za njenega prvega komandanta.

Po osvoboditvi je imel tovariš Luka vrsto odgovornih dolžnosti, ki so neposredno vplivale na temelje in rast jeklarne na Ravnah. Bil je minister industrije in rudarstva republike Slovenije, zvezni minister težke industrije, član federacije in ves čas tudi član najvišjih forumov v zvezi komunistov.

Tovariš Luka je s svojo dalekovidnostjo pogumno in razsodno vodil obnovo in industrializacijo Jugoslavije. Proizvodnjo jekla je imel vedno za temelj gospodarskega razvoja, zato je tudi s posebno pažnjo skrbel za slovensko železarstvo. Takoj po osvoboditvi je začel uresničevati že med narodnoosvobodilno borbo zasnovani načrt rasti industrijske proizvodnje, v katerem je

jeklarni na Ravnah dal mesto izdelovalca žlahtnih jekel.

Tovariš Luka me je v začetku leta 1946 imenoval za upravnika jeklarne na Ravnah in mi rekel: »Guštanjska železarna je stara. Odločili smo se, da bo tam specializirana tovarna žlahtnega jekla. Tam ne bo tovar-

Franc Leskošek-Luka

na, tam mora biti apoteka. Tvoja naloga je, da odstraniš hitlerjanske usedline, omogočiš preporod in razvoj jeklarne na Ravnah.«

Tovariš Luka je s posebno ljubeznijo zasledoval razvoj in proizvodnjo železarne Ravne. Svetoval je in tudi neposredno načrtoval gradnjo novih obratov.

V času prve faze večje graditve je bil minister težke industrije in član politbiroja CK KPJ. Iz strateških razlogov je bila gradnja novih tovarn takrat predvidena v centru države, zato sta bili potrebni iznajdljivost in pogum, ki jih Luki nikoli ni manjkalo. In to je vplivalo, da je bila železarna Ravne z imenom vključena v prvo petletko in da je leta 1952 že dosegla prvi velik skok — zmogljivost 50.000 ton jekla letno.

Lukovo navzočnost smo na Ravnah vedno čutili in visoko cenili. Postal je naš častni občan. Njegove nasvete in napotke smo na Ravnah s pridom upoštevali tudi potem, ko ni več neposredno odgovarjal za proizvodnjo in razvoj, s svojim razvitim industrijskim čutom pa je vendar vedno našel optimalne rešitve za poslovne odločitve. Velike izkušnje in neizčrpna življenjska moč so nam še danes opora pri razvoju tovarne in kraja. Ponosni smo lahko, kar smo dosegli, s Korošci pa je lahko ponosen tudi Luka. Za njegov visoki jubilej je Železarna Ravne dosegla 200.000 ton kvalitetnega in plemenitega jekla, kar je naša najlepša zahvala in čestitka.

Vsi koroški fužinarji tovarišu Luki iz srca želimo, da bi še dolgo zdrav in krepak živel med nami ter sodeloval pri gradnji humanega, samoupravnega socializma Jugoslavije.

Karel Prušnik-Gašper

KOROŠKI PARTIZANI SO ZBOROVALI

Občinski zbor Zveze koroških partizanov nismo sklicali samo zaradi formalnosti, da izvršimo našo dolžnost napram avstrijskim društvenim zakonom, ko je potekel rok zakonite veljavnosti naše organizacije. Občni zbor smo sklicali tudi zaradi tega, da damo obračun našega delovanja v zadnjih treh letih, da utrdimo našo borčevsko organizacijo in da okrepimo našo protifašistično vsebino in demokratično zavest pri naših članih in simpatizerjih.

Pred tridesetimi leti, 25. septembra 1947, ko je bil ustanovni občni zbor, smo se biviši borci proti nacistični Nemčiji prav dobro zavedali, da bo boj proti ostankom nacistične ideologije na Koroškem težak in dolgotrajen. Že angleške zasedbene sile, saj so leta 1946 ustanovljeno partizansko organizacijo prepovedale, so dajale s svojim slabim odnosom do koroških partizanov, bivših zaveznikov, vso pomoč včerajšnjim nacistom in iz Jugoslavije pribeglim belogardistom, ustašem in četnikom, ko so jim nudili svoje službe. Za bivše borce, partizane je bila samo ena želja in potreba: postaviti na noge lastno organizacijo. In to smo storili.

Sedaj že 30 let neprenehoma bedi Zveza koroških partizanov nad usodo koroških Slovencev, ki so v svoji medvojni zgodovini dali za svoj obstoj vse, kar more dati na žrtvenik za narod del majhnega naroda. ZKP in njen glavni odbor sta se zavedala, da bodo koroški Slovenci dosegli svoje pravice, ki so zajamčene v avstrijski državni pogodbi v členu 7, samo če se bodo trdno naslonili na tradicijo NOB. Naša načela, ki so zapisana v program, so danes prav tako veljavna in potrebna kot nekdanj: združevati vse bivše aktivne člane odbora proti fašizmu; gojiti in dvigati protifašistično in demokratično zavest v smislu tradicije in zgodovine NOB. Že prvi zarotki ZKP so bili izpostavljeni hudim preizkušnjam. Tudi naš narodni in socialni sovražnik se je zavedal že od vsega začetka ustanovitve naše borčevske organizacije, da jim je le ta najbolj napoti, bolj kot vse druge slovenske narodne organizacije na Koroškem.

Udarce smo sprejemali od desne in leve, prekrmarili pa smo vse viharje, vse napore, ki nam jih je zadala z izdajstvi v lastnih vrstah, z blatenjem ter diskrimi-

niranjem naših borcev informbirojevska resolucija na levi in ekskomunikacija Slovenskega vestnika, ki je zvesto in dosledno širil resnico o partizanskem oboroženem boju proti fašizmu na Koroškem na desni. Sovražniku je s tem zaenkrat uspelo razbiti enotnost našega naroda. Biti neenoten pomeni oslavljenje, pomeni nevarnost, da postaneš suženj političnim načelom svojega nasprotnika. Partizani, ki smo žive priče triletnih, krvavih narodnoosvobodilnih in protifašističnih borbe na naših tleh, pa smo lahko spoznali, da so koroški Slovenci vredni, da jih ljubimo in spoštujemo.

Mlada generacija že spoznava in je že prisluhnila tisti generaciji svojega ljudstva, ki je doživljala medvojna strahovanja. Prisluhnila je pripovedovanju naših kmetov in delavcev, obrtnikov in izobražencev, kaj vse so morali prestat, ko so bili na milost in nemilost izpostavljeni nacistični strahovladi. Prav bi bilo, da bi naša mladina začela zbirati tudi podatke o žrtvovanju našega civilnega prebivalstva med vojno v predelih partizanskega gibanja na Koroškem. ZKP je vsa povojna leta zbrala in napisala že mnogo

Karel Prušnik-
Gašper

hišnih kronik, zgodovinskih reportaž, izdala dve knjigi: Koroška v borbi in Gamsi na plazu, ki nam govorijo o družinah, ki so bile do zadnjega človeka uničene, o nečloveških naporih in trpljenju koroških Slovencev v oboroženih bojih, zaporih in koncentracijskih taboriščih. In če se zamislimo v duševnost teh naših trpečih, ki so umirali pod nacističnimi rabeljskimi sekirami in na vislicah, potem se že rodi ljubezen in spoštovanje do ljudstva, ki mu pripadamo, ko ni klonilo v najhujših preizkušnjah, pod najhujšim terorjem. In bolj bomo spoznavali to svojo težko, a slavno zgodovino, bolj jo bomo zasidrali v naših srcih, toliko bolj bomo gojili in utrjevali ljubezen do svojega naroda. Dela in ustvarja pa lahko človek samo, če dela z ljubeznijo. Ta ljubezen in spoštovanje do žrtvovanja naših prednikov v boju proti nacizmu, za osvoboditev, pa bo imela še druge pozitivne lastnosti, ki bodo krepile naše organizirano delo za naš narod in za solidarnost tudi s sosednjim avstrijskim narodom. Ta ljubezen bo odpravljala nesetete »podedovane grehe« pri nas samih in krepila enotno gledanje na boj za naš narodni napredek v slovenskih narodnih organizacijah. Poznanje naše zgodovine in trpljenja našega ljudstva bo odpravilo škodljivo idejo, ki ustvarja nesoglasje, kot bi bili koroški Slovenci dvojne vrste, saj bi bili koroški Slovenci dvojne vrste, saj se ponekod govori MI in VI. Naš nasprotnik pa pozna samo ENE koroške Slovence.

Odpraviti moramo slab odnos do svojih aktivnih tovarišev in do preprostega ljudstva sploh, kajti netovariški odnos lahko koristi samo našim nasprotnikom in slabi naše organizirano delo. Da je kdo bolj sposoben in izobražen kot drugi, to je bilo in bo tudi v prihodnje. To pa še ne pomeni, da bi smel le-ta svojega predanega, manj šolanega tovariša, ki si z dušo in telesom prizadeva za naš skupni boj, gledati postrani ali od zgoraj navzdol. Celota naroda je delavec, kmet in delovna inteligenca. Te resničnosti nas je najbolj naučila živa zgodovina. Po tem vrstnem redu so naši tovariši tudi stali v prvih vrstah in padali.

Omenil sem solidarnost tudi s sosednjim avstrijskim narodom. Rad bi povedal, kaj sem doživel 26. oktobra lani, na dan avstrijske zastave, ko smo od deželnega glavarja zveznega prezidenta dr. Kirchschlegerja sprejeli odlikovanje za zasluge osvoboditve Avstrije. Tam v zrcalni dvorani sem srečal stare, predane protifašistične borce avstrijske narodnosti. Ko sem se za izročitev spomenice glasno zahvalil z besedami: »Hvala, gospod deželni glavar«, sem s temi tremi slovenskimi besedami pritegnil pozornost avstrijskih tovarišev. Z njimi sem nato tudi govoril. In v pogovoru z njimi sem dobil tudi ustno priznanje Slovencev na Koroškem, ko je Avstrijec Leopold Huber, doma iz Št. Vida na Glinji dejal: »Ihr habt genug zu tun im Unterland. Alle Ehre Euch Slowenen und

dan für euer tapferes Verhalten gegenüber den Deutschnationalen Herrschaften mit dem KHD an der Spitze. Ich gratuliere Euch!« Torej nismo sami. Z našim neustrašnim in načelnim bojem smo zbudili zaskrbljenost tudi pri avstrijskih demokratih. In solidarnostni komiteji, ki jih vodijo mladi ljudje, so odmev morda širših plasti avstrijskega večinskega naroda, kot si mi predstavljamo. Tudi ti mladi ljudje se opirajo na tradicijo starejše generacije. Dobro je to in vsem koristno, manjšini in večini, kajti nemški nacionalizem, »Großdeutsche Herrschaften«, je skupni sovražnik avstrijskih in slovenskih demokratov. Tudi avstrijski demokrati se zavedajo, da je nemški nacionalizem v kratki dobi 30 let že dvakrat pahnil Avstrijo v prepad in jo prvič (1914—1918) skrčil od 52 milijona prebivalstva na 6 milijonov, drugič (1938 do 1945) pa jo je sploh zbrisal z zemljevida.

Z zadoščenjem lahko gledamo na prehojeno, 30 let dolgo politično pot ZKP. Stari partizani želimo, da bi vse, kar smo se dobrega in koristnega naučili med vojno in v dolgi povojni dobi, varovali in hranili tudi še za prihodnje rodove. Zaradi tega poudarjam, da tisti, na Koroškem, ki bi nas hoteli razbiti s svetovno nazorskim, strankarskim ali družbenim šovinizmom in nas in naša načela slabiti, posredno ali neposredno podpirajo politična načela KHD. Naša načela in vera v lastno moč, naslonitev na matični narod, iskanje in mobilizacija našega naravnega zaveznika-avstrijske demokratične množice vse to je zacementirano s krvjo in kostmi padlih protifašističnih borcev. Na štiridesetih pokopališčih koroškega Obdravja, visoko v Svinji planini in severno od Vrbskega jezera so pokopani borci raznih narodov. To tudi priča, da je bil naš boj internacionalen v pravem pomenu besede. Da pa smo se koroški Slovenci prisiljeni še vedno boriti za našo narodno osvoboditev, je krivda v popuščanju avstrijskih oblasti velenemskim pohlepnežem po tujem ozemlju, po tuji delovni sili, to je popuščanje tradiciji Hitlerjevih nacistov. To pa je za razvoj nevtralne republike Avstrije zelo slabo. To popuščanje ji jemlje ugled v svetu.

Ves svet se danes zavzema za pravično ureditev narodnostnih vprašanj. Ves svet obsoja nacistično južno Afriko, ki zatira in surovo izkorišča črnce, tam rojene, tam živeče, tam delujoče in ustvarjajoče. Tudi koroški Slovenci smo tukaj rojeni, tukaj živimo, tukaj delamo in tukaj plačujemo samo davke. Zato človek pričakuje od države izpolnitev njenih obveznosti do koroških Slovencev tudi zaradi tega, ker zgodovina druge svetovne vojne pove, da smo se slovenski partizani na Koroškem borili tudi za osvoboditev Avstrije. ZKP o tem ni molčala. Neštetokrat smo na naših proslavah, sestankih in srečanjih naglašali z govorjeno in tiskano besedo, da ni moralno od avstrijskih državljanov, ko puščajo Heimatsdienstu v zvezi z vprašanjem pravic koroškim Slovencem. Koroški Slovenci so s svojimi velikimi človeškimi žrtvami pomagali Avstriji, da je dobila po sklepih moskovske konference status napadene dežele, status prve žrtve hitlerjeve agresije; s tem je bila Avstrija tudi oproščena plačevati vojno odškodnino. Če pa pogledamo

skozi prizmo širokega kota na dogajanje na Koroškem, kjer prebivajo Slovenci, ugotovimo naslednje. Sedmi člen avstrijske državne pogodbe ni samo last koroških Slovencev samih, zanj so se žrtvovali partizani celotnega ozemlja, kjer prebivajo Slovenci. V grobovih na avstrijskem Koroškem leži namreč poleg slovenskega partizana-korošca štajerski partizan, primorski partizan, partizan z Dolenjske in Gorenjske. Ja tudi srbski, hrvaški, skratka, možje narodnosti vse Jugoslavije in skoraj vseh narodov Evrope so koroškim partizanom pomagali do člena 7 avstrijske državne pogodbe in reševati v strašni zablodi živečo Ostmarko, da ji priborimo nazaj staro ime Avstrija in ugled, ki je potreben za suverenost države.

Nemški nacionalisti nam očitajo, da smo se partizani borili za odcepitev dela avstrijskega ozemlja in za priključitev k Jugoslaviji. Saj to deloma drži, vendar šele po končani vojni. Med vojno o mejah nismo govorili, ker jih med Avstrijo, ki ni obstajala več, in Jugoslavijo, ni bilo; pri Nemčiji pa koroški Slovenci seveda nismo hoteli ostati. Meje so — in tudi to je zgodovinsko potrjeno — med Avstrijo in Jugoslavijo odpravili nemški nacisti, prav ti, ki danes demagoško postavljajo vprašanje meja na dnevni red. To vprašanje pa postavljajo na dnevni red zaradi tega, ker ne želijo miru na tem koščku zemlje. »Meje so v nevarnosti«, kričijo, ko razstreljujejo partizanske spomenike, ki podirajo dvojezične napise. »Meje so v nevarnosti«, ko gre za ustrezajočo rešitev šolskega vprašanja, »meje so v nevarnosti«, kričijo, ko gre za gospodarsko utrditev našega ozemlja. Nemški nacionalisti se danes penijo o zvestobi Koroški, ko meje niso v nobeni nevarnosti, saj so z državno pogodbo določene tudi meje med Avstrijo in Jugoslavijo. Med kraljevino Jugoslavijo in prvo republiko Avstrijo to ni bilo rešeno. Meje med Avstrijo so bile vse do 15. maja 1955, ko je bila podpisana državna pogodba, odprto vprašanje. Odtlej pa je to vprašanje rešeno in kdor ga še postavlja na dnevni red, je lopov, ki mu ni za dobre sosedске odnose med Avstrijo in Jugoslavijo, ki mu ni za mirni razvoj ne ene ne druge države, največ pa škoduje koroški deželi sami. Koroški partizani smo vedno razkrinkavali nemško nacionalistične kričaje kot protiaustrijske elemente.

In avstrijska javna občila.

Ali se njihovo obveščanje in ustvarjanje javnega mnjenja sklada z načelnopolitično vsebino nevtralne republike Avstrije? Tudi tukaj je ZKP nešteto krat naslovila na ljudi, ki vodijo javna občila, apel: »Če ljubite svojo domovino, republiko Avstrijo, učite svoje bralce, poslušalce in gledalce korektno in nepristransko v korist, ne pa v škodo nevtralne republike Avstrije.

Poglejmo še malo v zgodovino NOB in protifašistične vojne. Partizani smo na ozemlju Koroške vezali na 2500 km² okoli 15.000 nacističnih policistov in vojakov. Partizani smo bili na Koroškem element, ki je razbremenil zavezniške evropske fronte za celo divizijo sovražnih vojakov. Partizani smo bili na Koroškem kot država v državi. Bili smo vojaki z ostrim orožjem proti ognjenemu nasilju Hitlerjeve Nemčije in z dinamitom v nahrbtnikih, vendar

nam takrat še na misel ni prišlo, da bi razstrelili eno samo koroško zgodovinsko znamenje, a kaj takega nismo počeli, čeprav nam določeni spomeniki na Koroškem niso bili simpatični. S tem hočem pokazati moralno razliko med nami, osvobodilnimi vojniki in nacisti, katerih ostanki se še danes poslužujejo dinamita, 30 let po vojni, v dobi miru v Evropi, rušijo po koroški zemlji partizanske spomenike in jih ni sram, da se lotijo celo nagrobnih kamnov borcev na pokopališčih in jih onečašajo. S tem sem hotel povedati, da je bila partizanska vojska celo med vojno bolj kulturna, kot so nacisti 30 let po vojni v globokem miru. Če so še danes taki, potem si lahko predstavljamo, kaj vse so počenjali med vojno, ko so bili na oblasti.

Zaradi tega bo ZKP tudi naprej vodila boj proti fašizmu, ki na Koroškem še obstaja, in v ta boj bo poskušala z vsemi razpoložljivimi demokratičnimi sredstvi vključiti široke plasti našega in sosednjega naroda. Poskušala bo ustvariti široko protifašistično fronto na Koroškem, ker je to zgodovinsko potrebno zlasti v času, ko se po vsem svetu krepijo sile, ki se organizirano borijo za mir.

ZKP se bo borila tudi proti histeriji antikomunizma. Saj ta histerija ne pomeni nič drugega kot je pomenila za Hitlerja med drugo svetovno vojno, ko je z antiboljševizmom ščuval narod proti narodu in človeku proti človeku.

Ko obiskujem na domovih stare partizanske borbe, ki so odmaknjeni od naših

društvenih centrov, me je že marsikateri vprašal, kako pa stoji, ali bomo dosegli naše pravice? Vsakemu odgovorim, da je boj za pravico in resnico dolgotrajen proces, ki ga lahko primerjamo z vrtnarstvom ali kmetijstvom. Tudi vrtnar ali kmet mora vedno zopet ruvati in uničevati plevel, da obvaruje zemljo in jo ohranja plemenitim sadežem. Pri delu na narodnem polju je isto. Plevel v naši družbi je nacizem in fašizem. Tudi to bomo morali stalno, neprenehoma in stanovito zatirati, ruvati in čistiti našo družbo za plemenite sadeže, za demokracijo in svobodo. Več bomo vložili dela, samoodrekanja za narod, bolj bomo sposobni, toliko več uspeha bomo imeli in bolj bomo srečni.

Naj se, preden končam, zahvalim našim sodelavcem za njih trud in požrtvovalnost v delu naše organizacije. Posebej še zahvala slovenski mladini za njeno prizadevanje v boju za izvedbo člena 7 avstrijske državne pogodbe. Koroški Slovenci smo lahko ponosni na našo mladino! Ponosni in srečni, ker stopa predano in krepko ter pogumno po stopinjah svojih revolucionarnih dedov in očetov. Za nas stare partizane je tako mladinsko gibanje veliko zadoščenje in priznanje za žrtve, ki smo jih prestajali med drugo svetovno vojno in za vse obrekovanje in poniževanje po vojni. Naj končam z gesli: V boj za izvedbo člena 7! V boj za enotnost vseh demokratov slovenskega in nemškega jezika! V boj za prepoved delovanja KHD! V boj za celotno izvedbo avstrijske državne pogodbe!

Edo Pogorevc

Z VOLILNE KONFERENCE KOMUNISTOV OBČINE RAVNE

REFERAT

sekretarja komiteja občinske konference
ZKS na 1. seji občinske volilne konference
ZKS Ravne na Koroškem 10. decembra 1977

Živimo v zapletenih in dinamičnih mednarodnih razmerah. V Beogradu se predstavniiki evropskih in drugih držav pogovarjajo o izboljšanju medsebojnega sodelovanja in miru na osnovi »helsinške listine«. Na bližnjem vzhodu je zabiti klin v arabsko stvar, zato je še naprej ostala negotova rešitev palestinskega vprašanja in miru za vse države v vojni z Izraelom. Odprta so še druga žarišča vojaških spopadov in trenj, večja se razkorak med razvitimi in nerazvitimi itd. V takih razmerah Jugoslavija išče in daje pobude za mirno reševanje vseh odprtih vprašanj na osnovi medsebojnega spoštovanja, enakopravnosti in nevmišavanja v notranje zadeve drugih držav. Takšna vloga Jugoslavije pri večini narodov sveta zbuja zadovoljstvo in simpatije. To se je najbolje pokazalo ob Titovi veliki poti prijateljstva in miru, ko je obiskal Sovjetsko zvezo, Demokratično republiko Korejo in Kitajsko. Jugoslavija je pod vodstvom zveze komunistov in tovariša Tita postala v svetu simbol trdnosti, miru in sodelovanja. To pa lahko postane edina država, ki omogoča demokratičen in enakopraven razvoj vseh svojih narodov in narodnosti. Naša revolucija in nadaljnja gra-

ditev političnega sistema pa sta vsa ta vprašanja rešila v dobro in srečo vseh delovnih ljudi in občanov, da lahko sami postanejo gospodarji svojega dela, urejujejo svoje pravice, obveznosti in odgovornosti, skratka postajajo nosilci oblasti v TOZD, KS, občini, republiko in federaciji.

V letošnjem letu smo proslavili velike obletnice naše zgodovine, revolucije in borbe. Na vseh proslavah sta prišli do izraza velika podpora in priznanje tovarišu Titu za njegovo vztrajno prizadevanje pri reševanju notranjih vprašanj razvoja vseh jugoslovanskih narodov, kakor tudi pri urejanju mednarodnih in državnih zadev.

Lahko rečemo, da smo zaradi takšne politike in naravnosti tudi spremenili poglede na nadaljnji razvoj komunističnih partij v svetu, posebno se to odraža po berlinski konferenci komunističnih in delavskih partij.

Z Italijo smo dokončno rešili sporna vprašanja meje ter s tem odpravili hipoteko, ki je v trenutkih mednarodne napelosti ovirala in kalila medsebojne soseske odnose. Sporazum ima tudi velik pomen za družbeni in gospodarski razvoj obeh obmejnih območij in lahko pričakujemo, da se bodo izboljšale delovne in življenjske razmere prebivalstva v teh krajih.

Ni se pa izboljšal položaj naših manjšin v Avstriji in Bolgariji. V Avstriji prevla-

Udeleženci občnega zbora Zveze koroških partizanov, ki je bil novembra 1977 v Celovcu

dujejo sile, ki nasprotujejo državni pogodbi, zato se uresničevanja 7. člena državne pogodbe tako odmika. To so predvsem sile, ki so se vrinile celo v vlado, njihova preteklost pa je znana že iz časa fašističnega režima.

Zaradi teh problemov pa se slovenska in hrvaška manjšina srečujeta z nenehnimi pritiski, šikaniranjem in zaničevanjem v vsakodnevem življenju prav s strani teh sil. Zato bo naša nadaljnja naloga, da manjšinam pomagamo v njihovem prizadevanju za dejansko uresničitev vseh členov državne pogodbe, zlasti kar zadeva izboljšanje njihovega položaja v družbenopolitičnem in gospodarskem življenju v Avstriji.

Na današnji seji občinske konference ZKS Ravne na Koroškem moramo kritično spregovoriti o naših uspehih in problemih o dosedanjem delu, se dogovoriti za smernice nadaljnjega delovanja vseh komunistov pri uresničevanju ustave, Zakona o združenem delu, drugih sistemskih zakonov ter ne nazadnje tudi o predkongresnih nalogah ZK in o vprašanjih, ki zadevajo organiziranost in razvoj ter družbeno vlogo ZK.

V političnem poročilu smo ocenili, da smo dosegli pomembne premike v družbenem razvoju in iz njega je moč tudi razbrati, da se je ZK v naši občini pomembno številčno in idejnopolitično okrepila.

Uspešnost našega dela moramo ocenjevati skozi dejansko spreminjanje družbeno ekonomskih odnosov in položaja delavcev v združenem delu. Potem bomo lahko ugotovili, koliko smo bili uspešni v razrednem delovanju članstva ZK.

Zakon o združenem delu, zakon o samoupravnem družbenem planiranju, zakon o kreditnem in bančnem sistemu in drugi zakoni, posebno pa resolucije 7. kongresa ZKS in 10. kongresa ZKJ so nam omogočile pospešeno prizadevanje v boju za uveljavljanje boljših družbenih odnosov in utrjevanje oblasti delavcev, zato da bi sami odločali o delovnih razmerah in rezultatih našega dela.

Ugotavljamo, da smo uspeli ustrežnejše organizirati delavce v združenem delu, saj smo med javno razpravo o zakonu o združenem delu, zlasti pa po njegovem sprejemu, organizirali večje število novih temeljnih organizacij združenega dela. In to predvsem v železarni Ravne, rudniku Mežica in Instalaterju na Prevaljah. V drugih delovnih organizacijah ti problemi ne bodo toliko v oči, kljub temu pa imamo organizacije združenega dela, ki za ustrežnejše organiziranje delavcev niso storile dovolj.

Tu predvsem mislim na neustrezno organiziranje trgovskih, gostinskih in storitvenih organizacij združenega dela. Res pa je, da so v zadnjem času o teh problemih že začeli razmišljati v Timi Maribor, PTT Maribor, Viatorju Ljubljana in temeljni organizaciji konfekcije Prevalje za farmacevtsko in dentalno proizvodnjo. Ugotavljamo pa, da organizacijske spremembe niso dovolj povezane z vsebinskimi, kar pomeni, da smo se marsikje zadovoljili samo z organiziranjem novih temeljnih organizacij, za njihovo vsebino pa nismo dovolj poskrbeli.

Zakon o združenem delu zavezuje vse delovne ljudi, družbenopolitične organizacije in s tem tudi nas, da se zavzemamo za vsebinsko uveljavitev temeljne organizacije združenega dela, v kateri bodo odločali delavci, ki v njej delajo.

Tu pa naletimo na težave in različne izgovore, predvsem kar zadeva urejevanje dohodkovnih odnosov. Najpogostejše slišimo, da je urejevanje dohodkovnih odnosov strokovnopolitično zahtevno področje, da nimamo ustreznih kadrov, ki bi znali to napraviti, niti nimamo urejenih vrst zadev z republiškimi zakoni in drugimi izvršilnimi predpisi. Nekateri bi radi imeli vzorčne rešitve itd. Gotovo je nekaj resnice tudi v tem. Zato smo dolžni opozoriti republiška vodstva družbenopolitičnih organizacij na prepočasno zakonodajno dejavnost pri tistih zakonih, s katerimi bi morali bolj konkretizirati določbe zakona o združenem delu. Vendar pa bi bili naiv-

ni, če bi verjeli samo tem izgovorom. Gre tudi za nezavzetost, za ohranjanje starih proizvodnih odnosov, ki naj bi še naprej zagotavljali manjšim skupinam in posameznikom odločujočo vlogo.

Osnovne organizacije ZK in sindikata so v teh sredinah preveč popustljive, ne bojujejo se dovolj in večkrat se zanašajo tudi na čas, s katerim naj bi se stvari same po sebi rešile. Imamo primere, ko samoupravnih sporazumov ne dajo v javno razpravo, ali pa jih skrivajo, ker niso po volji ožji, predvsem poslovodni skupini. Osnovne organizacije ZK in sindikata pa nič ne ukrepajo. V takih primerih se res lahko vprašamo o odgovornosti osnovnih organizacij do delavcev, ustave in zakona o združenem delu.

Urejevanje dohodkovnih odnosov na podlagi skupnega prihodka in dohodka TOZD pomeni dejansko spreminjanje produkcijskih odnosov, opravljanje odtujenosti delavcev od pogojev in rezultatov njihovega dela in novo kvaliteto, ki bo zaradi utrjevanja položaja delavcev dajala boljše perspektive, socialno varnost, omogočila hitrejši razvoj TOZD. To nas zavezuje, da mora ZK v predkongresnem obdobju izpolnjevati predvsem tovrstne naloge.

Dohodek so doslej ugotavljali in razporejali na ravni delovne organizacije. Avtonomna koncentracija sredstev seveda slabi odnos TOZD DO SAMOUPRAVNEGA združevanja sredstev za skupne naložbe, za reševanje drugih vprašanj, ki so v širšem interesu delavcev TOZD. Zato smo si upravičeno prizadevali za razdelitev premoženja, pravic in obveznosti TOZD v delovni organizaciji, posebno kar zadeva žiro račune TOZD. Kljub temu pa imamo nekaj TOZD, ki še nimajo svojega žiro računa.

Preobrazba finančnih služb tudi ne poteka zadovoljivo. Junija letos je občinska konferenca ZKS sprejela smernice za delovanje komunistov pri organiziranju finančnih služb in internih bank. Naša stališča se skladajo s sklepi drugih posvetov, ki so bili organizirani na ravni republike, zato jih ne kaže spreminjati, saj imajo razredni podarek in so skladna z zakonom o kreditnem in bančnem sistemu.

Žal pa še vedno oklevamo in se ne zavzemamo dovolj za to, da bi se dokopali do takšnih finančnih služb in internih bank, ki bi pospešile samoupravno združevanje sredstev in dela in bi v njih imeli delavci večji vpliv na pretok denarja, pa naj gre za investicije, obratna sredstva ali za druga združena sredstva v delovni organizaciji kakor tudi v temeljni in združeni banki. Seveda pa je to proces, ki bo silil temeljne organizacije, da bodo iskale take rešitve v združevanju sredstev in dela, s katerimi bodo najboljše zadovoljile svoje interese in potrebe.

Odpraviti moramo tudi neracionalno in nerentabilno vlaganje sredstev za investicije, ki se zaradi pomanjkanja ustrezenih in pomembnejših projektov rabijo za razne adaptacije, prizidke in nepomembne reči. Res je, da manjše OZD ne razpolagajo z velikimi investicijskimi sredstvi, toda če bi jih združili, bi lažje reševali skupne probleme, npr. večje zaposlovanje žensk, razvoj novih dejavnosti, dvig produktivnosti in rentabilnosti proizvodnje in izboljševanje delovnih razmer. To bi nam omogočalo, da bi hitreje odpirali nove perspektive

nadaljnega razvoja v občini in regiji. Za reševanje teh nalog bo moral več narediti Ekonomski center skupaj z organizacijami združenega dela in družbenopolitičnimi skupnostmi v koroški pokrajini.

Samoupravni sporazumi o združevanju dela in sredstev morajo bolj kot doslej opredeljevati dohodkovne odnose. Že vnaprej moramo vedeti, kakšen delež bo komu pripadal na osnovi dela ali skupnih naložb ter kakšne pravice, obveznosti in odgovornosti bo imel. Do sedaj so zaradi nejasnih odnosov večkrat nastajali nepotrebni spori in tudi odtujevanje sredstev. Posebej se je to pokazalo pri združevanju gradbeništva, delno pa tudi v gozdarstvu in lesno predelovalni industriji, kmetijstvu in drugod. Tu gre pretežno za delovne organizacije, ki združujejo temeljne organizacije iz koroške pokrajine s sedežem v drugih občinah. Vsa ta nerazčiščena vprašanja so dobivala širše politične razsežnosti. Vključevanje občinskih dejavnikov v reševanje teh odnosov in spoštovanje zakonitosti pa so največkrat razglašali za lokalistične težnje občine, kar je nujno slabilo medobčinsko sodelovanje in povezovanje. Podobno se dogaja pri drugih vprašanjih, ki imajo prestižni pomen za razvoj občine. Srednjeročni plan koroške pokrajine pa je zelo načel in pušča prostor za izsiljene odločitve.

To so seveda s pridom izrabljali tisti, ki so bili bliže virom informacij ter so imeli še druge možnosti za ukrepanje in v ta namen izdelano strategijo. To pa pomeni, da smo do sedaj vse premalo upoštevali različnost interesov občin v koroški pokrajini. Ker so se nekatera vprašanja preveč zaostri, se je pred nedavnim sestankom sekretariata MS ZKS in z idejnopolitičnega vidika razčistil sporna vprašanja ter sklenil, da je treba taka vprašanja bolj demokratično reševati, upoštevati pluralizem samoupravnih interesov in od vseh predlagateljev zahtevati odgovornejši odnos ter bolj strokovno utemeljene rešitve, s katerimi se bomo izognili nenačrtnemu, lahko bi rekli odtujenemu razvoju.

Tudi dveletno prizadevanje za združitev zdravstvenih delovnih organizacij v koroški pokrajini ni obrodilo pričakovanih sadov. K temu je precej pripomoglo nezaupanje zdravstvenih delavcev do združevanja, hkrati pa je to tudi odraz nerazčiščenih pojmov o nadaljnjem razvoju osnovnega zdravstvenega varstva in bolnišničnega zdravstva.

Svobodna menjava dela še zdaleč ni izpeljana tako, kot bi morala biti. Sporazumi med občinskimi zdravstvenimi skupnostmi in zdravstvenimi domovi še niso podpisani, pa čeprav smo že sredi decembra.

Financiranje v zdravstvu je več ali manj proračunsko urejeno, kar pomeni vsakoletno priznavanje višjih cen, po katerih zopet dobijo več tisti, ki so več porabili.

Delovni ljudje še vedno nimajo dovolj vpliva na razvoj zdravstva, na investicije itd. Zato se moramo zavzeti, da se bodo razmere v zdravstvu spremenile, da bomo zagotovili razvoj zdravstvene službe v skladu s srednjeročnim načrtom, ki predvideva hitrejšo krepitev osnovnega zdravstvenega varstva. Vendar pa morajo plani zdravstvenih delovnih organizacij sloneti na družbeno sprejemljivih in verificiranih

normativih in biti pod kontrolo delovnih ljudi, ki za to združujejo sredstva, pa bo večji del spornih vprašanj, ki zavirajo integracijo, odpravljen.

Za telesno kulturo lahko ugotovimo, da dobiva vedno večjo veljavo. Delovni ljudje so spoznali, da jim ta dejavnost posebnega družbenega pomena omogoča aktivni počitek, ki je človeku pri današnjem načinu dela in življenja vedno bolj potreben, da krepí zdravje, jih dela bolj odporne, kar je pomembno tudi za SLO in družbeno samozashito in omogoča rast ter smotrno izrabo prostega časa.

Telesna kultura torej ni domena samo ozkega kroga ljudi, ampak mora priti do slehernega občana.

Tako zastavljeno politiko samoupravni telesnokulturni skupnosti, ki daje prednost množičnosti, smo pri nas potrdili in jo tudi uresničujemo.

Edo Pogorevc

Pri uresničevanju vrhunškega športa v skladu s sprejetimi sklepi v republiki in občini pa smo naleteli na odpore pri posameznikih, ki uresničitev sprejetih sklepov zavirajo.

Tudi idejnopolitičnemu delu v osnovnih telesnokulturnih organizacijah je treba posvetiti veliko več pozornosti, saj gre tu za vzgojo naših bodočih samoupravljalcev.

Kljub temu, da smo v telesni kulturi dosegli velike uspehe, ne smemo mimo nakananih slabosti, za katere so posebej odgovorni komunisti, katerih osnovna dolžnost je, da na samoupravni osnovi odpravljajo napake.

Gospodarski rezultati, doseženi v devetih mesecih letošnjega leta, niso primerljivi z enakim obdobjem lanskega leta, predvsem zaradi organiziranja novih temeljnih organizacij, sprejetja zakona o zagotavljanju plačil med uporabniki družbenih sredstev, nove kategorizacije celotnega prihodka in nove bilančne sheme. Ne glede na te spremembe pa vendar lahko primerjamo nekatere kazalce gospodarske rasti:

	občina Ravne indeks	SRS indeks
celotni prihodek	175 %	129 %
dohodek	159 %	154 %
čisti dohodek	127 %	133 %
skupna amortizacija	101 %	107 %
neplačani prihodek	81 %	113 %
izplačani čisti OD	117 %	124 %
poprečno število zap.	103 %	105 %
izplačani OD/zap.	113 %	118 %
družbeni proizvod	133 %	133 %
akumulacija*	373 %	215 %

* Akumulacija zajema: del dohodka zaradi boljše konjunktore, amortizacijo nad predpisano stopnjo in del čistega dohodka za poslovni sklad — prej se je ta samostojno prikazoval.

— izgube so se zmanjšale

	občina Ravne	SRS	SFRJ
indeks	54 %	25 %	47 %

— lani je poslovalo z izgubo 15 tozdov, sedaj 8

— dejanska izguba je znašala 77.818.000, sedaj 42.254.000 dinarjev v devetmesečnem primerjalnem obdobju.

V OZD iz negospodarstva pa so kazalci gospodarske rasti naslednji:

	indeks
— celotni prihodek	123 %
— dohodek	133 %
— čisti dohodek	126 %
— število zaposlenih	105 %
— poprečni OD/zap.	114 %
— družbeni proizvod	129 %
— akumulacija	301 %

Primerjava gospodarske rasti med gospodarstvom in negospodarstvom ne izkazuje večjih odstopanj v škodo TOZD materialne proizvodnje, opozoriti moramo le na hitrejšo rast zaposlovanja, pa še tukaj moramo razlikovati posamezne zaposlitve v TOZD družbenih dejavnosti, tako da ne moremo dati za vse enake ocene.

Čeprav so kazalci gospodarske rasti na videz ugodni, pa je zelo zaskrbljujoča izguba v rudniku Mežica:

— TOZD rudarski obrati	30.875.000 din
— TOZD separacija	2.196.000 din

Te izgube ostali tozdi rudnika Mežice kljub velikim prizadevanjem ne bodo mogli pokriti v celoti. Zato je potrebno pritegniti vse družbenopolitične in gospodarske dejavnike v občini, pokrajini in republiki, da bodo trajno usmerili nadaljnji razvoj rudnika Mežica.

Slabo gospodarsko stanje rudnika Mežica in njegov vpliv na onesnaževanje okolja slabi tudi materialno bazo KS Črna in Mežica, kar povzroča nezadovoljstvo delovnih ljudi in občanov iz teh dveh krajevnih skupnosti. Upravičeno nezadovoljstvo pa se včasih pri posameznikih sprevrže v splošno obtoževanje drugih dejavnosti, občinske politike, kadrovskih rešitev itd. Gotovo to ne daje ustvarjalnih predlogov k rešitvi problemov. Zato moramo tudi znotraj občine uveljaviti načelo pluralizma samoupravnih interesov pri reševanju razvojnih vprašanj posameznih krajevnih skupnosti in v postopku samoupravnega

planiranja uskladiti interese z možnostmi, upoštevati solidarnost, potem pa morajo vsi nosilci planiranja skrbeti za uresničevanje srednjeročnega plana. Opozarjajo naj na nepravilnosti pri uresničevanju plana ter se izogibajo posploševanju, kjer ni upravičeno. Izogibati se moramo tudi težnjam, da bi posamezne KS prevzemale funkcijo občine, ampak se moramo veliko bolj zavzeti za ustavno vlogo KS, da bodo delovni ljudje in občani lahko uresničevali svoje interese in potrebe tam, kjer živijo.

Druga večja izguba je v TOZD tovarna pohištva Prevalje, ki znaša v devetih mesecih 5.676.000 din in jo bodo drugi tozdi Lesne zelo težko pokrili. V zadnjem času sicer izpolnjujejo letni načrt, ki predvideva pozitivno poslovanje, vendar pa so zaradi nedoseganja cen na zunanjem tržišču in prevelike rasti ostalih materialnih stroškov rezultati slabši.

Vse temeljne organizacije, ki poslujejo z izgubo, imajo izdelane sanacijske programe, manjka pa sprotno spremljanje izpolnjevanja sanacijskih ukrepov. Zato je komite OK ZKS na zadnji seji, ko je obravnaval gospodarsko problematiko, predlagal IS SO Ravne na Koroškem, naj bolj zavzeto spremlja izpolnjevanje sanacijskih programov. Če bo potrebno naj skupščina predlaga ukrepe za njihovo izpolnjevanje in za zavarovanje družbenega premoženja.

Po pismu tovariša Tita, ko smo bolj pogumno začeli reševati pereče probleme razvoja naše družbe in odpravljati za delovne ljudi nesprejemljive rešitve, zlasti pa po republiškem in zveznem kongresu, se je zveza komunistov pomembno številčno in idejnopolitično okrepila. Delavci so videli, da se zveza komunistov resnično zavzema za razredne interese delovnih ljudi, zato so tudi vstopali v naše vrste. Tako se je število članov v Sloveniji povečalo na približno 100.000, v naši občini pa na 1300, kar je skoraj 12 odstotkov vseh zaposlenih. Imamo tudi delavsko večino in prepričani smo, da bomo tudi v prihodnje storili vse potrebno za razrednost naše partije. To pa pomeni, da se moramo idejnopolitično usposobiti za samoupravno reševanje vseh družbenih vprašanj našega razvoja. Bolj moramo okrepiti družbeno vlogo ZK posebno pri tistih vprašanjih, ki jih je izpostavila 5. seja CK ZKS. Kaže pa, da to ne bo tako težko, saj smo na osnovi poročil, zapisnikov in sprejetih sklepov volilnih konferenc osnovnih organizacij ZK v naši občini ocenili, da so bile skrbno pripravljene, posebno kadrovske in vsebinske. Sekretariati OO ZK in komiteji konferenc so se močno potrudili, ko so oblikovali skupno oceno o družbenopolitičnih razmerah tam, kjer delujejo.

Iz ocen, poročil in razprav je razvidno, da so komunisti kritično razpravljali o številnih vprašanjih in problemih svoje temeljne oziroma delovne organizacije, nekoliko manj pa so se razprave navezovala na probleme krajevne skupnosti, kar lahko štejemo še za določeno slabost v delu ZK.

Uresničevanje načel demokratičnega centralizma zahteva od osnovnih organizacij, da se s problemi najprej seznanijo, vodijo demokratično razpravo in se nato dogovorijo, kako jih bodo reševali. Ugotavljamo pa, da sklepe sicer sprejemamo, pre-

malo pa storimo, da bi jih uresničevali. Zato bomo morali izostriti osebno odgovornost, če hočemo, da bomo postali tudi učinkoviti.

Obnavljanje ZK je naša stalna naloga. Dogovorili smo se, da bomo sprejeli programe obnavljanja, s katerimi bomo bolj načrtno sprejemali v ZK v tistih okoljih, kjer še nismo organizirano prisotni. Sedaj ugotavljamo, da ta sklep le delno izpolnjujemo in tudi kriterijev za sprejem v ZK ne upoštevamo v celoti. Osnovne organizacije ZK bodo zato morale v prihodnjem obdobju bolj upoštevati dogovor in kriterije ter si prizadevati za boljše kadrovske in moralno politične kvalitete svojih članov.

Izpolnjevati moramo tudi metode in oblike našega dela, če hočemo, da se naša dejavnost ne bo izražala samo na sestankih, ampak da bomo aktivni tudi povsod tam, kjer delamo in živimo.

Na koncu naj še na kratko ocenim dosežanje priprave na skupščinske volitve v naši občini.

Do sedaj smo evidentirali za člane delegacij TOZD v zbor združenega dela 1152 možnih kandidatov, od tega 21,5 odstotkov članov ZK, 29 odstotkov žensk in 24 odstotkov mladih.

Za člane delegacij TOZD v skupščine SIS smo evidentirali 2039 kandidatov, od tega 13,5 odstotkov članov ZK, 40 odstotkov žensk in 27,8 mladih.

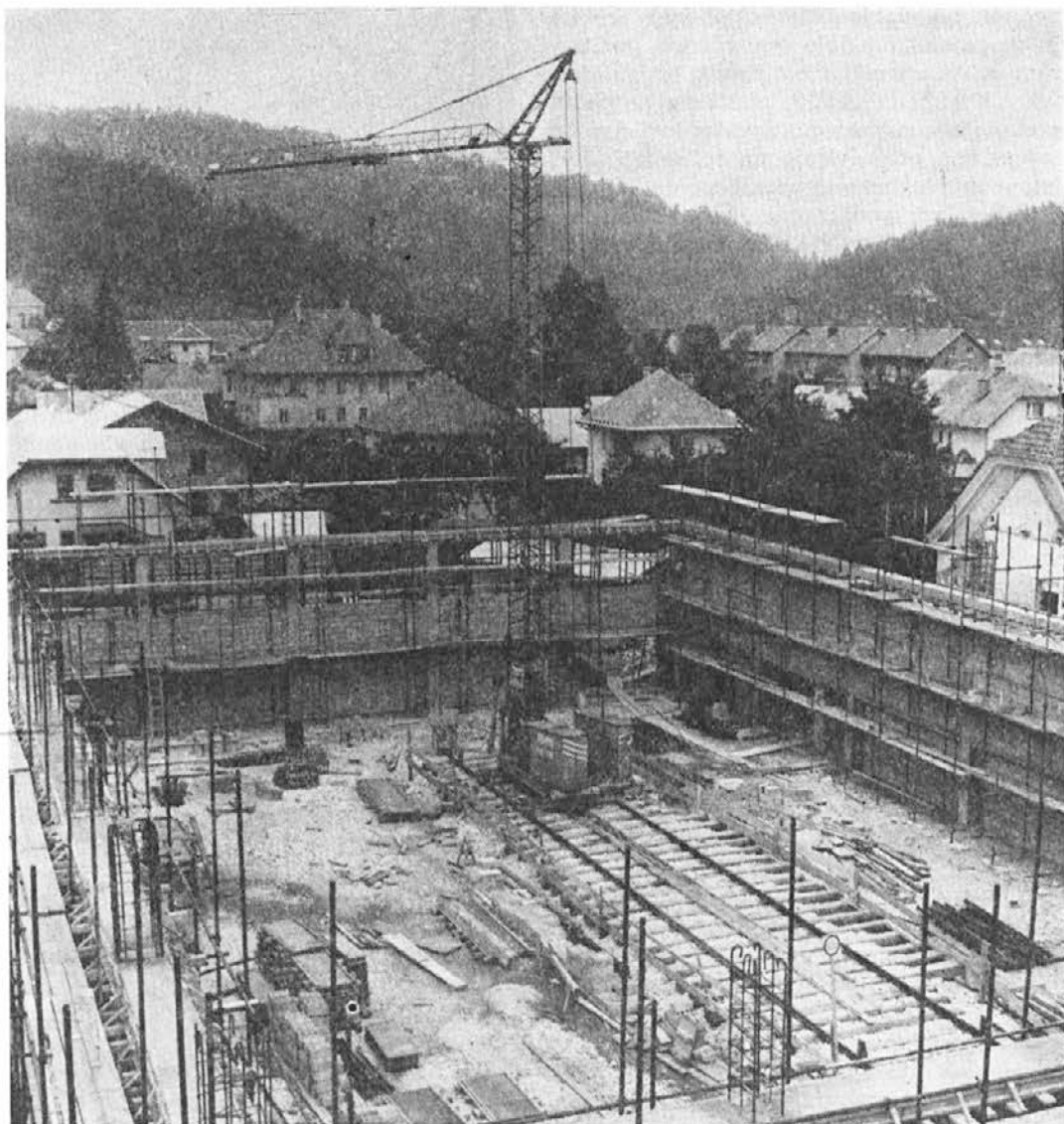
Za člane delegacij KS v zbor KS skupščine občine je evidentiranih 773 kandidatov, od tega 36 odstotkov članov ZK, 29 odstotkov žensk in 10 odstotkov mladih; evidentiranih kandidatov za člane delegacij KS v skupščini SIS je 1050, med njimi 28 odstotkov članov ZK, 32 odstotkov žensk in 20 odstotkov mladih.

K tem podatkom moramo prišteti še kandidate, ki so bili evidentirani v prejšnjem volilnem postopku, vendar pa tedaj niso kandidirali.

Evidentiranje ni zaključeno in bo mogoče v predkandidacijskem postopku še izoblikovati ustrezne liste možnih kandidatov za delegate in delegacije za skupščinski sistem.

V nadaljnjih pripravah na volitve pa se moramo zavzeti, da bomo v predkandidacijskem postopku vključili več žensk, poleg tega pa moramo politično delovati, da se pripravijo sklepi o oblikovanju delegacij v TOZD in KS, da bomo razpravljali o delu konferenc delegacij in delegatov ter o funkcioniranju delegatskega sistema nasploh.

Čeprav sta nosilca izvedbe volitev SZDL in sindikat, pa naloge v zvezi s tem ne morejo iti mimo zveze komunistov, zato smo dolžni povsod sodelovati ter pomagati, da bomo tudi kadrovske in vsebinske s skupščinskimi volitvami uspeli.

Gradnja nove telovadnice v Mežici (tako se je začelo — sedaj bo že končana)

Ivan Močnik

O DELU ZZB NOV OBČINE RAVNE

UVODNE MISLI PREDSEDNIKA O DELU
OO ZZB NOV OBČINE RAVNE NA KO-
ROŠKEM

Ko podajamo poročilo o delu naše organizacije od zadnje konference do danes, ne moremo iti mimo širših družbenopolitičnih dogajanj pri nas in v svetu ter mimo opredelitel vlog ZZB v našem samoupravnem sistemu.

V letu ko praznujemo 85. obletnico Titovega rojstva ter 40. obletnico njegovega prihoda na čelo ZKJ, se je ZZB kot družbenopolitična organizacija v sklopu organiziranih socialističnih sil močno okrepila.

Naša zveza je ves čas delovala kot organizacija udeležencev revolucije; njena prva in osnovna naloga je nadaljevanje tradicije ter revolucije same. Organizirano si prizadevamo za pravilno vrednotenje ter razvijanje vseh pozitivnih pridobitev NOB, bojujemo se za resnično osvoboditev človeka in njegovega dela, preseganje meznega odnosa in vsakršne manjšinske nadvlade, za dejansko odločanje delovnih ljudi, tako v posameznih delovnih skupnostih kot tudi v celotni družbi.

ZZB ima v skupni organizirani fronti socialističnih sil, v okviru SZDL, zelo pomembno mesto ter pomembne naloge. Če pogledamo na njeno delovanje v krajevnih skupnostih, ki so temeljne celice naše družbe, vidimo, da je aktivnost borcev velika in da marsikdaj daje osnovni ton pozitivnim pobudam v KS kot tudi v organizacijah ZK, SZDL, ZRVS, zlasti pa na tistih področjih družbenega dogajanja, kjer se intenzivno pripravljajo na splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito.

Tako kot podpiramo notranjepolitični razvoj v smeri uveljavljanja delegatskega sistema, borci enotno podpiramo tudi prizadevanja naše države v boju za enakopravnejše odnose v svetovni mednarodni skupnosti. Jugoslavija si je s politiko neuvrščenosti pridobila v svetu velik ugled in mnogo priznanj. Pri tem je posebej poudarjena vloga predsednika Tita, ki je obiskal skoraj vse države sveta. Tudi njegovi zadnji obiski v Sovjetski zvezi, Severni Koreji in Kitajski so potekali v vzdušju enakopravnosti ter nevmešavanja v notranje zadeve držav.

Naša država se neprestano bori za mir v svetu ter za nekrvavo reševanje sporov med državami. Podpiramo palestinski narod v borbi za njegove pravice, zavzemamo se za mirno rešitev somalsko-etioopskega spora — brez uporabe topov in tankov ter nepotrebnega prelivanja krvi tisočev ljudi. Vprašanje Zahodne Sahare naj bi rešilo ljudstvo samo, brez vmešavanja Mavretanije, Maroka in Alžirije. Ostro obsojamo rasizem v Rodeziji in Južnoafriški republiki in podpiramo osvobodilni boj črnske večine proti njenim mučiteljem.

Še posebej smo prizadeti ob dogodkih v sosednji Avstriji, ko našim rojakom ne priznavajo osnovnih pravic, zapisanih v državni pogodbi pred petindvajsetimi leti. Borci zahtevamo izpolnjevanje 7. člena te pogodbe ter ob tem opozarjamo na novo prebujanje fašističnih sil v Avstriji, Italiji

in drugod po svetu. Take sile so prepreka naprednemu razvoju, v svoji orientiranosti v mračno preteklost se poslužujejo takšnih sredstev in načinov, kot so bili nedavni napadi na naša predstavništva v Avstraliji. Vzporedno s temi silami, oziroma v smislu pokroviteljstva nad njimi, nastopajo danes v svetu še vedno imperialistične težnje velikih sil do dežel v razvoju. Ravno tem silam naša država s svojo politiko neuvrščenosti križa račune ter na ta način prispeva k resnični krepitvi socializma kot svetovnega procesa.

Ivan Močnik, predsednik OO ZZB NOV občine Ravne

Velike sile seveda krčevito branijo svoje položaje, posledica tega je med drugim tudi oboroževalna tekma, ki je postala moderna kuga, saj požira celo milijardo dolarjev na dan. Številke so tako velike, da bi bili vsi lačni na svetu siti in bi vsi neuki dobili šole, če bi le polovico teh sredstev porabili v humane namene.

Pred mednarodno skupnostjo so torej še ogromne naloge, ki jih bo mogoče uresničiti le ob popolni podpori vseh sodelujočih držav. Zelo pomembna je beograjska konferenca o Evropski varnosti in sodelovanju, ki prav tako pomeni za Jugoslavijo potrditev mednarodnega ugleda ter priznanja naši neuvrščenosti. Danes imamo spoštovanja vredno mesto v svetu, polnem najrazličnejših protislovij, ki pa mu je vendarle taka smer razvoja in delovanja, kot ga predstavlja Jugoslavija, marsikdaj vzgled v boju za lastne pravice, svobodo in neodvisnost.

Za lastne pravice, svobodo in neodvisnost smo se borili tudi mi. In smo zmagali. Naš cilj je zmagovati še naprej v novih pridobitvah revolucionarnega razvoja bratskih jugoslovanskih narodov, v krepitvi notranje moči in homogenosti. Vsebinsko in

duh iz naše revolucionarne preteklosti bomo vnašali v sedanost. Pri tem je seveda poglobitnega pomena ugled in vpliv, ki ga imajo borci med mladimi, ki za nami prevzemajo vrsto družbenih funkcij. Pravilno vzgojena mlada generacija je temelj za nadaljevanje revolucije na tistih idejah, za katere se mi borimo že trideset in več let. Tak položaj članov naše organizacije (ZZB) pomeni obenem veliko odgovornost za vse naše delo in ravnanje; ne samo organizacija kot celote, temveč tudi slehernega posameznika, kajti ljudje (in predvsem mladi) nas ocenjujejo po tem, kaj delamo, kako ravnamo in koliko prispevamo k reševanju perečih vprašanj.

Naše pozicije in naloge v družbi so dovolj jasno določene, če k vsemu dodamo še tiste neposredne, ki jih izpolnjujemo v okviru subjektivnih organiziranih sil, kot so opredeljene v ustavi.

Potrebna za to je vsestranska zavzetost slehernega našega člana, kajti, kot je pred kratkim zapisal Edvard Kardelj: »Sreče človeku ne more dati niti država niti sistem niti politična partija. Srečo si lahko človek ustvari samo sam. Avantgardne sile socializma in socialistična družba imajo potemtakem lahko samo en cilj — da glede na možnosti danega zgodovinskega trenutka ustvarjajo razmere, v katerih bo človek kar najbolj svoboden pri takšnem osebnem izražanju in ustvarjanju, da bo lahko — na podlagi družbene lastnine proizvodjalnih sredstev — svobodno delal in ustvarjal za svojo srečo. To je samoupravljanje.«

Za takšno samoupravljanje se bomo borili tudi mi, skupno z ostalimi naprednimi silami in z ZK na čelu.

Delo občinskega odbora ZZB NOV

Predsedstvo je imelo v svoji mandatni dobi 17 rednih in 8 izrednih sej. Povprečna udeležba na sejah je bila 93,6 odstotna.

Delo odbora ni samo skrb za borce. Naši člani so se vključevali v družbeno gospodarsko delo v kraju, kjer živijo. Se pa — sicer številčno močni le premalo vključujemo v družbeno delo. Lahko bi pomagali še dosti več. Prizadevati si moramo, da bomo v delo vključili tudi ostale člane, ki sedaj stojijo ob strani in so za delo še spodobni.

V duhu programa ZK in SZDL si Zveza združenj borcev NOV prizadeva za razvijanje pridobitev NOV in socialistične revolucije ter za prenašanje tradicij na mlade generacije, za napredek socialističnih odnosov ter samoupravljanja, za krepitev nacionalne enakopravnosti, bratstva in enotnosti, za dvig socialistične zavesti, za humane odnose in solidarnost delovnih ljudi in občanov, za samostojen in svoboden razvoj družbe ter za obrambo in nedotakljivost naše svobode.

Predvsem pa sodeluje v raznih političnih akcijah, pri volitvah in evidentiranju delegatov, sodeluje z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v občini, v TOZD, naj več pa pri delu z mladino.

Nekateri naši člani so, kljub starosti, še vedno aktivni v vseh družbenopolitičnih

organizacijah in v TOZD. Sodelujejo pri uresničevanju za zakona o združenem delu in zastopajo stališča in interese borcev na osnovi naše zakonodaje.

Tesno smo povezani z vodstvom mladinskih organizacij in tabornikov, še posebno pa z mladinsko organizacijo v železnici. Z mladino sodelujemo pri raznih akcijah ob dnevu mladosti, na raznih pohodih in srečanjih, ki jih organizirajo mladina ali taborniški odredi.

Skupno z DPM, mladinsko organizacijo, šolami, JLA in ZRVS vsako leto organiziramo kurirsko pošto, ki poteka od Smrekovca, po partizanskih poteh mimo šol do Dravograda ali obratno.

V tej akciji sodeluje vsa šolska mladina, ki ob sprejemu prireja bogate kulturne programe. Članstvo krajevnih odborov ZB, ZRVS in JLA pa spremlja kurirsko pošto po partizanskih poteh. To je ena izmed najbolj množičnih akcij v občini.

Krajevni odbori ZZB NOV občine Ravne praznujejo svoje krajevene praznike v spomin na zgodovinski dogodek. To praznovanje je bogat kulturno politični dogodek kraja, saj pri programu sodelujejo družbenopolitične organizacije, predvsem pa mladina.

Krajevne praznike v posameznih krajevnih odborih praznujejo:

- v Mežici 3. aprila
- v Žerjavu 6. maja
- v Črni 29. junija
- na Lešah 22. julija
- na Prevaljah 18. avgusta
- v Koprivni 20. avgusta
- na Ravnah na Koroškem prvo oktobrsko nedeljo
- v Podpeci 10. oktobra
- v Kotljah zadnjo oktobrsko nedeljo

Te slovesnosti množično obiskujejo ne samo člani ZB, še bolj ostali krajanje. Ponovno smo potrdili bogato dejavnost iz zgodovine NOB, saj smo po zadnji skupščini odkrili ali obnovili vrsto spomenikov iz NOB.

4. julija 1975 — Odkritje spominske plošče padlim kurirjem pri Rosu v Koprivni.

17. avgusta 1975 — Odkritje spominske plošče na Mlinarskem v spomin borbe Koroškega odreda za preprečitev izselitve domačinov iz Bistre.

26. oktobra 1975 — Odkritje bolnice »MIRTA« nad Rožankovo domačijo pod Uršljo goro.

12. decembra 1975 — Odkritje spominskih obeležij ob prehodih železniške proge kurirjev in partizanskih enot na Dobrijah in pri Markovi čuvajnici.

13. maja 1976 — Odkritje spomenika padlemu partizanskemu sekretarju za območje Strojna — Šentanel pri cerkvi na Strojni.

3. julija 1976 — Odkritje spominske plošče na topilnici v Žerjavu v spomin na streljanje talcev na tem mestu.

15. avgusta 1976 — Obnovitev in odkritje bolnice »PEPCA« v Bistri. Bolnica je delovala pod oznako 11-B. V njej je bilo 22 ležišč, imenovala pa se je po prvoborki Anici Erženovi — PEPCI, poročeni Tomažin, nosilki spomenice 1941. Umrta je 14. oktobra 1976 in je pokopana pri Barbari.

28. novembra 1976 — Odkritje spomenika na Stražišču pod Brinjevo goro v spomin padlim kurirjem.

22. julija 1976 — Odkritje spomenika na Ravnah v spomin žrtvam tega kraja z napisom: »NIKOLI NE BOMO POZABILI 1941 — 1945 NIKOGAR NE BOMO POZABILI«.

25. septembra 1977 — Odkritje spomenika v Šentanelu v spomin padlim partizanom tega kraja.

29. oktobra 1977 — Odkritje spominske plošče kurirja — borca pod obronki Uršlje gore.

— Vsa ta zgodovinska — spomeniška dejavnost je povezana z velikimi stroški. Zmoremo jih le ob velikem razumevanju in s pomočjo naših delovnih organizacij. Vsem se najlepše zahvaljujemo, posebno še delavcem in organom delavskega samoupravljanja v železnici Ravne za ogromno pomoč in razumevanje. Zahvaljujemo se tudi GG Ravne.

Praznovanje dneva borca pa je lani pripravila krajevna organizacija ZB Kotlje, ki je praznovanje na Ivarčkem pod Uršljo goro uspešno izvedla. Prostor je bil skoraj premajhen za tako veliko udeležbo.

— Članstvo je sodelovalo pri praznovanju dneva OF. Ob tej slovesnosti je več naših članov prejelo srebrna in bronasta odličja OF.

— Ob dnevu zmage in konca bojev na Poljani, 15. maja, ko slavimo tudi občinski praznik, smo potrdili bratstvo in sodelovanje z odbori ostalih republik. Na praznovanje smo povabili delegacije pobratenih občin Čačak, Varvarin in Garešnica.

Te občine je obiskala tudi delegacija naše občinske skupščine, da bi se utrdile vezi med njimi in nami.

Dobro smo povezani tudi z borčevsko organizacijo onstran meje. Udeležujemo se njihovih prireditev v Podjuni, Selah in drugod, njihove predstavnike pa vabimo na naše prireditev.

Prevzeli smo tudi skrb za grobišča padlih borcev, ki so pokopani na avstrijskem Koroškem. Posamezni krajevni odbori so zadolženi za oskrbovanje grobišč v: Šmar-

jeti pri Pliberku, Libučah, Žitari vasi, Svincu in Komelju. Ob dnevu mrtvih, pa tudi za dan borca, obiščejo te grobove naše delegacije ter položijo vence.

Vsako leto se ob dnevu mrtvih spomnimo naših padlih soborcev in skupno s šolo in drugimi organizacijami prirejamo svečane komemoracije.

— Na sejah krajevnih odborov in občinskega odbora smo pogosto obravnavali vprašanje borcev po 9. septembru 1943. Zaradi posebnih razmer na našem predelu je večina naših borcev vstopila v NOV po tem datumu. Po umiku okupatorja z vzhodnih predelov Balkana so borci v letu 1944, predvsem v hudi zimi 1944/45, pretrpeli toliko napadov, da se jim ta žrtev mora priznati.

Tako kot smo v tem letu rešili vprašanje borcev, ki so bili prizadeti po 163. členu TZPZ, tako moramo poskrbeti tudi za borce po 9. septembru 1943, borke in mladoletnike.

Občinski odbor pa ne rešuje samo vprašanje pomoči članstvu. Vključil se je tudi v uresničevanje zakona o združenem delu. Naši člani delujejo kot delegati v mnogih organih:

Na republiški ravni:

- SIS železniško — luškega prometa
- SIS republiškega odbora za pokojnišska vprašanja
- v republiškem predsedstvu ZZB NOV
- v počitniški skupnosti »Valovine — Pohorje«
- v združenih zvezah ZB Slovenije

V koroški regiji:

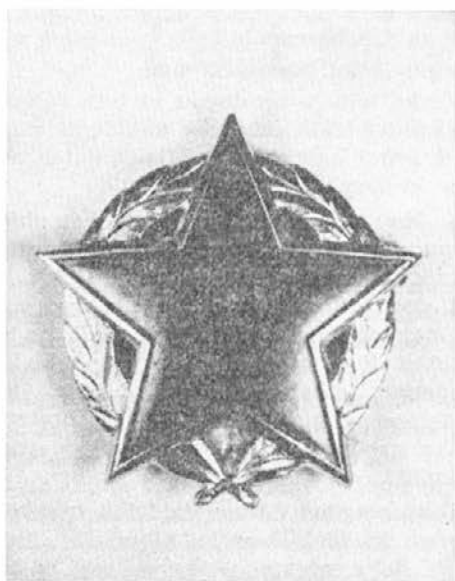
- v regionalnem odboru koroške regije
- v področnem odboru koroških partizanov
- v medobčinskem sindikalnem svetu
- v odboru aktivistov dravograjskega okrožja s sedežem na Ravnah

Na ravni občine:

- v družbenopolitičnem zboru SO
- v občinski konferenci SZDL
- v občinskem komiteju ZKS

Pred raportom (s krajevnega praznika Kotlje)

Red partizanske zvezde z zlatim vencem

NAŠE ISKRENE ČESTITKE

Poveljnik ljubljanskega armadnega območja Franc Tavčar-Rok in predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Janko Rudolf sta 19. decembra v ljubljanskem domu JLA sprejela nekdanje borce več odredov, med njimi borce koroške grupe odredov, ki so prejeli zvezno odlikovanje RED PARTIZANSKE ZVEZDE Z ZLATIM VENCEM.

K visokemu priznanju, ki so ga dobili po ukazu predsednika SFRJ tovariša Josipa Broza Tita, jim iskreno čestitamo!

- v SIS samoupravne stanovanjske skupnosti
- v SIS izobraževalne skupnosti
- v SIS za telesno kulturo
- v SIS za gasilstvo
- v izobraževalni skupnosti in skupnosti otroškega varstva
- v koordinacijskem odboru za kadrovska vprašanja
- v koordinacijskem odboru za spremljanje družbenih organizacij in društev
- v koordinacijskem odboru za boj proti alkoholu
- v koordinacijskem odboru za SLO
- v koordinacijskem odboru za CZ
- v koordinacijskem odboru za varčevanje
- v odboru volilnih komisij
- v žiriji za podeljevanje priznanj in drugih nagrad
- v občinskem sindikalnem svetu.

V krajevnih skupnostih pa sodelujemo v vseh družbenopolitičnih organizacijah, SIS in ostalih organov ZD v DO.

Zelo aktivni smo bili pri evidentiranju možnih kandidatov za organe krajevnih skupnosti. V krajevnih odborih ZB je bilo evidentiranih 219 možnih kandidatov.

Množično se udeležujemo vseh prireditelj. Naj naštejemo le nekaj večjih akcij:

— Pri konferenci SZDL ob praznovanju OF. Samo našim članom je bilo podeljenih več srebrnih in bronastih odličij OF.

— Zelo dobro deluje regijski odbor aktivistov OF, za katerega je sprejela domicil SO Ravne.

Ni pa še rešena vloga za dodelitev domicila IV. bataljonu III. VDV brigade, čeprav je bila vsa potrebna dokumentacija že predložena SO Ravne.

— Naše članstvo sodeluje pri delu sindikata. V občinskem sindikalnem svetu je zastopanih 6 naših članov. Vendar opažamo praznino med občinskim sindikalnim svetom in odborom ZZB. Menimo, da je delo sindikata preveč enostransko, posvečeno je le delavcu v združenem delu, premalo pa se družbenopolitično udeležuje.

— Za dan žena krajevna združenja ZB obiščejo najstarejše in bolne članice, matere padlih borcev, in jih obdarijo s skromnimi darili.

Tudi za dan borca, 4. julija, se spomnimo bolnih borcev s čestitko in skromnim darilom.

— Vedno bolj se med našimi člani pojavlja misel o miru. Z različnimi predlogi in dopisi smo skušali zainteresirati naše višje organe in jih vključiti v to akcijo. Ugotavljamo pa, da ni bilo pravega odziva. Predsedstvo je zato sprejelo sklep, da akcijo o miru in razorožitvi sprožimo preko društev OZN. Ker v naši občini odbor OZN ne obstaja, smo navezali stike z odborom v Slovenjem Gradcu.

— Sporedno z akcijo o miru vodimo že več let živo misel o spomeniku na Poljani. Ne moremo si predstavljati, zakaj republiški odbor temu vprašanju ne posveča pozornosti.

Dogodki, ki so se odvijali 15. maja 1945 na Poljani, presegajo okvire občine in celo republike. Tu se je bila zadnja borba druge svetovne vojne. Uničene so bile umikajoče sile fašizma. Zato zasluži ta kraj večjo pozornost in opozorilo mladi generaciji. Menimo, da finančna sredstva tu ne bi smela biti vprašanje, saj jih veliko porabimo za manj pomembne stvari — tako v republiki, kot federaciji.

Od novo izvoljenega republiškega odbora pričakujemo več razumevanja za to vprašanje.

— Vsako leto ob letnih ali delovnih konferencah se spomnimo tudi naših članov — jubilarov, ki so dopolnili starost 50, 60, 70, 80 ali 90 let starosti.

Tej mandatni dobi smo podelili našim članom — jubilarom za: 50 let — 244 diplom; 60 let — 135 diplom; 70 let — 95 diplom; 80 let — 40 diplom; 90 let — 4 diplome — skupno 518 diplom.

Tudi letos bomo podelili jubilarom diplome za: 50 let — 93 diplom; 60 let — 47 diplom; 70 let — 39 diplom; 80 let — 12 diplom; 90 let — 1 diplom — skupno 192 diplom z naslednjim posvetilom:

NA POSTAJI LET ŽIVLJENJSKE
POTI TVOJE TOVARIŠIJA
GLEDAMO SADOVE NAŠE BORBE
DOMOVINE RAST IN MOČ
GLEJ
VANJO VTKAN JE DELEŽ TVOJ

Za konferenco so bila pripravljena tudi obširna poročila o:

- administrativnem poslovanju
- delu komisij (komisije za interniranje, izseljence in bivše politične zapor-nike)

- komisije za ugotavljanje posebne dobe
- delu stanovanjske komisije
- delu komisije za SLO in DS
- komisije za zdravstvena vprašanja
- komisije za razpored letovanja v Pulj
- komisije za negovanje tradicij narodno osvobodilne borbe
- komisije za dejavnost VI
- komisija za odlikovanja
- delu aktivov ZZB NOV
- komisije za razdeljevanje kreditov borcem NOV pri SO Ravne

SKLEPI IN STALIŠČA REDNE LETNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE RAVNE NA KOROŠKEM

dne 18. decembra 1977

1. Z ZSMS v občini in krajevnih skupnostih moramo v prihodnje še bolj organizirano sodelovati, predvsem pa trajno. Zaradi tega bo nujno, da predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV, predsedstvo občinske konference ZSMS in predsedstvo občinske konference ZRVS (kjer je tudi precej mladincev), sestavijo skupne programe dela na ravni občine, ter jih posredujejo ustreznim DPO in šolam po KS, da bi se sodelovanje še bolj konkretiziralo. Potrebno bo razmisliti o vseh možnih oblikah in načinih prenašanja izročil NOV in socialistične revolucije na mlado generacijo.

2. Občinski odbor ZZB NOV, oziroma predsedstvo, mora pravočasno, v sodelovanju z občinsko konferenco SZDL in drugimi DPO v občini načrtovati proslave ob petintridesetletnici zelo pomembnih dogodkov iz časa NOV na območju naše občine. Gre za obletnico ustanovitve I. Koroškega partizanskega bataljona, napada na Mežico, konference političnih aktivistov na Beli peči.

3. Odbori združenj borcev NOV po KS morajo poskrbeti, da bodo borci kar najbolj in v čim večjem številu aktivni v krajevni samoupravi, v organizacijah in organih SZDL v kraju in občini, kakor tudi v vseh ostalih samoupravnih skupnostih in skupščinah kamor bodo delegirani.

Zastave v počastitev krajevnega praznika Kotelj

4. Odbori krajevnih združenj borcev NOV naj ugotovijo, zakaj so posamezni člani užaljeni ali prizadeti, da bi napake in pomanjkljivosti lahko odpravili.

5. Iz podatkov, ki so na razpolago, in iz razprave na letni skupščini ZZB NOV občine Ravne na Koroškem izhaja, da smo bili na našem območju preveč skromni glede predlaganj borcev za odlikovanja, kakor tudi glede izrednih napredovanj v višjo vojaško stopnjo zaslužnih poveljnikov NOV, ki so obenem tudi rezervni vojaški starešine.

Predsedstvo občinskega odbora bo pripravilo kriterije, ki naj bodo približno enaki kriterijem v regiji, za predlaganje članov naše organizacije za odlikovanja.

Odbori združenj pa morajo obravnavati vsakega člana, da bodo ugotovili, ali ima ustrezno odlikovanje. To akcijo je treba zaključiti v letu 1978.

6. Občinski odbor ZZB NOV naj skupno z občinsko konferenco SZDL in občinskim sindikalnim svetom preuči razmere, v katerih živijo v naši občini delavci iz bratskih republik in pokrajin. Po takšni analizi pa bi se bilo potrebno zavzeti za odpravo morebitnih napak, ki postavljajo te delavce v neenakopraven položaj.

To naj bo prispevek k razvijanju bratstva, enotnosti in enakopravnosti naših narodov in narodnosti.

7. Občinski odbor ZZB NOV naj ugotovi, kakšne pomanjkljivosti se pojavljajo pri izvajanju občinskega odloka o pogrebni ceremoniali; če bo potrebno, naj potem delegati v družbenopolitičnem zboru občinske skupščine sprožijo vprašanje sprememb, oziroma dopolnitev omenjenega odloka.

Odbor naj tudi glede vencev za umrle borce zavzema enotno stališče v občini.

8. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV bo poskrbelo za identifikacijo vseh borcev, ki so padli na območju naše občine.

To akcijo je potrebno dokončati v 1978. letu.

9. Občinski odbor ZZB NOV in predsedstvo naj že v začetku 1978. leta pripravita program sodelovanja z zamejskimi Slovenci, predvsem pa z Zvezo koroških partizanov.

10. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj se pismeno obrne na pomočnika zveznega sekretarja za LO, generalpolkovnika Ivana Dolničarja, da kot politkomisar 14. SNOU divizije v zaključnih bojih na Koroškem poda svoje mnenje glede spomenika na Poljani.

11. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj čimprej pošlje pripombo z naše letne skupščine na osnutek samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih iz enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, in sicer: da se borci NOV izvzamejo od plačevanja participacije za zdravljenje in zdravstvene usluge. V zvezi s tem se popolnoma strinjamo s predlogi republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov.

12. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj poskrbi za finančna sredstva, namenjena za posojila kmetom-borcem.

13. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj pošlje republiškem odboru ZZB NOV Slovenije predlog, da se za borce NOV izdelajo značke, ki bodo manjše od

dosedanjih. Značke naj bi bile opremljene z iglo in ne z vijakom, kot so dosedanje. Prav bi bilo, kolikor bi republiški odbor predlog sprejel, da ga posreduje zveznemu odboru ZZB NOV s pripombo, da naj bodo značke solidno izdelane, primerne materiala in cene.

14. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj se s primernim dopisom obrne na krajevna združenja, ki naj vplivajo na borce, da bodo ob raznih proslavah nosili odlikovanja ali vsaj znake odlikovanja.

15. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj skupno s komisijo za ljudsko obrambo in družbeno samozaščitno ukrene vse potrebno, da bo ZZB NOV v občinskem merilu in v združenjih lahko delovala tudi v najtežjih razmerah, to je ob prehodu naše države v vojno stanje ali celo v primeru začasne zasedbe.

Združenja in občinski odbor ZZB NOV morajo sestaviti varnostne ocene ter ustrezne načrte samozaščitnih varnostnih ukrepov.

Komisija za LO in DS pri občinskem odboru ZZB NOV mora na podlagi obrambnega načrta nuditi združenjem borcev znatno več tovrstne pomoči.

16. Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV naj vzpostavi stike z odborom kluba OZN v Slovenj Gradcu, da bi delovni ljudje in občani naše občine, predvsem pa člani ZZB NOV, lahko sodelovali za mir v svetu ter za aktivno in miroljubno sožitje med vsemi narodi sveta.

17. Komisija za negovanje tradicij NOB bo morala opravljati številne naloge, zato bo potrebovala vso moč občinskega odbora ZZB NOV in predsedstva.

Na letni skupščini so se izoblikovale zlasti naslednje naloge:

a) Komisija bo morala veliko pozornosti in truda posvetiti revolucionarni in narodnoosvobodilni dejavnosti v Mežiški dolini v obdobju 1941 — 1942. To dejavnost je potrebno temeljito in objektivno opisati, saj do danes nimamo jasne predstave o njej. Držati se je načela, da si narod piše zgodovino sam, torej brez omalovaževanja ali pretiravanja.

b) Komisija naj pravočasno vzpodbudi borce NOV, da bodo pisali o NOB na Koroškem za posebno številko Koroškega fužinarja, ki bo izšla ob 35. obletnici pomembnih dogodkov na tem delu Koroške.

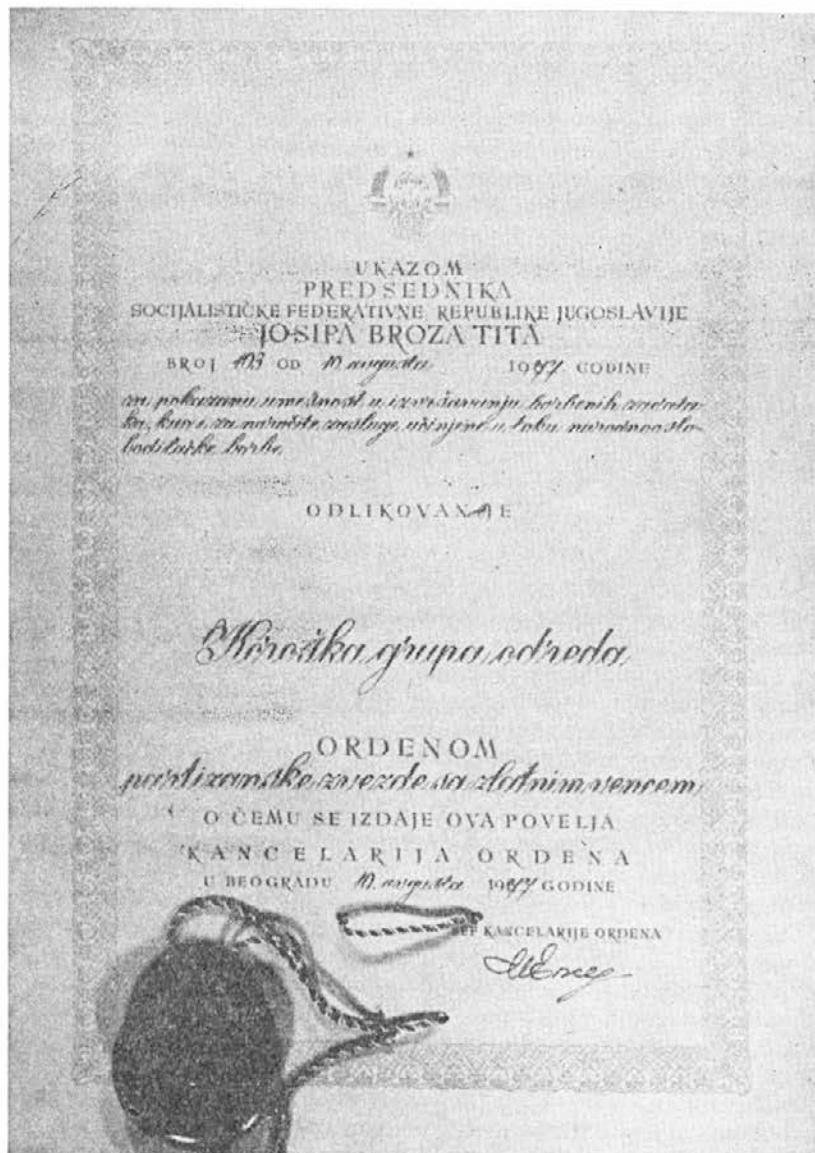
c) Komisija naj razmišlja o novih oblikah prenašanja dosežkov in tradicij NOB na mlado generacijo. Na ta način bo ustvarjalno pomagala krajevnim odborom združenj ZB, da bodo dosegli kar najboljše uspehe.

č) Še nadalje je potrebno vzpodbujati pisanje spisov na tematiko NOB po osnovnih šolah.

d) Borci NOV naj tudi v prihodnje pripovedujejo učencem in dijakom ob dnevih, ko se spominjamo NOB, o svojih doživljajih in izkušnjah.

e) Komisija za negovanje tradicij NOB in komisija za LO in DS naj poživita delo

K visokemu
priznanju iskrene
čestitke

članov ZZB NOV v specializiranih organizacijah in društvih (taborniki, strelci, radioamaterji itd.).

f) Vzpodbujati je treba vse borce za opisovanje dogodkov iz NOB. Posamezni tovariši po krajevnih združenjih naj opišejo doživljanje soborcev (ki sami niso pripravljani ali zmožni pisati) po njihovem pripovedovanju.

g) Komisija naj posveti potrebno pozornost zbiranju slikovnega materiala iz NOB, zlasti iz naših krajev. Vse najboljše in pomembne fotografije naj da preslikati in povečati. Za to bo potrebno zagotoviti finančna sredstva.

h) Komisija mora poskrbeti, da bodo varstvo spominskih obeležij in spomenikov postopno prevzele druge DPC.

i) Urediti je potrebno zemljiško-pravna razmerja za spomenike.

j) Komisija bo spomenike kategorizirala.

k) Potrebno bo pripraviti družbeni do-

govor o zbiranju sredstev za vzdrževanje in urejanje obeležij, spomenikov in okolja.

18. Komisija za zdravstvena vprašanja borcev NOB naj izpopolni evidenco o zdravstveno najbolj ogroženem članstvu, oziroma borcih, da bi jih lahko kar najbolj pravilno določali za klimatsko in topliško zdravljenje.

19. Komisija za interniranje, izseljenje in bivše politične zapornike naj le-te vzpodbudi k pisanju spominov.

Komisija naj do konca 1978. leta dopolni evidenco teh kategorij članov ZZB NOV.

20. Komisija za stanovanjska vprašanja pri občinskem odboru ZZB NOV bo še naprej, kot do sedaj, sodelovala s samoupravnim stanovanjsko skupnostjo pri reševanju borcevskih stanovanjskih vprašanj iz sredstev stanovanjskega sklada in kvote delovnih organizacij.

21. Predsedstvo predlaga, naj komisija uredi, da bodo delovne organizacije regre-

sirale letovanje borcev v Valovinah pri Puli.

22. Še nadalje bomo skrbeli za ostarele in onemogle vojaške invalide, matere in žene padlih borcev, jih pošiljali na klimatska zdravljenja in oddihe.

Utrjevali bomo družabno življenje med članstvom in kot v letu 1977, organizirali srečanje vseh vojaških invalidov v občini v povezavi z mladimi.

Tudi v prihodnje bomo sodelovali na akcijah ZZB NOV, VI, ostalih družbenopolitičnih organizacij, posebno v krajevnih skupnostih, kjer živimo.

23. Na podlagi teh sklepov in stališč ter stalnih nalog bodo vse komisije pri občinskem odboru ZZB NOV izdelale svoje programe dela.

Rok za izdelavo programov dela bo občinski odbor ZZB NOV določil na svoji prvi seji.

Andrej Bukovec

RAZVOJ OBČINE V LETU 1978

URESNIČEVANJA DRUŽBENEGA
PLANA RAZVOJA OBČINE RAVNE
NA KOROŠKEM ZA OBDOBJE
1976—1980 V LETU 1978

Uvod

Družbeno-ekonomsko usmeritev razvoja občine Ravne na Koroškem za leto 1978 sprejemamo z resolucijo o politiki uresničevanja srednjeročnega plana za obdobje 1976—1980 v letu 1978.

Resolucija za leto 1978 pomeni dogovor, kako bomo v tem letu izpolnjevali naloge, ki jih je globalno opredelil že srednjeročni načrt razvoja občine. Poudariti moramo zlasti tiste naloge in ukrepe, ki v letu 1977 niso bili popolnoma uresničeni, a je njihova realizacija neobhodno potrebna za uresničevanje skupnih ciljev in interesov družbenogospodarskega razvoja. Pri oblikovanju nalog in ukrepov moramo izhajati iz situacije v letu 1977 ter iz ocene možnosti razvoja za leto 1978.

1. IZPOLNJEVANJE SREDNJEROČNEGA NAČRTA V LETU 1976 IN 1977

Srednjeročni načrt občine Ravne na Koroškem smo sprejeli na podlagi dogovora o osnovah plana. Dogovor o osnovah plana so sprejele in podpisale vse organizacije in temeljne organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti in krajevne skupnosti na območju občine Ravne na Koroškem. Udeleženci dogovora so se zavezali, da bodo solidarno podpirali, izpolnjevali in odgovarjali za enotno razvojno politiko, kakršno načrtuje družbeni plan občine za obdobje 1976—1980.

Srednjeročni plan je tako zasnovan na dogovorjenih skupnih interesih in ciljnih družbenoekonomskega razvoja občine. Smernice razvoja pa se morajo odražati v vsaki dejavnosti, ker le tako lahko pričakujemo, da bomo dosledno uresničevali družbeni plan.

Na podlagi podatkov družbenoekonomskih gibanj v dosedanem obdobju uresni-

čevanja srednjeročnega plana ugotavljamo odstopanja od načrtovane razvojne politike.

Podlaga za analizo in oceno gospodarskih gibanj so doseženi rezultati v letu 1976, polletni in devetmesečni rezultati v letu 1977 in podatki iz ankete »Povzetek iz programa razvoja za leto 1978«, ki so jo izpolnile organizacije in temeljne organizacije združenega dela na območju občine Ravne na Koroškem.

Rast družbenega proizvoda kot osnovnega pokazatelja razvoja občine je planirana v srednjeročnem načrtu povprečno v višini 8 %, v resoluciji za leto 1976 8,3 %, v resoluciji za leto 1977 8 %, dejansko pa se je družbeni proizvod v letu 1976 povečal za 4 % in 15,8 % v letu 1977.

Število zaposlenih naj bi po srednjeročnem načrtu naraščalo povprečno 2,5 % letno, v resoluciji za leto 1976 za 2,3 %, v resoluciji za leto 1978 za 2,5 %, dejansko pa se je število zaposlenih leta 1976 povišalo za 0,6 %, in sicer v družbenem sektorju gospodarstva za 0,4 % in v negospodarstvu za 2,7 %. V letu 1977 pa se je število zaposlenih povišalo za 3,2 %.

Tudi produktivnost dela se ne giblje v skladu s predvidevanji. Srednjeročni načrt predvideva povprečen porast 5,5 %, v resoluciji za leto 1976 za 6 %, v resoluciji za leto 1977 5,5 %, dejansko pa se je produktivnost povišala v letu 1976 za 3,6 % in v letu 1977 za 12,6 %.

Mesečni osebni dohodki na delavca v gospodarstvu so se povišali v letu 1976 napram letu 1975 za 13 %, v negospodarstvu za 17 %. Če upoštevamo podatke zavoda za statistiko SR Slovenije, da so se življenjski stroški povečali za 13 % napram letu 1975, ugotavljamo, da so redni osebni dohodki ostali na isti višini kot leta 1975, v negospodarstvu pa so se povišali za 4 %. V prvih devetih mesecih 1977 pa so se izplačani osebni dohodki na zaposlenega v občini povišali za 17 %: v gospodarstvu za 17 % in za 16 % v negospodarstvu.

Pri oceni gospodarskih gibanj in uresničevanja srednjeročnega načrta moramo upoštevati, da je v ravnem gospodarstvu prišlo do kvalitetnih premikov. Ta pomembni faktor pa je pozitiven zlasti za dolgoročni gospodarski razvoj in se kaže v naslednjem:

— organizacije in temeljne organizacije v občini, ki dosegajo slabše gospodarske uspehe, rešujejo zlasti notranje težave in iščejo izhod iz njih;

— gospodarstvo se usmerja v povečevanje izvoza;

— opaziti je racionalno politiko zaposlovanja, saj je rast zaposlenih nižja od tiste, ki jo predvideva srednjeročni načrt.

S srednjeročnim planom so se temeljne organizacije obvezale, da bodo po svojih možnostih uresničevale načela ekonomske stabilizacije. Izboljšale in dopolnjevale so organizacijo dela in poslovanje v skladu z zakonom o združenem delu.

2. POGOJI IN MOŽNOSTI RAZVOJA V LETU 1978

Težišče nalog za pospeševanje družbenogospodarskega razvoja v letu 1978 je zlasti na:

a) nadaljnjem razvijanju in utrjevanju samoupravnih socialističnih družbenoekonomskih odnosov. V zvezi s tem bo najpomembnejše kar najbolj učinkovito uveljavljanje zakona o združenem delu;

b) usmerjenosti razvoja v skladnejšo gospodarsko strukturo;

c) postopnem intenziviranju proizvodnega procesa, da bi se povečala produktivnost dela;

d) povečevanju stopnje predelave jekla, svinca in lesa;

e) učinkovitosti in pravočasnem prilaganju strukture ponudbe potrebam in zahtevam domačega in tujega tržišča;

f) zadrževanju in obvladovanju najrazličnejših pritiskov na rast cen, ki se mora dosledno gibati v dovoljenih okvirih;

g) takšni politiki zaposlovanja, ki bo dejansko odraz objektivnih gospodarskih in negospodarskih dejavnosti in bo prispevala k stabilizaciji družbenogospodarskih gibanj;

h) dosledni odvisnosti realnih osebnih dohodkov od produktivnosti dela;

i) politiki usklajene rasti osebne, skupne, splošne in investicijske porabe, ki naj bo odvisna od gospodarskih gibanj;

3. NALOGE IN CILJI GOSPODARSKEGA RAZVOJA

Naloge in cilji gospodarskega razvoja v občini izhajajo iz nalog, ki so opredeljene v srednjeročnem planu in smo jih začeli izpolnjevati v letu 1977. To so zlasti ukrepi ekonomske stabilizacije: izboljšanje organizacije dela in poslovanja, preusmeritev na cenejše domače surovinske vire, krepitev materialne osnove združenega dela ter ugotavljanje novih razvojnih možnosti.

Vse prizadevanje za politiko hitrejšega gospodarskega razvoja bo temeljilo na doslednem uveljavljanju in razvijanju samoupravnih socialističnih proizvodnih odnosov. Temeljni cilj gospodarskega razvoja je vzpostavitev takih proizvodnih odnosov, kakršne določa zakon o združenem delu.

Med najpomembnejše naloge gospodarskega razvoja uvrščamo temeljito proučevanje domačega in tujega tržišča in temu ustrezno dinamično prilagajanje domače proizvodnje. Izvozna dejavnost mora postati dolgoročen in stabilen dejavnik gospodarskega razvoja. V naslednjem obdobju bo potrebno voditi racionalno izvozno politiko, ki bo odražala splošni družbeni interes. Več pozornosti bodo morali proizvajalci posvetiti tudi domačemu tržišču in tržišču v drugih republikah in pokrajinah.

Da bi izboljšali ekonomsko tehnično strukturo ravskega gospodarstva, bo potrebno v znatno večji meri aktivirati razvojno in raziskovalno dejavnost v temeljnih organizacijah združenega dela. Na ta način bo možno ugotavljati perspektivnost obstoječega proizvodnega programa ter hkrati proučevati možnosti za začetek proizvodnje — predvsem novih izdelkov.

Vzporedno z raziskovalno in razvojno dejavnostjo bo potrebno tudi v letu 1978 pospešeno razvijati racionalizatorsko in inovacijsko dejavnost. Inovacije in racionalizacije lahko v veliki meri pozitivno vplivajo na ekonomičnost poslovanja. Zato naj organizacije združenega dela dejavnost primerno stimulirajo.

Uspehi navedenih dejavnosti so odvisni od usposobljenosti delovnih ljudi v združenem delu. Razen učinkovitih organizacijskih oblik raziskovalne razvojne in inovacijske dejavnosti so namreč potrebni tudi sposobni kadri in ustrezen sistem nagrajevanja.

Na osnovi prognoz temeljnih organizacij združenega dela in zastavljenih ciljev v širšem družbenem merilu predvidevamo v občini Ravne na Koroškem v letu 1978 naslednjo gospodarsko dinamiko:

	stopnja rasti 1978/77	
	po srednje-ročnem planu	po povzetkih TOZD, OZD
družbeni proizvod	8 %	11,6 %
zaposlenost	2,5 %	3 %
produktivnost dela	5,5 %	8,6 %

Da bi dosegli postavljene cilje, je potrebno sodelovanje vseh nosilcev razvoja v občini. Nosilci razvoja posameznih področij so naslednji:

— OZD železarna Ravne za predelavo in finalizacijo jekla

— OZD rudniki svinca in topilnica Mežica za predelavo svinca

— LESNA Slovenj Gradec za biološko proizvodnjo in lesnoindustrijsko proizvodnjo

— TZE TRATA Prevalje za kmetijstvo

— VIATOR Ljubljana — TOZD promet in delavnice in TOZD potniški promet v prometu

— OZD in TOZD s področja trgovine, gostinstva in turizma na osnovi skupno oblikovane razvojne politike

— za infrastrukturo samoupravne interesne skupnosti.

3.1 GOSPODARSKE INVESTICIJE V LETU 1978

Predvidene so naslednje investicije po posameznih področjih gospodarstva:

Industrija — OZD železarna Ravne v letu 1978 predvideva naložbe v moderniza-

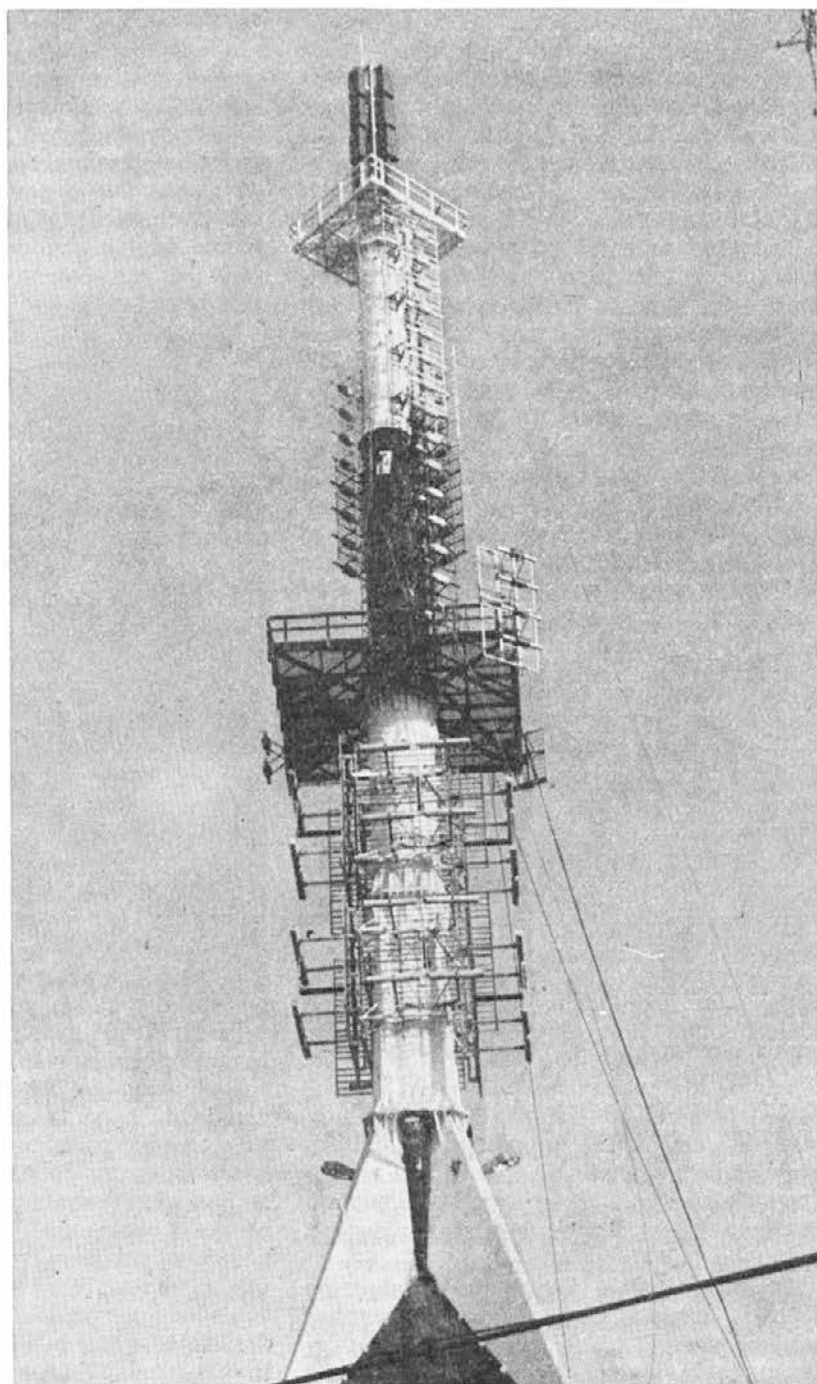
cijo jeklarne, modernizacijo kovačnice, gradnjo livarne — posebna litina, modernizacijo valjarne, modernizacijo orodjarne, razširitev proizvodnih valjev za hladno valjanje, modernizacijo proizvodnje pnevmatskih strojev in orodja, preusmeritev proizvodnje pil, proizvodnjo odvalnih rezkarjev in armatur;

OZD rudniki svinca in topilnica Mežica predvidevajo naložbe v odpiranje spodnjega dela rudnika na koti + 300 m, modernizacijo separacije, eksploatacijo revirja Topla, čiščenje in odvajanje flotacijskih vod, gradnjo filtra »Intenziv« za čiščenje ulovljene poletine za ponovno predelavo v Žerjavu in gradnjo skladišča v Žerjavu;

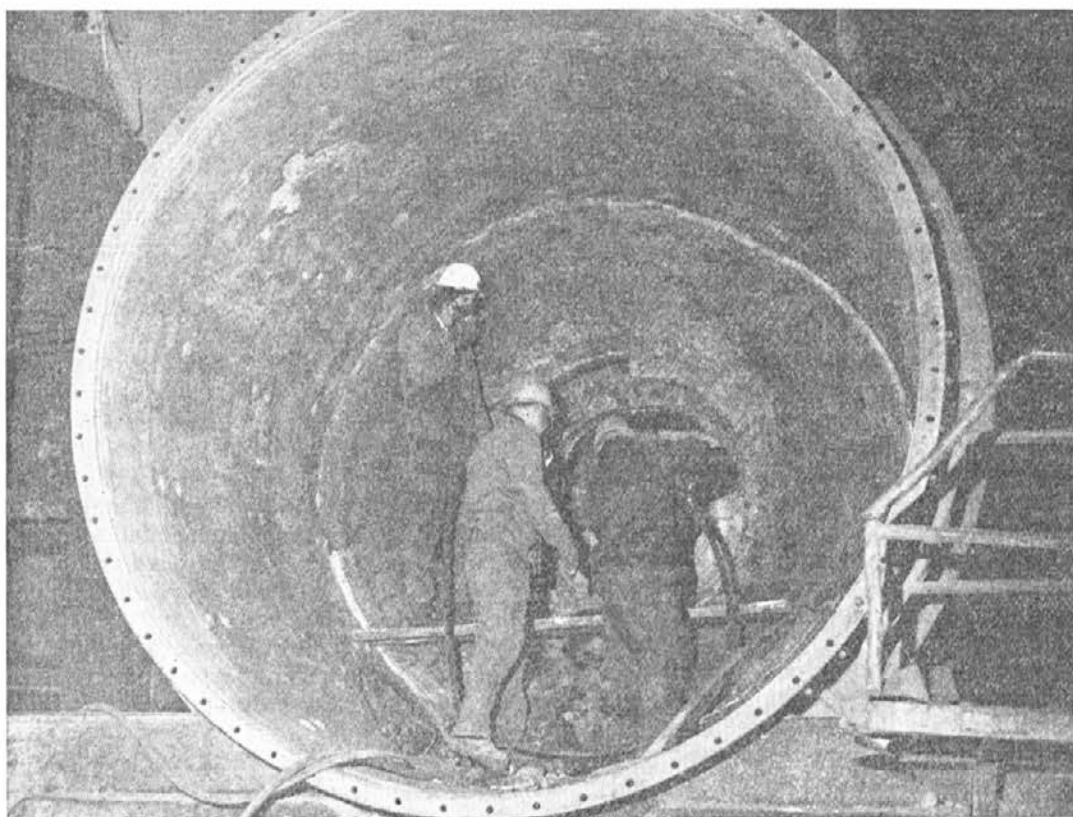
LESNA Slovenj Gradec — TOZD tovarna pohištva Prevalje predvideva naložbe v rekonstrukcijo tovarne in nabavo opreme; TOZD žaga Mušenik predvideva naložbe v rekonstrukcijo žagalnice in skladišča žaganelega lesa in hlodovine;

tovarna lesovine in lepenke Prevalje namerava postaviti avtomatski stroj II. za izdelavo lepenke in graditi industrijsko halo.

Gozdarstvo — LESNA Slovenj Gradec — TOZD gozdarstvo Črna in obrat za koope-

Novi oddajnik na Uršlji gori

Remont v bobnasti peči

racijo Ravne predvidevata naložbe v gozdno kamionske ceste in stroje in naprave.

Gradbeništvo — Gradis Ljubljana — TOZD GE Ravne predvideva naložbe v gradnjo skladišča in betonarne v Logu; TOZD Stavbenik Prevalje predvideva naložbe v mehanizacijo, samski dom, upravne prostore v Mežici in skladišče na Prevaljah.

Trgovina in gostinstvo — MERX Celje — TOZD prodaja Ravne predvideva naložbe v adaptacijo prodajalne gradbenega materiala Prevalje; MERX Celje TOZD gostinstvo Ravne predvideva adaptacijo bifeja Ravne, bifeja Črna in adaptacijo DOMA ŽELEZARJEV.

4. NALOGE IN CILJI GRADNJE STANOVANJ, INFRASTRUKTURE IN PROSTORSKEGA RAZVOJA

V letu 1978 se bodo v skladu z usmeritvami, načrtanimi v planskih dokumentih do leta 1980, izvajale naslednje naloge:

— skladno z družbeno akcijo za pospeševanje stanovanjske gradnje (letno 200 stanovanj) bomo tudi v letu 1978 še reševali problematiko in izboljševali stanovanjski fond. Razmerje med novo zgrajenimi stanovanji v družbeni in zasebni lastnini naj bi bilo 70 : 30 v korist družbene gradnje;

— v cestni in komunalni infrastrukturi bodo nadaljevali dela na že zastavljenih komunalnih kompleksih (Javornik, Suha, Reka, Gonje, blokovna zazidava Kertovo, Stržovo, center Mežica, Rudarjevo in Pristava). V letu 1978 načrtujemo tudi rekonstrukcijo ceste Reht, preplastitev asfaltnih površin po krajevnih skupnostih in rekonstrukcijo križišča pred avtobusno postajo na Ravnah ter ureditev cestišča do starega trga.

Pri načrtovanju komunalnih del bomo težili za tem, da bomo oddajali komunalno urejene parcele v skladu z zakonom o urejanju stavbnih zemljišč;

— v zvezi z varstvom okolja si bomo v letu 1978 prizadevali popraviti sedanje stanje ter preprečevati nove in dodatne oblike onesnaževanja okolja. Prva naloga pri čiščenju voda in zraka je prizadevanje za takojšnjo graditev čistilne naprave za čiščenje odplak rudnika Mežica ter postavitve čistilnih naprav za čiščenje zraka v Žerjavu.

5. NALOGE IN CILJI RAZVOJA DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Skupnost otroškega varstva bo v letu 1978 skrbela za čim večje vključevanje otrok od 0 do 3 let v vrtce, saj jih po zadnjih podatkih vključujejo le 8,3 %. Skupnost bo preuredila igrišča, poskrbela za letovanje vsaj ene skupine predšolskih otrok, poskrbela za razne druge oblike vzgojnega dela ter skušala vključiti v vrtce čim več otrok, ki še niso vključeni v vzgojnovarstvene ustanove. V manjših krajih, kot so Kotlje, Leše, Lokovica in Šentanel, pa bo poskrbela za 120-urno malo šolo, ter s tem dala otrokom najosnovnejše znanje, potrebno za vstop v prvi razred. V letu 1978 predvidevajo gradnjo novega vrtca na Prevaljah, kar je v skladu z investicijami negospodarskih dejavnosti.

Izobraževalna skupnost v letu 1978 predvideva, da bodo prešle vse šole od sedanjega 1,4 na 1,2-izmenski pouk. Šole se bodo opremile z novjšimi priznanimi učnimi pripomočki in razvijalo se bo podaljšano bivanje učencev v šoli.

Izobraževalna skupnost namerava v osrednjih šolah nuditi brezplačne malice vsem socialno šibkim otrokom. Z integracijo osnovnega šolstva predvidevamo postopno izenačevanje pogojev šolanja za vse otroke v občini. Bolj bodo uresničevali dogovorjeni program, ki je pomemben dejavnik za razvoj vsestranske osebnosti. Vse šole bodo opremljene z učnimi knjigami; do leta 1980 naj bi bili opremljeni že 1., 2. in 3. razredi. V letu 1978 bodo začeli pri-

pravljati gradnjo podružnične šole na Strojni. Posebno skrb pa bodo posvetili poklicnemu usmerjanju ter pripravam za organizacijo celodnevne šole na Ravnah.

V letu 1978 bo **kulturna skupnost** Ravne uresničevala naslednje programe:

— program občinskih kulturnih ustanov (koroška osrednja — študijska knjižnica Ravne z notranjimi enotami: študijsko knjižnico, skupnostjo splošno izobraževalnih knjižnic, likovnim salonom in delavskim muzejem; odbor za varstvo kulturne dediščine, odbor za varstvo spomenikov NOB);

— programe medobčinskih kulturnih ustanov — pokrajinski arhiv v Mariboru, zavod za spomeniško varstvo Maribor, muzej ljudske revolucije v Slovenjem Gradcu;

— programe občinske zveze kulturnih organizacij — odbor za gledališko dejavnost, odbor za glasbeno dejavnost, odbor za filmsko vzgojo, odbor za knjižničarstvo;

— programe občinske zveze za tehnično kulturo — fotoklubi, kinoklubi;

— varstvo kulturne dediščine — nadaljevali bomo obnovo spomenikov NOB (Črna, Poljana), drugih kulturnih in zgodovinskih spomenikov (Prežihova bajta, Kefrov mlin, domačija Janež na Strojni, Fajmut v Topli, leške cerkve);

— nove naloge — zagotavljanje sredstev za amortizacijo kulturnih domov in drugih prostorov za kulturno dejavnost, ureditev dislociranega oddelka tehničnega muzeja in etnografske zbirke v Črni, urejanje spominskega parka ZMAGE na Poljani.

V letu 1978 bodo v **telesnokulturni skupnosti** nadaljevali s politiko razvoja množičnosti po telesnokulturnem minimumu; na področju vrhunskega športa pa bodo uresničili sklepe glede selekcijiranja ekip in športnikov v naši občini ter sodelovali pri akcijah in delu koroške območne skupnosti za vrhunski šport. Namestili bodo profesionalnega strokovnjaka za alpsko smučanje, odbojko in učenje plavanja, ter si prizadevali, da bi imela vsaka krajevna skupnost profesionalnega strokovnjaka za rekreacijo. Pri izgradnji večjih objektov je telesnokulturna skupnost odvisna od skupnih vlaganj, medtem ko bo manjše objekte gradila — tako kot doslej — s pomočjo prostovoljnega dela in delovnih organizacij. V letu 1978 bo v Mežici zgrajena nova telovadnica. S sredstvi kreditnega sklada TKS SRS pa bodo v Mežici uredili tudi atletsko stezo.

V letu 1978 si bo **skupnost socialnega skrbstva** s pomočjo svojih organov in strokovne službe poleg dosedanjega rednega dela prizadevala predvsem za:

— doslednejše izpolnjevanje nalog in obveznosti pri usposabljanju otrok in mladoletnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Posebno bodo skrbeli za varstvo in delovno usposabljanje težje duševno prizadetih otrok z zgodnjim odkrivanjem, vključevanjem v strokovno vodeno varstvo ali posebnim mobilnim ortopedagoškim svetovanjem staršem pri delovnem usposabljanju in socializiranju težje duševno prizadetih otrok na domovih;

— urejanje varstva in zaposlovanja invalidov po novem zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidov;

— izpolnjevanje meril in kriterijev za dodeljevanje družbenih denarnih pomoči,

po katerih naj bi v prihodnjih letih zgradili sistem nacionalne starostne pokojnine za osebe, ki nimajo sredstev za preživetje in nimajo pravic do socialne varnosti po drugih predpisih, ter jih redno valorizirali v skladu z dviganjem življenjskih stroškov;

— zagotavljanje rednih družbenih denarnih pomoči staršem duševno prizadetih otrok in mladoletnikov, če so v domači oskrbi in nimajo pravice do invalidnine, ter starejših oseb, če jih ni mogoče vključiti v delavnico s posebnimi pogoji.

Osnovna smernica razvoja **zdravstvene dejavnosti** na območju občinske zdravstvene skupnosti v letu 1978 je izboljšati zdravstvene storitve in uvajati vse uveljavljene novosti na področju medicine, tako zunaj bolnišnice kakor tudi v bolnišničnih dejavnostih. Še naprej bodo v prvi vrsti skrbeli za preventivno varstvo delavcev, otrok, mladine in žena ter borcev NOV. Glavni namen medicine dela je ugotavljanje spo-

sobnosti za delo in obremenitev na delovnem mestu. S tem bomo dosegli boljši delovni učinek in zmanjšali bolniški stalež. V letu 1978 bodo razširili popoldanske ordinacije, tako da bo ob koncu planskega razdobja že omogočen obisk vseh ambulant tudi v prostem času.

6. POLITIKA SPLOŠNE PORABE (PRORAČUNA) V LETU 1978

Zakon o združenem delu je postavil nove družbenoekonomske osnove za oblikovanje vseh oblik porabe v družbi, tako osebne, skupne in splošne. Ustrezno tem osnovnim ugotovitvam bo potrebno pri opredeljevanju splošne porabe v letu 1978 izhajati:

— iz spoštovanja načela, da bo oblikovanje splošne porabe v okviru celotne porabe zagotavljalo uresničevanje ustavnih funkcij vsake družbenopolitične skupnosti; omogočati mora izpolnjevanje nalog, ki so

jih temeljne politične skupnosti dolžne izpolnjevati po sprejetih družbenih planih;

— iz doslednega uveljavljanja načela samofinanciranja temeljnih družbenopolitičnih skupnosti ter načela o odvisnosti proračuna od materialne osnove občine; seveda je izvrševanje temeljnih nalog, opredeljenih z ustavo in zakoni, treba zagotoviti vsem občinam;

— iz nadaljnega procesa preoblikovanja proračuna, tako da bomo izločali iz proračuna vse tiste dejavnosti, ki ne sodijo v splošno porabo. Sočasno pa je potrebno ustvarjati pogoje, da se bodo lahko drugače organizirale in nemoteno delovale — v skladu z interesi delavcev v združenem delu in občanov v krajevni skupnosti.

Sredstva za splošno porabo v naši občini bodo v letu 1978 rasla počasneje kot družbeni proizvod. V primerjavi z letom 1977 se bodo povečala v skladu z resolucijo o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije in občine za leto 1978.

NAŠA TRI VPRAŠANJA

Tov. Franc Tušek, tokrat ste vi kot predsednik delavskega sveta delovne organizacije železarne Ravne na vrsti, da odgovorite na »Naša tri vprašanja« in lepo vas prosimo za čim bolj izčrpne odgovore.

1. Delavski svet je že sprejel politiko uresničevanja gospodarskega načrta za leto 1978, ki izhaja iz ciljev in nalog srednjeročnega plana razvoja. Želeli bi vedeti, kakšno nalogo ima delavski svet pri uresničevanju gospodarskega načrta v letu 1978 in kaj vi kot predsednik mislite o načrtih in njihovem uresničevanju?

Delavski svet delovne organizacije je skupni organ upravljanja v delovni organizaciji, ki ga sestavljajo delegati delavcev temeljnih organizacij in delovnih skupnosti. Glede na to ima tudi določene pristojnosti. Sprejema smernice skupne poslovne politike v delovni organizaciji, ki morajo biti v skladu s cilji in nalogami srednjeročnega načrta in na osnovah zvezne, republiške in občinske resolucije.

S sprejemom teh osnov in skupne politike gospodarskega načrta delovne organizacije si delavski svet utira pot, po kateri bo hodil med letom. Kakšna bo ta pot, pa je odvisno od raznih dejavnikov, oziroma ovir na tej poti. Naj jih navedem nekaj:

— položaj v mednarodnem gospodarstvu, ki nam ga napovedujejo vse prej kot rožnatega;

— gospodarski položaj Jugoslavije, ki pa je v veliki meri odvisen od mednarodnega;

— problemi, ki bodo nastali v delovni organizaciji.

Jasno nam je, da bo vpliv delavskega sveta delovne organizacije na mednarodne in jugoslovanske razmere zelo majhen, čeprav se bodo le-te odražale v DO.

Veliko nalog in velik vpliv pa ima lahko delavski svet delovne organizacije na probleme, ki bodo nastali v zvezi z uresničevanjem gospodarskega načrta znotraj delovne organizacije. Število problemov, ki se bodo porajali v delovni organizaciji, pa

je odvisno od naravnosti posameznih temeljnih organizacij, njihove notranje politike (medsebojnih odnosov v temeljni organizaciji), in politike, ki je dogovorjena na ravni DO. Delavski svet delovne organizacije bo moral s svojimi akcijami in sklepi prispevati k temu, da se bodo problemi, ki bodo nastali v posameznih te-

Franc Tušek

meljnih organizacijah, oziroma posameznih področjih, pravočasno in v duhu dobrega gospodarjenja reševali. Zahteval bo posebno zavzetost odgovornih služb in tistih temeljnih organizacij, ki bodo dosegale slabe poslovne uspehe. Zavzemal in skrbel bo za take medsebojne odnose temeljnih organizacij, ki bodo omogočali čim pravičnejšo delitev po delu in poslovnih uspehih. Ena od bistvenih nalog delavskega sveta DO je, da prispeva k ustvarjanju

akumulacije in skrbi, da se ustvarjena akumulacija pravilno in po dogovorjenih kriterijih tudi porabi. V zvezi s tem bo nujno sprejeti posamezne sporazume med TOZD.

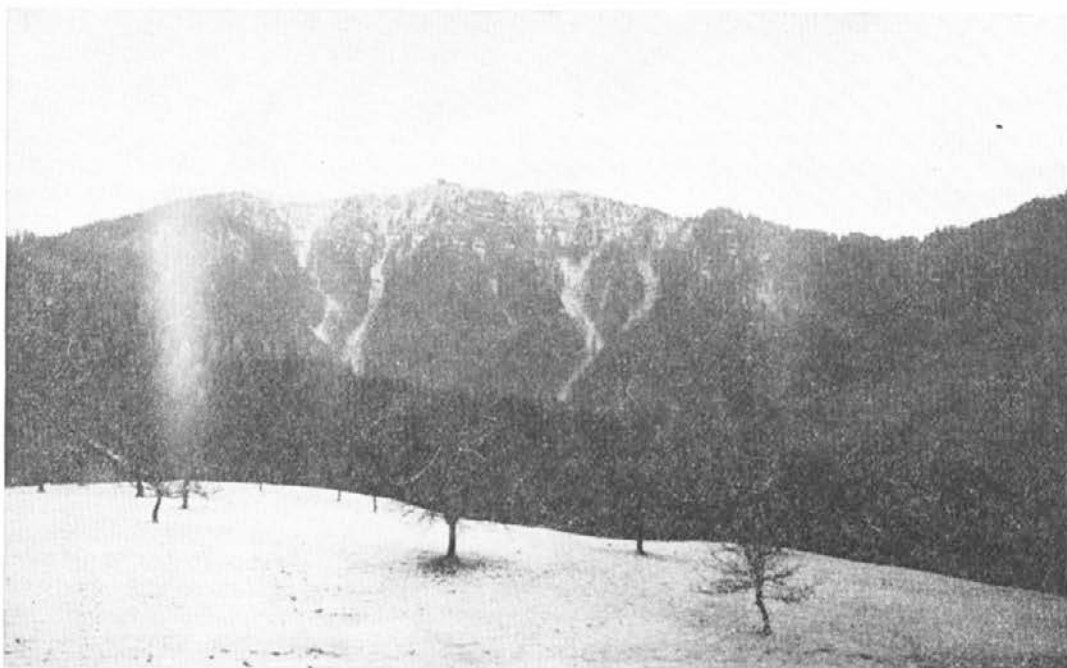
Združena sredstva je potrebno v večji meri kot do sedaj uporabiti za izboljšanje delovnih razmer v težkih obratih in za odpravo ozkih grl. To je tudi ena od možnosti, kako izboljšati poslovne uspehe. Odpravljanje ozkih grl v obratih in izboljšanje delovnih razmer sta glavni nalogi TOZD Razvoj in raziskave.

Ena od akcij, ki jih bo moral delavski svet DO izvesti, da bi dosegli boljše gospodarske uspehe, je izboljšanje delovne in tehnološke discipline. Gre predvsem za znižanje izmečka, zvišanje izplena, znižanje materialnih stroškov, izboljšanje že osvojenih (dobrih) organizacijskih metod. Pri delovni disciplini pa gre predvsem za odnos do delovnih priprav (preveliko število strojelomov), vzdrževanje in čiščenje (delavci, ki delajo z napravami in vzdrževalci), preveliko število izostankov, prihajanje in odhajanje na delo, nemogoči odnosi med neposrednimi proizvajalci in vodilnimi, neizvrševanje dogovorov, odtujevanje in uničevanje družbene imovine itd.

Menim, da je gospodarski načrt za leto 1978 mogoče izvesti. Seveda sta potrebna vzajemnost in disciplina na vseh ravneh, od najvišjega do najnižjega, od posameznih proizvodnih tozdov preko tozdov spremljajoče in skupne dejavnosti in DSSS.

Pri uresničevanju gospodarskega načrta pa ne smemo zanemariti naše osnovne samoupravljalne dejavnosti in pogojev, ki posredno vplivajo na doseganje tega načrta.

2. Samoupravno organiziranje v ŽR je z ustanovitvijo novih TOZD in delovnih skupnosti doživelo tudi svojo razširitev. Prosimo vas, da nam odgovorite, kaj je treba storiti za poglobljeno samoupravljanje v naši železarni, o povezavi in smotrnem delovanju samoupravljanja od posa-

Uršlja gora

mezne TOZD do delovne organizacije in do slovenskih železarn; kako si samoupravni organi prizadevajo za krepitev delegatskih razmerij v delovni organizaciji in povsod, kjer naši delavci nastopajo kot delegati v družbenopolitičnih in drugih skupnostih?

Številčna razširitev delovne organizacije na več manjših enot, to je temeljnih organizacij, ne bi imela nobenega smisla, če tem enotam ne bi omogočili osnovno materialno in družbeno veljavo.

Ustava in zakon o združenem delu sta osnovni listini, s katerima smo si državljanji SFRJ predpisali recepte, po katerih naj bi se obnašali v naši samoupravni družbi. Naloga nas vseh pa je, da te osnove spravimo v življenje, krajani v kraju, delavci v temeljnih organizacijah, skratka vsak tam, kjer živi in dela.

Na žalost pa se kljub takim osnovam obnašamo tako, kot da nam je to nujno zlo. Vse preveč je tistih, ki se ne zavedajo pravic in dolžnosti, ki jih imajo pri samoupravljanju, ne zavedajo se, da sami lahko odločajo o tem, kako bodo ustvarjali dobrine in kako jih bodo porabili. Število TOZD smo v železarni Ravne povečali zato, da bi omogočili čim večjemu številu ustvarjalcev — delavcem, da lahko razpravljajo, odločajo, soustvarjajo politiko v svoji delovni skupnosti, tozdu in v DO. Dosegli smo določene uspehe, vendar spričo možnosti nismo in ne moremo biti zadovoljni. Še vedno imamo delovne skupine le zato, da zadostimo formalnosti. Premalo se pripravijo tisti, ki vodijo skupino in razlagajo gradivo tako da govorijo suhoparno in preveč na široko.

Na drugi strani pa imamo take, ki mislijo, da je pravica in dolžnost samoupravljanja — privilegij nekaterih, naj si bo to na ravni TOZD ali delovne organizacije. Moram priznati, da smo to dostikrat tisti, ki imamo takšne funkcije — bodisi v samoupravnih organih, poslovnih organih ali družbenopolitičnih organizacijah. Kljub temu, da posamezna gradiva dobro poznamo, jih premalo razlagamo tistim, ki o tem malo vedo. Dostikrat se ne zavedamo, da drugi nimajo možnosti, da bi se seznanili z gradivom. Na vprašanje, kaj naj za poglabljeno samoupravljanje storijo posa-

mezne TOZD, delovna organizacija in slovenske železarne, bi rekel tole:

— Spremeniti bi bilo potrebno način informiranja v tem smislu, tako da bi bile obveščene tudi manjše skupine. Informacije pa bi morali podajati neposredno nadrejeni, med njimi tudi aktivni družbenopolitični delavci.

— Informacije morajo biti kratke in jedrnat, vnaprej pripravljene. Podane naj ne bi bile samo v obliki teksta ali številk, ampak tudi drugače (stolpci, skice, diapozitivi, filmi).

— Samoupravljalci morajo sodelovati pri ustvarjanju osnutkov, bodisi v obliki anket, intervjujev, diskusij ali s pismenimi predlogi, ne pa, da jih postavimo pred dejstvo: ali-ali.

— Sprejemanje na zborih naj bi bilo res zadnje glasovanje.

— Vse sestanke moramo vnaprej planirati — racionalizirati, od delovnih skupin pa do občine in samoupravnih interesnih skupnosti. S tem se bomo izognili tolikemu številu sestankov, ti bodo bolj pripravljeni, izgubili bomo manj časa.

— Eden od vzrokov, da še samoupravljanje ni tako poglabljeno, je v premajhni vlogi članov družbenopolitičnih organizacij, članov ZK, sindikata, mladine. Ni dovolj, da taki člani — samoupravljalci — samo kritizirajo, ustvarjalno pa ne sodelujejo. Manjka nam samokritike in zdrave tovarniške kritike, postajamo kompromisarski.

— V vsej samoupravni praksi je preveč ozkosti, vidimo samo svoje interese ali interese obrata, TOZD, ne vidimo pa problemov drugih ali širše družbe, kraja, občine, regije itd. Velikokrat smo dvoličneži: ko gre za naš interes v temeljni organizaciji, se strinjamo z odločitvami, ki nas pa kot občana takoj razburjajo in kritiziramo posledice odločitev, ki smo jih prej v TOZD sprejeli.

— K bolj vsebinskemu in poglabljene- mu samoupravljanju lahko veliko pripomorejo vodstva posameznih organov. Njim so samoupravljalci — delegati zaupali, da jih v veliki meri tudi zastopajo. Udeležujejo se raznih sestankov, kjer se kot samoupravljalci oborožujejo s kopico infor-

macij, skratka izobražujejo se. Takšno znanje pa morajo prenesti na ostale delegate in sredino, ki jih je izvolila.

Čudimo se, kako da posamezni člani kolektiva ne razumejo gradiva, ki jim ga prvič razlagamo, čudimo se, zakaj se ne pripravljajo k razpravam na sejah posameznih organov, pri tem pa pozabljamo, da smo bili tudi mi prvič nemi, ko smo pa slišali snov dvakrat ali trikrat, smo že imeli izoblikovano mnenje in smo se lahko vključili v razpravo, predlagali in predloge presojali.

— Zelo plastičen primer nejasnega odločanja so sestanki delegacij, ko obravnavamo zelo obsežno gradivo za seje občinske skupščine. Niti tisti, ki se imajo za zelo aktivne v družbenem življenju, ne vedo, za kaj gre, kaj šele tisti, ki niso aktivni. Ni se treba čuditi, da v takih primerih posamezni člani delegacij izjavljajo, da je za njih tako gradivo nejasna slikanica.

Vprašam se, kako naj tak neinformiran, nepodučen delegat opravi svoja poslanstva, ki mu ga je zaupala volilna sredina, kako naj oblikuje stališča volilcev in obratno z oddaljenostjo od delovne sredine je prepad med poznanim in nepoznanim vse večji, težje se opredeljujemo in odločamo. V takih primerih lahko veliko pripomorejo tisti, ki pripravljajo gradivo.

Podobno kot na ravni občinskega delegatskega odnosa je na ravni združenega podjetja slovenskih železarn. Delegati DS niso seznanjeni tako, kot bi morali biti, o gradivih, ki so na dnevnih redih. Strokovne službe posameznih DO sodelujejo pri oblikovanju politike združenega dela podjetja, o tem pa ne seznanjajo svojih delegatov. Tako obravnavajo in sprejemajo razne resolucije, o katerih pa delegati bore malo vedo. Te delegate potem neupravičeno kritiziramo in jim dajemo nezaupnice.

— Vzrok za neaktivnost delegacij oziroma delegatov v delegatskem sistemu pa je v veliki meri pripisati tudi premajhnemu individualnemu študiranju gradiva. Veliko je delegatov, ki si gradiva sploh ne preberejo, kaj šele, da bi o njem razpravljali med volilci.

— Čeprav sem kritično obravnaval delovanje delegatskega sistema, pa smo le dosegli celo kopico uspehov. Delavci v temeljnih organizacijah, krajani in njihovi delegati imajo posluh za reševanje problemov v podjetju, kraju ali občini. To so dokazali s samoprispevki, s sprejemom posameznih sporazumov in dodatnim vlaganjem rezultatov svojega dela v družbeni in splošni standard. To razumevanje pa bo toliko večje kolikor bolj bo to izvedeno na samoupravnih osnovah, neprisilno in argumentirano.

Potrebno bo podajati obračune tistim, ki so svoja sredstva prispevali za posamezna področja, v nasprotnem primeru se bodo čutili prevarane. Tu gre predvsem za poročila SIS in drugih.

3. Delavski svet je na zadnji seji v letu 1977 sprejel tudi okvirni načrt razvoja družbenega standarda, kar je novost, saj takega načrta do sedaj še nismo imeli. Družbeni standard mora slediti tudi gospodarskemu razvoju, zato verjetno v prihodnje ne gre ločevati gospodarskega razvoja od razvoja družbenega standarda, saj sta popolnoma odvisna drug od drugega. Za-

URESNIČEVANJE RAZVOJA DRUŽBENEGA STANDARDA

I. UVOD

Da bi si olajšali delo in olepšali življenje v železarni — na delovnem mestu, kot tudi zunaj nje — v kraju, kjer prebivamo ali želimo v prihodnje prebivati, moramo skrbeti za stalno izboljševanje delovnih razmer v temeljnih organizacijah (urejeno in varno delo na delovnem mestu, zdravo delovno okolje, organizirano zdravstveno varstvo, urejena družbena prehrana) in življenjskih razmer v krajevnih skupnostih (urejene stanovanjske razmere, zdravo okolje, urejena vzgoja, izobraževanje in varstvo otrok in mladine, kultura in telesna kultura).

Urejene delovne in življenjske razmere večajo našo delovno sposobnost in ustvarjalnost, kar vpliva na naše skupne delovne uspehe.

II. ZNAČILNOSTI RAZVOJA DRUŽBENEGA STANDARDA OD 1972—1975

Skrb za razvoj družbenega standarda v železarni je bila pogojena z napredkom in gospodarsko rastjo železarne. Gospodarske težave, ki so pestile tudi delavce železarne od leta 1965 dalje, in vrhunec »gospodarske krize« leta 1969 (negotov položaj črne metalurgije), so pustile sledi tudi na področju družbenega standarda.

Uspehe, ki smo jih dosegli v prejšnjem obdobju, je zasenčila »stagnacija« stanovanjske gradnje, kot tudi ostalih področjih družbenega standarda.

Neurejene razmere so povzročile precejšnje nezadovoljstvo med delavci.

Na zahtevo sindikata, ki se je soočal z omenjenimi problemi, smo v letu 1972, ko smo želi prve večje gospodarske uspehe, vključili v samoupravne programe reševanja problemov na področju družbenega standarda. Rekli bi lahko, da je sledil preporod. Program — zgraditi 100 stanovanj

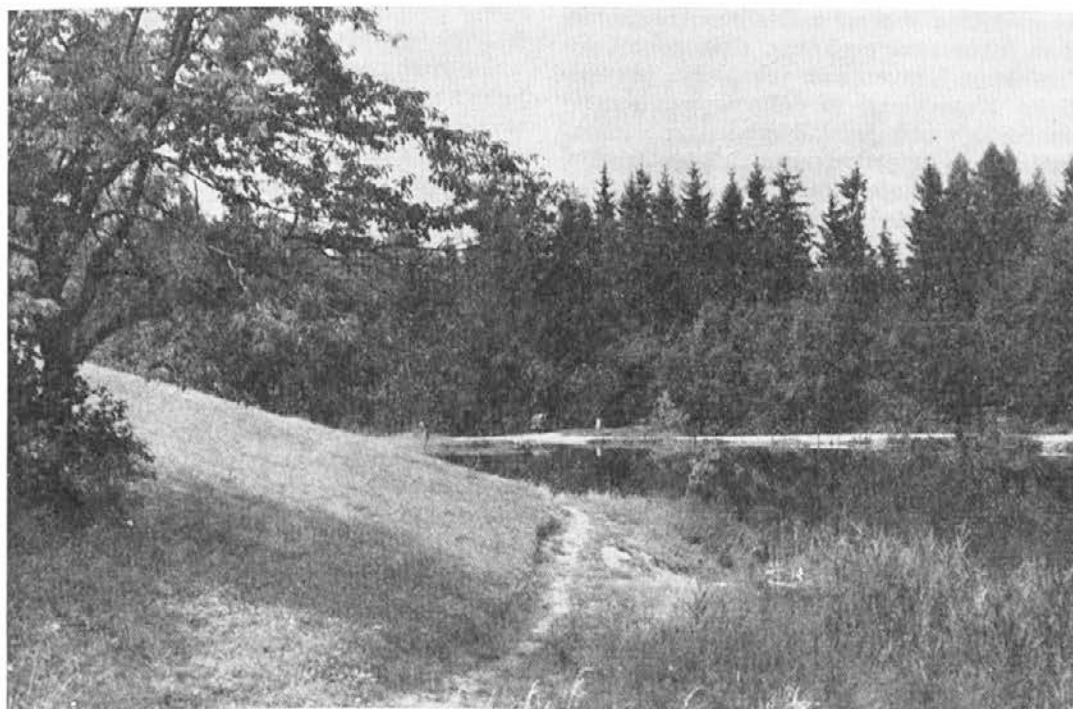
letno — je bil več kot vzpodbuden. Ob enem ne gre prezreti vlaganj v nove obrate, stroje in naprave, ki zagotavljajo varnejše delo, čistejše okolje (čistilne naprave, toplovodno ogrevanje), nova telovadnica pri osnovni šoli Prežihovega Voranca, pričetek gradnje nove jedilnice, združevanje sredstev za gradnjo objektov družbenega standarda v raveniški občini (šola na Javorniku) in razni prispevki (odstopili smo denarna sredstva sklada skupne porabe in druga sredstva) za adaptacijo objektov in prostorov raznih društev in drugih organizacij ter za gradnjo manjših rekreativnih objektov in za opremo zdravstvenih ustanov.

Gre za precejšnja denarna sredstva, zlasti iz sklada skupne porabe. Pri tem ne smemo pozabiti tudi na sredstva za regisriranje družbene prehrane in dopustov.

III. RAZVOJ DRUŽBENEGA STANDARDA V SREDNJOČRNOJEM PROGRAMU ŽELEZARNE OD 1976—1980

Ko smo določali osnove za sestavo srednjeročnega načrta razvoja tozgov in železarne, smo se glede na zastarelost proizvodnih zmogljivosti, tehnologije, pomanjkanja možnosti novega zaposlovanja (odpiranje novih delovnih mest z uvajanjem nove proizvodnje) in sprejetih obveznosti, da se bomo vključili v razvoj nerazvitih območij v SR Sloveniji, odločili, da si bomo v srednjeročnem obdobju predvsem prizadevali vlagati v razširjeno reprodukcijo. Vlaganja nam morajo zagotoviti takšne poslovne rezultate, ki nam bodo omogočili tudi nadaljnji razvoj družbenega standarda.

V srednjeročnem načrtu smo se glede družbenega standarda dogovorili, da bomo še naprej izločali 10 odstotkov za stanovanjsko gradnjo in da bomo iz čistega dohodka namenjali tudi sredstva za gradnjo

Naše bodoče rekreacijsko središče

nima nas naloga in prizadevanje samoupravnih organov, predvsem pa delavskega sveta delovne organizacije, pri uresničevanju razvoja družbenega standarda naših delovnih ljudi in njihovih svojcev?

Res je, da sta gospodarski razvoj in razvoj družbenega standarda delovnega človeka močno povezana. Še več! Pri planiranju ene tone jekla moramo planirati tudi vse ostale potrebe, ki pogojujejo povečanje proizvodnje jekla, oziroma katere druge proizvodnje brez načrtov o drugih vlaganjih polovičarski, nestvarni. Dober gospodar je tisti, ki skrbi za normalno in razširjeno reprodukcijo, pri tej razširjeni reprodukciji pa predvidi tudi, koliko bo potreboval delavcev, kje bodo stanovali, kje kupovali, kje se bodo šolali, kdo bo skrbel za njihove otroke, kje in kdo jih bo zdravil itd.

Zato ni slučaj, da smo v delovni organizaciji ustanovili temeljno organizacijo za družbeni standard. Ni slučaj, da je delavski svet poleg politike gospodarskega načrta sprejel tudi okvirni načrt razvoja družbenega standarda od 1978. do 1980. leta in po letu 1980. Načrt obsega stanovanjsko gradnjo, družbeno prehrano delavcev, preventivno zdravstveno in delovno varstvo ter varstvo okolja, počitniško letovanje in gradnjo rekreacijskih in kulturnih objektov. V srednjeročnem načrtu smo se dogovorili, da bomo še naprej izločali deset odstotkov za gradnjo stanovanj in da bomo iz čistega dohodka namenili tudi sredstva za gradnjo objektov družbenega standarda. Planirali smo okrog 30 milijonov dinarjev sredstev letno, seveda je vsota odvisna od poslovanja.

Spričo velike akcije, ki jo je pred letom vodil sindikat železarne Ravne o družbenem standardu delavcev, zaposlenih v železarni, o družbeni prehrani, letovanju in drugem, sta naloga in prizadevanje delavskega sveta za uresničitev sprejetega programa še večja in pomembnejša. Jasno je, da bo moral delavski svet pri uresničevanju programa upoštevati stvarne možnosti.

Delavski svet delovne organizacije je ob sprejemu okvirnega programa zadal odgovorne službe, da izdelajo podrobnejši program, v katerem bo razviden vrstni red gradnje objektov s finančno kvantifikacijo. Sklenil je tudi, da bomo rekreacijski center ob Ivarčkem jezeru pričeli urejati že v začetku leta 1978 in, da bomo začeli graditi kegljišče na Ravnah. Potrebno je pripraviti projekt za obnovo počitniškega doma v Portorožu.

Čim prej moramo urediti družbeno prehrano v ŽR, ter postaviti avtomate za brezalkoholne pijače po obratih.

Poskrbeti bo treba za boljšo preventivno zdravstveno varstvo delavcev z ambulantnimi pregledi in zobozdravstveno ambulanto. Potrebno bo urediti medicino dela in skrbeti za varstvo okolja.

Kolikor bomo hoteli te zahtevne naloge kmalu izpolniti, bomo morali poiskati tudi dodatna sredstva v obliki kreditov. Ne smemo pa izključiti tudi možnosti zbiranja sredstev na druge načine.

Tovariš predsednik, za odgovore najlepša hvala!

Najmlajši iz prevalskega vrtca

objektov družbenega standarda po programu razvoja družbenega standarda (dokončanje telovadnice pri osnovni šoli Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem, šola na Javorniku, telovadnica v Mežici itd.), kot tudi za ureditev družbene prehrane, počitniškega letovanja in toplovodnega ogrevanja v okviru železarne. Načrtovali smo okrog 10 milijonov din sredstev letno. Uresničitev tega dogovora je odvisna od rezultatov poslovanja v posameznih letih.

IV. OKVIRNI PROGRAM RAZVOJA DRUŽBENEGA STANDARDA OD 1978—1980 IN OD 1980 DALJE

Načrtovana vlaganja v razširjeno reprodukcijo (kovačnica, jeklarna, livarna posebne litine, valjarna, pnevmatični stroji, valji, orodjarna, armature itd.) pogojujejo tudi ustrezna vlaganja v družbeni standard, o čemer nismo dovolj temeljito razpravljali ob sprejemu srednjeročnih programov. Zadnje razprave med delavci pa narekujejo hitrejše reševanje problemov, ki nastajajo v zvezi z družbenim standardom (neurejena prehrana, slabi pogoji počitniškega letovanja in rekreacije, preventivno zdravstveno in delovno varstvo, izenačevanje pogojev kulturnega in telesno-kulturnega udejstvovanja, zdravo okolje, primerno bivanje samcev).

V skladu z dejanskimi potrebami po dobrinah družbenega standarda in materialnimi možnostmi ugotavljamo za kratkoročno obdobje od 1978—1980 in srednjeročno obdobje od 1980 dalje reševanje prednosti nalog na področju stanovanjske gradnje, družbene prehrane, preventivnega zdravstvenega in delovnega varstva ter okolja, počitniškega letovanja in gradnje rekreacijskih in kulturnih objektov.

V obdobju 1978—1980 moramo urediti:

A) Stanovanjska gradnja:

1. Stanovanjsko gradnjo moramo nadaljevati vsaj v dosednji višini združenih sredstev (10-odstotni stanovanjski prispevek in del sredstev čistega dohodka).

2. V projekte stanovanjskih objektov je vključiti ustrezne prostore za otroško var-

stvo in bivanje samcev ter urediti klubske prostore, ustrezna otroška igrišča in rekreacijske površine.

3. Sedanje samske domove je treba obnoviti: to bo omogočilo, da bo bivanje samcev »kulturnejše« (oprema sob in ureditev klubskega prostora).

4. Za nadaljnjo gradnjo stanovanj je treba izdelati zazidalni načrt. Glede na zasnovo bodočega mesta Ravne in Prevalje in prostorskih možnosti je najbolj primerna zazidava na območju Prevalj (ob osnovni šoli Franja Goloba).

5. Pospeševati je še naprej tudi zasebno gradnjo v organiziranih zazidalnih okoliših. Pri tem je treba poiskati tudi možnosti za gradnjo v že obstoječih naseljih in na ustreznih obronkih ob naseljih (nove posamezne lokacije).

6. Ker združujejo delo v železarni tudi sodelavci iz sosednjih krajevnih skupnosti, ki želijo prebivati v teh krajevnih skupnostih, moramo tudi v prihodnje reševati njihove stanovanjske probleme z nakupi družbenih stanovanj in s kreditiranjem zasebne stanovanjske gradnje.

7. Spreminjanje podobe železarne in urejenost novih naselij narekujejo tudi ureditev kraja: porušiti neprimerne objekte, druge pa ustrezno obnoviti. Pri tem moramo sodelovati tudi delavci železarne.

B) Družbena prehrana:

1. Po podatkih ugotavljamo, da se povečuje število uporabnikov družbene prehrane in da sedanje prostorske zmogljivosti kot tudi urejenost prostorov niso zadovoljive (stara jedilnica s čajno kuhinjo). Ker bi bilo obnavljanje stare jedilnice neekonomično, bi bilo treba zgraditi novo ter vključiti prostore za čajno kuhinjo. Obstaja možnost, da omenjeni objekt vključimo v projekt centra za preventivno zdravstveno in delovno varstvo.

2. Pri objektih, ki jih bomo zgradili, je treba upoštevati gradnjo novih jedilnic.

Postopoma je opremiti obrate z ustreznimi avtomati za pijačo in cigarete.

3. V zvezi s stališči sindikalne organizacije moramo tudi ustrezno urediti način in

oblike priprave družbene prehrane (možnost večje izbire obrokov, ureditev dietne prehrane, priprava kosil).

Glede na načrtovano obnovo in razširitev Doma železarjev, ki jo načrtuje OZD Merx Celje v letu 1978 in ki vključuje tudi razširitev posebne kuhinje za pripravo družbene prehrane, je smotrno in racionalno reševati vprašanje družbene prehrane s sodelovanjem OZD Merx Celje na podlagi združevanja del in sredstev, skladno z zakonom o združenem delu.

Nosilec sporazumevanja v imenu in za račun temeljne organizacije v železarni bi bila TOZD družbeni standard Ravne.

C) Preventivno zdravstveno varstvo in varstvo okolja:

1. Ugotavljamo, da sedanje zmogljivosti Koroškega zdravstvenega doma ne zagotavljajo učinkovitega preventivnega zdravstvenega varstva, kar povzroča negotovnost sodelavcev in delavcev Koroškega zdravstvenega doma (neustrezni prostori in oprema, dolg čakalni čas in s tem prekomerna odsotnost z dela, prevelika obremenitev zdravstvenega osebja, zlasti v obratni ambulanti).

Prav tako premalo skrbimo za pravočasno ugotavljanje delazmožnosti delavcev kot tudi za primerno zaposlovanje delavcev z zmanjšano delovno zmogljivostjo (ustanavljanje novih delovnih mest oziroma preureditev delovnih mest).

Na podlagi naštetih ugotovitev se moramo zavzeti za gradnjo posebnega centra za zdravstveno in delovno varstvo ob TOZD valjarna. V okviru tega centra lahko gradimo že omenjeno jedilnico s čajno kuhinjo.

2. Nadaljevati je treba z gradnjo in kreditiranjem toplovodnega ogrevanja na Ravnah.

3. Pri nadaljnji graditvi stanovanj na Prevaljah je upoštevati tudi gradnjo objektov in naprav za toplovodno ogrevanje.

D) Počitniško letovanje, gradnja rekreacijskih in kulturnih objektov:

1. Skladno z dolgoletnimi zahtevami delavcev, da se uredi počitniško letovanje, moramo obnoviti in razširiti počitniški dom v Portorožu. Pri načrtovanju je treba upoštevati postopno gradnjo, ki ne bo ovirala vsakoletnega letovanja.

Poleg že ustaljenih organiziranih oblik letovanja (Portorož, domovi članic SZ) je načrtovati nakup hotelskih zmogljivosti, prikolic in šotorov.

2. Pričeti moramo s sanacijo Ivarčkega jezera in z gradnjo turistično-rekreacijskega objekta z rekreacijskimi površinami.

3. Skladno z interesi delavcev, izraženih v javnih razpravah v preteklih letih, je treba zgraditi kegljišča v sestavi doma telesne kulture.

4. Z gradnjo primernih objektov v primerjavi s kulturno dediščino in aktivnostjo delavcev in krajanov Raven in Prevalj močno zaostajamo. Zaradi urbane zasnove bodočega mesta moramo načrtovati in zgraditi našim potrebam in razmeram primeren kulturni objekt, posvečen našemu revolucionarju in pisatelju Prežihovemu Vorancu. V tem obdobju moramo poskrbeti za projekte.

Jože Šegel, dipl. inž.

UPORABA PROCESNIH RAČUNALNIKOV V JEKLARNI

ŽELEZARNA RAVNE proizvaja več sto vrst ogljičnih, nizko, srednje in visoko legiranih jekel za potrebe vroče valjarne, kovačnice in jeklolarne. Za izdelavo jekla se uporabljajo med drugim tudi štiri elektroobločne peči z zmogljivostjo od 15 do 45 ton. Pri analizi možnosti uporabe procesnih računalnikov za zahtevno in raznoliko proizvodnjo smo ugotovili, da je mogoče s primerno računalniško opremo in programi AVTOMET firme Process Corporation v razmeroma kratkem času vključiti procesni računalnik v skoraj vse faze tehnološkega procesa izdelave jekla na elektroobločnih pečeh. Takšna pot je bila zaradi izredne rentabilnosti naložbe učinkovitejša kot lastni razvoj.

V posameznih fazah izdelave jekla se uporabljajo različni sistemi uporabe računalnika. Tabela in slika 2 nam dajeta pregled uporabe računalnika za vse faze izdelave jekla. Vidimo, da je večina teh na ravni »ON-LINE OPEN LOOP« in da je za celoten proces izdelave jekla na elektropečeh značilno, da ga ni mogoče obravnavati kot en model.

Ob uvajanju vseh naštetih vrst uporabe se pojavlja problem enotnega sistema zbiranja, prenosa in uporabe informacij. Glavni procesni računalnik jeklarne mora zagotavljati ustrezno povezavo (slika 1):

Slika 1: Informacijski računalniški sistem jeklarne v Železarni Ravne.

- s pripravo dela in obratovodstvom jeklarne,
- s štirimi elektroobločnimi pečmi,
- s pripravo vložka,
- z računalnikom v kemijskem laboratoriju,
- z računalnikom za krmiljenje električne energije,
- z osrednjim računalnikom podjetja in
- posredno ter neposredno z nabavno službo.

Na kratko bom opisal vsebino pomembnejših področij uporabe procesnega računalnika v jeklarne železarne Ravne:

Računanje sestave vložka

Za vložek pri izdelavi legiranih in visoko legiranih jekel se uporablja staro že-

lezo in znaten del legiranih odpadkov, tj. staro železo z višjo vsebnostjo legiranih elementov.

Iz več deset ali celo sto vrst legiranih odpadkov je treba izračunati sestavo vložka tako, da bomo dobili po raztalitvi željeno kemijsko sestavo in težo jekla v peči. Ta cilj lahko dosežemo z različnimi kombinacijami količin in vrst legiranega odpadka, vendar je samo en izračun za določeno situacijo optimalen — najcenejši in tehnološko sprejemljiv.

Pri optimalizaciji izračuna sestave vložka s pomočjo linearnega programiranja z računalnikom poiščemo najcenejšo mešanico vložka in pri tem upoštevamo:

- razpoložljive zaloge legiranih odpadkov, ferolegur in starega železa,
- željeno kemijsko sestavo po raztalitvi vložka,
- ceno posameznih vložnih materialov in
- tehnološke omejitve.

Zaradi točnega in enotnega izračuna sestave vložka se delno zoži razsipanje kemijske sestave po raztalitvi, kar ugodno vpliva na vsakdanjo prakso izdelave jekla.

Pomembna je pravilna nastavitve želene kemijske sestave po raztalitvi. Pri legiranih elementih, ki ne odgovarjajo, optimiramo kemijsko sestavo po raztalitvi. S tem ukrepom znatno prihranimo drage domače in uvožene ferolegure. To je delno mogoče izvesti tudi pri jeklih z visokim predpisanim odstotkom ogljika za tiste elemente, ki zmerno odgorevajo.

Računanje dodatka ferolegur

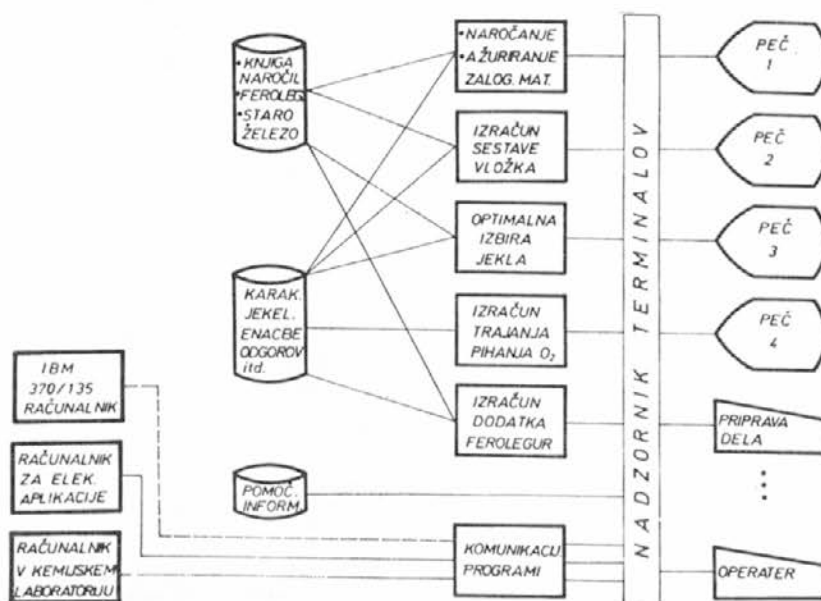
S pomočjo procesnega računalnika, v jeklarne inštaliranih industrijskih računalniških terminalov in »time sharing« računalniškega sistema, lahko optimalno, natančneje in hitreje izračunavamo dodatek ferolegur pri izdelavi jekla v elektropečeh (slika 3 in 4).

V. ZAKLJUČEK

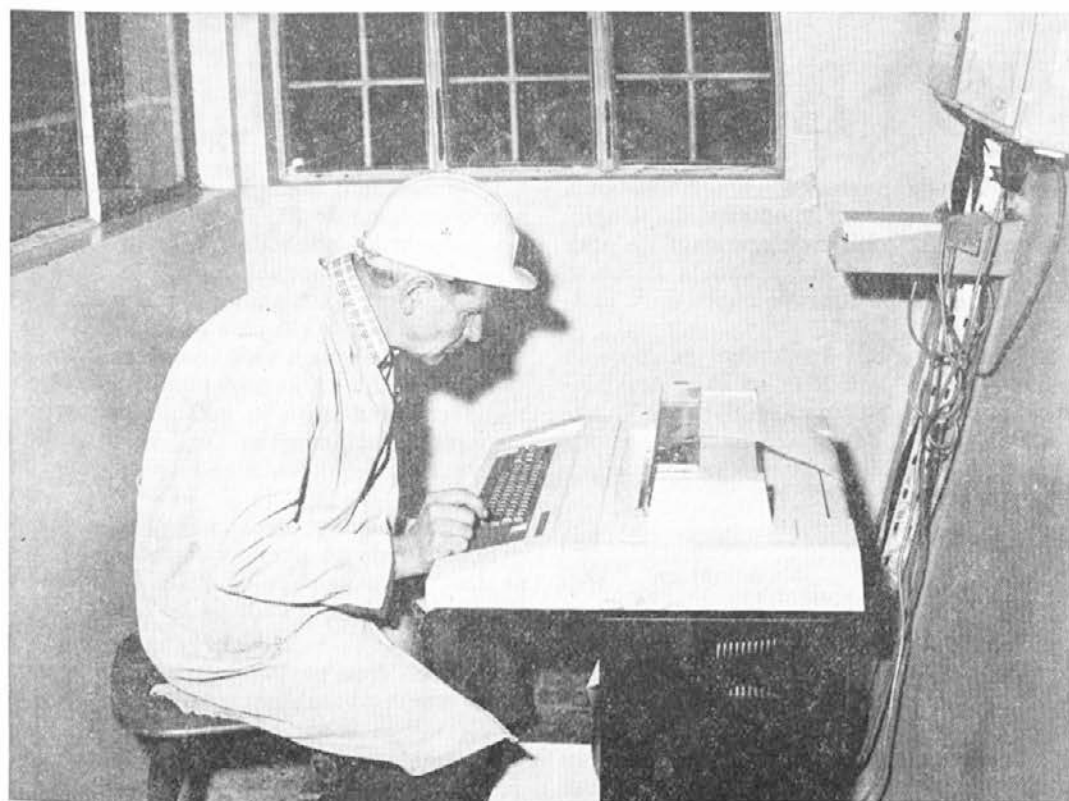
Program razvoja družbenega standarda bomo uresničili z večjimi prizadevanji pri delu in poslovanju in doseganju načrtovanega čistega dohodka tozdov in železarne. Če si bomo vsi prizadevali, pa lahko upravičeno pričakujemo, da bomo uresničili program in s tem dosegli enak napredek, kot ga načrtujemo na gospodarskem področju.

Priprava: Adi Cigler in Jože Šater

(Zasnove razvoja družbenega standarda sta obravnavala poslovodni svet in odbor za družbeni standard in stanovanjske zadeve, delavski svet DO ŽR pa je na svoji V. seji sprejel program uresničevanja družbenega standarda, ki je v skladu s stališči sindikata in družbenopolitičnih organizacij).

Slika 2: V Železarni Ravni uporabljeni AVTOMET programi

Delovodja v jeklarni pri uporabi procesnega računalnika

Procesni računalniški center železarn Ravne

peči. Računalnik računa trend skupne porabe energije. Pomembno vlogo pri ukrepanju računalnika imajo prednosti posameznih peči. Te prednosti so dinamične in so odvisne predvsem od faze dela, v kateri je peč. Običajno ima prednost tista peč, ki je bližje izlivu šarže iz peči. Računalnik preprečuje preveliko porabo energije na ta način, da izključi za določen čas peč z najnižjo prioriteto, če je to tehnološko dopustno, ali prepreči vključitev nove peči.

Vzporedno računalnik zbira, shranjuje in izpisuje na terminal v razdelilni postaji podatke o porabi električne energije.

Sistem upravljanja je zgrajen tako, da je vedno mogoč prekop na ročno vodenje.

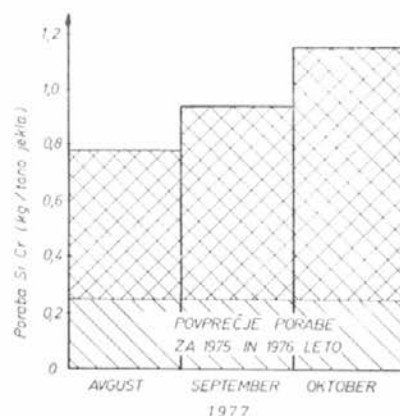
Vodenje električne moči elektroobločne peči

Način vodenja električne moči na elektroobločne peči vpliva na specifično porabo električne energije, vzdržljivost obzidave in izrabo elektrod. Še posebej pomembna je faza taljenja vložka. Za ročno vodenje je potrebno veliko strokovnega znanja in spretnosti, če želimo doseči dobre rezultate, ki pa še vedno zaostajajo za optimalnimi možnostmi.

Procesni računalnik vodi taljenje posamezne košare vložka po optimalni praktično potrjeni poti s sistemom zanke »on-line close-loop«. Računalnik uravnava moč pre-

ko industrijskih vmesnikov in servo motorjev.

Povratne informacije o toku, napetosti, stopnji napetosti in cos dobiva od standardnih senzorjev in vmesnika.

Slika 7: Povečanje porabe Si Cr na tono izdelanega jekla

Za posamezno peč je v računalniški sistem vključeno avtomatsko sprotno zbiranje pomembnejših podatkov, ki vključujejo tudi varnostni sistem.

Uporaba procesnega računalnika v kemijskem laboratoriju

Glavna naloga dveh PDP 11/05 računalnikov v kemijskem laboratoriju je hiter in točen izračun kemijske sestave vzorca jekla, ferolegure ali žlindre na osnovi električnih veličin, ki jih dajeta dva različna kvantomera in štirje LECO aparati. Programi v računalniku upoštevajo pri tem umeritvene krivulje in vpliv motečih elementov. Na omenjenih računalnikih pripravljamo in raziskujemo tudi analize novih vrst jekla ali izboljšave dosedanjih analiz.

Procesni računalniški sistem v železarni Ravne

Za kompleksno uporabo procesnega računalnika pri izdelavi jekla v elektro pečeh je potrebna primerna računalniška oprema, ki zagotavlja:

- 24-urno uporabo računalnika na dan,
- delo v realnem času,
- »Time Sharing« način uporabe računalnika,
- delo na principu prekinitev,
- obdelavo digitalnih in analognih električnih veličin,
- uporabo terminalov in vmesnikov v industrijskih razmerah,
- povezavo med več procesnimi računalniki in osrednjim računalnikom,
- delo z enotami magnetnih diskov,
- programiranje v višjih jezikih in
- še druge posebne zahteve.

Železarna Ravne ima zgrajen sistem procesne računalniške opreme (slika 5), ki ustreza navedenim zahtevam in obsega:

a) Osrednji procesni računalnik jeklarne PDP 11/40 s 96 K besed spomina, 3 diskovnimi enotami, tračno enoto, 16 terminali in drugo.

b) Računalnik za električne aplikacije PDP 11/40 z 28 K besed spomina in tremi interface ICR.

c) Računalnika v kemijskem laboratoriju PDP 11/05 s 16 K besed spomina, ter-

Hubert Vetter

NOVE ENOTE IN MERILA

PREHOD NA ZAKONSKO DOLOČENE MERSKE ENOTE IN MERILA PO SI SISTEMU

V delovnih in drugih samoupravnih organizacijah ter skupnostih so predvsem nekatere službe bolj ali manj vezane na uporabo merskih enot in meril. Z merskimi enotami ter merili se srečujejo ljudje pri delu ali tudi v vsakodnevem življenju. Zato bi želel opozoriti na nove merske enote in podati nekaj osnovnih informacij o mednarodnem sistemu merskih enot SI, ki ga v naši državi že uvajamo.

Mednarodni sistem enot se je začel oblikovati leta 1901, ko je Italijan Giorgi predložil nov absolutni sistem enot (meter, kilogram, sekunda). Ta sistem je v bistvu

del sedanjega mednarodnega SI sistema. Prednost SI sistema v odnosu do drugih, danes že preživelih sistemov enot, je prav v tem, da velja za vsa področja fizike in tehnike ter da so njegove enote dosti bližje praksi.

Na 11. generalni konferenci za mere in uteži v Parizu leta 1960 so za metriki sistem enot določili ime »Le Systeme International d'units (mednarodni sistem enot)« in krajše »SI«. Vključene so bile naslednje osnovne enote:

za dolžino	— meter	(m)
za maso	— kilogram	(kg)
za čas	— sekunda	(s)
za električni tok	— amper	(A)
za temperaturo	— kelvin	(K)
za svetlobno jakost	— kandela	(cd)

14. generalna konferenca za mere in uteži v Parizu leta 1971 je tem osnovnim enotam dodala in definirala še sedmo enoto, in sicer

za količino snovi — mol (mol)

Tako se je uporaba razširila tudi na fizikalno kemijo in molekularno fiziko.

V naši državi smo enote SI uradno vpejali že leta 1961. Zadnje predloge in izboljšave prinaša novi »Zakon o merskih enotah in merilih«, objavljen v Uradnem listu SFRJ št. 13, 2. aprila 1976. Zakon je začel veljati že 1. 7. 1976. leta, tako da je uporaba nekaterih udomačenih enot in meril v javnem prometu (npr. kcal, Mp) postala nezakonita in kazniva. Za te vrste gospodarskih prestopkov so predvidene zelo visoke kazni, in sicer za organizacije združenega dela od 20.000 do 50.000 din ter za odgovorne osebe OZD ali druge pravne osebe z 2.000 do 10.000 din.

Naš novi zakon je le del svetovne akcije za uvajanje enot SI. Tako je tudi v ZDA in v manjšem številu držav, v bivših kolonijah Velike Britanije, kjer so doslej uporabljali »angloameriški sistem enot«, v teku postopek za pospešeno uvajanje metrskega sistema enot.

Od 1. 7. 1976 dalje se torej v SFRJ v javnem prometu lahko uporabljajo le merske enote naslednjih petih skupin:

1. Osnovne enote SI
2. Izpeljane enote SI
3. Izjemno dopustne enote izven SI
4. Prehodno dopustne enote
5. Decimalne merske enote

Merske veličine in enote se delijo na osnovne, teh je 7 in so bile že navedene, ter na izvedene veličine, oziroma izpeljane enote SI. (V geometriji je npr. osnovna veličina [dolžina], površina in prostornina pa sta izvedeni veličini). Generalna konferenca za mere in uteži je do sedaj sprejela 19 imen in oznak izpeljanih enot SI. Naš zakon navaja v seznamu merskih enot poleg teh še 23 izpeljanih enot. Zakon dalje določa izjemno dopustne enote; teh je 26 za 12 fizikalnih veličin. Uporaba teh enot je dovoljena do spreembe zakona, torej verjetno tudi po 31. 12. 1980.

V prehodnem obdobju, ki ga zakon časovno omejuje do 31. 12. 1980, je dovoljeno uporabljati prehodno dopustne enote. Uporaba 33 prehodno dopustnih enot je dovoljena pri 15 fizikalnih veličinah. Ne katere enote iz te skupine so bile zelo udomačene v vsakdanji rabi, posebno v industriji. Zaradi tega je pričakovati težave ob njihovem opuščanju in iskanju primerne ga nadomestila med enotami SI. Pri enotah te skupine ni dovoljena uporaba predpon.

Naj pripomnim, da v nekaterih drugih državah traja to prehodno obdobje krajši čas. Tako je bilo v ZRN zaključeno 31. 12. 1977. leta, v ČSR pa bo 31. 12. 1979. leta.

V tabeli 3 so navedene prehodne enote, ki se smejo uporabljati samo še do 31. 12. 1980.

Decimalne merske enote dobimo z uporabo množilnih in delilnih predpon, ki jih postavljamo pred merske enote SI ter pred nekatere izjemno dopustne enote izven SI.

Ime decimalne merske enote se piše skupaj kot ena beseda, ki je sestavljena iz imena predpone in imena merske enote (npr.: kilogram, milimeter, mikroamper ipd.). Analogno se znak predpone postavi pred znak enote (npr. kg, mm, μ A ipd.).

Skupno je določenih 16 predpon in so razvidne iz tabele 5.

Zakon določa, da se po 31. decembru 1980 lahko uporabljajo samo zakonsko določene merske enote. Nanje se bomo najlaže privadili tako, da jih bomo pričeli uporabljati. V železarni Ravne bo v nekaterih oddelkih ta prehod zahteval kar precej dela in sodelovanja. Treba bo čim prej

minali, kasetnimi enotami in ARL interface.

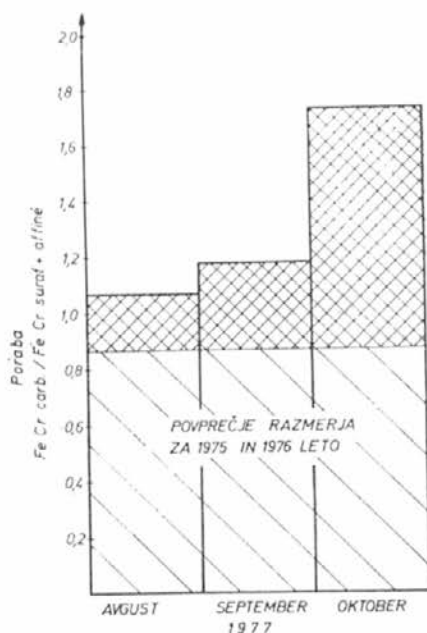
Rentabilnost naložbe

Zaradi znižanja porabe uvoženih in domačih ferolegur, racionalnejše uporabe legiranega starega železa, zmanjšanja stroškov električne energije in zmanjšanja analiznega škarta je naložba izredno učinkovita.

Predvidevamo, da se bo samo zaradi deviznih prihrankov investicija izplačala v enem letu, v celotnih prihrankih pa v 4 do 6 mesecih.

Projekt bo predvidoma zaključen aprila 1978. leta, vendar je računalnik v jeklarni za legiranje in izračun vložka v uporabi že 5 mesecev. Po prvih treh mesecih uporabe računalnika v jeklarni se je znatno zmanjšala poraba dragih ferolegur v primerjavi s porabo cenjenih ferolegur (slika 7 in 8).

Izredno spodbudni preliminarni rezultati rentabilnosti naložbe nas spodbujajo k iskanju možnosti vključitve procesnih računalnikov tudi v drugih metalurških obratih.

Slika 8: Povečanje porabe Fe Cr carburé v primerjavi s porabo Fe Cr surfactin in aff.

Ko je bilo vse belo

Tab. 1 — Pregled izpeljanih enot

VELIČINA	IME ENOTE	ZNAK
PLOŠČINA	kvadratni meter	m ²
PROSTORNINA	kubični meter	m ³
RAVNINSKI KOT	radian	rad
PROSTORSKI KOT	steradian	sr
DOLŽINSKA MASA	kilogram na meter	kg/m
PLOŠČINSKA MASA	kilogram na kvadratni meter	kg/m ²
PROSTORNINSKA MASA	kilogram na kubični meter	kg/m ³
FREKVENCA	hertz	Hz
HITROST	meter na sekundo	m/s
POSPEŠEK	meter na sekundo na kvadrat	m/s ²
KOTNA HITROST	radian na sekundo	rad/s
KOTNI POSPEŠEK	radian na sekundo na kvadrat	rad/s ²
PROSTORNINSKI PRETOK	kubični meter na sekundo	m ³ /s
MASNI PRETOK	kilogram na sekundo	kg/s
SILA	newton	N
TLAK (NAPETOST)	pascal	Pa = N/m ²
DINAMIČNA VISKOZNOST	pascal-sekunda	Pa.s
KINEMATIČNA VISKOZNOST	kvadratni meter na sekundo	m ² /s
ENERGIJA, DELO,		
KOLIČINA TOPLOTE	joule ¹	J
MOČ, ENERGIJSKI PRETOK		
IN TERMIČNI PRETOK	watt	W
KOLIČINA ELEKTRINE	coulomb	C
MAGNETNI PRETOK	weber ²	wb
MAGNETNA POLJSKA		
JAKOST	amper na meter	A/m
ENTROPIJA	joule na kelvin	J/K
MASNA KOLIČINA TOPLOTE		
(SPECIFIČNA TOPLOTA)	joule na kilogram-kelvin	J/kg.K
TERMIČNA PREVODNOST	watt na meter-kelvin	W/m.K
JAKOST ENERGIJSKEGA		
SEVANJE	watt na steradian	W/sr
ELEKTRIČNA NAPETOST		
IN ELEKTRIČNI POTENCIAL	volt	V
ELEKTRIČNA POLJSKA		
JAKOST	volt na meter	V/m
ELEKTRIČNA UPORNOST	ohm	Ω
ELEKTRIČNA PREVODNOST	siemens	S
KAPACITIVNOST	farad	F
INDUKTIVNOST	henry	H
MAGNETNA INDUKCIJA		
(gostota magn. pretoka)	tesla	T
SVETLOST	candela na kvadratni meter	cd/m ²
SVETLOBNİ TOK	lumen	lm
OSVETLJENOST	lux	lx
AKTIVNOST RADIOAKTIV-		
NEGA VIRA	becquerel	Bq
ABSORBIRANA DOZA		
IONIZIRAJOČEGA SEVANJA	gray	Gy
EKSPOZICIJSKA DOZA		
IONIZIRAJOČEGA SEVANJA	coulomb na kilogram	C/kg
MOLSKA MASA	kilogram na mol	kg/mol
KONCENTRACIJA SNOVI		
(MOLARNOST)	mol na kubični meter	mol/m ³

zamenjati in prilagoditi imena in znake merskih enot na kakovostnih predpisih jekel, v katalogih in prospektih, raznih obrazcih, ki jih uporabljajo v nekaterih oddelkih — predvsem v laboratorijih, pri atestiranju materiala in podobno.

Verjetno bi v tem času morali v delovni organizaciji predvsem paziti, da bi ob vsakem naročanju tiskovin, prospektov, katalogov, morebitnih mernih instrumentov itd. enoto obvezno uskladili s SI sistemom.

Nove enote v poslovni dokumentaciji, ki so pretežno vezane na računalniško obdelavo, pa bi morali začeti uporabljati že kmalu. Nekateri oddelki v železarni Ravne so uporabo novih enot vsaj deloma že uvedli.

S hitrim pregledom se da ugotoviti, da izenačitev merskih enot in meril ne bo zgolj formalni problem. Spremenili se bodo vsi industrijski standardi, ki slonijo na izvensistemskih enotah, od jugoslovanskih do internih standardov organizacij združenega dela, pa tudi ustrezna merila. Te spremembe se začnejo v zakonodaji in se preko sprememb v procesu proizvodnje končujejo s spremembami na oznakah izdelkov.

Konec lanskega leta so izdelali tudi Jugoslovanski standard JUS C.A4.060, ki vsebuje pravila za prehod na SI enote pri določanju mehanskih lastnosti jekel. Ta bo rabil kot pomožno sredstvo predvsem metalurškim organizacijam, predelovalcem in uporabnikom jekel za enotno preračunavanje lastnosti jekel.

Sčasoma bo treba izdati nove učne knjige za vse ravni šolanja, razne priročnike itd. Strojni priročnik dipl. inž. Bojana Krauta je npr. že v celoti izdelan v skladu s SI sistemom in je zaradi tega še bolj dobrodošel vsem, ki so službeno vezani na uporabo merskih enot ali jih drugače zanimajo.

Pričakovati je, da se bodo pojavili precejšnji problemi pri uveljavitvi zakonitih merskih enot v industrijski standardizaciji. Npr. opustitev »konjske moči« kot enote moči in prehod na watte oziroma kilowatte (kW=1, 360 KM, KM=0,736 kW), bo verjetno vplivala na industrijsko proizvodnjo v avtomobilski industriji. Današnji motor moči 70 KM se v prihodnosti najbrž ne bo proizvajal kot motor moči 51,5 kW, ampak se bo vrednost zaokrožila na 50 ali 55 kW. Posledica bodo konstrukcijske in morda tehnološke spremembe v ustrezni proizvodnji. Podobne težave bodo nastale v drugih vejah industrije. V trgovini bo treba zamenjati stara merila in odpraviti uporabo nekaterih enot in znakov, npr. sedanje označevanje dekagramov z znakom »dkg« bo zamenjal znak »dag« itd., ker se decimalne merske enote za maso tvorijo tako, da se predpona iz tabele 5 postavi pred znak za gram.

¹ — Smejo se uporabljati tudi vsi zmnožki, ki se tvorijo:

— iz merske enote za silo in dolžino (Nm)

— iz merske enote za moč in čas (Ws)

² — Weber se sme imenovati tudi tesla-meter na kvadrat (T.m²) in volt-sekunda (V.s)

Snega je vedno premalo

Tab. 2 — Pregled izjemno dopustnih enot

VELIČINA	IME ENOTE	ZNAK
DOLŽINA	morska milja ¹	
MASA	— tona	t
	— enota atomske mase	u
ČAS	— minuta	min
	— ura	h
	— dan	d
ČAS	— teden, mesec in leto (po gregorijemskem kalendarju)	
TERMODINAMIČNA TEMPERATURA	— celzijeva stopinja	C ⁰
PLOŠČINA	— ar	a
	— hektar	ha
PROSTORNINA	— liter	l
RAVNINSKI KOT	— polni kot	2 π rad
	— pravi kot	1L = $\pi/2$ /rad
	— stopinja	1 ⁰ = $\pi/180$ /rad
	— minuta	1' = $\pi/10800$ /rad
	— sekunda	1'' = $\pi/64800$ /rad
	— gradus ali gon	1 g = $\pi/200$ /rad
DOLŽINSKA MASA	— tex	tex
HITROST	— voz ¹ (= morska milja na uro)	
TLAK	— bar	bar
ENERGIJA, DELO, KOLIČINA TOPLOTE	— watt-ura	Wh
	— elektronvolt	eV
MOČ	— volt-amp ²	VA
	— var ³	var

¹ Uporabljati se sme samo v pomorskem in zračnem prometu.

² Se sme uporabljati samo za določanje navidezne moči izmeničnega električnega toka.

³ Se sme uporabljati samo za določanje električne jalove moči (1 var = 1 W).

Tab. 3 — Prehodno dopustne enote

VELIČINA	IME ENOTE	ZNAK
DOLŽINA	angström	Å
	mikron	μ
	palec ali cola ¹	in
	čevl ²	ft
	jard ¹	yd
	fathom ¹	fm
PLOŠČINA	barn ³	b
PROSTORNINA	registrska tona ¹	—
	prostorninski meter ⁴	prm
MASA	kvintal ali metrski cent	q
	funt ¹	lb
	long tona ¹	L/T
HITROST	čevl na sekundo ⁵	ft/s
POSPEŠEK	gal ⁶	Gal
SILA	dina	dyn
	kilopond	kp
	pond	p
TLAK	tehnična atmosfera	at
	fizikalna atmosfera	atm
	milimeter živosrebrnega	tor ali
	stebrička	mm Hg
	milimeter vodnega stebrička	mm H ₂ O
DINAMIČNA VISKOZNOST	poise	P
	centipoise	cP
KINEMATIČNA	stokes	St
VISKOZNOST	centistokes	c.St
	erg	erg
ENERGIJA, DELO IN KOLIČINA TOPLOTE	kilopondmeter	kpm
MOČ	kalorija	cal
	konjska moč	KM
AKTIVNOST		
RADIOAKTIVNEGA VIRA	curie	Ci
ABSORBIRANA DOZA	rad	rd
RADIOAKTIV. SEVANJA	rem	rem
EKSPOZIČNA DOZA		
IONIZIRANEGA SEVANJA	rentgen	R

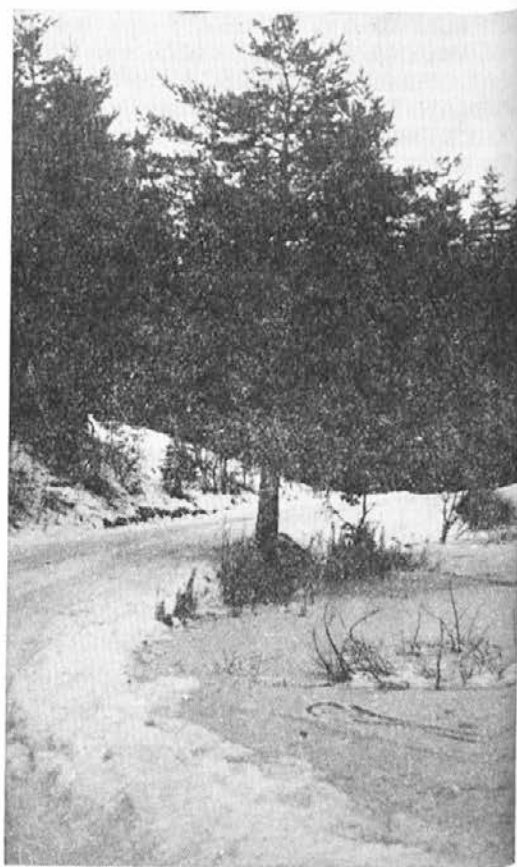
Največje težave moramo pričakovati pri naslednjih veličinah:

1. Pri merjenju SILE se opuša enota kilopond (kp), ki je zelo razširjena v strojni, elektro, gradbeni in metalurški industriji, uvaja pa se enota NEWTON (1 kp = 9,80665 N). Ista enota se uvaja v meritve mehanskih lastnosti.

2. Pri merjenju TLAKA bomo opustili celo vrsto enot: at, atm, tor, mmH₂O. Kot enota SI se uvaja PASCAL ter izjemno dopustna enota BAR.

3. Pri meritvah ENERGIJE, DELA IN KOLIČINE TOPLOTE se opuščata pogosto uporabljani enoti kilopondmeter (kpm) in kalorija (cal) ter uvaja enota JOULE (1 J = 1 Nm, 1 kpm = 9,80665 J, 1 cal = 4,1868 J).

Izdaja zveznega zakona je prvi pogoj, da se bodo nove merske enote uvedle v vse vrste poslovanja. Kot je opaziti, so novejši izdaje predpisov za jekla pri ladijskih registrih ter novejši tuji državni in mednarodni standardi za jekla že prešli na dosledno uporabo SI enot. V večini držav je SI sistem že zakonsko zasidran, ker menijo, da bo to poleg drugih prednosti z miselnim poenotenjem olajšalo trgovanje med državami. Brez meritev in meril ni proizvodnje, kot tudi ni resničnega na-

Nevarna »rida«

¹ — uporaba dovoljena le v pomorskem prometu

² — uporaba dovoljena samo v pomorskem in zračnem prometu

³ — uporaba dovoljena samo v jedrski fiziki

⁴ — uporaba dovoljena samo v prometu z lesom

⁵ — uporaba dovoljena le v zračnem prometu za določanje navpične hitrosti letal

⁶ — uporaba dovoljena le za določanje pospeška, ki je posledica zemeljske težnosti

Tab. 4

Nadomestila in njihova razmerja za nekatere prehodne enote, ki so v širši uporabi

ENOTA PO SI			ENOTA, KI SE SME UPORABLJATI SAMO DO 31. 12. 1980		
VELIČINA	IME	ZNAK	IME	ZNAK	RAZMERJE
DOLŽINA	meter	m	mikron ¹	μ	$\mu = 0,000\ 001\ m$
	mikrometer ²	μm	angström	Å	$\text{Å} = 0,000\ 000\ 0001\ m = 0,0001\ \mu m$ $\mu m = 0,000\ 001\ m$
MASA	kilogram	kg	metrski cent	q	$q = 100\ kg = 0,1\ t$ $kg = 0,01\ q$ $t = 1000\ kg$
SILA	newton	N	kilopond	kp	$N = 0,101972\ kp$
			pond	p	$= 101,972\ p$ $p = 0,001\ kp$ $= 0,00980665\ N$ $kp = 1000\ p$ $= 9,80665\ N$
TLAK (NAPETOST)	pascal	Pa	tehnična	at	$kPa = 0,010197\ at = 0,009869\ atm$
	(izg. paskal)		atmosfera		
	kilopascal	kPa	fizikalna	atm	$at = 98,0665\ kPa$ $atm = 101,325\ kPa$
	megapascal	MPa			
			milimeter	mm Hg	tor ali mmHg = 133,322 Pa
			živorebr. stebriča		
			milimeter	mm	$mmH_2O = 9,807\ Pa$
			vodnega stebriča	H ₂ O	$MPa = 1000\ 000\ Pa = 1000\ kPa$
ENERGIJA, DELO, KOLIČINA TOPLOTE	joule	J	kalorija	Cal	$Cal = 4,186\ 8\ J$ $J = 0,238\ 9\ Cal$
MOČ	watt	W	konjska	KM	$kW = 1,360\ KM$
	kilowatt	kW	moč		$KM = 0,736\ kW$ $kW = 1000\ W$

¹ Staro ime za mikrometer (μm)² Izjemno dopustna enota izven SI

Tabela 5: Imena, oznake in vrednosti predpon

IME PREDPONE	ZNAK PREDPONE	VREDNOST PREDPONE (FAKTOR S KATERIM SE POMNOŽI ENOTA)
eksa	E	$1\ 000\ 000\ 000\ 000\ 000\ 000 = 10^{18}$
peta	P	$1\ 000\ 000\ 000\ 000\ 000 = 10^{15}$
tera	T	$1\ 000\ 000\ 000\ 000 = 10^{12}$
giga	G	$1\ 000\ 000\ 000 = 10^9$
mega	M	$1\ 000\ 000 = 10^6$
kilo	k	$1\ 000 = 10^3$
hekto	h	$100 = 10^2$
deka	da	$10 = 10^1$
deci	d	$0,1 = 10^{-1}$
centi	c	$0,01 = 10^{-2}$
mili	m	$0,001 = 10^{-3}$
mikro	μ	$0,000\ 001 = 10^{-6}$
nano	n	$0,000\ 000\ 001 = 10^{-9}$
piko	p	$0,000\ 000\ 000\ 001 = 10^{-12}$
femto	f	$0,000\ 000\ 000\ 000\ 001 = 10^{-15}$
ato	a	$0,000\ 000\ 000\ 000\ 000\ 001 = 10^{-18}$

Gaz

predka brez mednarodne trgovine in znanstveno-tehničnega sodelovanja.

Ta prispevek naj bi predvsem opozoril, da se bo treba tudi pri nas pripraviti in posloviti od nekaterih udomačenih enot. Zato bi bilo smiselno, da bi v prizadetih službah oziroma oddelkih pregledali to problematiko, da bodo nove enote in merila začeli uporabljati pri delu, oziroma notranjem in zunanjem poslovanju organizacije.

Novoletna pesem

Misel ena se ponuja,
zapisat jo pa le ni nuja;
vendar nekaj bo vsebine,
bo prišla ko glas iz line.

Smo novo leto nastopili
in sosedom smo voščili
za mirni, tudi resni čas,
bodi pripravljen vsak obraz.

Pa naj bi mir ostal na svetu,
za kar naj brigamo se vneto.
Za mir se pišejo nagrade,
za moči duševne — nade.

Le odločni vsi bodimo,
s tem še druge vsi bodrimo,
z dobro voljo vse bo šlo,
preživet tudi leto to!

Jernej Krof

OB SPOMINU NA VORANCA

beseda

velikega slovenskega pesnika
letošnjega slavljenca

Berem in gledam.

Kdo je ta, mehak kakor dobra mati, ki reže sosedovim sirotejem pogačo, zraven pa ves trd in nasršen, kakor kuhar, kadar strga hren?

Berem in gledam in strmim.

Ali si skala, ali klada, ali človek, ali medved?

»Boren paver sem, boren paver, ali ne vidiš?«

Ne, ne vidim! Potuhuješ se! Zakaj nenadoma si mi drevo, dim, veter — sinjina in daljina in nič!

Odkod mi poje ta zvon?

Iz turenskih lin, izza oblakov, izpod jezera?

Brez vsakršnega sentimentalnega spakovanja in prenevedanja nežna, nežna ljubezen do svojcev, velika, velika ljubezen do domače hiše, do zemlje in kar raste na nji, do sosedov, do vsega obdajajočega, tako silna, strastna ljubezen, da si vse to, kar te obkroža, ti sam, da ne veš več, kje je konec človeka in kje se začne vnani svet.

In silen glad, burna hlastenost po lepoti sveta! Ali med tem zdravim gladom, med to naravno hlastenostjo in med uživanjem te lepote strahotna gora naporov, barikada zaprek! Zgolj nepovrnjeno garanje, gola revščina. Živina in ljudje vpreženi od vida do vida, da cepajo od upehanosti; otrok na paši, pri plugu z neprespano, še sanjajočo glavo. In poleg domačega dela še delo v gozdu za gospodarja. Za pričakovano skromno nagrado pa si brezdušno ukanjen. »Boga hvalite, da sploh lahko živite!« To je kulaški odgovor na otrokovo upanje.

Tam pa visok kapitalist s svojo tovarno, ki izžema naše ljudi, jim sesa kri, jim pije moč. Vsiljuje jim tujo govorico in tujo misel, širi razdor med kmetom in delavcem, da se malone sovražita, dokler se naposled le ne dokopljeta do zavesti, da imata oba enega nasprotnika, in da je njuna rešitev v enem samem zamahu zoper skupnega zatiralca in izkoriščevalca.

Da, s pašnika na višavi gledajo bistro mlade oči daleč v dolino, kjer se vali reka, drve vlaki, se podnevi kadé in ponoči goré tovarniški dimniki; ob plugu premišljajo prebrisani možgani. Mlad fant srečava ljudi, sosede, spoznava kmete; se nameri

na delavce, ko praznujejo praznik, ki ga pratika ne zaznamuje — prvi maj; se pretepa in spravlja z vrstniki, opazuje, primerja, snuje, sklepa in vidi, kako je kljub vsemu človek močan! Da bi gore prekladal! In jih bo prekladal! In jih že preklada! In tako prehodi ta mladi fant dolgo in težavno, in vendar naravno pot od paše do pluga do fužin in strojev, pot našega človeka od kmetskega pastirčka do delavca, od delavca do zavednega socialista in borca za bodočnost.

Še enkrat odprem Solzice. Ali je mogoče lepše prikazati mater, njeno ljubezen do otroka in otroško ljubezen do nje? Pri nas je znal to samo še Cankar.

OTON ŽUPANČIČ 1878 — 1978

KUJ ME, ŽIVLJENJE, KUJ!
ČE SEM KREMEN, SE RAZISKRIM,
ČE JEKLO, BOM PEL,
ČE STEKLO — NAJ SE ZDROBIM.

»Dotik z velikim svetom in njegovo umetnostjo mu je dal svobodo, potrebno za neovirano rast; svobodo v gledanju na svet in življenje, pa tudi svobodo v pesniškem ustvarjanju. Iz te sprostivne je nastala prva Župančičeva knjiga, Čaša opojnosti, izšla spomladi 1899.«

Ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota,
jaz sem te iskal,
mimo tebe sem šel in pogledal sem te
in sem ves vztrepetal...

»Že takrat je začel pripravljati novo zbirko, ki pa je izšla šele k novemu letu 1904, z naslovom Čez plan: knjiga zdravja, moči, življenske radosti — mladega človeka in mladega rodu.«

Jaz čutim danes vseh živih dan.
Moje srce kipi in polje,
moja duša je židane volje,
kot bi bila kraški teran.

Glej žensko pred hišo v prvi jutranji svetlobi, ko prejme solzice iz Vorančevih rok! To je prizor, stkan iz same luči, ali ni to Bogomila, ko jo oblije mavrica? Tako lepoto je zmoget pri nas edini Prešeren.

In če se ozrem od Solzic na Samorastnike, se domislim Groharja, ki je pri nas prvi občutil veličastnost kmečkega dela in mu je naslikal s svojim Spravilom krompirja najmonumentalnejši spomenik.

Prežihovega Voranca smemo in moramo imenovati v eni sapi z našimi najboljšimi imeni.

In ti, ki boš prebral njegove Solzice, boš vedel več o človeku, kakor si vedel, preden si spoznal Voranca; in potem boš komaj čakal, da boš segel še po drugih njegovih knjigah in videl, kako je človek silen in močan v svojem delu.

Voranc! Nekaj sem slišal, kakor da hočeš zopet oboleti! Nikar! Medvedu se ne spodi biti bolan.

Ali se Ti ne zdi zanimivo, da pravijo pri nas v Vinicah solzicam dragoljubci? Veš kdaj sme biti medved bolan? Samo kadar so ga čebele opikale, ker je med kradel. Tako.

Oton Župančič

V teh letih (1905-1908 op. ur.) so dozoreli Samogovori, izdani h koncu 1908: meditacije o življenju, človeku in svetu, vizije umetnika ustvarjalca, problem domovina svet.

Tam krožijo sonca in merijo čas,
večno mirna,
brezobzirna
noč in dan teko preko nas.

Mi pa pod njimi se bijemo, vijemo,
sijemo, gasnemo,
škodimo, hasnimo,
v kupe medu in otrova si lijemo,
prostor vesoljni z željami prepletamo,
večnost v trenutek begoten ugnatamo,
z duhom za zadnjimi zvezdami grabimo,
grozo izzivamo, v dušo jo vabimo,
vriskamo, jočemo —
hočemo, hočemo.

»Ob prvorojencu se je znova vrnil v svet otroške poezije (1900 so izšle njegove prve pesmi — otroške pesmi, z naslovom Pisanice op. ur.) (...) in je leta 1915 izdal Cicibana, najboljšo slovensko zbirko otroških pesmi, in Stouganek.«

*Ciciban teče v zeleni dan;
ptičica znanka v goščavi
vsak dan lepó ga pozdravi:
»Ciciban, Ciciban, Ciciban,
Ciciban, dober dan!«*

»Od pesniških zbirk, ki jih je izdal leta 1920, je ena (Mlada pota) povečini samo obračun za nazaj, izbor iz starejših del, pa tudi druga (V zarje Vidove), žetev iz let po Samogovorih, ne vsebuje niti ene pesmi iz povojnega časa.«

*Mi, kar nas je kovačev, mi bomo vsi
kovali,
kovali svoja srca, kovali svoj značaj,
kako zvene nam duše, bomo poslušali —
zakaj?*

*Morda pod kládovom se nam oglási kedaj
srce ki v njem bo pravi bron,
da pelo bo, vabilo kot zvon,
da bomo krog njega se zbrali.*

»Za tem je utihnil. Pač pa je veliko prevajal, izbrana dela svetovne književnosti z najrazličnejših področij, v vezani in nevezani besedi, iz raznih jezikov, največ iz angleščine in francoščine, in s svojimi mojstrskimi prevodi kakor malokdo obogatil slovensko knjigo, tako osnovno in problemsko, kakor zlasti jezikovno.«

»Le še dvakrat je našel sprostitev iz tega molka: ko je v Koči vasi na Notranjskem, kamor se je zatekel iz mestnega hrupa, v

samoti in živem dotiku z naravo nanovo oživila v njem ustvarjalna sila in se izlila v cikel Med ostrnicami (1933-1934), zlasti pa med drugo svetovno vojno, ko mu je narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda dal navdih za njegove zadnje, partizanske pesmi. Izbor iz obeh teh skupin je po osvoboditvi izdal v knjigi *Zim zelen pod snegom* (1945).«

*»Tja bomo našli pot...« Pred sto jo leti
je pevec, videc veliki, zagledal;
o, da bi hotel danes nam zapeti!
Pa ni mu treba: vse nam je povedal.*

*Ko se krog nas najtrši mrak je storil,
nekdo je luč prižgal in spregovoril:
»Cekinasta se kaplja plemenita
ponuja nam, prav do robu nalita;
za hip pozabimo, kaj nas muči,
kozarec dvignimo in proti luči
skoz nje pogledajmo: zlat se dan nam svita.«*

»Pomen, ki ga ima Župančič za slovensko poezijo, za njen dvig in razmah, je v nekaj besed težko zajeti. Popolnoma preustvaril jo je oblikovno in izrazno, obogatil in poglobil motivno in idejno; v obeh pogledih jo je postavil v isto vrsto s sočasno evropsko liriko, kot enakovredno ob njene najvišje vrhove; opravil je s tem enako delo kakor svojčas Prešeren.«

(Pričujoči tekst je vzet iz Knjižnice Kondor št. 62, avtor spremne besede je Janko Glazer.)

nica na Ravnah več letnikov »Novic«, prav gotovo pa bi jih našel še kje. Po tej strani bi torej ta stvar ne bila tako zanimiva, vendar bi iz tega rad izluščil nekaj drugega.

Kot sem že omenil, se je to ohranilo po naključju. Naključje je že pripeljalo do marsikaterega odkritja.

Po naših domovih je skrita še marsikakšna zanimiva reč, za katero sploh ne vemo, da jo imamo pri hiši, če pa vemo (najbrž zato, ker je v napoto), ne znamo ceniti njene zgodovinske vrednosti. Koliko dragocenega gradiva se uniči po nevednosti! Bodimo torej previdni, posebno kadar prekrivamo ali obnavljamo ostrešje! Ne samo predmeti, ki so jih naši predniki uporabljali pri delu, tudi tiskana ali pisana beseda ima lahko veliko zgodovinsko vrednost. Treba je obrniti in prebrati vsak, še tako nepomeben papir, preden ga uničimo. Delčke naše zgodovine zažigamo ali kako drugače uničujemo.

O tej problematiki, samo bolj obširno, sem napisal sestavek za »Kmečki glas«. Žal, da literarni urednik tednika, ki ima najbolj odprta vrata v naše domove, ni imel prostora za ta članek. Če se mu je zdela ta stvar nesmiselna, si upam trditi, da katerikoli objavi še kaj bolj nesmiselnega!

Skrbno čuvajmo vse, kar nas spominja na prednike!

Pravijo, da narod, ki ne ve, od kod je, tudi ne ve, kam gre.

Ajnžik

Šopek za naš kulturni praznik

V Črni mi je prijatelj zaupal, da je med starimi papirji našel nekaj čudno zanimivega: izvirno poročilo o smrti našega največjega pesnika, ki je izšlo po pogrebu Prešerna in ki ga je napisal sam urednik »Novic« J. Bleiweis. Ta stotrideset let star članek sem seveda z velikim zanimanjem in spoštovanjem prebral. Ne samo enkrat. Kako lepo zveni takratna pisana slovenščina! Prešeren ni bil advokat ali jezični dohtar, ampak, pravdeslednik. Lepo, zelo prizadeto opisuje smrt in pogreb ter vabi na sedmino, kjer da se bodo pogovorili o spomeniku. Omenja tudi duševne muke rajnega in citira dva njegova verza: »Kdo ve kragula ugnati«, in »Sem dolgo upal in se bal.«

Prijatelja sem nagovoril, da je vse to prepisal za Fužinarja. To smo brali predlanskim v prvi številki. Ker ni napisal nobene spremne besede, bi rad zamujeno nadomestil. Za letošnji praznik.

To poročilo iz »Novic« se je ohranilo čisto po naključju. Nekdo si je hotel ohraniti tiskano molitev »Hišni žegen«, ki se moli določene dni v letu. Da bi se mu zaradi večkratne uporabe ta košček papirja ne raztrgal, mu je na hrbtno stran prilepil drugi časopisni papir. Po naključju je vzel številko, oziroma tisto stran »Novic«, kjer je bilo natiskano »Žalostno sporočilo in prijazno povabilo«.

Zaradi pogoste rabe te molitve je ta kos papirja že tako oguljen, da je kje že težko prebrati. Ker je to cela stran takratnega

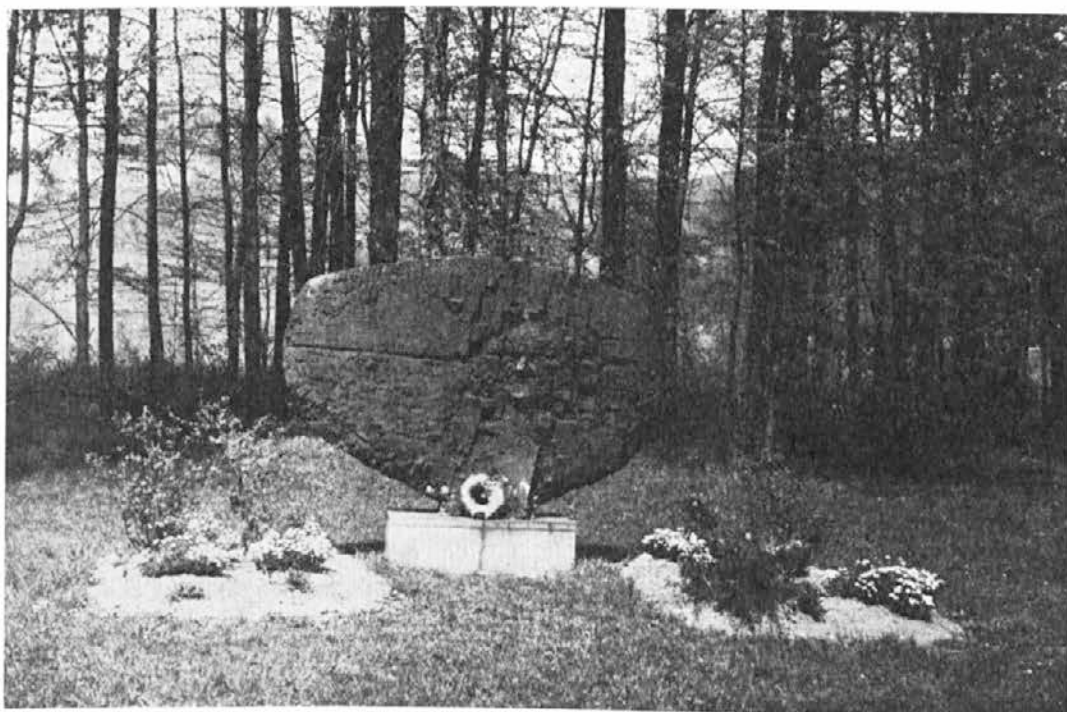
časopisa, so na njem še druge reči. Med drugim tudi pravilnik »Kmetijske družbe«. Nekateri člani so taki, da bi jih najraje spravili v samoupravne listine naše zadruge.

Pozneje sem izvedel, da to ni edina ohranjena številka »Novic«. Po zaslugi ravnatelja dr. Sušnika ima tudi študijska knjiž-

Oton Župančič

MOTTO

*Predaj se vetrom — naj gre, kamor hoče!
Naj srce se navriska in izjoče!
Vendar mornar, ko je najvišji dan,
izmeri daljo in nebeško stran...*

Spomenik našemu velikanu

S partizani na Svinjo planino

VEZA ČEZ DRAVO

Prvega junija 1944. leta so prišli kurirji v Baštejev gozd na Holmcu. Kurirje je vodil komandir Domina. V skupini so bili Kristl Mlačnik, Ivan Lesjak iz Koprivne, partizan Maks in še nekaj borcev. Baštejeva mama je pritekla k Stropniku, kjer se je skrival pred Nemci njen sin Ignac in čakala partizane, ker se ni hotel vrniti v nemško vojsko. Tej četi kurirjev se je pridružil Ignac in hodil z njimi po kurirski poti od kmeta Franca Podričnika (Podvanška), kjer je bila javka, do Drave, kjer so se sestajali in izmenjavali pošto s kurirji Bojeve čete, ki je bila na Svinji planini. Navadno so hodili mimo kmeta Hovnika na avstrijski strani, čez železniško progo med Libučami in Rehtom, proti Šmarjeti, do kmeta TOMAŽA, kjer so v gozdu dva dni počivali. Hrano so jim od Tomaža prinesli v gozd.

Ponoči so se spuščali s Komeljna proti reki Dravi mimo cerkve Sveto mesto, ki je znana romarska točka na Koroškem. Posebno previdno so se približevali reki Dravi, kjer so morali čakati na določeno uro, za katero so bili zgovorjeni s kurirji Bojeve čete. Ko je prišel določeni čas, so se nestrpnost ozirali čez Dravo, da bodo kurirji začeli oddajati dogovorjene znake z baterijo. Ko so zagledali signale, so izvlekli iz vreče čoln, ki so ga imeli zakopanega v zemlji, in ga hitro napolnili z žabico, na katero so se jezili, ker je oddajala cvileče glasove in so se bali, da jih bo izdala sovražniku. Ignac je prevzel veslanje, ker je bil tega več z morja. Z Ivanom Lesjakom sta se odpeljala čez Dravo. Tam sta izmenjavala kurirsko pošto in se vrnili. Ignac je moral še enkrat peljati čez Dravo Kristla Mlačnika, ki je moral na Svinjo planino k svoji četi.

Kurirji so pot proti Dravi večkrat menjavali, da jih ne bi iznenadili Nemci. Spotoma so se ustavljali v Sentanelu pri Zvonku, v Zvonkovem mlinu, pri Jamniku, pri Sonjaku in pri Močilniku na Belšaku, na Dolgi brdi pri Zmesu, Ogramu, Gerdeju in pri Rutniku. Povsod so jih prijazno sprejeli in jim dali hrano. Na Lokovici so se ustavljali pri Gradišniku, Bašteju, Kuštru, kjer so bili kakor doma. Kurirjem sta se pridružila Baštejev Mirko in Jaka. Slednjemu je bilo komaj 15 let. V tej kurirski četi je bil Ignac dva meseca.

MARJANOVA ČETA

Okoli 15. julija so kurirji Dominove čete sprejeli na kurirski javki četo s 25 možmi, ki jo je komandir Marjan vodil na Svinjo planino. V četi sta bila tudi Silvester Grabner in Franc Pesjak.

Od kmeta PODVANŠKA so krenili okoli druge ure popoldan proti ŠKOFU in ob robu gozda ob Gradišnikovem travniku so čakali večera. V mraku so prišli k Bašteju, kjer so se okrepčali in v temi nadaljevali pot proti reki Dravi. Komandir Marjan ni hotel ob Dravi čakati, da bodo kurirji začeli dajati znake, temveč je zahteval, naj jih takoj prepeljejo čez reko.

Četa je prinesla s seboj gumijast čoln, v katerem se je lahko peljalo pet ljudi. Marjanova svojeglavost je bila kriva usodnih dogodkov onstran Drave. Kurirji so borce srečno in neopazno prepeljali čez Dravo. Četa ni čakala kurirjev s Svinje planine, temveč je samostojno nadaljevala pot. Spotoma so počivali v gozdu neke kmetije, pri kateri so naročili zajtrk. Kmet jih je prijazno sprejel in jim takoj obljubil vse, kar so želeli.

Partizani niti slutili niso, da je šel kmet obvestiti policijo, ki se je neopazno približala gozdu, jih obkolila in napadla. V trenutku je bila cela četa razbita. Nekaj so jih Nemci ujeli, nekaj pobili, ostali pa so se razbežali in tavalili po gozdovih onstran Drave.

Kurirji so bili takrat v gozdu na Komeljnu in so slišali streljanje onstran Drave. Postali so nemirni, ker so slutili, da so Nemci izsledili in napadli Marjanovo četo. Po kurirski poti so o tem poročali v štab odreda, ki je bil v Solčavi.

LUČKE ONSTRAN DRAVE

Čez teden dni so prišli kurirji spet na javko k Dravi. Ob določeni uri so dali čez Dravo dogovorjene znake z baterijo in čakali na odgovor. Na veliko začudenje pa so zagledali onstran Drave nešteto lučk, ki so se prižigale in ugašale. Nekdo je začel onstran Drave tako glasno klicati, da je glas čez Dravo odmeval do Žvabeka, kjer so začeli v vasi lajati psi. Nevarnost je bila, da jih sliši policija, ki je imela v tem kraju postojanko.

»Kdo je onstran Drave?« so vpraševali drug drugega, ker so čez reko prihajali

čudni signali. Nihče ni vedel pravega odgovora.

Komandir Domina je ojačal zasedo ob cesti, ki je bila 100 m od Drave in je vodila od Žvabeka proti Pliberku. Ignac Zdovc in Ivan Lesjak sta s čolnom krenila v negotovost. V strahu sta veslala in držala za vsak primer ob sebi pripravljen brzostrelki. Ivan je prežal na prednjem delu čolna, Ignac pa je veslal. 50 m od brega sta se ustavila in zaklicala:

»Kdo je tam?«

»Borci Marjanove čete,« je sledil odgovor. Potem sta vprašala, kdo je bil komisar čete, kdaj so odšli čez Dravo. Povedati so morali točno datum in uro odhoda. Potem sta jih vprašala, kdo je komandant vzhodno koroškega odreda.

»Gašper!« je sledil odgovor.

»To morajo biti naši,« je dejal Ignac »drugače ne bi vedeli odgovoriti. Hitro veslajva naprej!«

Komaj sta priveslala k bregu, so borci kakor brez uma navalili na čoln. Ivan Lesjak je moral ostati na obali, da sta jih prepeljala, da bosta vse prepeljala čez Dravo. To so bili izgubljeni borci Marjanove čete in so bili čisto iz sebe, ker so se že cel teden brez hrane skrivali onstran Drave in čakali vsako noč na rešitev.

V dveh urah je Ignac enega po enega prepeljal čez Dravo. Kurirji so si oddahnili, ko so pripeljali zadnjega, bili so veseli, da je načrtovana akcija tako srečno uspela.

IZ OBROČA

Čez tri dni je prišla precej številna Dominova četa v Baštejev les. Zgodaj zjutraj

V jutranjem soncu

Kurirčki na pohodu po partizanskih poteh

jim je Baštejev oče prinesel v gozd zajtrk in jim povedal, da je nad domom policijska zaseda in da Nemci pripravljajo večjo ofenzivo na področju Šentanela, Holmea in Loma. Komandir Domina je Ignacu poveljil nalogo, da jih kot domačin po varni poti pripelje na Peco.

V četi je bilo 16 borcev. Pretihotapili so se mimo Rogla, kjer sta bili dve nemški zasedi s policijskimi psi. Iz gozda so opazili, kako se nemški vojaki zabavajo s tremi Roglovimi hčerkami. Po trebuhi so se plazili čez cesto in prišli v Kraljev gozd. V bližini Kuštrovega križa so zagledali vojaka v oddaljenosti 50 m. Verjetno jih je opazil, toda ni streljal, temveč je obrnil hrbet proti njim. Tako so srečno prišli mimo Kuštra in Strošnika. Na Hamunovem vrhu so zagledali vojake, ki so obirali češnje. Prepričani so bili, da so jih opazili in da bodo javili v Mežico in Libuče, ker so se hitro spustili s češnje in izginili. Partizani so hiteli, kolikor so jih nesle noge, ker so hoteli čimprej prekoračiti cesto, ki pelje od Rehta proti Mežici. V bližini ceste so pripravili orožje in bombe, da se z bojem prebijejo na drugo stran, če bo potrebno. Ignac in še dva tovariša so se splazili k cesti, da se prepričajo, če je tam nemška zaseda. Ni je bilo. V največji naglici so se pognali čez cesto. Čez pet minut so spodaj slišali drdranje avtomobilov. Kasneje so zvedeli, da so Nemci zastražili cesto. Partizani so imeli srečo, da so se še pravočasno umaknili. Še isto noč so prišli čez Riško goro v Toplo h Končniku, kjer so dobili toplo večerjo. Naslednji dan so nadaljevali pot h kmetu Prosencu, kjer je bil takrat ves vzhodno koroški odred s komandantom Vinkom Simončičem-Gašperjem, ki je bil po vojni proglašen za narodnega heroja. Pred celotnim odredom je javno pohvalil Ignaca Zdovca. Čez nekaj dni je prišel v štab vzhodno koroškega odreda Marjan, ki je bil zaradi samovolje postavljen pred sodišče.

V III. BATALJONU

Pri Prosencu so del kurirjev Dominove čete razdelili po bataljoni. Ignac Zdovec je bil dodeljen v III. bataljon, ki ga je vodil izkušeni borec Falent Mohobor. Meseca avgusta je imel ta bataljon nalogo, da skupno z drugimi bataljoni prepreči vdor Nemcev v Solčavo. Bataljon je zasedel položaje pri Mihevovi žagi. V bataljonu je bil takrat štab vzhodno koroškega odreda. Drugi bataljon je držal zasede na Lužah, da Nemci ne bi mogli prodreti iz Železne Kaple. I. bataljon pa je bil poslan v Žerjav in nad Mežico.

Več tisoč Nemcev je prodiralo proti Mihevovi žagi. Zaradi premoči se je bataljon umikal proti Sv. Jakobu, kjer se je združil z drugim bataljonom. Pri Beli peči so se spopadli v odločilnem boju. Razbita je bila cela nemška enota. Partizani so zaplenili precej orožja in streliva.

Z BELINOVO ČETO ČEZ DRAVO

Konec avgusta 1944. leta se je ob navzočnosti komandanta vzhodno koroškega odreda formirala četa prostovoljcev, ki naj bi šla na pomoč Bojevi četi na Svinjo planino. Med mnogimi Korošci, ki so se javili, je bil tudi Ignac Zdovec. Četo je vodil komandir Belina. Pred odhodom se je četi pridružila politična skupina, ki jo je vodil Krištof — domačin iz Železne Kaple.

Četa je šla po kurirski poti čez Koprivno, Luže, med Pliberkom in Libučami je prečkala cesto in železniško progo ter prišla v Šmarjeto. Spotoma so dobili pri nekem kmetu na Peci prašiča, ki so ga pekli pri Kresniku, kjer so imeli zajtrk in kosilo.

Prvega septembra ponoči so se prepeljali čez Dravo s čolnom, ki so ga prinesli s seboj. Onstran Drave so se najprej gibali s kompasom in po specialki. Kjerkoli so vprašali, nihče na Svinji planini jim ni vedel povedati kaj o partizanih, še manj pa o Bojevi četi. Čez nekaj dni so se srečali

z Bojevo četo ob robu nekega gozda. Skoraj so se spopadli, ker so bili oboji oblečeni v nemške uniforme. Po kratkem pregovaranju so se spoznali, prileteli drug k drugemu, si podajali roke in se objemali. Bojeva in Belinova četa sta potem skupno vodili akcije. Pripravljali so teren za bataljon. Borci teh čet so hodili po hišah in prepričevali ljudi, naj se borijo proti fašizmu in proti Hitlerju.

NIKAR NE OBUPAJ!

Konec oktobra 1944. leta je prišel na Svinjo planino bataljon, ki sta ga vodila Jože Ulčar-Mirko in komisar Pitja-Završnikov Gustl, študent iz Savinjske doline.

Prva večja akcija je bil napad na nemško postojanko, ki je bila na vrhu Svinje planine. V postojanki je bilo tudi protiletalsko topništvo. Partizani so brez večjih težav zavzeli in uničili postojanko. Najtežje je postalo, ko je zapadel sneg. Nemci so začeli veliko ofenzivo. Po sledih so iskali partizane, ki so morali gaziti tudi dva metra globok sneg.

Pomanjkanje hrane je partizane prisililo, da so šli v vas in k posameznim kmetijam ter se tako izdajali. Kamorkoli so šli, so za njimi takoj hajkali Nemci. Tako skoraj ni bilo dneva, da se ne bi spopadli. Celo zimo ni Ignac niti enkrat prespal v postelji, temveč v globokem snegu pod košatimi smrekami.

29. januarja zjutraj so bili napadeni v neki lovski koči. Po 2 metra globokem snegu so se prebijali proti Wolfsbergu. Nemci so jih tako dolgo zasledovali po stopinjah, dokler jim niso v sneg nastavili občutljivo italijansko granato, ki so jo preuredili v mino. Nemci so hiteli za njimi, ker so mislili, da jih bodo ujeli žive in jih razkazovali v Celovcu. Ko so naleteli na mino, je enemu utrvalo nogo. Ostali pa so izgubili veselje, da bi še naprej zasledovali partizane, ker so morali pomagati ranjenemu tovarišu. Slavko je med zasledovanjem padel do kolena v vodo. Ker je bila temperatura 25 do 30 stopinj pod ničlo, so mu na nogah čevlji takoj zmrznili.

Na nekem hribu, ko so prišli na varno, so zakurili ogenj, da bi se ogreli. Slavka so spravili k ognju in ga sezuli. Z nogavicami so potegnili z nog tudi kožo. Slavko je prosil komandanta Mirka:

»Tako me ustrelj, takšen ne morem več dalje!« Komandant pa ga je potolažil:

»Slavko, nikar ne obupaj! Poglej, koliko borcev je v bojih izgubilo nogo, pa še niso obupali!«

Tako se je moral hočeš nočeš sprijazniti z usodo. Borci so prinesli od nekega vrečevino in mu noge povili, da je lahko hodil. Bataljon ga je poslej rabil za zaščitnico, ker je s svojimi nogami odlično zabrisoval sled. Kljub težkim razmeram in mnogim borbam je bilo v bataljonu še vedno 40 do 50 borcev.

SLAVKOV BOJ NA KURIRSKI JAVKI

Kljub ozeblim nogam je Slavko celo zimo hodil s partizani. Ves čas je imel noge povite v vrečevino, ker ni mogel obuti čevljev. Začuda, ozeblina na nogah se mu ni niti gnojila. Na pomlad mu je zrasla na

Gospodar in njegova žena pri Prevaljniku — Petelinu na Ludranskem vrhu, kjer je bila stalna partizanska javka

nogah mlada koža in Slavko je lahko spet hodil kot drugi borci.

13. marca 1945 je bil bataljon iznenada obkoljen in razbit. Mnogo borcev je bilo ranjenih; zanje so morali poskrbeti zdravi borci in jih spraviti na varno. Slavko se je umaknil iz taborišča s skupino, v kateri je bilo deset zdravih borcev. Ob napadu na bataljon je padlo 12 borcev, med njimi Pavel Podričnik, komandir Boj, komisar bataljona Mitja, politični komisar Matiček in še nekateri borci, ki so bili doma iz Kotelj, Leš, Koprivne, Črne in Savinjske doline. Tretji dan po napadu je komandir Branko poslal Slavka na kurirsko javko na Svinji planini h kmetu Matičku z nalogom, naj pripelje nazaj v bataljon borce, ki se zbirajo na kurirskih javkah. Kamorkoli je prišel, povsod so bile nemške zasede.

25. marca je prišel h kmetu Matičku. Previdno se je med drevjem približeval domačiji. Na kmetiji ni bilo Nemcev. Gospodinja mu je povedala, da je komandant Jože Ulčar-Mirko ranjen v roko in da je v gozdu pod domačijo z njim bolničarka Mara. Z veseljem je odhitel v gozd pod hišo, kjer se je pristrčno pozdravil s komandantom. V gozdu je čakal do noči, ker mu je kmet obljubil, da bo poslal tja večerjo. Pred sončnim zahodom so opazili, da se pomika proti domačiji daljša kolona.

»Morda je Modrasov bataljon?« so se tolažili. Na zemljo je padel mrak. Kmalu je postalo temno, kmeta in večerje pa ni bilo od nikoder. Mirko je imel rusko brzostrelko z 72 naboji, Slavko pa angleško z 32 naboji. Zamenjala sta brzostrelki in Mirko je dejal:

»Pojdi pogledat, kdo je pri kmetu. Če so partizani, jih pripelji k meni. Če so Nemci, pa razpali po njih.«

Slavko se je odpravil proti kmetiji. Pomikal se je previdno in skoraj neslišno. Hotel je priti čim bliže stražarja, da bi po njem ugotovil, ali so v hiši Nemci ali partizani. Toda na veliko začudenje ni zadel

na stražarja, zato se je splazil h gospodar-skemu poslopju. Ves čas se mu je zdelo sumljivo, ker se je pes neprestano zaganjal nekam v temo in lajal, kar ni bila njegova navada. Zaradi varnosti ni stopil na prag in poklical domačih, ampak si je poiskal sredi dvorišča za vodnjakom zaklon. Tam je napeto zrl okrog sebe v temo in čakal, kaj se bo zgodilo. Kmalu je opazil med hišo in drvarnico mitraljez, ki je meril proti njemu, nato je opazil mitraljez v bližini ceste. Takoj je uganil, da je zašel med Nemce. Srce mu je začelo močno utripati in zastal mu je dihanje, ko je ugotovil, kam je zašel. Dvajset korakov od sebe je zagledal temne postave, ki so se pomikale proti njemu. Ves čas je držal v rokah naperjeno brzostrelko. Ko so prišle postave že blizu njega, je zaklical:

»Stoj! Kdo?«

»Halt!« mu je v odgovor zaklical Nemec. Morda je mislil, da se šali njihov stražar. Slavko pa je sprožil in z brzostrelko pokosil večino Nemcev. Takrat je začelo po njem od vseh strani pokati. Krogla mu je pretrgala pas, da mu je padla brzostrelka na tla. Nemci so streljali, da se je svetlikalo od vseh strani. On pa se je obrnil in v temi po vseh štirih iskal brzostrelko, jo pobral ter kot strela tik ob mitraljezu skočil proti gozdu. V tem trenutku so ozračje razsvetile svetleče rakete. Pred seboj je zagledal nemškega stražarja, ki se je pred krogli svojih vojakov vrgel na tla. V hipu ga je preskočil in zbežal v gozd. Nemci so tekli za njim. Ko so zagledali mrtvega vojaka, so se ustavili in govorili:

»Glej, glej, ta pes je že mrtev!«

»Kaj?« so se čudili nekateri, »to je vendar naš stražar.«

Potem so odhiteli za Slavkom v gozd. Na vsak način so ga hoteli dobiti, ker so po krvnih madežih sumili, da je ranjen in da ne bo mogel daleč bežati. V strelcih so šli za njim v gozd. On se je komaj umikal, ker je bil ranjen skozi hrbet v pljuča. Večkrat so prišli že čisto do njega. Takrat mu

je bila edina rešitev brzostrelka, s katero je večkrat streljal za seboj v temo, od koder je slišal glasove in jih tako zadržal. Tako se je približal robu gozda, od koder je zopet slišal glasove. Ker je znal nemški, je iz povelja razumel, da ga hočejo obkoliti. Odvil je angleško bombo in jo vrgel v tej smeri. Med njimi je odjeknila eksplozija. Nemci so se pognali v divji beg proti kmetiji, ker so menili, da je v gozdu še več partizanov.

Po tem dogodku je odšel Slavko h komandirju Mirku in bolničarki Mari in jima povedal, kaj se je zgodilo. Komandant je strgal s sebe srajco in z bolničarko sta povila ranjenega Slavka.

Naslednji dan so odšli na zbirno mesto, kjer se je zbralo že okoli trideset borcev. Komandant Mirko je poslal h kmetu Matičku ojačano izvidnico, ki je ugotovila, da je bila pri hiši SS kompanija, ki je takrat prvič v akciji. Hauptman kompanije se je bahal, da bo z golimi rokami polovil vse partizane na Svinji planini. Dogodek pri Matičku pa je terjgal od Nemcev 6 mrtvih in 10 ranjenih. Za kazen sta bila Hauptman in njegova enota poslana na boje z Rdečo armado.

Po pripovedovanju Ignaca Zdovca zapisal Zvonko Robar

Marija Knez

Novoletno darilo

Veliko starinsko hišo, obdano z lesenimi ganki, je tisto leto pokrili sneg skoraj do strehe. Majhna, komaj vidna okna, pa so tej hiši dajala nekaj svečan videz. Vsako od njih je bilo pokrito z otroškimi obrabi, ki so strmeli v zasnežena pobočja, na ledeno skorjo, speljano čez reko Mežo, in na lesen mostiček, kjer so posedali lačni in prezeblji vrabčki, kot bi bili oni sami, če bi se prikazali na snegu.

Bližali so se novoletni prazniki in vsak izmed nas otrok je takrat prav na tiho in v nekem strahu pričakoval vsaj skromno darilce iz rok svojih bližnjih. Že sama misel je bila lepa, dokler se ti čelo kar samo od sebe ni zmračilo, saj smo predobro poznali očetov mrki pogled. »Ne bodi ziran, saj ni gnarja!« Tak je bil očetov odgovor materi, zato smo se otroci oprijeli še zadnje rešilne bilke. Oklenili smo se naše dobre, vedno razumevajoče »bice«, ki nam je za takratne težke čase pripravila mnogo veselja. Prej star, raztrgan bratov jopič, je bil sedaj lepo zakrpan in topel, sestra je dobila starinsko nekoliko podvihano krilo; »Ti Micej«, se je obrnila k meni »pa dobiš popravljen tiste močne visoke »punčke«, da te ne bo zeblo, ko bo treba po celem gaziti od doma v cerkev k veroučni uri. Zadržaj se, ti si bil gospod hudi in si rekel, da boš imela samo »štirko« iz verouka, saj si do slej manjkala kar dvakrat.«

Danes — po tolikih letih — se rada spominjam in primerjam stare in nove čase. Ne samo popravljeni stari »punčki«, tudi besede moje »bice« so bile tako tople, da me še danes grejejo in nikoli ne bom pozabila izreka, da je skromnost najboljša šola za življenje.

Miroslav Osojnik

Bralec išče knjigo

NEKAJ UVODNIH MISLI,
STATISTIČNIH RESNIC IN SKLEPOV
O BRALČEVH POTREBAH IN ŽELJAH
V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM
V LETU 1977

»Ne laži! Svet je sit reklame
in še resnic več ne verjame.«

Janez Menart

Veliko spoznanja pa trpke resnice in smeha skozi solze je v navidez šegavih Menartovih verzih iz njegovih Desetih človeških zapovedi. Na prvi pogled skoraj ne sodijo v zapis s takim naslovom, zato jih moram utemeljiti.

REKLAMA. V vsakem leksikonu in enciklopediji bodo te čudeže XX. stoletja razložili približno takole: (francosko = réclame, iz latinščine = reclamare — klicati, vpiti) — javno ponujati oziroma priporočati torej nekaj (s plakati, prospekti, oglašanjem ipd.); kot proizvajalci (ali posredniki!) na različne načine opozarjamo na privlačne lastnosti blaga (v našem primeru torej knjig, časnikov in časopisov!), da bi pritegnili pozornost kupcev (bralcev!). Tu Menartov sodobni epigram pridobi ostrino: Ljudje so torej tako naveličani vsega, da niti resnic ne verjamejo več, okrog njih pa vsemu navkljub, v posmeh plapolajo, visi-jo, kričijo in se šopirijo reklame. Bahave, preproste. Neokusne. Privlačne. Reklame, reklame... Svet je že zasičen z njimi, pa kljub temu obstajajo in bodo obstajale. Njihova eksistenca je veliko bolj večna od ubogega trajanja enega človeškega življenja. Absurd, ki kljub vsemu velja in ostane: Reklame so večne in bodo večne ostale, resnice pa bodo še naprej nebogljene in osamljene omahovale za obzorji našega spomina.

In tako je (neke vrste) reklama kot logična posledica takih občekonkurenčnih odnosov postala tudi sestavni del kulture:

1. Na vse mogoče načine si knjižnični delavci prizadevamo, da bi našo dejavnost, ki slovi kot dejavnost posebnega družbenega pomena, popestrili, jo napravili kar najbolj privlačno, živo in aktualno, da ne bi bralnice in knjižni saloni samevali; da bi vanje privabili čimveč ljudi: bralcev, obiskovalcev prigodnih razstav in prireditev in uporabnikov drugega našega knjižničnega gradiva. Reklama torej zaradi ene same, bistvene želje: Da bi dobra knjiga postala neodtujljiva last široke družbe in vsakega posameznika v njej!

2. Lanskoletna akcija ČLOVEK — DELO — KULTURA je bila prav tako nujna, široko zasnovana reklama, ki je svoj namen in cilj dosegla: Prebudila je zanimanje za naše družbeno izobraževanje in privabila v knjižnice razveseljujoče število neposrednih proizvajalcev.

3. Prizadevanja UNESCA so leta 1972 rodila »Mednarodno leto knjige« z geslom »Knjiga za vse« in njegove naslednike, vsakoletne »mesece knjige«, ki z različnimi gesli »vabijo« bralce, naj bolj pogosto vsaj del svojega prostega časa namenijo tudi

dobri knjigi. Letos smo si prizadevali pridobiti čim več novih in stalnih bralcev z geslom: »Knjiga išče bralca, bralec knjigo!«

4. Letošnja akcija Komunistična »Družba in knjiga« je imela prav tako neke vrste nujen družbenopolitičen »reklamni« namen in cilj. Dobro knjigo naj bi približali delovnemu človeku-samoupravljalcu. Toda, kot je povedal predsednik Društva književnikov Slovenije in član CK ZKS tovariš Ivan Potrč: »V tej akciji (smo mislili) brano knjigo. Knjigo je treba približati delovnemu človeku, (saj) samo izobražen človek lahko oblikuje nove samoupravljalške odnose.« In naprej: »Ustvariti je treba takšno ozračje, da bo postala knjiga delovnemu človeku in občani potrebna.«

Družba kot taka, družbenopolitične, kulturne in vzgojnoizobraževalne organizacije so svojo veliko vlogo odigrale tudi v tem letu več kot uspešno! S številnimi, že prej omenjenimi velikimi akcijami in nešteti manjšimi, so propagirale v obliki (če hočete) reklamnih, a žal nujnih gesel, da bi kar največ članov naše družbene skupnosti seglo po knjigi. Pri njihovih prizadevanjih smo torej prišli do osnove in jedra problema, do elementarnega, včasih tudi nekoliko samosvojega posameznika, uporabnika knjižničnega gradiva, odjemalca kulturnih dobrin — bralca torej! Bralca, ki mu je družba ponudila pod različnimi gesli toda z enotno oznako kvalitete enkratni izdelek: DOBRO KNJIGO.

BRALEC, njegove želje in potrebe, njegove možnosti in nemožnosti pri iskanju zaželenega in potrebnega branja (strokovnega, znanstvenega, poljudnoznanstvenega, leposlovnega in drugega, namenjenega tudi osebnemu razvedrilu) bodo jedro tega prispevka. V njem bom torej analiziral s statističnimi podatki, ki veljajo seveda za našo občino, zahteve, potrebe in interese

bralcev in odmev teh zahtev, potreb in interesov v naši nabavni politiki, ki naj bi jo oblikovale prav bralčeve želje, potrebe in interesi! In pa, seveda, kar je za bralca drugotnega pomena — za nas pa ne! — naše finančne zmožnosti pri kupovanju in iskanju potrebnega gradiva.

Jedro bo torej na prvi pogled videti suhoparno statistično naštevavanje, bo pa nujno potrebno, saj se bodo z analizo teh podatkov iz njega izluščili bistveni sklepi, ki bodo vodili naše nadaljnje delo, programe in snovanja.

1. BRALEC — UPORABNIK GRADIVA

Koroška osrednja knjižnica — Študijska knjižnica — Ravne na Koroškem je za bralce in uporabnike odprta 67 ur na teden. Vsak delavnik je odprta od 7. do 19. ure, ob sobotah in pred prazniki do 14. ure. V popoldanskem času (po 14. uri!) je odprta torej 25 ur na teden. Zavedamo se dejstva, da moramo poživiti odprtost takrat, ko je delovni človek-samoupravljal-vec prost in ima vse možnosti, da uporablja knjižnično gradivo. V teh 25 urah smo v popoldanskem času od 1. oktobra 1977 podvojili dežurno službo. Bralcu-uporabniku sta torej v popoldanskem času na voljo z informacijami, nasveti in za izposojajo dva knjižničarja-knjižničarki v študijskem in družboslovnem oddelku (marksistični bralnici) knjižnice.

Statistične resnice:

a) Študijski oddelek

	Število obiskov
V bralnici je bilo	10.604
na dom si je izposodilo gradivo	2.317
ob lastnem gradivu je študiralo	2.400
Skupaj:	15.321

b) Marksistični oddelek

V bralnici je bilo	5.340
na dom si je izposodilo gradivo	1.494
Skupaj:	6.834

Peca

ab) V obeh oddelkih smo našli skupaj **22.155 obiskov**.

c) Obiski v desetih splošnoizobraževalnih knjižnicah naše občine niso vračunani. Če torej prištejemo k številu 22.155 še povprečno število 15.000 obiskov v »ljudskih« knjižnicah, so v letu 1977 občani obiskali knjižnice **37.155-krat**.

d) Do sedaj smo se (zaradi kadrovske stiske pač!) zadovoljili le s podatkom, ki je označil OBISKE naših knjižnic. Tokrat smo šli za korak naprej. Zanimalo nas je, koliko BRALCEV je v preteklem letu obiskalo knjižnice. Statistika je manj razveseljiva:

študijska knjižnica	867 bralcev,
10 splošnoizobraževalnih knjižnic	2130 bralcev.
Skupaj	2997 bralcev.

Od tega:

— žensk	54 %,
— moških	46 %,
— mladine	52 %,
— odraslih	48 %.

Analiza podatkov:

Statistični koledar Jugoslavije za leto 1976 navaja za občino Ravne na Koroškem okroglo 24.000 prebivalcev. Skupno število **obiskov** v naših knjižnicah pa je 37.155. Še kar »dostojna« primerjava z republiškimi povprečjem, ki pa je, žal, tudi slabo!

Manj razveseljav je torej drugi podatek. Število **bralcev** našim občanom ni v čast! Od 24.000 ljudi se je v letu 1977 zateklo po knjigo v knjižnice samo 3000 občanov. Res je, da so ti bralci prišli v knjižnice povprečno 12-krat letno, odprto pa ostaja vprašanje: Kje so drugi?

Sklepna vprašanja:

— Ali ima velika večina občanov doma bogate knjižnice in zato (razumljivo) ne čuti potrebe, da bi iskala vire za informacije, izobraževanje in razvedrilo v javnih knjižnicah? (Znano pa nam je, da se knjige iz leta v leto dražijo v velikih skokih!)

— Ali velika večina občanov knjig sploh ne potrebuje več in se je njihov izobraževalni proces ustavil, ko so dokončali študij, se zaposlili; pa se je v njihovih zrelih letih osebno izpopolnjevanje končalo zgolj s prebiranjem časnikov in časopisov? (Torej je še bolj upravičena velika družbena skrb, da bi z različnimi manifestacijami le privabili v knjižnice večino nezainteresiranih bralcev!)

— Ali je torej le res, da manjka v knjižnicah prav **srednja** generacija! Generacija torej, ki je družbenopolitično in ustvarjalno najbolj aktivna, pa zaradi prezaposlenosti in (morda) tudi zaradi pehanja za pridobivanjem življenjskih dobrin preprosto nima časa, da bi del svojega vsakdanjika posvetila dobri knjigi? (V knjižnicah pa so še vedno najzvestejši bralci šolska mladina, srednješolci, študentje; ljudje, ki ob delu izredno študirajo, in pa upokojenci!)

To so najbolj pomembna vprašanja, ki ne bodo smela ostati nedorečena in jih bomo skušali še bolj utemeljiti ali pa ovreči v nadaljevanju sestavka.

2. GRADIVO V LUČI BRALČEVIH POTREB

Izposojeno gradivo v naši občini odseva v letu 1977 take statistične resnice:

a) Študijski oddelek	
V bralnicah je bilo izposojenih	26.100 bibl. enot,
na dom pa	4.293 bibl. enot.
Skupaj	30.393 bibl. enot.
b) Marksistični oddelek	
V bralnici je bilo izposojenih	5.100 bibl. enot,
na dom pa	1.510 bibl. enot.
Skupaj	6.610 bibl. enot.
ab) V obeh oddelkih smo našli skupno	37.003 bibl. enote.
c) V desetih splošnoizobraževalnih knjižnicah je bilo izposojenih približno	31.200 bibl. enot.
Skupaj so si torej bralci izposodili	68.203 knjige.

53 % knjig so si izposodile predstavnice ženskega spola,
47 % pa moški obiskovalci.
51 % izposojenih knjig je vzela mladina,
49 % pa odrasli izposojevalci.

(Za izhodišče sem seveda uporabil podatke od januarja do novembra 1977, ker v času, ko pišem ta prispevek, leto 1977 še ni zaključeno; pol leta kasneje objavljen prispevek pa bi morda izgubil aktualnost in trenutno tehtnost!!)

Analiza podatkov:

Že v petletnem razvojnem načrtu splošnoizobraževalnih knjižnic Slovenije, ki se je končal z letom 1975, smo predvideli **tri izposojene knjige na prebivalca**, a takrat tega povprečja nismo dosegli nikjer v Sloveniji. Taki so republiški podatki, ki jih povzemam iz članka Ančke Korže-Strajnar: Statistika o delu javnih knjižnic v letu 1975 (»Knjižnica«, XX/1976, št. 1—4, str. 229):

Načrt	Izposojenih knjig na prebivalca	Realizacija	Izposojenih knjig na prebivalca
1971: 3,114.000	1,8	2,947.400	1,7
1972: 3,633.000	2,1	3,227.400	1,9
1973: 4,152.000	2,4	3,427.550	2,0
1974: 4,671.000	2,7	3,828.528	2,2
1975: 5,190.000	3,0	3,838.908	2,2

Avtorica članka ugotavlja, da bi »podrobnejša analiza seveda lahko natančneje pokazala na vzroke, ki zadržujejo hitrejšo rast izposoje, vendar... lahko med glavne vzroke štejemo pogosto neustrezen izbor literature, ki ni prilagojen novim potrebam bralcev in pa slabo odprtost knjižnic, ki dosegajo komaj 68 odstotkov potrebne odprtosti glede na dogovorjene standarde«.

V naši občini izposojeno gradivo se počasi bliža temu minimumu uspešnosti, predvidenemu za leto 1975, saj iz števila izposoje (68.203 knjige) in povprečnega števila prebivalcev naše občine (24.000) dobimo 2,83 izposojenih knjig na občana. Ta številka obljublja, da počasi in vztrajno le uspevamo s svojimi prizadevanji, da bi izposodili kar največ knjig, da bi bili naši knjižni fondi živi in aktualni in da bi

Od nekdanj mogočne Šisernikove domačije pod Goro je ostalo še samo znamenje...

poskušali ustreči željam vsakega bralca. Po drugi plati pa nas podatek iz 1. točke, da je od 24.000 občanov prišlo v letu 1977 v knjižnice le 3000 občanov, skuša prepričati o nasprotnem! Teh 3000 bralcev si je torej izposodilo povprečno 22,7 knjig; po statistični relativnosti pa vseh 24.000 občanov le 2,83 knjige. Varljivost in relativnost statistike, ki torej kljub neangažiranosti večine odseva zadovoljiv podatek, ki pa bi bil tudi v republiškem merilu odličen, če bi z našimi akcijami pridobili v knjižnice vsaj še 10 odstotkov prebivalcev v naši občini!

Ob zbiranju statističnih dejstev nas je zanimal tudi podatek, v kakšnem obsegu je koroška osrednja knjižnica uspešna v vsej koroški krajini (občine Ravne na Koroškem, Dravograd, Slovenj Gradec in Radlje ob Dravi). Statistični zbirali so pokazali take resnice:

občina	bralcev	%
Ravne na Koroškem	642	74
Slovenj Gradec	81	9,3
Dravograd	79	9
Radlje ob Dravi	60	6,9
od drugod	5	0,8
Skupaj	867	100

Velika večina (74 odstotkov) bralcev je torej iz naše občine; slovenjegraški občani so na drugem mestu z 9,3 odstotka, iz občine Dravograd jih je 9 odstotkov, iz Radelj ob Dravi je 6,9 odstotka občanov in od drugod 0,8 odstotka. Iz drugih občin

Statistične resnice:

Stroka	Izposoja	Knjižnični prirastek
0 — Splošno. Bibliografije.	23 %	10 %
1 — Filozofija. Psihologija.	4 %	3 %
2 — Verstvo. Teologija.	1 %	1 %
3 — Družbene vede.	21 %	21 %
5 — Matematika. Prirodoslovne vede.	9 %	10 %
6 — Uporabne vede. Medicina. Tehnika...	8 %	11 %
7 — Umetnost... Glasba... Šport...	6 %	9 %
8 — Jezikoslovje. Književnost.	22 %	24 %
9 — Zemljepis. Biografije. Zgodovina.	7 %	11 %
Skupaj	100 %	100 %

Analiza podatkov in nekaj sklepov:

Razpredelnica kaže povprečno izposajo in nabavo knjig v letih 1973—1977. Kaj nam lahko povedo med vrsticami odstotki v gornjih stolpcih?? Eno je že na prvi pogled jasno: Naše izgrajevanje knjižnega fonda kar uspešno sledi potrebam bralcev in je torej bržkone smotrno! Smotrno seveda v danih razmerah! Pri tem moramo upoštevati »naravno danost« — tj. obvezne primerke (vse slovenske tiske), ki jih knjižnica po zakonu prejema. Ti pa že odločilno vplivajo na odstotek v prirastu knjižničnega gradiva, saj je razmerje med obveznim in kupljenim gradivom vsako leto približno 66 % : 34 % v korist obveznih primerkov. In tu se šele začne smotrno dopolnjevanje našega fonda. Z nakupi torej sledimo potrebam delavcem, tako da:

— dupliramo (tripliramo...) tako slovensko literaturo, kjer en sam izvod ne zadostuje potrebam bralcev: to so predvsem duplikati učbenikov za višje in visoke šole, knjige s področja družboslovja — socio-

prihajajo predvsem študentje (redni in izredni), ki v svojih občinskih knjižnicah ne najdejo vsega za študij potrebnega gradiva, in dijaki — med njimi prednjačijo naši gimnazijci, ki jim je študijska knjižnica postala drugi dom do odhodov avtobusov!

Sklepi:

— Nadaljevati moramo torej z že ustaljenimi oblikami pridobivanja novih bralcev, kot so priložnostne razstave knjig in revialnega tiska, stalna razstava novitet v velikem salonu knjižnice, organizirano vodstvo z razlago za šolsko mladino in mlade delavce ipd.

— Storiti pa bi morali še korak naprej, ki — žal — ni odvisen od nas samih, ampak od širšega kroga dejavnikov v splošnoizobraževalnem procesu. Mislim na organizirano usmerjanje mladine, ki končuje osemletno šolanje, v knjižnice. Mladi ljudje so v tem pomembnem in odločilnem življenjskem obdobju pogosto nepravilno usmerjeni. S primernim pristopom bi lahko tudi šolski delavci neprimerno več storili, da bi mladi ljudje s še ne povsem izoblikovanimi življenjskimi nazori del svojega prostega časa posvetili tudi pomembni življenjski sopotnici — knjigi!

3. UGOTAVLJANJE POTREB BRALCEV

Poglavitna skrb vsake knjižnice je, da skrbno izgraja svoj knjižni fond. Izgrajevanje knjižnega fonda pa je zelo odvisno tudi od potreb bralcev.

logija, marksistična literatura, ustave, ekonomska literatura ipd.;

— nakupimo zlasti dovolj hrvatskih in srbskih strokovnih knjig: zgodovina, filozofija, marksizem, jezikoslovje in literarne vede, uporabne vede in metalurgija;

— nakupimo temeljne in potrebne tuje priročnike: leksikografija, slovarji, literarna in umetnostna zgodovina, aktualni koroški tiski, razne strokovne knjige — medicina, metalurgija, tehnika in knjige množičnih žepnih izdaj leposlovja v angleškem, ruskem in nemškem jeziku.

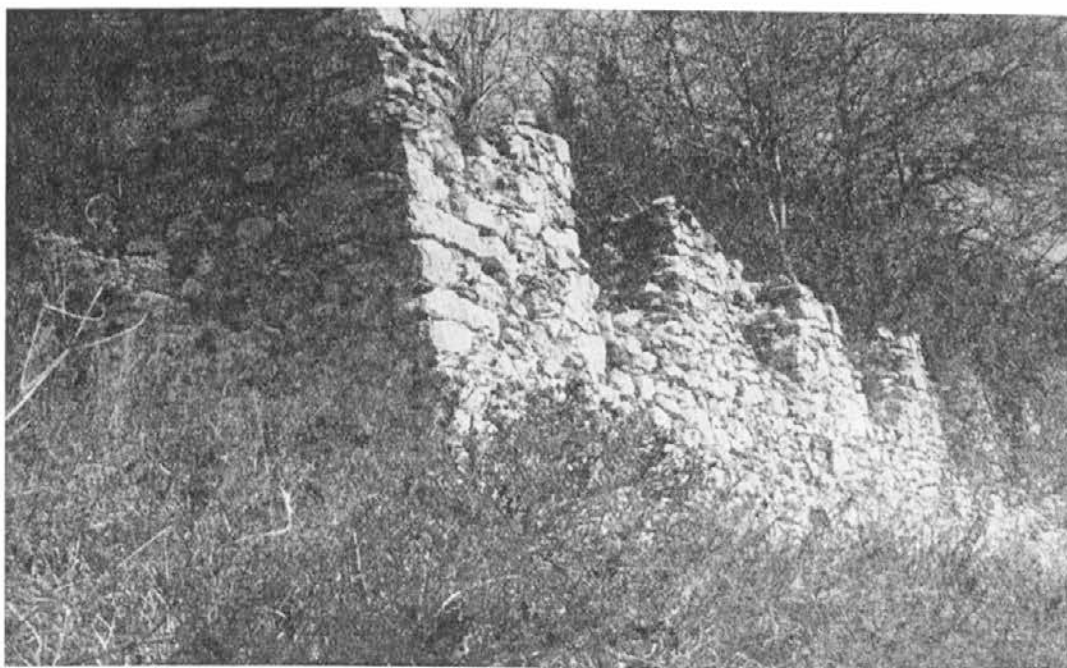
Sklenimo: Bralčeve potrebe pa so vendarle relativne! To relativnost bomo odgrnili v naslednji točki.

4. RELATIVNA POMEMBOST BRALČEVIH POTREB

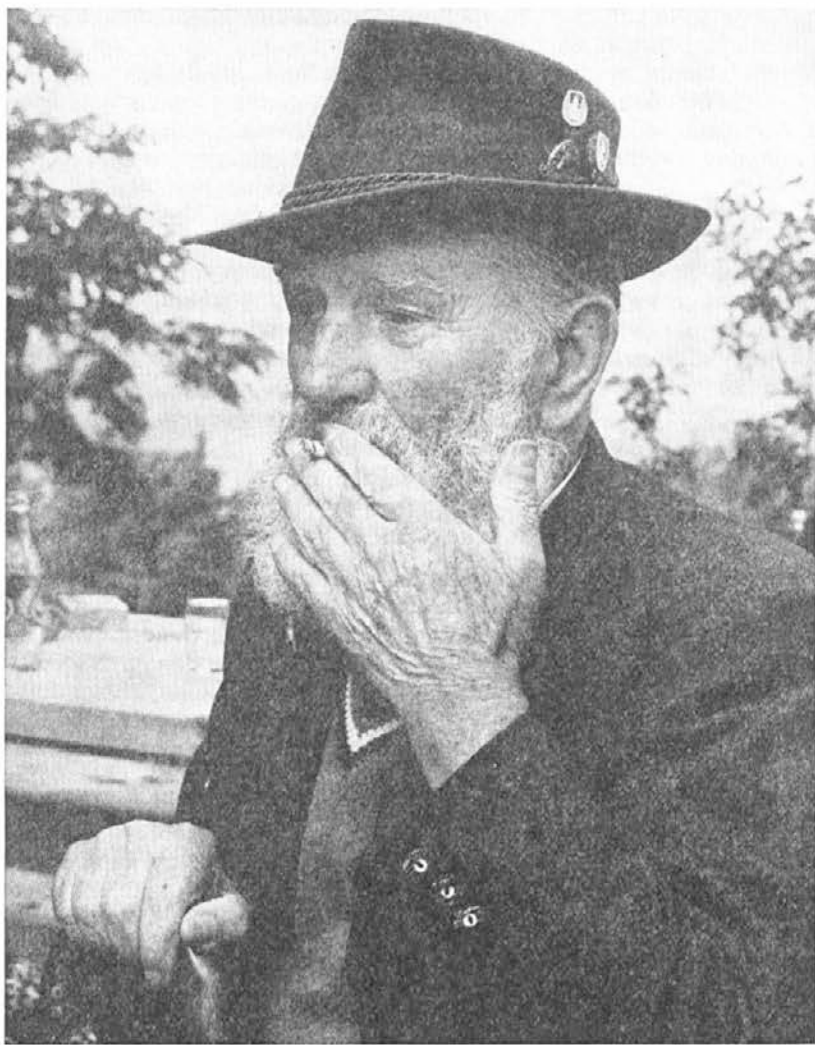
Relativno pomembnost bralčevih potreb omenjam zato, ker ne smemo in ne moremo mimo druge »naravne danosti« — mimo dejstva, ki usodno in neponovljivo vpliva na izgrajevanje našega knjižnega fonda. Približno 80 odstotkov vsega gradiva je slovenskega. **Delovni načrti slovenskih založb** so samo in predvsem tisti, ki usodno krojijo knjižni prirast tako obveznih primerkov kot tudi možnost izbora po potrebah bralcev. Upravičeno postavljamo vprašanje: — Ali so res založbe tiste, ki prve (od njih je odvisen nadaljnji razplet v krogu: založba — knjižnica — bralec!) v svojih delovnih načrtih res postavljajo bralčeve potrebe za primarne in odločujoče?! Ali pa še vedno kvarijo njihov okus in estetski čut tudi z izdajanjem takih del, ki dišijo po zaslužkarstvu, v svojem jedru pa prinašajo slabo, neaktualno in pogrešno branje?!

Druga relativnost, ki ponuja dvom, nam pa čas za premislek in presojo, je tudi **pomembnost teh virov**. Res je, da z ugotavljanjem bralčevih potreb, ki jih lahko označimo s »potencialnimi« željami bralcev, strežemo in ustrezemo njihovim potrebam — pa nas mora vseeno še bolj zanimati:

— Ali je tako potrebna in kupljena knjiga res dolgo v obtoku in postane potem nujno potrebno, temeljno in univerzalno

... in razvaline

Počitek

dopolnilo našega fonda ali pa je le trenutna »modna muha«, ki potem občini na policah v arhivu?

— Ali je potem res nujno, da rešimo problem z nakupom, če se izkaže, da knjiga ni več potrebna in bi bilo veliko koristneje, če bi tako bralčevo potrebo »pokrili« z medbibliotečno izposojjo?

— Ali gre pri nakupu res za knjigo kot vir informacij in ne le za obvezni učbenik za osnovne in srednje šole, ki bi ga morala v zadostnem številu imeti v svoji knjižnici vsaka šola?

Res je: ta vprašanja bolj zadevajo nas, knjižničarje, kot pa bralce, pa bo vseeno koristno, če bodo tisti, ki bodo ta zapis vsaj preleteli, občutili, da ni tako enostavno strokovno in družbeno utemeljeno ugotoviti vsaki želji in tako kopičiti nepotrebnih knjižni fond, ki mu v nekaj letih grozi odpis v mrtvi fond knjižnice! O pravilnosti ali proti pravilnosti naše izbire pa bodo čez nekaj let pričali metri balasta na naših policah! (Koliko jih bo?)

5. SPECIFIČNA POMEMBOST BRALČEVH POTREB V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM

Še dve pomembni stvari sta, na kateri moramo (bi morali!) biti posebno pozorni pri izbiranju in vrednotenju bralčevih potreb.

— Bralčevih potreb, želj in interesov ne moremo ocenjevati s posplošenimi količniki, ki veljajo v vsej Sloveniji.

— Bralčevih interesov prav tako ne moremo posplošiti le na zahteve bralcev-obiskovalcev v knjižnicah: Poznati bi morali interese »potencialnih« bralcev — ti-

stih bralcev torej, ki jih še ni bilo v knjižnico, pa bi jih morda le privabili, če bi ustregli njihovem zanimanju!

Analiza dejstev:

— Občina Ravne na Koroškem je izrazit industrijski okoliš z železarno, rudnikom itd. Šole v občini so na ravni srednjih šol (gimnazija, tehniška šola) ali pa se dijaki vozijo v druge občine (ekonomska, medicinska, trgovska šola) in študentje v univerzitetni središči Ljubljano in Maribor. V zadnjem času se vedno več ljudi izobražuje ob delu na ravni srednjih, višjih in tudi visokih šol.

Sklep: Interesi delavcev, zaposlenih v teh in podobnih organizacijah združenega dela, in potrebe dijakov in študentov (rednih in izrednih) bi morali biti za našo občino pač specifično vodilo za iskanje in dopolnjevanje »potencialnih« bralčevih potreb!

In še o drugi pomembnosti: Sploh ni nujno, da so zahteve bralcev, ki knjižnice obiskujejo, stoodstotno vodilo za ugotavljanje potreb. Tako bi pač čisto enostavno potrebe obiskovalcev posplošili na vse občane!

Sklep: Naloga, ki se ponuja, je zahtevnejša. Z dovolj široko zasnovano akcijo in močnim kadrom bi morali prodreti v jedro našega samoupravljanja — v delovne organizacije v občini in tam od neposrednih proizvajalcev v obliki anket ali podobnega izvedeti, zakaj ne čutijo potrebe po obisku knjižnic, oziroma kakšne bi morale biti knjižnice, da bi zadostile njihovi radovednosti in vedoželjnosti!

Težja, zaenkrat še dolgoročna naloga, ki pa jo bo nekoč le veljalo opraviti! Z re-

zultati, ki jih bomo dobili na tak način bomo nedvomno lahko upravičili tehten izbor dograjevanja naših knjižnih fondov saj bodo podatki pritekli iz ljudskega osrčja.

6. NAMESTO POVZETKA

Nekaj grenkih resnic je bilo izrečenih predvsem v sklepni vprašanji, zato se mi zdi nujno potrebno, da bodo v zaključku dorečena.

Namen statističnih prikazov in sklepov je bil pač ugotoviti, koliko bralcev v naši občini uporablja knjižnično gradivo. Pa tudi, kakšno je to gradivo. Številke res niso bile blesteče! Statistiko pa bomo lahko vsaj delno ovrgli z nestatističnimi dejstvi.

a) Povsod v Sloveniji (torej tudi pri nas!) je že zlato pravilo, da se v knjižnico vpiše en sam član družine in si potem izposoja knjige za vso družino. Tu statistika odpove, ostaja pa upanje, da pridejo torej na enega uporabnika, ki je vpisan v knjižnico, res vsaj trije, štirje člani družine, ki so prav tako aktivni bralci.

b) Prav tako nimamo oprijemljivih podatkov, ki se nanašajo na mlade bralce: torej, kakšna je izposoja in koliko je uporabnikov v številnih šolskih knjižnicah v naši občini.

c) Tudi podatki o živahnosti v železarniški, rudniški in še kateri strokovni knjižnici bi povedali, da se še več občanov vključuje v knjižnice!

č) In ne navsezadnje — dejstvo je, da je veliko število naših občanov stalno in občasno naročenih na redne in občasne knjižne zbirke, serije priročnikov in drugih strokovnih, leposlovnih in poljudnoznanstvenih knjig! Veliko občanov je vpisanih v »Svet knjige«, kjer jim je dobra knjiga dostopna po znatno nižji ceni. Naj omenimo samo redne zbirke Prešernove družbe, »Ljudske knjige«, »Zlate ptice«, »Zlate knjige«, Mohorjeve družbe, Nobelovcev, Sto romanov, Naše besede in še mnogih drugih. Večina jih še živi iz leta v leto, nekaj jih je že zaključenih (Sto romanov, Naša beseda), namesto njih pa se pojavljajo nove — nekatere razkošne, druge skromne, v stilu žepnih knjig. Tu nam torej ostaja upanje, da so knjižni zakladi v zasebnih knjižnicah res tako bogati, dragoceni in popolni viri informacij, da se moramo zaenkrat pač sprijazniti z dejstvom, da taki občani ta trenutek dobre knjige v knjižnici pač ne potrebujejo!

Ti zaključki pa polagajo pred knjižnične delavce še veliko več nalog. Ugotoviti bomo morali, kako tudi take potencialne bralce privabiti v knjižnice in jim odkriti svet spečih zakladov tiskane besede, ki ga v svojih zasebnih knjižnicah še ne premorejo.

Če je v teh nestatističnih dejstvih vsaj polovica resnice, potem tako dopolnjeni rezultati res dostojno pričajo o kulturni volji naše občine, da proces splošnoizobraževalnega dela, ki se mora začeti že na delovnem mestu neposrednega proizvajalca, še ni končan in da vliva upanje in zaupanje in odpira še številne možnosti, ki jih bo treba sistematično odkriti in udejaniti.

Morda bo ponovno sklepanje kroga prav naša akcija »Pogovori o knjigi in kulturi z ljudmi iz ljudskega osrčja« — krog DELO—KULTURA pa bo spet aktivno sklenil ČLOVEK sam!

Dipl. inž. Mitja Šipek

ZAPISKI S POTI PO ČRNI CELINI

Zapisovati bi moral pričeti že prvi dan, pa nikoli ni bilo časa. Po napornem dnevu sem vsak večer kar padel na posteljo. Šele danes, šesti dan potovanja, se mi je čas kar sam ponudil. Ura je pol devetih po lokalnem času ali pol šestih po našem zelen kuščar mi je prilezel na balkon, tu in sonce stoji že visoko na nebu ter neusmiljeno pripeka, na srečo se podijo pod nebom debeli oblaki, ki nekoliko ublažijo tropsko pripeko. Sem na Sejšelskih otokih, približno 1600 km vzhodno od vzhodne obale Afrike. Včeraj smo poleteli iz Mombase in se po dveipolurni vožnji nad Indijskim oceanom izkricali na Sejšelih. Lep zelen kuščar mi je prilezel na balkon, tu di njemu ni všeč, da je že zjutraj 29° C, kaj bo šele opoldan. Ogromne kokosove palme dajejo bogato senco, toda čim za trenutek preneha veter z oceana, me oblije pot. Žal mi je, da sem zapustil afriško celino, toliko nepozabnih vtisov sem nabral, da kaj podobnega najbrž na Sejšelih ne bom hvalil dneva pred večerom, tudi grajal ne. Vendarle tukaj je vse tako evropsko in sfirizirano, tudi cene; edino, kar je drugače, je, da strežejo črnorjave kreolke. V perspektivah pravijo, da so lepote, no, morda za koga, so pa že naše Korošice desetkrat lepše!

Dolgo sem razmišljal, ali bi se podal na pot v Afriko — na safari — potem pa sem se le odločil. Enkrat v življenju se ti ponudi taka priložnost, pa še na kredit, pa gremo. Če pa že v Afriko, pa še skok dalje na Indijsko otočje.

Prvikrat se je zataknilo, ko sem po cepljenju proti koleri staknil pravo minikolero. Za nobeno ceno me nihče več ne pripravi, da bi se še enkrat cepil. Glede tega pa so tukajšnje oblasti zelo stroge. Tako vstop v Kenijo kot na Sejše je mogoč le z veljavno mednarodno zdravniško izkaznico. Takoj nato je treba razmisliti, kaj bi vzel s seboj. Tu sem ga krepko polomil. Če bo še kdo potoval v safari, naj vzame s seboj eno samo lahko obleko in lahke čevlje, pa dve srajci, ki ju lahko sam opere, in čisto nič drugega. Odličen safari komplet lahko kupi v Nairobiu za pol tiste cene, kot bi jo plačal doma ali pri sosedih, pa še safari čevlje in klobuk zraven. Tako nabit kovček, kot je moj, je samo breme. Fotoaparati in fotokamera seveda spadata zraven, pa ni treba, da je super in zelo drag. Ko se voziš en dan po Safariju, si prav tako rdeče barve kot domorodci, ker tebe in vse, kar imaš, prekrije debela plast prahu, ki tudi aparatom ne prizaneša. Mimogrede povedano, pa lahko za 350 šilingov (750 ND) kupiš v Nairobiu ali Mombasi že posnet 60 metrov dolg film o safariju — to je najceneje!

Tako sem se torej odpravil na pot in ko sem zvečer stopil v agencijo INEX-ADRIA, je bila tam zbrana že kopica turistov, ki so se pogovarjali o safariju, kot da ga imajo doma na vrtu. Kmalu sem izvedel, da so pripovedovali o potovanjih okoli sveta, o Amazoniji itd. Previdno sem molčal, saj sem med njimi pionirček, prvokrat na tako dolgi poti kot turist. Ko smo uredili vse formalnosti, smo malo

pred polnočjo poleteli z Brnika. Prvikrat sem se prebudil po slabih treh urah letenja, ko smo blizu tretje ure po našem času pristali v Kairu, da vzamemo gorivo. Na obzorju je rahlo svitalo in ko smo po polurnem postanku zopet vzleteli, je pred nami zažarela neskončna Sahara. Vsi sledovi civilizacije so izginili, le peščene sipine so se videle okoli in okoli. Tako dolgočasen pogled mi je kaj kmalu priklical spanec in po ponovnih treh urah, ko smo preleteli zopet 2000 km širok pas Sahare, oznanil stevardesa, da se spuščamo na letališče Kartum v državi Sudan. Ura je bila po naše 6 zjutraj, sonce je žgalo in temperatura 32°, medtem ko je bila v Kairu le 15° C. Ogljenočrni Sudanci so bili prvo doživetje. Izkricali smo se in čakali kako uro, potem pa nadaljevali pot. Vreme je bilo lepo in pod nami so pričele leteti zelenice, reke, pa spet pesek, vendar ena sama neskončna ravnina. Ob poldsetih naznani pilot, da se bližamo ekvatorju. Skok čez severno na južno zemeljsko poloblo vedno proslavljajo, tako na ladjah, pa tudi na letalih. Stevardese so postregle vsakemu z buteljko domačega merlota, agencija pa je podelila vsakemu diplomu ali spričevalo v spomin na ta let. Ob 10,07 je pilot ponovno opozoril, da bomo preskočili ekvator. In res, letalo se je zazibalo, se dvignilo in ponovno spustilo, da so nam želodci obviseli pod grlom. Skok je bil uspešen in čez dobre pol ure smo pristali v Nairobiu, glavnem mestu Kenije. Ura je kazala 10,30, treba pa jo bo naravnati na 12,30 po njihovem krajevnem času. Temperatura je samo 26°, Nairobi leži namreč precej visoko, okoli 1600 nad morjem.

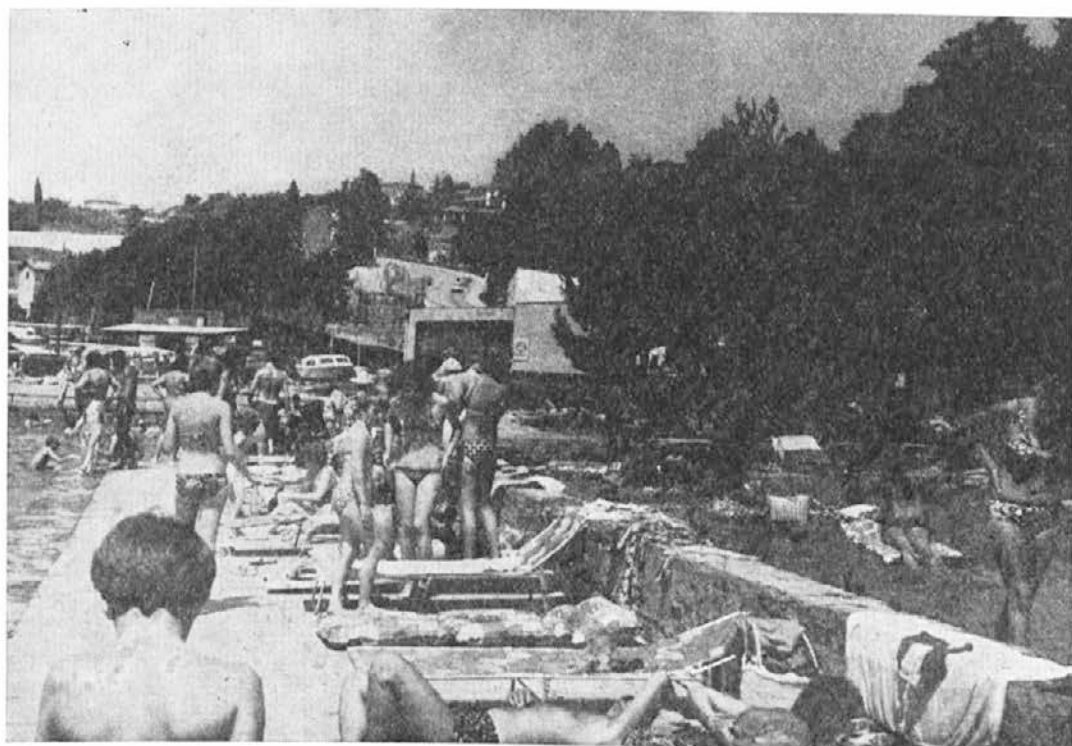
Carinski pregled je izredno strog, pa vendar mine še kar hitro, čeprav nas je vodič že prej opozoril, da bo treba potrpežljivosti, ker v Afriki čas ni zlato in

ga imajo na pretek. Avtobusi so nas odpeljali na kratek ogled mesta, žal, zelo kratek. Nairobi pred 80 leti še ni bilo, bila je savana, tam kjer sedaj stoji moderno mesto z zelo okusno arhitekturo, po kateri bi se lahko zgledovali naši arhitekti. Tudi tu je beton, vendar komaj občutiš betonsko puščobo, tako domiselno je grajena. Sicer pa je Nairobi izključno upravno in trgovsko središče, kjer razen hotelov ni stanovanjskih stavb, poleg rezidenčne stavbe in hotelov in visokih stavb. Malo neugodno deluje leva smer vožnje, ker pa ni pretirano veliko vozil, gre promet brez zastojev. Naenkrat zatulijo policijske sirene in tako mimogrede izrinejo vozila na stran. V črnem mercedesu se pelje mimo predsednik Jomo Kenyata. To traja kako minuto in vse gre naprej po starem.

Isti popoldan smo si ogledali še narodni muzej in kačji park. Muzej je naravnost vzorno urejen in najdeš v njem res vse od prazgodovine do danes. Žal je bil čas preskopo odmerjen. Ta muzej naj bi si podrobno ogledal vsakdo, ki potuje po Keniji, ker lahko tukaj vidi in zve vse, kar bo srečal na svoji poti od živali do ljudi in naravnih znamenitosti.

Kačji park z nekaj sto primerki kač je prava zanimivost, vendar so pač kače v ujetništvu, ki služijo za ogled turistom, pa tudi molzejo jih na vsake toliko časa, to pomeni, da jim jemljejo strup za farmacevtske namene. Kače namreč na vsej poti po Safariju ne boš več srečal, vsaj upaš lahko, da ne, posebno, če nisi v vozilu.

Po nekaj zapletljajih smo se razdelili po sobah v hotelu New Stanley v središču mesta. Najprej je bilo treba zamenjati nekaj denarja. Za 100 mark dobiš 430 šilingov, za eno pivo pa plačaš 4,5 šilinga ali okoli 10 ND. Ni pretirano, coca cola pa stane le 1,3 šilinga. Medtem ko v hotelu

Spomini na poletje

razen črnih natakarijev, ki vsi govorijo določeno vrsto angleščine in so evropsko vljudni in ustrežljivi, nimaš občutka, da si v Afriki, pa te takoj zunaj hotela obseje množica beračev in neverjetno veliko število pohablencev, ki silijo vate z »jambol«, kar pomeni »halo« ali pa tudi »dober dan«. Gorje, če se usmiliš enega, potem se drugih ne rešiš. Njihovi obrazi niso nič kaj zabavni, saj so člani plemena Masai, ki je slovelo kot najbolj bojevito v Afriki.

Nekateri so nas opozarjali, naj se sami zvečer ne oddaljujemo od hotela, ker se je že zgodilo, da se je kdo od turistov s takega sprehoda vrnil nag in bos.

Drugo jutro so nas razdelili v skupine. Tisti, ki so se prijavili za veliki Safari, to pomeni, da bodo 8 dni potovali samo po narodnih parkih, so lahko ostali še v Nairobi, druga skupina, ki se je prijavila za mali Safari 3 dni in Sejšelske otoke 6 dni, pa je v kombijih po pet odpotovala takoj zjutraj proti tanzanijski meji.

Kenija meri približno toliko kot tri Jugoslavije in leži ravno v ekvatorskem pasu. Nedaleč od Nairobi se dviga najvišja gora Afrike Kilimandžaro, 5895 m; vedno je pokrita s snegom. Druga najvišja gora Kenije Mont Kenia, 5199 m, na vzhodu meji približno 400 km od Nairobi na Indijski ocean, na zahodu jo zapirajo pragozdovi Konga, na severu pa pustinja Etiopije, Somalije in Sudana. Kenija ima 15 rezervatov ali narodnih parkov, kjer so živali in vsa narava pod zaščito. Največji park Tsavo meri po dolžini toliko kot dve Sloveniji skupaj. V teh parkih ni dovoljeno loviti, niti ne smejo tam živeti domorodci — če to res spoštujejo, je seveda vprašanje. Vstop v park je dovoljen samo skozi vratarnice, seveda pa vanj lahko prideš kjerkoli, saj ni okoli nobenega plotu — če si upaš, pa ne zaradi prepovedi oblasti, temveč zato, ker bi po kakem kilometru ekspedicije verjetno končal v levjem žrelu ali pa bi zaspal ob mambi. Kljub temu pa grozi redkim živalskim vrstam iztrebljenje zaradi organiziranih band divjih lovcev, ki posebno vneto iščejo nosoroge, saj njihove rogove kupujejo Arabci po ceni kilo zlata za kilo rogov. Na poti skozi Tsavo smo videli ubitega nosoroga brez roga, ki so ga do polovice raztrgale hijene in jastrebi.

Cesta iz Nairobi do Mombase je asfaltirana, mi pa smo kmalu zavili proti jugu po prašni makadamski cesti. Sledovi civilizacije so hitro izginili, le dim edine cementarne blizu Nairobi nas je še spominjal na 20. stoletje. Redki Masaji so pasli ob poti svoje črede in v savani si lahko opazil z bodičjem ograjene vasi — nekaj kolib, narejenih iz trsja in ometanih z blatom, visokih kot moški, nekatere so bile pokrite s travnato streho in nekatere najbolj »nobel« celo z valovito pločvino starih bencinskih sodov. Tako pločvino smo srečevali po vsej poti do oceana in še na Sejšelskih otokih. Voznik, sicer črnc, pa ne Masai, nas je opozarjal, da v primeru potrebe — to se lahko vsakemu pripeti — naj ja ne prestopimo roba ceste. Po ogledu kačjega parka takih želja nihče od petih belih potnikov ni imel.

Vročina je bila neznosna, vendar smo vetrič lahko poljubno regulirali z odpira-

njem oken, seveda pa smo bili zato pokriti z debelo plastjo rdečega prahu. Vsa zemlja v savani, razen v vulkanskih predelih, je svetlo do temno rdeča. Sedaj ko je suša, je vse v prahu, od aprila do junija, ko je nepretrgano monsunske deževje, pa tečejo po savani krvavordeče reke. Čez štirinajst dni se menda začne zopet deževna doba, sicer nekoliko krajša, torej smo ujeli zadnji ugodni čas suhega vremena.

Visoki, večmetrski termitnjaki štrlijo iz zemlje kot pravljčni gradovi z mnogimi velikimi in majhnimi stolpiči. Dvigajo se iz suhe trave in med polomljenim osušenim drevjem kot v pravljici. Po kakih treh urah divje vožnje smo izstopili v vasi Namanga. To je prava masajska vas, delno preurejena za ogled turistom. Tam stoji čudovito izdelan motel »lodge«, okoli njega pa tako cvetje, da si ga lahko samo v pravljici predstavljaš. Narava je tej divjini zares darovala vse v največji meri. Najlepše cvetje, najbolj divje živali in največjo revščino, ki si jo človek more zamisliti.

Dve uri postanka in med tem časom je bilo kaj videti. Masajci, čokoladno rjavi, z dolgimi obrazi in gladko obritimi glavami pa tankimi in krivimi nogami, okrašeni z najbolj pisanimi ogrlicami in uhan, ter odeti v rjavordeče toge in z obveznimi sulicami v rokah, so nam odplesali zanimiv bojni ples. Resda je prirejen za turiste, vendar nimamo razlogov, da ne bi verjeli v njegovo pristnost. Pustili so se celo slikati, čeprav na vhodu v vas piše, da je slikanje Masajcev prepovedano. Ko smo skušali slikati tudi druge, je le malokomu uspelo, pa še to za velik denar, vsaj 10 šilingov. Masajci namreč mislijo, da jim vzameš del duše, če jih slikaš, zato tega ne dovolijo, čeprav se jih je civilizacija že prišla. Da je tako, lahko ugotoviš nekaj metrov niže, kjer na primitivnih stojnicah prodajajo vsemogočo ropotijo domače obrti, od lesenih mask in ogrlic — med njimi so lahko tudi zelo dragocene — pa

do bobnov, sulic, nožev, ščitov, vsega s niti zapomniti ni mogoče. Pravilo je, da moraš ponuditi ravno polovico manj, ko pa zahteva. Masajci so neutrudni mešetarji, za vsak šiling se borijo v polomljeni angleščini, v glavnem pa zlobudrajo svoj jezik, ki ga nihče ne razume — svahili namreč jezik domorodcev, vendar posamezna plemena nimajo z njim nikakršne zveze. Masajce smo srečevali še kakih 10 kilometrov na poti skozi savano. Masajci so nekakšni potomci plemena Bantu, vendar verjetno mešanci med Arabci, ki so počasi prodirali od vzhodne obale v celino, in pravimi črnici, zato je tudi njihova koža čokoladne barve. Še danes živijo na izredno nizki stopnji civilizacije, moški v svojih skupnostih in ženske v svojih. Ženska je do svoje zakonske zveze svobodna in se lahko veseli s katerikoli fantom, zato smo na poti videli Masajke 14 ali 15 let, ki so obvezno nosile malega Masajčka na hrbtu. Le črna glavica in stopala so štrlela iz toge in slabotno je čvkal, niti enega nisem slišal jokati, če pomislim kako mu je moralo biti vroče v cunjah in tesno ob materinem telesu pri 40° C, ko likor je kazal barometer v senci. Pravijo da Masajci jedo travo, mešano z mlekom in kravjo krvjo, ki jo vsake toliko časi puščajo kravam na vratu. Vsak Masajec mora dokazati, da je sposoben za vojščaka, ko dopolni 15 let. Za dokaz mora sam ubiti leva, seveda s sulico, in ko smo vprašali enega teh let, če že ima svojega leva, je ponosno pritrjeval: »Simba, simba«, kar pomeni v jeziku Masajcev lev. Ko se pelješ skozi savano, srečuješ osamele Masajce, v glavnem po dva skupaj, ki sta vedno oborožena s palico in sulico, pa je vseeno ali paseta čredo ali gresta na lov. Za imenitnega Masajca velja tisti, ki ima kar največjo čredo in čim več žena. Žene še vedno kupujejo in tudi najbolj grda stane pet krav. Če pa se loči, kar je v navadi, mora razočarani mož krave vrniti ženini družini. Koliko teh domorodcev živi v savani, niti vladna uprava ne ve. Masajci se

Obok na kleti Španerjeve domačije kljubuje zobu časa še po tridesetih letih

pa tudi malo menijo za državo in živijo po svoje. Po pesku nabirajo drage kamne — rubine, ahate — in jih skrivoma ponujajo turistom, če jih srečajo na poti. Morda bi naredil imenitno kupčijo, če bi poznal drago kamenje, ko je še neobdelano. Zanimivo je, da vsak Masajec, ki ga tako srečaš ob cesti, zna nekaj besed angleško, seveda samo tisti, ki živijo v vaseh blizu ceste in ki pridejo v stik s civilizacijo. Ko sem ga vprašal, koliko hoče imeti za rubin, mi je dopovedoval »twenty, twenty«, šele po dolgem razpravljanju in s pomočjo tolmačev, ki so se nabrali okoli, pa ravno tako niso znali več kot nekaj besed, in z obilnim kriljenjem rok, smo ugotovili, da hoče imeti za štiri kamne dvakrat po dvajset šilingov. Če so to pravi kamni, je skoraj zastoj (100 ND), toda kaj, ko se ne spoznaš na to. Možakar namreč ni znal šteti in je vedel le, koliko je »twenty«, pa se mu je zdelo, da bi bilo dovolj dvakrat toliko.

Po poldruhi uri vožnje po razdrapani makadamski cesti naš kombi še vedno ni razpadel. Pričeli smo občudovati to vozilo in menili, da je najmanj landrower, pa je bil le datsun. Japonci so preplavili črno celino z avtomobili in elektroniko, povsod vidiš le njihova zastopstva, sedaj pa sem dobil rešpekt pred to firmo. Gorje, če ti kaj odpove na taki poti! Tudi če se izprazni guma, ostani v vozilu, dokler ne pride za tabo ali tebi naproti drugo vozilo. Nekdo mora biti na straži, da te ne poboža kak levček, saj je tako dobro skrit v grmovju, lahko le nekaj korakov od ceste. Če pa pride do večje okvare vozila, ni druge pomoči kot čakati v avtu, dokler ne pride kakšno drugo vozilo, da se presedeš, pokvarjeno pa prepustiš savani. Nič manj neprijetno ni, če ti pride na pomoč kak blodeči Masajec s sulico.

Ko sem tako razmišljal in so mimo mene leteli termitnjaki in suhe akacije, na katerih visijo ptičja gnezda kot grozdi, se mi je zazdelo, da v neskončni daljavi vidim jezero. Da, prav razločno ga vidim in v njem jasne obrise dreves in hribov. To-rej ima navidez suha savana le zadosti vode. Potem pa se iz jezera naenkrat dvigne steber dima, pa drugi in tretji, prvi izgine. Bilo je videti, da tovarniški dimniki bruhajo gost dim pod nebo, toda kako, ko pa ni nobene industrije v savani.

Na zemljevidu je razvidno, da se peljemo mimo področja z natronskim jezerom, toda to leži daleč od tod in ga ne moremo videti. Lužnata voda izhlapeva in zrak se menda tako nasiti s to paro, da dobi posebne lomne sposobnosti v različnih zračnih plasteh, svetloba se postopoma lomi, tako da se slika popolnoma obrne — videli smo pravo »fato morgano«. Kako grozljivo mora biti spoznanje do smrti žejnega popotnika, ki natančno vidi modro jezersko vodo in ob njej palme, ko pa pride do tja, ga čaka sam suhi pesek. In tisti dimniki — vrtinci vetra od časa do časa dvignejo pesek s tal, zato so se pojavljali dimi sredi jezera — čudovita prevara narave!

Savana se je počasi redčila, le suh pesek je naokrog in posamezni šopi trave gostijo skupinice gazel, ki nas spremljajo že na vsej poti od Nairobijskega jezera do poti nepremično strmi v nebo velika

žirafa. Kot napol podrt televizijski stolp štrli njena glava nad savanskim grmičjem, ki le redko zraste nad 2 do 3 metre. Le posamezna drevesa segajo do 10 metrov v višino in imajo vsa brez izjeme ravno pristriženo krošnjo. Žirafa s svojo zavidno višino 4 do 5 metrov štrli daleč nad savansko grmičje nepremično v nebo. Peljemo se mimo primitivnega letališča sredi savane, kamor se najbrž vozijo petični lovci in šejki s privatnimi letali, potem pa se ustavimo v »Amboseli lodge«, prvi postojanki pred vhodom v rezervat Amboseli sredi domovine Masajev.

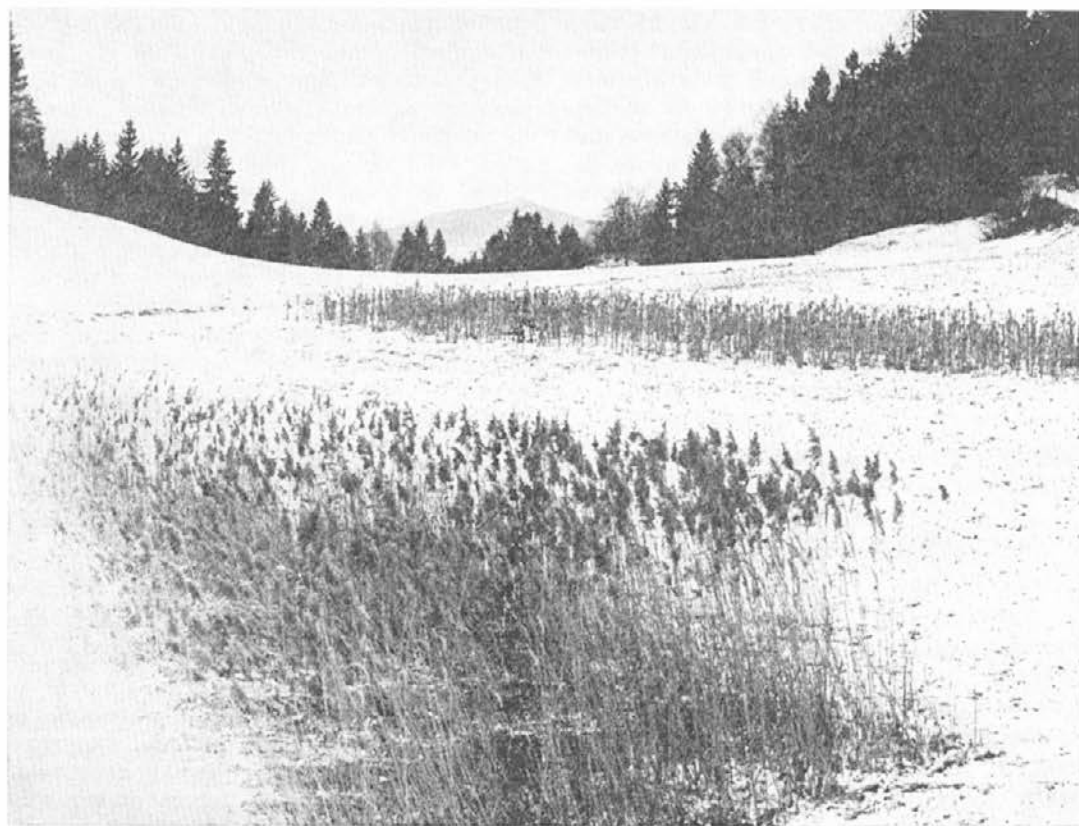
Taki lodgi so neke vrste prehodni hoteli, kjer gostje prenočijo eno ali dve noči v bungalovom podobnih stavbah na robu rezervata. Vsi po vrsti so zelo okusno in v stilu pokrajine urejeni z vsem evropskim udobjem, toplo in mrzlo vodo, air condition in lastno električno centralo na diesel agregat. Po večini morete tam tudi telefonirati, resda le po brezžični zvezi, pa vendar gre. Hrana je silno pestra, vendar samopostrežna in hladna, razen kave in čaja, ki je zastoj. Koliko vsemogočih solat in sadja ter sokov, o katerih še nikoli nisem slišal. Taka izbira bi bila v ponos

vsakemu našemu hotelu A kategorije. Poldrugourni odmor smo rabili, da smo zložili prašno prtljago v sobe, se najedli in kdor ni zamudil, posneli družino slonov, ki so prišli na napajališče kakih 50 metrov pred teraso. Nikakršnih plotov ni vmes, le vrsta ostrorobega vulkanskega kamenja omejuje rezervat od lodge in prav tam stoji napisano opozorilo, da je strogo prepovedano prestopiti to mejo. Zakaj je divje živali ne prestopijo, ni jasno, menda si ne upajo stopiti na ostro vulkansko kamenje. Sloni dejansko niso prestopili te meje, tudi ogromni ptiči marabu so mejo spoštovali, le razposajene opice so dogovor prelomile in proti večeru in še posebej zgodaj zjutraj trumoma navalile med goste pa na strehe. Materam so se malčki z neverjetno močjo prižemali na trebuh, tako da je lahko skakala, kakor je hotela, pa ji ni padel na tla. Okna v sobe je treba zapreti, ker se mimogrede znajde kradljivka na oknu in ukrade vse, kar ji pride pod roke.

Po kosilu smo se odpravili na pravi safari. V vsako vozilo je prisedel ranger v uniformi. To so uradni čuvaji rezervata, nekakšni logarji. Poleg teh pa ima rezervat zaposlenih še mnogo Masajev, ki oprav-

Breze na Rimskem vreleu

Ko veter piha

ljajo najrazličnejše posle, stanujejo pa v naseljih na robu rezervata. Na vhodu v rezervat piše na veliko: »Vstopate na lastno odgovornost« in pa: »Ne zapuščajte vozila«. Kombi je izdelan nalašč za safari, tako da se streha dvigne za dobrega pol metra in obiskovalci lahko snemajo okoli, pa so pri tem »dobro« zaščiteni. Rangerji dajo še zadnja opozorila — ko pridemo v bližino divjadi, naj govorimo čim tiše, da se ne splašijo. Komaj zavijemo po prašni poti preko ravne peščene plošče do zaraslega travnika, kombi ustavi. Kakih pet metrov pred nami se v senci preteguje levja družina, 20 metrov na desno pa druga, še bolj številna. Napetost narašča in kamere brnijo. Kmalu zatem pride drugi kombi in tretji, tako da je bila levja družina čisto obkoljena. Lev se ni zmenil za vsiljivce. Malomarno je mežikal v vroče afriško sonce. Ko so se kamere že povešile, pa si je gospod lev poželetel svoje prijateljice in jo pohotno vzel pred oči publike, ki je v smrtni tišini opazovala to idilo in če me kamera ni izdala, mora biti ta »ljubezen v savani« vidna na platnu.

Tisočglave črede zeber, bivolov, gazel in antilop so se podile po peščenih stepi in dvigale oblake prahu. Neverjetno je, da more na razmeroma majhni površini vzdržati na tisoče živali. Vozač je zapeljal s poti na pesek in vozili smo se med grmovjem in polomljenim drevjem. Tu in tam je videti od sonca osušeno in od jastrebov in hijen obrano okostje manjših živali pa tudi bivolov, zeber in celo slonov. Kot da smrt nenehno preži nad razgredo savano. Pojavita se kapitalna divja prašiča, ropot motorja ju niti najmanj ne zanima. Potem peljemo mimo izvira. Vse okoli je bujno zeleno. Izvir se po nekaj deset metrih spremeni v močan potok. Divjad se naravnost drenja na bregovih. Med bufali in zebri se pase nekaj ton težak vodni konj, malo dalje se zibljuje orjaška slonova telesa, zopet osamljen lev,

pa družina vitkih gepardov, menda edinih v tem parku, pa spet nepregledne množice vseh mogočih živali, čreda žiraf ob vodi pa trop vodnih ptičev. Dve uri je minilo, kot bi trenil. Ob 6. uri zvečer je treba oditi iz parka, kajti ponoči ni dovoljeno nikomur ostajati v njem. Rangerji lahko streljajo na vsako sumljivo stvar. Sicer pa, kdo bi si le upal ostati tam, še v vozilu ne, kaj še zunaj njega.

Takle kombi je le jalova zaščita. Če lev samo malce zamahne po šipi, je že vozač in lahko počne, kar hoče, malo večji slon ali nosorog prevrne vozilo in ga zmečka kot igračko, le nadležnim opicam lahko ubrani norčije in pa kačam, da jih turisti ne bi pohodili. Sedaj nam je popolnoma jasno, čemu taka opozorila glede varnosti. Vsi so imeli še v spominu film »Poslednji krik savane« — dokumentarec o turistu, ki si je upal preblizu leva, da bi ga snemal, njegov konec pa je snemal kolega pred očmi njegove družine. Rangerji so vedeli povedati, da ne mine leto brez nesreč, kljub vsem varnostnim ukrepom. Na vsej tej poti nismo smeli stopiti iz vozila, ko pa se je storil mrak in je divjad pričela prihajati na napajališče, smo še z dvakrat večjim spoštovanjem opazovali temnačno savano ob odlično prirejenem pikniku na ta večer. Črni kuharji so na »roštilju« spekli take specialitete, da se mi o njih nikoli prej niti sanjalo ni. Ali je bilo meso od zebre ali od bivola, mi je vseeno, zelo okusno je bilo.

Ta dan je bil tako utrudljiv in obenem razburljiv, da smo pospali kot ubiti, temperatura pa je ponoči padla kar na 15° C, tako da nas je ptičji zbor naslednje jutro prebudil kar v mrazu. Sonce prične vstajati ob 6. uri in vrhovi Kilimadžare skrivnostno zažarijo v večnem ledu in snegu. Jutro vstane brez oblaka, toda kaj kmalu Kilimadžaro dobi megleno kapo in se je ne znebi ves dan. Opice imajo svoj drendaj okoli hiše.

Po obilnem zajtrku zopet naložimo kovčke ter se odpeljemo dvesto kilometrov dalje skozi savano do postaje Kilaguni lodge. Pot je bila naporna pa zelo zanimiva. Ves čas pelje po ozemlju Masajcev, včasih je treba obiti podrt most in zapeljati čez izsušeno korito potoka, če pa je v njem voda, so v bližini gotovo tudi Masaji. Njihove vasi so raztresene po vsej savani, ena pa leži prav na poti. Kot povsod, kamor so stopili Evropejci, je tudi ta vas že pokvarjena. Številne stojnice na vsaki strani ceste ponujajo, kar si lahko izmislite in zopet se prične barantanje, ki se zavleče skoraj celo uro. Turisti hočejo slikati mlade domačinke, pa ne smejo, ker ne pusti »gorila« tudi za denar ne. Le kdor je uspel na skrivaj sprožiti, je odnesel spomin na to zanimivo srečanje s pravimi domorodci, ki se jih je civilizacija komaj dotaknila. Potem se pa zaplete okoli neke turistke. Ne vem, kako že, menda ni plačala, kot je obljubila. Zmeraj več brbrajočih Masajk, potem pa še dedcev se je zbiralo okoli in nekako na horuk smo jo spravili v vozilo in jo odkurili, dokler so bile gume še cele.

Živali so le redke, na skali sedi opičjak in lovi bolhe, potem še kaka gazela, ko naenkrat opazim, da je teren vedno bolj posejan z vulkanskimi skalami in ostrorobnim kamenjem.

Prišli smo na vulkansko področje, ki se vleče vsaj 100 km daleč proti Mombasi. Teren je vedno bolj neprehojen, dokler se ne sprevrže v pravo sliko sodnega dne. Vulkanske skale, skrižem razmetana polomljena in izsušena drevesa, šopi suhe trave in čisto črna tla. Tu skozi ne bi peš prišel niti sto metrov, le cesta se je prebila z buldožerji skozi to strahoto. Potem se dolina odpre in pred nami se razgrne ogromna ploščad ogljenočrne lave, na kateri ne raste nikakršna rastlina. Slika, ki sodi samo še v fantazijske romane. Prah, ki se dviga, je popolnoma črn in tudi mi smo na las podobni domorodcem. Srajce v kovčku so črne, pljuvamo črno slino, vroče pa je med temi vulkanskimi skladi tako kot v črnem peklu. Ko se po polurni vožnji po črni moreni svet končno odpre in savana zopet dobi svojo podobo, naletim na napise »pozor, sloni«. Tak napis te pač opozori, da ne izsiljuj prednosti, ker jo ima slon in ne ti. Še malo in pred nami zraste čudoviti »Kilaguni lodge«.

Ta motel stoji sredi savane in je na eni strani obdan z obzidjem in bodečo oviro, na zahodni strani pa je terasa po vsej dolžini dvignjena za nekaj metrov in nudi odličan razgled proti savani in kakih 50 metrov oddaljenim napajališčem. Pri vstopu v kamp te pozdravi krdelo kuščarjev in martinčkov vseh vrst in barv ter množice podgan brez repov, ki niso manjše od naših mačk. Očitno so zelo miroljubne, pravijo, da lovijo kače. Po izdatnem kosilu in kratkem počitku v bungalovu, z balkonom proti savani, smo se podali na ogled največjega parka Tsawo. V tem parku je mogoče videti krdela opic, ptičev in redke vrste antilop. Pot nas je vodila skozi dolino, ki močno spominja na westerne. Ogromni skladi rdečih skal so naravnani drug na drugega. Tu in tam se pojavi skupina slonov, pa spet po dve, tri žirafe, na tej poti smo opazili ob izviru tudi ubitega nosoroga in nekaj ogljenočrnih

bivolov. Sicer pa nudi največ užitka razgibana pokrajina. Sonce se je nagibalo že k zatonu, ko smo se bližali kampu. Živalski vrvež je bil vse večji. Višek pa smo doživeli po večerji na terasi, od koder se vidi osvetljeno napajališče, ki ga čez dan obiskujejo samo krokariji, opice in marabuji.

Masaji so postali razburjeni. Simba! Eden je videl leva na cesti pred kampom. Ko je padel popoln mrak, so se počasi prikazale mogočne postave levov. Kar sedem jih je bilo. Prišli so do vode, nekaj časa krožili okoli luže, nato pa izginili v temo, pa ne za dolgo. Iz goščave so pridrveli štiri bivoli, za njimi pa levje krdelo. Že smo mislili, da bomo videli pokol, pa so bili bivoli hitrejši in levi so opustili lov ter se počasi umaknili v temo. Dolgo časa ni bilo opaziti ničesar, le kak šakal se je sprehodil ob vodi in zopet izginil. Potem pa so se v mraku prikazali z leve sloni, kakih 15 jih je bilo, kmalu nato drugo krdelo z zahodne strani in nato z vzhodne. Čreda slonov je dobesedno prekrila savano, 55 smo jih našli. Vsakokrat, ko pride novo krdelo, stopi največja žival iz prvega krдела proti in po nekaj minutnem »pogovoru« jih pospremi na zbirališče. Tukaj vlada železna disciplina. Najprej se napijejo največje živali, šele nato manjše in tudi čakanje ob skali je dovoljeno najprej večjemu, šele nato pride na vrsto manjši. Sloni so se pririnjali tik ob teraso, vendar z zelo miroljubnimi nameni. Tak slonji kongres traja vsaj nekaj ur. Sloni se komaj vidno premikajo in se leno napajajo, stikajo glave, največji pa stoji kakih 50 metrov stran na straži. Končno da povele za odhod in skupine se disciplinirano umikajo v smer, iz katere so prišle, kot da se valijo tanki po bojišču. Ko sem se ob treh zjutraj prebudil, so pod mojim balkonom sestankovale nove skupine in šele proti jutru se je savana popolnoma umirila. Le ptičji vrvež ne preneha nikoli.

Sloni so se v rezervatih tako zaredili — menda jih je čez 20000, da so se odločili za odstrel, ker bi sicer postopoma uničili savano, saj ogulijo skorjo z dreves, ki se nato posuše. Podobno škodo delajo zelo številni povodni konji, ki so se prav tako razpasli, da jih lahko srečaš v vsaki mlakuži.

Zarana smo naslednje jutro zapustili lodge in se odpeljali mimo vulkanskih kraterjev proti Taiti Hillu. Zopet so se ponavljale enake slike — sloni, žirafe, zebre in osamelci lev v senci akacije. Napisi opozarjajo: »Pazite — levi!«

Masajske vasi so izginile. Savana je popolnoma neobljudena. Ustavili smo se ob izviri sredi vulkanskega pekla, vendar je lavo vsaj delno prerastla savana. Okoli izvira je bujno zelenje. Voda ne izvira, temveč bruha iz notranjosti zemlje. Od parkirišča do izvira in ob izviri je treba hoditi peš, prvokrat smo smeli v savani iz vozila, vendar takoj naletimo na opozorilne table: »Oglej si hitro in se vrni čimprej. Vstop na lastno odgovornost«. Pa zopet druga tabla: »Ne prestopaj te meje, pozor, krokodili«. Nekaj metrov od izvira molijo iz vode nosovi, oči in ušesa povodnih konjev, na breg pa se nobenemu ne ljubi. V vodi pa plavajo ogromne ribe

akvamarin modre barve. Končno po nekaj sto metrih opazim krokodila, ki se stiska ob obrežju, vendar zaman čakam, da bi se skobacal na suho. Turisti so resno vzeli opozorilo in so se kmalu vrnili k vozilom. Tako vneto sem snemal, da še opazil nisem, da sem ostal sam. Čuden občutek te prevzame, ko si tako sam na ozki stezi, na desni povodni konji in krokodili, na levi suha savana s kačami in levi, pred tabo čreda zeber ob vodi in po drevju vreščče opice. Kar oddahnil sem si, ko sem zagledal naše masajske vozače in uslužbenke rezervata, ki te najpozneje deset minut po dogovorjenem času gredo iskat. Deset minut je lahko usodna doba v savani.

Od tod dalje se je cesta vila skozi pravi pragozd polomljenih dreves, suhe trave in nekaj metrov visokih termitnjakov. Razen že znanih živali smo srečevali še redkejšje vrste antilop in gazel, kot je dikdik, ter osamele noje, ki pa se ne približajo vozilu. Očitno so med vsemi živalmi najbolj plašni. Cesta se vzpenja v ravni črti do vrha hriba. Take ceste delijo savano na različne revirje, na križiščih pa so smerokazi, ki povedo, v kateri revir rezervata pelje cesta. V lodgih so tudi potokazi, kjer lahko izveste, katere vrste živali boste v določenem revirju najverjetneje srečevali. Seveda pa tudi lovci s kamerami nimajo vedno sreče — kot lovci s puškami ne. Izstopili smo iz območja rezervata Tsawo-west in vstopili v obljudeno pokrajino ob edini železnici, ki pelje iz Mombase do Nairobija. Angleški kolonizatorji so jo izmerili že leta 1892, z delom so pričeli 1895. in 1899. je dosegla Nairobi, leta 1931 Kampalo in leta 1965 Kasese. Gradili so jo indijski delavci in mnogi so tam za vedno tudi ostali kot žrtve ljudožerskih plemen, nekateri pa so se pomešali med domorodce. Železnica do Nairobija je stala skoraj osem milijonov funtov in leto 1899 je tudi rojstno leto Nairobija. Po enotirni progi vozi stara parna lokomotiva z dvema ali tremi rdeče pobarvanimi vagoni, prava idila, ki jo

lahko vidimo samo še v filmu. Na Taiti Hillu stoji razkošen hotel z bazenom — no, bazeni so v vseh lodgih — lastnik pa je belec, razen v Keniji. Postrežba je vzorna, cene zmerne, strežje pa črnci — moški kot po vsej Keniji, vendar ne Masaji, temveč ogljenočrni, s praviimi obrazi in lepo postavo ter gostimi, na drobno valovitimi lasmi.

Po kosilu so nam ob spremljavi bobnov odplesali nekaj črnskih plesov v slikovitih nošah in v krilih iz tropske trave. Temperament teh plesalcev je vse kaj drugega kot Masajcev, ki s svojimi sulicami vedno delujejo nekoliko ubijajoče. S slikanjem tu nismo imeli težav, pa tudi časa ni bilo dosti, saj smo kmalu po kosilu zopet odrinili v Tsawo park do lodge »Salt liok«. Na poti nas je ustavila čreda slonov in ni kazalo drugega kot čakati, da se spravijo s poti. Lodge »Salt liok« je zanimiva gradnja na stebrih. Bungalovi pa tudi terasa stojijo na nekaj metrov visokih zidanih stebrih, napajališče je praktično pod nami in živali se sprehajajo ob in pod nami, do napajališča pa vodi še podzemeljski rov s stekleno kupolo, tako da si zaščiteno lahko sredi med živalmi, ne da bi te opazile. Na vhodu v lodge stoji opozorilo »Ne govorite glasno«. No, tako dobesedno se tega pravila nismo držali. Angleži pa še manj. Napeto smo pričakovali, kaj nam bo prinesel večer, pa smo bili rahlo razočarani. Razen obveznih slonov nismo imeli obiskovalcev, zato pa se je eden potrudil in je natančno predvajal obred na napajališču. Najstarejši si je izbral mlakužo in se dobrobra napil, nato je stopil k drugi mlakuži ter se polival, najprej po boku, nato za enim ušesom, potem za drugim in nazadnje še po trebuhu. Ko je to opravil, so prišli na vrsto drugi.

Odšel sem spat, ker sem pričakoval, da me bo zvonec zbudil, če pride kaka redka žival. V vsaki sobi je namreč zvonec in dežurni ranger zbudi goste. To noč so menda trikrat zvonili, enkrat za bufale, enkrat za leve in zjutraj menda za noso-

Lovrencenova domačija pod Goro

roga. Pri meni ni zvonilo niti enkrat ali pa sem preveč trdno spal, tako da si bom meral nosoroga ogledati v živalskem vrtnu. Trdijo, da se ob tem napajališču zvrsti tudi po tisoč živali v eni noči — kaže, da smo imeli posebno smolo.

To jutro smo morali vstati zelo zgodaj, ob 5. uri. Odpeljali smo se 200 km dalje proti Mombasi. Po nekaj deset kilometrih smo prišli na asfaltno cesto in silnega prahu je bilo konec. Savana po malem izginja. Zagledamo prva obdelana polja, vmes pa črnske vasi s tipičnimi okroglimi hišami iz trsja in pokrite s slamo. Bolj ko se bližamo Mombasi, več kokosovih palm in zelenja srečujemo ob poti, dokler pokrajina ne preide v zeleno preprogo kokosovih nasadov, mangovcev in kruhovcev, vmes pa barvasto grmičje vseh vrst in velikosti.

Mombasa je pristaniško mesto, ki je znano že iz antike. Od l. 684 dalje je bila tu arabska kolonija, pozneje pa angleško mornarsko oporišče. Mombasa ima poleg modernega novega dela še izredno zanimiv stari arabski del, žal je bilo časa premalo, da bi si ga ogledali, saj smo hiteli na letališče, ki je prej podobno manjšemu kolodvoru, vsaj stavba, in ko smo se prerinili skozi množico ljudstev vseh narodnosti in še skozi nadvse strogo carino, smo se vkrcali v INEXOV DC 9 in zapustili Kenijo.

Doživeti Kenijo in njene savane je nepozabno. Čeprav sem bil tam le nekaj dni, so se vrstile podobe krajev, ljudstev in narave s tako bliskovito naglico in se mi tako globoko vtisnile v spomin, da jih ne bom mogel nikoli pozabiti. Nobena pripoved in noben film ne more vzbuditi tistega razpoloženja, kot ga doživiš, če si

vsaj enkrat, čeprav bežno prepotoval to skrivnostno deželo. Ko sem gledal v filmu ekspedicijo Davida Livingstona, ki je že 1866. leta krenil na raziskovalno pot in sedem let iskal izvir Nila, si pač nisem mogel predstavljati, kaj je to pomenilo — brezumje ali nadčloveško hrabrost. Danes z globokim spoštovanjem prebiram zapise pionirjev, ki so to divjino odkrivali svetu. Šestnajst tisoč kilometrov je bila pot dolga in v štiriindvajsetih urah smo jo preleteli, če računam še let na Sejšelske otoke. Okoli 450 km poti po savani s kombijem v treh dneh in teh 450 km je nepozabnih.

Znanstveniki trdijo, da izvira človeški rod ravno iz vzhodne Afrike. Ta rojstni kraj človeštva je narava tako bogato okrasila in vendar ga mu nikdar ne da popolnoma v last, da ne bi uničil te lepote.

Še nekaj me je naučila savana — kako malo je treba do sreče. Divji Masaji so v svoji divjini srečen narod, vse dokler ne pridejo v stik s civilizacijo, čeprav se nam zdijo strašni reveži. Ko so se prvič srečali s civiliziranimi Evropejci, so postali sužnji. Računajo, da je bilo najmanj 11 milijonov Afričanov pregnanih v suženjstvo. Ko se drugič srečujejo s civilizacijo, zopet postajajo sužnji — prodajajo vse, še sebe, za puhle novce, ki jih niti prav prešteti ne znajo. Le redki belci so prišli med nje čisto iz človekoljubnih namenov, večinoma so prišli tja zaradi dobička. Ko bi ti napol divji Masaji le vedeli, kakšni sužnji smo šele Evropejci — sužnji denarja in egoizma, potem bi se umaknili globoko v džunglo in bi ljubosumno čuvali vsaj tisti del sreče, ki jim jo daje tako neusmiljena narava, kot je savana.

Ob prevzemu šole na Lokovici

Enciklopedije

- Bol'saja sovjetskaja enciklopedija. 3. izd. 24., 25., 26. Moskva, 1976, 1977.
Ežegodnik Bol'soj sovjetskoj enciklopedii. 1976. Moskva, 1977.
Meyers neues Lexikon. 2. völlig neu erarb. Aufl. in 18 Bänden. Bd. 14., 15. Leipzig, 1976, 1977.
Brockhaus Enzyklopädie in 20 Bänden. 17. völlig neubearb. Aufl. Band 23., 24. Wiesbaden, 1976.
Österreichisches biographisches Lexikon. 1815—1950. 30., 31., 32., 33. Lieferung. Wien, 1976—1977.
Encyklopedia powszechna PWN. 1., 2., 3., 4. Warszawa, 1973—1976.
Guinnessova knjiga rekorda. Zagreb, 1977.
Bibliografija razprava i članaka. 5. Likovne umjetnosti. Zagreb, 1977

Periodika — zborniki

- Mladje. 24. 1976. 25., 26., 27., 28. 1977. Mladje. Dokumentation. Sondernummer. Kärnten. Ein Porträt im Jubiläumsjahr. Celovec, 1976—1977.
Slovenski koledar. 1977. Letnik 24. Ljubljana, 1976.
Stoletni Kaj koledar. 1976. Zagreb, 1976.
Zumberački kalendar. 1965, 1966, 1967, 1968, 1978. Zagreb, 1965—1968, 1978.
Slovenski almanah. 1977. Ljubljana, 1976.
Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti. 26., 27. knj. Ljubljana, 1976, 1977.
Koroški koledar. 1978. Celovec, 1977.
Die Brücke. Kärntner Kulturzeitschrift. 5.—6. Klagenfurt, 1977.

Muzeji — novinarstvo

- Šmitek Janez: Kovaški muzej v Kropi. Maribor, 1976.
Vuk Marko: Goriški muzej. Vodnik po zbirkah. Nova Gorica, 1977.
Piran v ohranjeni zapisani besedi. Katalog k razstavi Pokrajinskega arhiva Koper. Koper, 1977.
Gorice in vino. Posebna izdaja ob otvoritvi obnovljene in razširjene stalne vinarske zbirke v ptujskem muzeju. Ptuj, 1976.
Narodni antropološki muzej Ciudad Mexico. Ljubljana, 1976.
Zippelius A.: Handbuch der europäischen Freilichtmuseen. Köln, 1974.
Muzeji Jugoslavije. Ljubljana, 1976.
Slavković Dušan: Osnovi novinarstva i informisanja. Beograd, 1975.

NOVOSTI NAŠE ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE

Med 5400 knjigami, ki jih je študijska knjižnica dobila v letu 1977, so tudi tele:

SPLOŠNO — BIBLIOGRAFIJA — SPLOŠNE ENCIKLOPEDIJE — ZBORNICI

- Zupančič Beno: Človek, delo, kultura. Ljubljana, 1977.
Zupančič Beno: Po meri našega človeka. Ljubljana, 1977.
Priročnik o informacijsko dokumentacijskih centrih. Ljubljana, 1976.
Lem Stanislav: Summa technologiae. Beograd, 1977.

Bibliografija

- Oraić Dubravka: Croatica u godini 1973. Zagreb, 1975.
Bibliografija del in spisov sodelavcev fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo ljubljanske univerze. Ljubljana, 1976.
Biografije in bibliografija znanstvenih in strokovnih sodelavcev Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ljubljana, 1976.
Raziskovalna skupnost Slovenije. Poročilo o delu za leto 1975. 3. knj. Bibliografija znanstvenih in strokovnih objav v letu 1976. Ljubljana, 1976.
Slovenski tiski na Koroškem. Katalog razstave v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Ljubljana, 1976.
Bulovec Stefka: Bibliografija slovenskih bibliografij. 1561—1973. Ljubljana, 1976.
Dobrovoljc France: Bibliografija zbirke Naša beseda. Ljubljana, 1977.

Bibliografija delavcev Inštituta za pljučne bolezni in tuberkulozo. 1927—1975. Gornik, 1977.

Bibliografija članaka objavljenih u časopisu »Andragogija«. 1955—1971. Zagreb, 1972.

Bibliografija usmerjenog obrazovanja. God. 1. 1975—1976. — God. 2. 1977. Zagreb, 1975—1976, 1977.

Geografska bibliografija Slovenije za leto 1975. Ljubljana, 1977.

Seznam tujih periodičnih publikacij, ki jih v letu 1977 prejemajo knjižnice visokošolskih zavodov v Sloveniji. Ljubljana, 1977.

Kos Stanislav: Bibliografija sodelavcev visokošolskih zavodov Maribor. 2. zv. Maribor, 1973.

Bibliografija medicinske periodike Jugoslavije za 1973. Zagreb, 1976.

Knjižničarstvo

Knjižnica. Glasilo društva bibliotekarjev Slovenije. Letnik 21. 1977. Ljubljana, 1977.

Poročilo o delu Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani v letu 1976. Ljubljana, 1977.

Kernel Irena: Podatki in opažanja o ženevskih splošnoizobraževalnih knjižnicah. Ljubljana, 1976.

Trideset let študijske knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu. Novo mesto, 1976.

Knjižnice v občini Novo mesto ob koncu leta 1977. Novo mesto, 1977.

Adler Mortimer J.: Kako beremo knjigo. Prirejena izdaja. Ljubljana, 1977.

FILOZOFIJA

- Berkeley George: Razprava o načelih človeškega razuma. Ljubljana, 1976.
- Hajdeger Martin: Uvod u metafiziku. Beograd, 1976.
- Bloch Ernst: Subjekt — Objekt. 2., proš. izd. Zagreb, 1975.
- Hegel G. W. F.: Sustav čudorednosti. Zagreb, 1976.
- Ciceron Marko Tulije: O krajnostima dobra i zla. Sarajevo, 1975.
- Kos Janko: Temelji filozofije za gimnazije. Ljubljana, 1977.
- Russel Bertrand: Modrost Zahoda. Ljubljana, 1977.
- Levinas Emmanuel: Totalitet i beskončno. Sarajevo, 1976.
- Bošnjak Branko: Sistematika filozofije. Zagreb, 1977.
- Volkman-Schluck K.-H.: Politička filozofija. Zagreb, 1977.
- Debenjak Božidar: Vstop v marksistično filozofijo. Ljubljana, 1977.

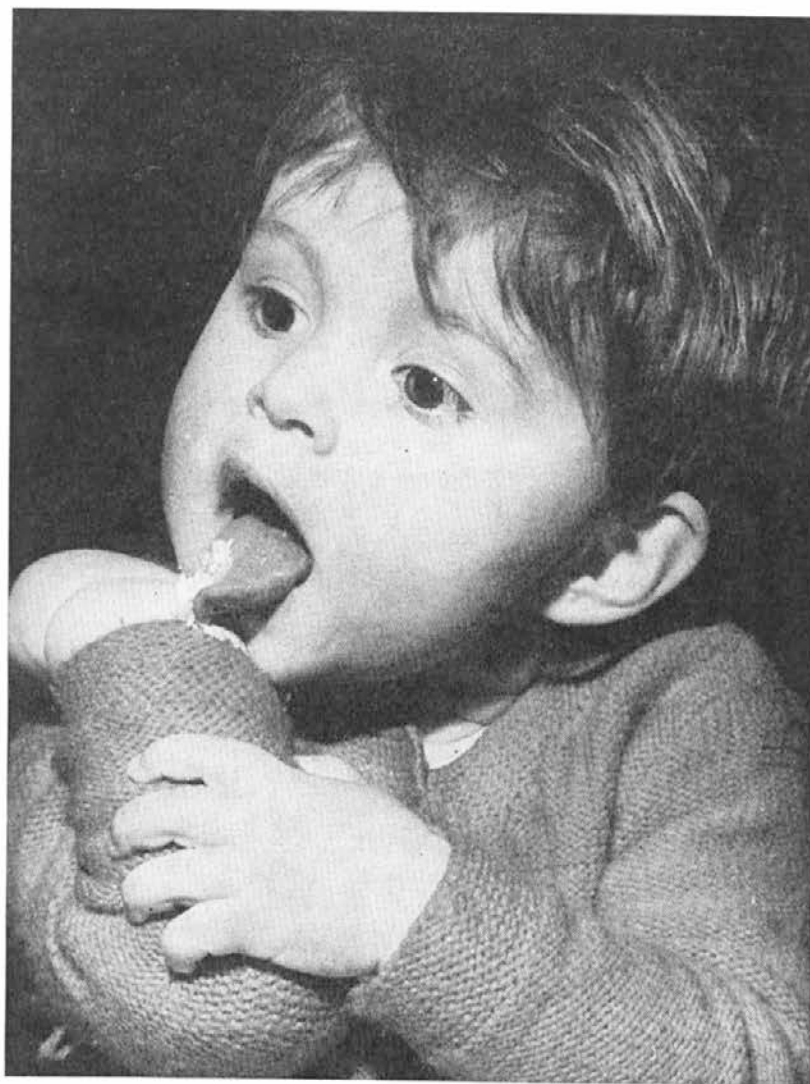
Marksizem

- Marx Karl — Engels Friedrich: Izbrana dela v petih zvezkih. Ljubljana, 1976—1977.
- Historični materializem. Izbor odlomkov iz del Karla Marxa in Friedricha Engelsa. Ljubljana, 1977.
- Lenjin V. I.: Dela. Tom 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39. Beograd, 1976—1977.
- Dialektični materializem in sodobno naravoslovje. Ljubljana, 1976.
- Franković Dragutin: Marksistično izobraževanje v šoli. Ljubljana, 1976.
- Bloh Ernst: Marksove teze o Foerbachu. Beograd, 1976.
- Labriola Antonio: Materijalističko shvatanje istorije. Beograd, 1976.
- Lukač Đerd: Mladi Marx. 1840—1844. Beograd, 1976.
- Garaudy Roger: Karl Marx. Zagreb, 1976.
- Altiser Luj: Elementi samokritike. Beograd, 1975.
- Janjion Marija: Romantizam, revolucija, marksizam. Beograd, 1976.
- Marx Karl: Od filozofije do proletarijata. Izabrani tekstovi. Zagreb, 1975.
- Marx K. — Engels Fr.: O religiji. Zagreb, 1976.
- Zubrinčić Dušan: Marksizam i teorija elita. Zagreb, 1975.
- Jovanović Božidar: Uvod u osnovne principe marksističke filozofije. Beograd, 1976.
- Merhar Viljem: Ekonomska teorija marksizma. — Žun A.: Struktura in značilnosti jugoslovanske družbe. Ljubljana, 1977.
- Marx — Engels — Lenjin: O religiji. Beograd, 1976.
- Majer Boris: Smisel in značaj Marxovega pojmovanja materializma. Ljubljana, 1977.
- Temelji marksizma. Zbirka tekstov. Ljubljana, 1977.
- Haladin Stjepan: Osnove marksizma za srednje škole. 2. izd. Zagreb, 1976.
- Marušić Ante: Sociologija znanja i marksizam. Zagreb, 1977.
- Marksizam i prirodne znanosti. Izbor tekstova. Zagreb, 1974.
- Hyppolyte Jean: Studije o Marxu i Hegelu. Zagreb, 1977.
- Haladin S. — Poljak V.: Pristup nastavi Osnova marksizma. Zagreb, 1976.
- Garaudy Roger: Človekova beseda. Celje, 1977.
- Luxemburg Rosa: Izbrani spisi. Ljubljana, 1977.
- Lenjin V. I.: Izbrana dela. 1. knj. Ljubljana, 1977.

Psihologija

- Musek Janek: Psihologija osebnosti. Ljubljana, 1977.
- Pečjak Vid: Psihologija spoznavanja. 2., popr. in dop. izd. Ljubljana, 1977.
- Freud Sigmund: Predavanja za uvod v psihanalizo. Ljubljana, 1977.
- Kierkegaard S.: Ponavljanje. Zagreb, 1975.
- Toličić I. — Smiljanić — Čolanović V.: Otroška psihologija. Ljubljana, 1977.
- Prause Gerhard: Geniji na samem. Ljubljana, 1977.
- Prause Gerhard: Geniji v šoli. Ljubljana, 1977.
- Lüscher Maks: Der 4 Farben-Mensch oder der Weg zum inneren Gleichgewicht. München, 1977.

Nina, Nina...

- Becker-Carus Ch.: Wer träumt, schläft besser. Stuttgart, 1977.
- Bujas Zoran: Uvod u metode eksperimentalne psihologije. Zagreb, 1974.
- Semorje Art M.: I vi možete imati super pamćenje. 1., 2. knj. Beograd, 1976.
- Bujas Zoran: Uvod v metode eksperimentalne psihologije. Zagreb, 1974.
- Eysenck H. J.: Sexualität und Persönlichkeit. Wien, 1976.

Logika — etika

- Hegel G. V. F.: Nauka logike. Beograd, 1976.
- Petrović Gajo: Logika. 10. izd. Zagreb, 1977.
- Ošlak Vinko: Temelji humanizma. Ljubljana, 1976.
- Francoski moralisti. Ljubljana, 1977.
- Rudolf Branko: Dialektika. Ljubljana, 1977.

VERSTVO

- Zakon o pravnom položaju verskih skupnosti v SR Sloveniji. Ljubljana, 1976.
- Stopinje 1977. Murska Sobota, 1977.
- Strle Anton: Teološka antropologija. 2. Ljubljana, 1977.
- Rode Franc: Knjiga o verstvih. Celje, 1977.
- Sveto pismo Starega in Novega zakona. Beograd, 1977.
- Sveto pismo nove zaveze. Ljubljana, 1977.
- Thurlow Gilbert: Biblische Mythen und Mysterien. Wiesbaden, 1974.
- Merton Thomas: Življenje in svetost. Pleterje, 1977.
- Muggeridge Malcolm: Nekaj lepega za Boga. (Mati Terezija iz Kalkute.) Ljubljana, 1977.
- Zink Jörg: Ga poznaš? Kristusova podoba v besedilih nove zaveze. Ljubljana, 1977.
- Decken Alfonz: Tudi starost je lahko lepa. Celje, 1977.
- Dodd Charles H.: Začetnik krščanstva. Ljubljana, 1977.
- Dolinar France-Martin: Das Jesuitenkolleg in Laibach und die Residenz Pleterje. 1597—1704. Ljubljana, 1976.
- Obred prizivanja pomoči, blagodati i dara presvetoga duha na početku svakog dobrog dela. Beograd, 1977.

- Steiner Štefan: Uvod v moralno teologijo. Celje, 1977.
- Skvorc Mijo: Evangelij v industrijski dobi. Ljubljana, 1977.
- Gregorič Jože: Sveti Kozma in Damjan. Krka na Dolenjskem. Ljubljana, 1977.
- Brezje. Kratka zgodovina in opis božje poti. Ljubljana, 1977.
- Teološka fakulteta v Ljubljani z oddelkom v Mariboru. Študijsko leto 1977/1978. Ljubljana, 1977.
- Strle Anton: Vera Cerkve. Dokumenti cerkvenega učiteljstva. Celje, 1977.
- Iz pisem slovenskih misijonarjev v Afriki. Ljubljana, 1977.
- Perowne Stewart: Römische Mythologie. Wiesbaden, 1976.
- Občestvo in napredek. Ljubljana, 1977.
- Janžeković Janez: Domoljubni spisi. Vebrova filozofija. Celje, 1977.
- Machovec Milan: Jezus za ateiste. Celje, 1977.
- Heiler Friedrich: Die Frau in den Religionen der Menschheit. Berlin, New York, 1977.
- Stres Tone: Razvoj povojne jugoslovanske marksistične teorije religije. Ljubljana, 1977.
- Leopold Lavov Josip Edgar: Kartuzija Pleterje in partizani. 1941—1945. Maribor, 1977.

DRUŽBENE VEDE — SOCIOLOGIJA — STATISTIKA — POLITIKA — POLITIČNA EKONOMIJA — PRAVO — JAVNA UPRAVA — SOCIALNO SKRBSTVO IN VARSTVO — ŠOLSTVO — TRGOVINA, PROMET — NARODOPISJE

Sociologija

- Justinek Ivan: Osnove in razvoj marksistične sociologije. Ljubljana, 1976.
- Mastnak Miro: Izbor socioloških tekstov. Ljubljana, 1976, 1977.
- Pulišelič Stjepan: Osnove sociologije. 7., dop. izd. Zagreb, 1975.
- Korač Veljko: Marks i savremena sociologija. 3. izd. Beograd, 1976.
- Metodologija društvenih nauka. Beograd, 1976.
- Mladenović Marko: Uvod u sociologiju porodice. 4. izd. Beograd, 1977.

Sosedov navihaneec

Milanović Vladimir: Sociologija. 2., izmenj. i dop. izd. Beograd, 1975.
 Mc Quail Denis: Uvod u sociologiju masovnih komunikacija. Beograd, 1976.
 Jogan Maca: Funkcionalistične konstante v razvoju sociologije kot izraz njene razredne opredeljenosti. Ljubljana, 1976.
 Marković Danilo: Lenjin i sociologija rada. Beograd, 1975.
 Mlinar Zdravko: Sociologije lokalnih skupnosti. Ljubljana, 1973.
 Kardelj Edvard: Izbrano delo. 1., 2. knj. Ljubljana, 1977.
 Rudolf Branko: Umetnost in družba. Ljubljana, 1976.
 Kardelj Edvard: Izbrani teksti. 1. Ljubljana, 1977.
 Temelji sociologije in politologije. Ljubljana, 1977.
 Vrcan Srdan: Društvene nejednakosti i moderno društvo. Zagreb, 1974.
 Kuvačić Ivan: Znanost i moderno društvo. Zagreb, 1977.
 Messner Stefan Miroslav: Der Wechsel in der Darstellung und Deutung der Agrar- und Bauernfrage im Werk Lovro Kuhars-Prežihov Voranc. Dissertation. Wien, 1976.

Statistika

Statistisches Jahrbuch der Landeshauptstadt Klagenfurt. Berichtsjahr 1975. Klagenfurt, 1976.
 Statistični letopis SR Slovenije. 1976. 15. letnik. Ljubljana, 1976.
 Blejec Marijan: Poslovna statistika. 1., 2. del. Ljubljana, 1976.
 Blejec Marijan: Statistične metode za ekonomiste. 2., pregl. in razširj. izd. Ljubljana, 1976.
 Statistični letopis Ljubljane za leto 1976, 1977. Ljubljana, 1976, 1977.
 Statistični podatki po občinah SR Slovenije. 1976. Zv. od 1—23. Ljubljana, 1976.
 Statistički koledar Jugoslavije. Leto 19. 1976. Beograd, 1976.
 Statistični pregled za občine Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj

Gradec. Štev. 1-2, 3-4, 5, 6, 7-8. Ravne na Koroškem, 1976, 1977.
 Kožuh Boris: Zbirka nalog iz pedagoške statistike. Ljubljana, 1977.
 Površine občin in katastrskih občin v SR Sloveniji po stanju 31. 12. 1975. Ljubljana, 1977.
 Vogelink Dolfe: Uvod v socialnoekonomsko statistiko. Ljubljana, 1976.

Politika

Cerroni Umberto: Politička teorija i socijalizam. Zagreb, 1976.
 Ratković Radoslav: Ideologija i politika. 3., dop. izd. Beograd, 1976.
 Vasović Vučina: Savremeni politički sistemi. Beograd, 1976.
 Mladenović Marko: Porodica između usamljenosti i društvenosti. Beograd, 1976.
 Platon: Država. Ljubljana, 1976.
 Pašić Najdan: Savremena država. 2., dop. i prerad. izd. Beograd, 1976.
 Matić Milan: Političko predstavljanje. Beograd, 1977.
 Bakarić Vladimir: Društvene klase, nacije i socijalizam. Zagreb, 1976.
 Cvjetičanin Veljko: Klase i klasna struktura savremenog društva. Zagreb, 1974.
 Hiernaux Jean: Jednakost ili nejednakost rasa? Zagreb, 1975.
 Meden Milan: Čas in načela. Ljubljana, 1977.
 Fašizam i neofašizam. Zagreb, 1976.
 Das Volksgesetz. Eine Lösung? Der Standpunkt der Kärntner Slowenen. Klagenfurt-Celovec, 1977.
 Für die Rechte der Minderheiten. Wien, 1976.
 Problem manjšin v jugoslovansko avstrijskih odnosih. Beograd, 1977.
 Klinar Peter: Mednarodne migracije. Maribor, 1976.
 Vukadinović Radovan: Američko-sovjetski odnosi 1917—1976. Zagreb, 1977.
 Jugoslavija i svet '76. Beograd, 1977.
 Gli accordi di Osimo. Belgrado, 1977.
 Vrhunc Marko: Boj za mednarodno gospodarsko ureditev. Ljubljana, 1977.
 Vukadinović Radovan: Evropska varnost in sodelovanje. Ljubljana, 1977.

Vukadinović Radovan: Evropska sigurnost i suradnja. Zagreb, 1977.
 Benko Vlado: Mednarodni odnosi. Maribor, 1977.
 Mates Leo: Nesvrstanost. Teorija i savremena praksa. Beograd, 1970.
 Ekonomski odnosi Jugoslavije sa evropskom ekonomskom zajednicom. Ljubljana, 1977.
 Zakoni o ekonomskem sodelovanju s tujino. Ljubljana, 1977.
 Peta konferenca nevrščenih držav v Colombo. Ljubljana, 1977.
 Bratko Ivan: Okrogla miza. Ljubljana, 1977.
 Verbič M. — Koliševski M.: Investicioni projekti u zemljama u razvoju. Ljubljana, 1976.
 Združeno delo o novem sistemu ekonomskih odnosov s tujino. Portorož, 1977.
 Sistem ekonomskih odnosov s tujino. Ljubljana, 1977.
 Mojsov Lazar: Sodobni svet in mi. Ljubljana, 1977.
 Fabinc Ivo: Strategija mednarodnih ekonomskih odnosa. Beograd, 1976.
 Krizman Bogdan: Vanjska politika jugoslavenske države 1918—1941. Zagreb, 1975.
 Broz Josip-Tito: Jugoslavija v boju za neodvisnost in nevrščenost. Ljubljana, 1977.
 Osimski sporazumi. Koper, 1977.

Komunistična partija

Togliatti Palmiro: Izbrano delo. Ljubljana, 1976.
 Šetinc Franc: O zvezi komunistov. Ljubljana, 1976.
 Konferenca komunističnih in delavskih partij Evrope. Ljubljana, 1976.
 Engels Friedrich: Principi komunizma. Mostar, 1976.
 Marx K. — Engels Fr.: Manifest komunističke partije. Mostar, 1976.
 Program Zveze komunistov Jugoslavije. Ljubljana, 1977.
 Krajevna organizacija SZDL. Ljubljana, 1977.
 Radonjić Radovan: Sukob KPJ sa Kominformom i društveni razvoj Jugoslavije. Zagreb, 1976.
 Šetinc Franc: Kaj hočemo? Vprašanja in odgovori iz prakse. 3., dop. izd. Ljubljana, 1977.
 Tomšič Vida: Vloga in delo komunistov v krajevni skupnosti. Ljubljana, 1977.
 Broz Josip-Tito: O bratstvu i jedinstvu. Beograd, 1976.
 Tomanović Velimir: Omladina i socijalizam. Beograd, 1977.
 Ribar Ivo Lolo: Omladina i revolucija. Beograd, 1977.
 Faksimile Titovega pisma in Manifesta. Ljubljana, 1977.
 Stefanović M. — Mihailović S. — Kragović M.: Trideset godina omladinskih akcija. Beograd, 1976.
 Jasnić L. — Troha Z.: Moralni lik SKOJ. Ljubljana, 1977.
 Marx K. — Engels Fr.: Manifest komunistične stranke. Ljubljana, 1977.
 Delavsko gibanje in razvoj KP Slovenije. Ljubljana, 1977.
 Desetletja boj in zmag. Dokumenti, spomini, ocene. Trbovlje, 1977.
 Zbornik o štiridesetletnici ustanovnega kongresa KPS. Ljubljana, 1977.
 Zgodovinska noč na Čebinah. Ljubljana, 1977.
 Tito. V počastitev štiridesete obletnice prihoda tovariša Tita na čelo KPJ. Ljubljana, 1977.
 Mi smo Titovi, Tito je naš. Zagreb, 1977.
 Tito. 1892 — 1937 — 1977. Ljubljana, 1977.
 Tito. Življenje in delo. Katalog Muzeja ljudske revolucije Slovenije. Ljubljana, 1977.
 Znidaršič Joco: Tito. Potujoča razstava Kabineta slovenske fotografije. Ljubljana, 1977.
 Tito — prvi i najdraži sugrađanin. Beograd, 1977.

Politična ekonomija

Družbeni plan SR Slovenije, 1976—1980. 1., 2-3. Ljubljana, 1976, 1977.
 Nešić Dragoljub: Politička ekonomija. 9. izd. Beograd, 1975.
 Lah Tine: Teorija ekonomske politike. Maribor, 1976.
 Durjava Ostoj: Politična ekonomija. 1., 2. Maribor, 1977.
 Melave Dane: Upravljalna ekonomika. Ljubljana, 1977.
 Žoher-Durjava Truda: Osnove politične ekonomije. Ljubljana, 1977.

Ogorelec A.: Gospodarjenje v poslovni logistiki. Maribor, 1976.

Lesar Anton: Medsebojni odnosi v slovenskem gospodarstvu v letu 1974. Ljubljana, 1977.

Sicherl Pavle: Dolgoročne značilnosti gospodarskega razvoja Jugoslavije in Slovenije. Ljubljana, 1977.

Tironi J. — Renko F. — Jašič Z.: Osnove političke ekonomije i privredni sistem Jugoslavije. 2. izd. Zagreb, 1977.

Lundberg F.: Bogatiji i najbogatiji. 1., 2. dio. Zagreb, 1977.

Dragičević Adolf: Osnove političke ekonomije. 2. izd. Zagreb, 1974.

Marx Karl: Kapital. Kritika političke ekonomije. 4., pregl. in dop. izd. Ljubljana, 1977.

Marx Karl: Kapital poljudna izdaja. Priredil J. Borchardt. 3., pregl. in dop. natis. Ljubljana, 1976.

Dockes Pierre: Internacionala kapitala. Zagreb, 1977.

Sampson Anthony: Sedem sester. Ljubljana, 1977.

Durjava Ostoj: Politična ekonomija. Maribor, 1977.

Delo — samoupravljanje

Kristan Ivan: Samoupravljanje. 2. dop. izd. Ljubljana, 1977.

Kristan Ivan: Samoupravljanje. Gradivo za učence srednjih šol. Ljubljana, 1976.

Samoupravljanje v vzgojnoizobraževalnem sistemu. Razširjen seznam gradiva v univerzitetni knjižnici Maribor. Maribor, 1975.

Občanov vodnik. Priročnik pri uveljavljanju občanovih pravic. Ljubljana, 1977.

Minović Z. — Maticki M.: Čitanka samoupravljanja. Beograd, 1976.

Seminar o zakonu o združenem delu. 1., 2. Portorož, 1976.

Chauvey Daniel: Samoupravljanje. Beograd, 1975.

Združeno delo. 6., 7., 8., 9. Ljubljana, 1976, 1977.

Zakon o združenem delu. Ljubljana, 1976.

Zakon o udruženom radu. Beograd, 1976.

Zakon o združenem delu s stvarnim kazalom. Ljubljana, 1977.

Albrecht Roman: Uresničevanje ustavne zasnove združenega dela. Ljubljana, 1977.

Postopek uresničevanja zakona o združenem delu v organizacijah združenega dela. Ljubljana, 1977.

Integracijski procesi z vidika uresničevanja zakona o združenem delu. Portorož, 1977.

Kardelj Edvard: O sistemu samoupravnega planiranja. Ljubljana, 1977.

Samoupravne delovne skupine. Ljubljana, 1977.

Samoupravni družbenoekonomski odnosi v kmetijski kooperaciji in zadružništvu v SR Sloveniji. Ljubljana, 1977.

Sinkovec Janez: Samoupravno odločanje. Ljubljana, 1977.

Kardelj Edvard: Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Ljubljana, 1977.

Zoher-Durjava Truda: Osnove samoupravljanja in gospodarjenja v organizacijah združenega dela. Ljubljana, 1977.

Temeljna politična vprašanja družbenega življenja in razvoja SR Slovenije. Ljubljana, 1977.

Troha Z. — Jakopič B.: Samoupravna delavska kontrola. Ljubljana, 1977.

Potrč Miran: Samoupravno družbeno planiranje. Ljubljana, 1977.

Jogan — Sinigoi — Kastelic: Samoupravne interesne skupnosti. Ljubljana, 1977.

Samoupravne interesne skupnosti. Ljubljana, 1976.

Samoupravna delavska kontrola. Ljubljana, 1974.

Papić Žarko: Samoupravljanje i inteligencija. Beograd, 1977.

Mali leksikon samoupravljača. 2., izmenj. i dop. izd. Beograd, 1976.

Džinović Milenko: Osnovi samoupravne organizacije udruženog rada. Beograd, 1976.

Taborščak Drago: Studij rada. Zagreb, 1977.

Buda Majda: Osnove za uveljavljanje načela delitve po delu in sindikalna lista 1977. Ljubljana, 1977.

Vrednotenje zahtevnosti dela. Ljubljana, 1976.

Vrednotenje izvajalčeve učinkovitosti. Ljubljana 1976.

Strohsack Boris: Delovna razmerja. Ljubljana, 1977.

Blatnik V.: Novoustvarjena vrednost — neodtujljiva pravica delavcev v združenem delu. Ljubljana, 1977.

Zoher-Durjava Truda: Dohodek v združenem delu. Ljubljana, 1977.

Kadrovska funkcija v praksi OZD. Seminar 1977. Maribor, 1977.

Priliv strokovnih kadrov v letu 1976, 1977.

Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije. Ljubljana, 1976, 1977.

Jurančič Ilja: Ocena delovnih mest. 2. del. Analitične metode. Kranj, 1977.

Družbenopolitični vidiki uresničevanja kadrovske politike. Ljubljana, 1977.

Globačnik Ilija: Družbena protislovja in protestne ustavitve dela v Sloveniji. (1974, 1975, 1976). Ljubljana, 1977.

Pomen ustavnih pravic in dohodkovni odnosi. Ljubljana, 1975.

Sfiligoj Gabrijel: Gospodarjenje v združenem delu. Ljubljana, 1977.

Možina S. — Florjančič J.: Planiranje kadrov v organizacijah združenega dela. Ljubljana, 1977.

Delavci v družbenih dejavnostih o svojem družbenoekonomskem položaju. Ljubljana, 1977.

Meglić V. — Ogorevc R.: Organizacijski vidiki uveljavljanja stimulativne delitve po delu. Ljubljana, 1977.

Brekić J. — Florjančič J.: Projekcija razvoja kadrov v SR Sloveniji za srednjeročno obdobje. Kranj, 1977.

Ivanjko Šime: Združeno delo. Ljubljana, 1977.

Finance — carina

Mermolja Mirko: Spoljno financiranje investicijskih projektov u zemljama u razvoju. Ljubljana, 1976.

Čirović Milutin: Monetarno-kreditni sistem. 2. izd. Beograd, 1976.

Vezjak D. — Bobek D. — Zbašnik D.: Plačilni promet s tujino. Maribor, 1977.

Murko Vladimir: Javne finance in finančni sistem SFRJ. 1., 2. knj. Ljubljana, 1977.

Rupnik Lado: Javno financiranje. 1., 2. snopič. Ljubljana, 1976, 1977.

Acic Djordje: Jugoslovenske investicione saradnje sa zemljama u razvoju. Ljubljana, 1976.

Vsebinski in praktični vidiki oblikovanja internih bank in posebnih finančnih služb. 1., 2. del. Ljubljana, 1977.

Golijan Milijan: Bankarstvo Jugoslavije. Beograd, 1977.

Crnković Rudi: Denar in kredit v organizaciji združenega dela. Maribor, 1977.

Učinkovitost investicij in osnovnih sredstev v Sloveniji in v Jugoslaviji v obdobju 1952 do 1973. Ljubljana, 1977.

Merhar Viljem: Teoretični problemi plačilno sposobnega povpraševanja v kapitalizmu. Maribor, 1976.

Perišin Ivo: Novac, kredit i bankarstvo u sistemu samoupravljanja. Zagreb, 1975.

Carinski predpisi. 1., 2. zv. Ljubljana, 1977.

Gusel Leo: Zunanjetrgovinski sistem Jugoslavije. Maribor, 1977.

Pravo — zakonodaja

Cigoj Stojan: Mednarodno zasebno pravo. 1., 2. knj. Ljubljana, 1976—1977.

Cigoj Stojan: Obligacije. Ljubljana, 1976.

Đorđević Jovan: Ustavno pravo. 2., dop. izd. Beograd, 1976.

Kobe Peter: Kazensko procesno pravo. Ljubljana, 1976.

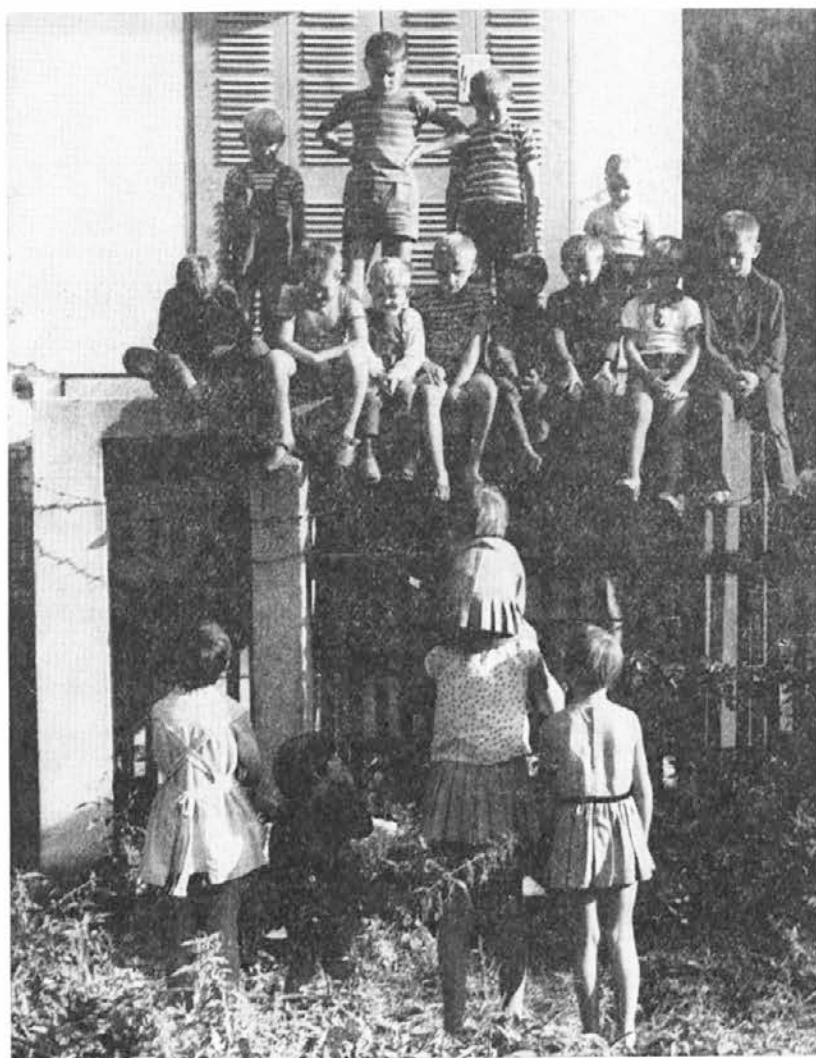
Avramov Smilja: Mednarodno javno pravo. 4., dop. izd. Beograd, 1976.

Dimitrijević Momčilo: Uvod u pravo. 2., izmenj. i dop. izd. Beograd, 1976.

Antonijević Zoran: Privredno pravo. 7., izmenj. i dop. izd. Beograd, 1976.

Rebernik Miha —
»Šteknet«

Vesela družina

Finžgar Alojzij: Družbena lastnina v jugoslovanskem pravu. Ljubljana, 1977.
 Perenič Anton: Osnove prava za ekonomsko šolo. Ljubljana, 1977.
 Sajovic B.: Osnove stvarnih razmerij v družbeni lastnini. Ljubljana, 1977.
 Pregled ustavosodne prakse. 1. del. Ljubljana, 1977.
 Kazenski zakon Socialistične federativne republike Jugoslavije. Ljubljana, 1976, 1977.
 Kazenski zakon Socialistične republike Slovenije. Ljubljana, 1977.
 Zakonik o kazenskem postopku. 1., 2. knj. Ljubljana, 1976.
 Zakon o kazenskem postopku. Ljubljana, 1977.
 Zakon o gospodarskih prestopkih. Ljubljana, 1977.
 Kovič France: Upravni postopki in upravni spor. Maribor, 1975.
 Zakon o davkih občanov s komentarjem. Ljubljana, 1976.
 Kovič France: Prekrški. Maribor, 1974.
 Predpisi o prekrških. Republiški in zvezni zakon o prekrških. Ljubljana, 1977.
 Zakonska zveza in družinska razmerja. Ljubljana, 1977.
 Zakon o pravnem postopku. Ljubljana, 1977.
 Zakon o opštem upravnem postopku. Beograd, 1977.
 Androjna Vilko: Upravni postopek in upravni spor. Ljubljana, 1977.
 Upravni postopek. Ljubljana, 1977.
 Zakon o upravnih sporih. Ljubljana, 1977.
 Sajovic B.: Splošni nauki družbenolastninskih in stvarnih razmerij. Ljubljana, 1977.
 Vilfan S.: Poglavlja iz pravne zgodovine. Ljubljana, 1977.
 Toplak L.: Osnove civilnega prava. 2. zv. Stvarno pravo. Maribor, 1977.
 Nemec J. — Pivka H. — Sekolec J.: Splošno gospodarsko pravo. 2. del. Maribor, 1977.
 Spomenica o prvem zboru slovenskih pravnikov na osvobojenem ozemlju dne 10. in 11. oktobra 1943. Faksimile. Ljubljana, 1977.
 Cigoj Stojan: Odgovornost proizvajalca za škodo po produktu. Ljubljana, 1977.

Zakon o splošnem upravnem postopku in zakon o upravnih taksah. Ljubljana, 1977.
 Predpisi o prometnem davku. Ljubljana, 1977.
 Kristan Ivan: Družbena ureditev SFRJ. Maribor, 1976.
 Ribarič Miha: Temelji delegatskega sistema. Ljubljana, 1977.
 Ribičič C. — Škerjanc J. — Korinšek M.: Temelji družbenopolitične ureditve in družbenoekonomskih odnosov SFRJ. Maribor, 1976.
 Florjančič J. — Možina S.: Delegat v samoupravnih praksi. Ljubljana, 1976.
 Občanov priročnik. Priročnik za uveljavljanje občanovih pravic. Ljubljana, 1977.
 Delegatski sistem v samoupravnih interesnih skupnostih. Ljubljana, 1977.
 Mratović Veljko: Teorija i praksa samoupravnog socializma. 2., neizmenj. izd. Beograd, 1977.
 Sejni zapiski skupščine Socialistične federativne republike Jugoslavije. Beograd, 1976, 1977.
 Sejni zapiski skupščine Socialistične republike Slovenije. Ljubljana, 1976, 1977.
 Bilandžić Dušan: Društveni razvoj socijalističke Jugoslavije. 2. izd. Zagreb, 1976.
 Društveno politički sistem SFRJ. 2., dop. izd. Beograd, 1976.

Javna uprava — vojne vede

Kopič Alojz: Javna uprava. Maribor, 1975.
 Krajevna skupnost kot temeljna samoupravna skupnost in sestavni del združenega dela. Ljubljana, 1977.
 Raziskovalna skupnost Slovenije. Poročilo o delu za leto 1976. 3 zvezki. Ljubljana, 1976, 1977.
 Kšela Draga: Krajevna skupnost. Ljubljana, 1977.
 Komune Jugoslavije. Beograd, 1976.
 Alkoholizem v SR Sloveniji. Ljubljana, 1977.
 Stukelj Polde: Osnove civilne zaštite. Ljubljana, 1977.
 Družbena samozaščita v krajevni skupnosti. Ljubljana, 1977.
 Zakon o ljudski obrambi in zakon o družbeni samozaščiti, varnosti in notranjih zadevah. Ljubljana, 1976, 1977.

Obramba in zaštita. 1., 2. Ljubljana, 1977.
 Temelji splošne ljudske obrambe. 1., 2. knj. Beograd, 1976.
 Vojna enciklopedija. 11. zv. Indeks. Beograd, 1976.
 Družbena samozaščita v temeljni organizaciji združenega dela. Ljubljana, 1977.
 Priročnik za delo narodne zaštite. Ljubljana, 1976.
 Aktualne naloge pri uresničevanju družbene samozaštite. Ljubljana, 1977.
 Ličina Đorđe: Tragom plave lisice. Zagreb, 1977.
 Razinger Aleksander: Elektronsko izvidanje maskiranja. Beograd, 1976.
 Dragić Đorđe: Sanitetska služba u partizanskim uslovima ratovanja. 4., prerad. i dop. izd. Beograd, 1977.
 Sotlar Franci: Enotnost fronte in zaledja. Ljubljana, 1977.
 Vukičević Vojislav: Kultura in splošni ljudski odpor. Ljubljana, 1977.
 Ribarič Vlado: Nevidna vojna. Ljubljana, 1977.
 Uniformen der Napoleonischen Kriege. 2. Aufl. München, 1976.
 Zolling H. — Höhne H.: Slučaj generala Gebelena. Zagreb, 1976.
 Podsetnik inženjerske obuke za komandire. Ljubljana, 1976.
 Ratna mornarica, pomorsko i riječno brodarstvo Jugoslavije. Split, 1977.
 Oružane snage Socijalističke federativne republike Jugoslavije. Beograd, 1976, 1977.

Socialno skrbstvo in varstvo — zavarovalstvo

Predpisi o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb. Ljubljana, 1976.
 Znidaršič Ivica: O nastanku in razvoju mednarodne organizacije Rdečega križa. Ljubljana, 1976.
 Ivanjko Sime: Zavarovanje odgovornosti organizacij združenega dela. Maribor, 1976.

Solstvo

Pečjak Vid: Poti do znanja. 2., popr. in dop. izd. Ljubljana, 1977.
 Kolar Nuša: Primeri metodičnih enot za izvedbo programa priprave otrok na šolo. Ljubljana, 1977.
 Andoljšek Ivan: Ljudskošolski bralni pouk in učbeniki zanj. 2. 1869—1918. Ljubljana, 1976.
 Študenti visokošolskih zavodov 1975—1976. Ljubljana, 1976.
 Izбира visokošolskega študija. Ljubljana, 1976.
 Univerza v Ljubljani ob tridesetletnici osvoboditve. 1945—1975. Ljubljana, 1975.
 Informacije o srednjih šolah. Ljubljana, 1977.
 Dvojezična šola v luči nove ustave. Lendava, 1976.
 Setine F. — Winkler I.: Morálnopolitična in druga merila kadrovske politike v visokem šolstvu. Ljubljana, 1976.
 Divjak Milan: Nekateri problemi pri reformi izobraževanja vzgojiteljev. Maribor, 1977.
 Razvijajmo sposobnosti predšolskega otroka. Ljubljana, 1976.
 Egg Maria: Moj otrok je drugačen. Ljubljana, 1976.
 Usposabljanje slabovidne mladine v predpoklicnem obdobju. Ljubljana, 1976.
 Sešerko Leo: Socialni izvor inteligence. Centri za razvoj univerze. Ljubljana, 1976.
 Lešnik Rudi: Osnove pedagogike. 2., dop. izd. Ljubljana, 1976.
 Andoljšek Ivan: Osnove didaktike. 2., popr. izd. Ljubljana, 1976.
 Mrmak Ilija: Prispevki k marksistični zasnovanosti vzgoje in izobraževanja. Ljubljana, 1977.
 Golli Danica: Metodika pouka začetnega branja in pisanja v Jugoslaviji v primerjavi s nekaterimi tujimi metodičnimi rešitvami. Ljubljana, 1976.
 Širec Jože: Primarne programske usmeritve v načrtovani prvi fazi usmerjenega izobraževanja z vidika interesov učencev in potrebe združenega dela. Ljubljana, 1976.
 Širec Jože: Verifikacija hipotetičnih minimalnih učnih norm za osnovno šolo od 1. do 4. razreda. Ljubljana, 1975.
 Golli Danica: Program individualnega opismenjevanja. Ljubljana, 1974.
 Kolar Nuša: Intenzifikacija in racionalizacija institucionalne priprave otrok na šolo v razvoju nestimulativnem okolju. Ljubljana, 1976.

Adamič Milan: Sistem povratnih zvez ter funkcija in učinek povratnih informacij pri pouku. Ljubljana, 1974—1976.

Spock Benjamin: Vzgoja otrok v težavnih obdobjih. Ljubljana, 1977.

Weber Tomaž: Praksa zgodovinskega pouka v osnovni šoli. Ljubljana, 1977.

Lammér Yitta: Otroška ročna dela. Ljubljana, 1977.

Družbenomoralna vzgoja v osnovni šoli. Posvet v Mariboru. Maribor, 1976.

Zbornik za historiju školstva i prosvjete. 10. Zagreb, 1976.

Metodika društveno-političnega odgoja i obrazovanja. Zagreb, 1974.

Filipović Dragomir: Obrazovanje odraslih u teoriji i praksi. Beograd, 1967.

Evalvacija obrazovanja na daljinu. Zagreb, 1975.

Kugler Seka: Andragoški kadrovi. Bibliografija. Zagreb, 1973.

Sistem obrazovanja odraslih. Zagreb, 1965.

Ogrizović Mihajlo: Problemi andragogije. Zagreb, 1966.

Savremena andragoška teorija i praksa u Jugoslaviji. Zagreb, 1969.

Osposobljavanje i usavršavanje u svijetlu zakona o srednjem obrazovanju SR Hrvatske. Zagreb, 1972.

Ciljevi odgoja odraslih u jugoslavenskom samoupravnom socijalističkom društvu. Zagreb, 1974.

Jerovšek Janez: Ekspanzija slovenskega visokega šolstva v luči krize ekspanzije visokega šolstva v industrijsko razvitih državah. Ljubljana, 1977.

Pavlin Igor: Poti visokošolskih študijev in družbena narava sposobnosti. Ljubljana, 1977.

Petančić Martin: Industrijska pedagogija. 2., prerađ. i dop. izd. Zagreb, 1975.

Petrović D. P.: Svojim rukama. Priručnik za praktičnu nastavu. Beograd, b. l.

Priručnik za pedagoški nadzor in svetovanje. Ljubljana, 1977.

Podhostnik Karel: Didaktika. Ljubljana, 1977.

Bohak Janko: Mladost med starši in samostojnostjo. Celje, 1977.

Moj šolar. Ljubljana, 1977.

Kolar Nuša: Minimalni program predšolske vzgoje v krajevni skupnosti. Ljubljana, 1977.

Sagadin Janez: Poglavlja iz metodologije pedagoškega raziskovanja. 2. del. Ljubljana, 1977.

Poročilo o delu glasbenih šol v Izoli, Kopru in Piranu v šol. l. 1976/77. Koper, 1977.

Letno poročilo Tehniške kmetijske šole v Mariboru za š. l. 1974/75, 1975/76, 1976/77. Maribor, 1977.

Študenti in diplomanti po občinah SR Slovenije. 1. del. Ljubljana, 1977.

24. letopis Šolskega centra za blagovni promet v Celju. 1975—1976. Celje, 1977.

Letno poročilo Ekonomskega šolskega centra Celje. 1976—1977. Celje, 1977.

Osnovne šole na začetku šolskega leta 1976 do 1977 po krajevnih skupnostih. Ljubljana, 1977.

Poročilo Gradbenega šolskega centra Borisa Kraigherja. 13. letnik. 1976. Maribor, 1976.

70. in 71. izvestje gimnazije Dušana Kvedra v Ptuj za šolski leti 1974—1975 in 1975—1976. Ptuj, 1977.

15. poročilo Šolskega centra za gospodarstvo in upravo »Jožeta Lacka« Ptuj. Š. l. 1974 do 1975. Ptuj, 1977.

Letno poročilo gimnazije v Novem mestu za š. l. 1975—1976. Novo mesto, 1976.

Objave Univerze za študijsko leto 1975—1976 in 1976—1977. Ljubljana, 1976, 1977.

Obvestila Ekonomske fakultete za štud. leto 1975—1976. Ljubljana, 1976.

Seznam predavanj na univerzi v Ljubljani za študijsko leto 1976—1977 in 1977—1978. Ljubljana, 1976, 1977.

Letno poročilo univerze za študijsko leto 1975—1976. Ljubljana, 1977.

Izvestja Ekonomske srednje šole v Ljubljani za š. l. 1975/76. Ljubljana, 1977.

20. letno poročilo Zvezne gimnazije za Slovenec v Celovcu. Šolsko leto 1976—1977. Celovec, 1977.

Vresje '77. Almanah ravnstevnikov maturantov 1977. Ravne na Koroškem, 1977.

Ingot. Almanah maturantov srednje tehniške metalurške šole. 1977. Ravne na Koroškem, 1977.

Tretji zbornik Šolskega centra Slovenj Gradec. Š. l. 1973/74, 1974/75, 1975/76. Slovenj Gradec, 1977.

Trinajsti občni zbor skupnosti Šolskega centra za blagovni promet Slovenije. Slovenj Gradec, 1977.

Kokolj Miroslav — Horvat Bela: Prekmursko šolstvo od začetka reformacije do zloma nacizma. Murska Sobota, 1977.

Trgovina — promet

Možina Stane: Psihologija in sociologija trženja. Maribor, 1975.

Turistični informator. Celjsko turistično območje. 3. izd. Celje, 1976.

Vukonić Boris: Turistička propaganda. Zagreb, 1973.

Marković S. — Marković Z.: Ekonomika turizma. Zagreb, 1972.

Narodopisje — družbeni predpisi

Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja. Vprašalnice 3., 9., 11. Ljubljana, 1977.

Traditiones. 4. 1975. Ljubljana, 1977.

Bergbauüberlieferungen und Bergbauprobleme in Österreich und seinem Umkreis. Wien, 1975.

Gamerith A.: Bäuerliche Sachkultur im Bezirk und Museum Feldbach. 1. Feldbach, b. l.

Lepo vedenje od A—Ž. Ljubljana, 1976.

Poslovni bonton. Ljubljana, 1977.

MATEMATIKA — PRIRODOSLOVNE VEDE — ASTRONOMIJA — FIZIKA — KEMIJA — GEOLOGIJA — BIOLOGIJA — BOTANIKA — ZOOLOGIJA

Carinthia II. 86. Jahrgang der Carinthia II. Klagenfurt, 1976.

Varstvo narave

Graebner K. E.: Narava — neznana znanca. Ljubljana, 1977.

Kärntner Naturschutzblätter. 15. Jahrgang. 1976. Klagenfurt, 1976.

Wildlife. Jahrbuch des Weltnaturschutzes. München, 1977.

Varstvo narave. 9. Ljubljana, 1976.

Varstvo voda v luči varstva okolja. Ljubljana, 1977.

Matematika

Skubic Tomislav: Naloge iz višje matematike. 1. del. Ljubljana, 1976.

Hogben Lancelot: Matematika v nastajanju. Ljubljana, 1976.

Vadnal Alojzij: Rešeni problemi linearnega programiranja. Ljubljana, 1977.

Kac Milan: Diferencialne enačbe. (Matematika 4.) Maribor, 1977.

Tržan Eva: Gospodarska matematika. 3. del. Ljubljana, 1976.

Zornik Nada: Geometrijska telesa. Ljubljana, 1977.

Zornik Nada: Pitagorov izrek. Ljubljana, 1977.

Apsen Boris: Repetitorij elementarne matematike. 10. izd. Zagreb, 1977.

Apsen Boris: Rešeni zadaci iz više matematike uz 2. dio Repetitorija. 4. izd. Zagreb, 1977.

Infinitesimalni račun. Maribor, 1976.

Stalec Ivan: Linearna funkcija. Odvod. — Polinomi. Racionalne funkcije. — Algebrske funkcije. Korenske funkcije. — Kotne funkcije. Ljubljana, 1977.

Pauše Zeljko: Vjerojatnost. Informacije. Stohastički procesi. Zagreb, 1974.

Dienes Z. P. — Golding E. W.: Metodika moderne matematike. Ljubljana, 1974.

Matematika. Opšta enciklopedija Larousse. Beograd, 1977.

Križanić France: Liejeve algebre. Ljubljana, 1977.

Hogben Lancelot: Sve o matematici. 2. izd. Zagreb, 1977.

Šporer Zlatko: Repetitorij matematike za osnovnu školu. Zagreb, 1977.

Miličić P. — Ušćumlić M.: Zbirka zadataka iz više matematike. 2. knj. Beograd, 1977.

Lep Jože: Matematika. 1., 2., 3. Maribor, 1977.

Uvod v višjo matematiko. Ljubljana, 1977.

Vadnal Alojzij: Funkcije. 1. 4., popr. izd. Ljubljana, 1977.

Astronomija

Čuček Ivan: Fotogrametrija. 14. zv. Ljubljana, 1976.

Masini G.: Priča o svemiru. 2. izd. Zagreb, 1976.

Eynern Peter: Die faszinierende Welt der Sterne mit Sternenkatalog. Erw. u. erg. Aufl. München, 1977.

Ekrutt Joachim W.: Die Kleinen Planeten. Stuttgart, 1977.

Fizika

Bazjanac D.: Tehnička mehanika. 3. dio. Dinamika. Zagreb, 1974.

Črepinšek Ljubo: Uvod v moderno fiziko. Maribor, 1977.

Kvaternik Franc: Fizikalni obrasci in tabele. Ljubljana, 1977.

Kuščer I. — Moljk A.: Fizika. 3. Ljubljana, 1977.

Šif Leonard I.: Kvantna mehanika. Beograd, 1977.

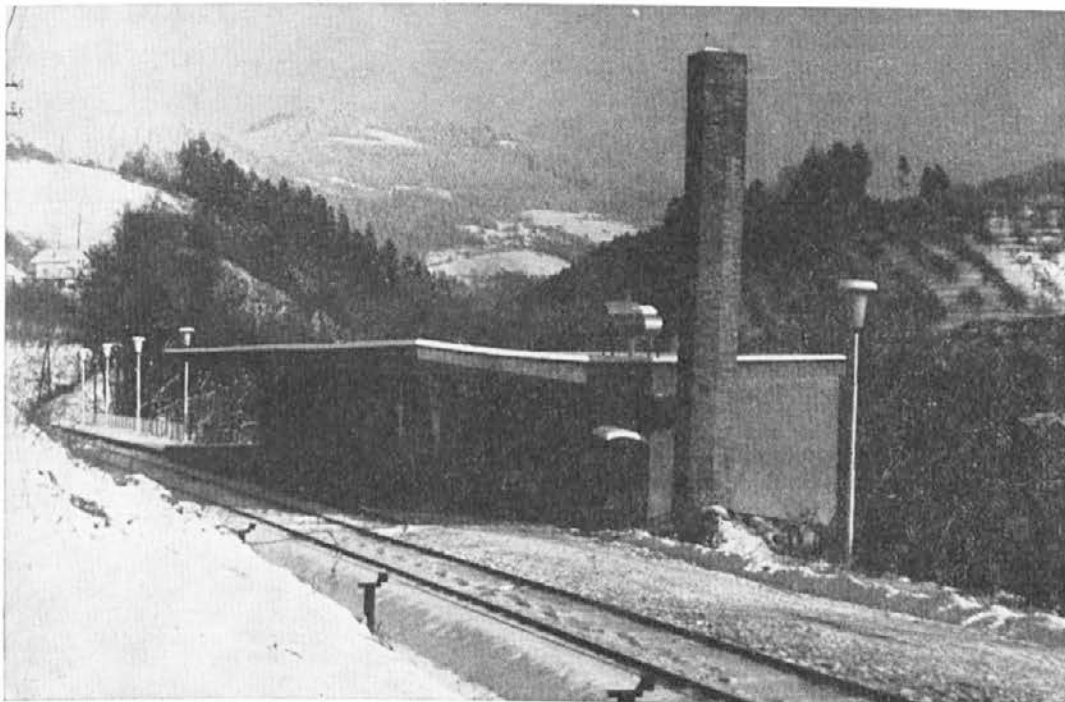
Strnad Janez: Moderna fizika. 2. del. Ljubljana, 1977.

Strnad Janez: Fizika. 1. del. Ljubljana, 1977.

Strnad Janez: Poskusi v posebni in splošni teoriji relativnosti. Ljubljana, 1977.

Heisenberg Werner: Del in celota. Pogovori v območju atomske fizike. Celje, 1977.

Detoni S. — Korbar R. — Skubic T.: Naloge iz fizike. Ljubljana, 1977.

Na postaji

V snegu

Brosch Herbert: Stromversorgung. Netzgeräte. Köln, 1977.
 Rosina Mitja: Jedrska fizika. 2. izd. Ljubljana, 1977.
 Kladnik Rudolf: Osnove fizike. 2. del. 2., popr. in dop. izd. Ljubljana, 1977.
 Kuščer I. — Zumer S.: Statistična mehanika. Ljubljana, 1977.
 Sporer Z. — Kuntarić A.: Repetitorij fizike za srednje škole. Zagreb, 1975.
 Mikuličić B. — Varičak M. — Vernić E.: Zbirka zadatka iz fizike. 6. izd. Zagreb, 1976.
 Pahor Sergej: Slučajni procesi. Ljubljana, 1977.
 Horvat B. — Greif Š.: Elektronika. Vaje. Maribor, 1977.
 Zbornik referatov 5. jugoslovanskega posveto-
 vanja o mikroelektroniki. Banja Luka, 1977.

Kemija

Kemija. Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana, 1976.
 Zbrana poglavja iz anorganske kemije in blagoznanstva. Ljubljana, 1977.
 Sodja-Božič Jelka: Zbirka nalog iz kemijskega računstva. Ljubljana, 1977.
 Kerin Damir: Kemija. 2. Organska kemija. Maribor, 1977.
 Sikirica Milan: Stehiometrija. 4., dop. izd. Zagreb, 1974.

Geologija — meteorologija

Habe France: Postojnska jama in druge turistične jame Slovenije. Ljubljana, 1976.
 Geologija. 19. knjiga. 1976. Ljubljana, 1976.
 Deveti zbor slovenskih jamarjev. Naše jame. 18. leto. 1976. Ljubljana, 1976.
 Paleontologija. Sedimentologija. Stratigrafija. 8. jugoslovanski geološki kongres. Bled, 1. do 5. okt. 1974. 1., 2. knj. Ljubljana, 1976.
 Geotektonika, Geofizika. — Inženirska geologija. Hidrografija. — Ekonomska geologija. 8. jugoslovanski geološki kongres. Bled, 1. do 5. okt. 1974. 1., 2., 3., 4., 5. knj. Ljubljana, 1976.
 Grafenauer Stanko — Duhovnik Jože: Sistematska mineralogija. Ljubljana, 1977.
 Hočevar — Petkovšek: Meteorologija. Ljubljana, 1977.
 Petkovšek Zdravko: Kaj pa vreme? Ljubljana, 1976.
 Razprave. Društvo meteorologov Slovenije. Letnik 20. Ljubljana, 1976—1977.

Biologija

Biološki vestnik. Letnik 24. St. 1., 2. Ljubljana, 1976—1977.
 Sedmi jugoslovanski simpozij iz biofizike. Bled, 11.—13. nov. 1976. Ljubljana, 1976.
 Biologija. Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana, 1976.
 Fuchs-Kitowski Klaus: Probleme des Determinismus und der Kybernetik in der molekularen Biologie. 2., überarb. u. erw. Aufl. Jena, 1976.
 Carl H.: Biologie der menschlichen Hand. Köln, 1974.

Koot van der: Ponašanje živali in človeka. Zagreb, 1972.
 Vrtar Boris: Genetika i evolucija. 3. izd. Zagreb, 1975.
 Ebert James D.: Osnove razvojne biologije. Zagreb, 1970.
 Lentz Thomas L.: Atlas submikroskopske grade stanice. Zagreb, 1977.
 Likar Miha: Novejša smeri v mikrobiologiji. Ljubljana, 1977.
 Letno poročilo Biotehniške fakultete v Ljubljani za leto 1976. Ljubljana, 1977.
 Spominski zbornik Biotehniške fakultete univerze v Ljubljani. 1947—1977. Ljubljana, 1977.
 Golčer T. — Sušnik Fr. — Vesel B.: Biologija. 1. Ljubljana, 1977.
 Sušnik Franc — Vesel Brane: Biologija. Laboratorijsko delo za srednje šole. 2., dop. izd. Ljubljana, 1977.
 Praktikum iz mikrobiologije in parazitologije. Ljubljana, 1977.
 Pauwels L. — Bergier J.: Večni človek. Ljubljana, 1976.
 Tarman Kazimir: Biologija. Ekologija. Ljubljana, 1977.

Botanika — zoologija

Gogala Nada: Fiziologija rastlin. Ljubljana, 1977.
 Šilić C.: Šumske zeljaste biljke. Sarajevo, Zagreb, Beograd, 1977.
 Hagemann P. — Egli M.: Botanik mit der Lupe. Stuttgart, 1977.
 Tretji simpozij Jugoslovanskega društva za rastlinsko fiziologijo. Povzetki referatov. Ljubljana, 1977.
 Tompkins P. — Bird C.: Tajni život biljaka. Zagreb, 1977.
 Gračanin M. — Iljanić L.: Uvod u ekologiju bilja. Zagreb, 1977.
 Müller M.: Experimente mit Kleinkrebsen. Stuttgart, 1977.
 Koller — Anders — Steitz: Zoologie. 4., neubearb. Aufl. Stuttgart, 1977.
 Siket Ladislav: Papiga skobčevka. Ljubljana, 1976.
 Bole Jože: Malakološke razmere v mraziščih. Ljubljana, 1976.
 Brglez Janez: Zajedavci pri pticah v Sloveniji. Ljubljana, 1977.

UPORABNE VEDE — MEDICINA — TEHNIKA — KMETIJSTVO — GOZDARSTVO — SADJARSTVO — ŽIVINOREJA — ČEBELARSTVO — LOV — GOSPODINJSTVO — ORGANIZACIJA TRGOVINE, INDUSTRIJE — GRADBENIJSTVO

Medicina

Sušnik Janko: Možnosti predikacije toplotnega pulza. Disertacija. Ljubljana, 1977.
 Sušnik Janko: Okvare kromosomov pri ljudeh po dolgi neprofesionalni ekspoziciji svincu. Ljubljana, 1977.
 Sušnik Janko: Delovanje nizkih koncentracij vdihanega ogljikovega dioksida na nekatere

fiziološke parametre delavca pri srednje težkem fizičnem delu. Ljubljana, 1977.
 Esencijalna arterijska hipertenzija. 7. seminar za stručno usavrševanje. Opatija, 1976.
 Zbornik 5. kongresa nevrologov in psihiatrov Jugoslavije. Portorož 1976. Knj. 1., 2., 3. Ljubljana, 1976.
 Krajnc-Simoneti S.: Dinamika splava v odvisnosti od širjenja sodobne kontracepcije v SR Sloveniji od 1955—1974. 1., 2. del. Ljubljana, 1976.
 Šolska zdravstvena služba v letu 1975. Ljubljana, 1976.
 Kališnik Miroslav: Oris histologije z embriologijo. Ljubljana, 1976.
 Možnostni številčni porast zdravstvenih kadrov v SR Sloveniji od leta 1976 do 1980. Ljubljana, 1976.
 Pentek Slavica: Zdravniški nasveti. Ljubljana, 1976, 1977.
 Bolezni našega časa. Ljubljana, 1976.
 Tretji diplomski seminar anesteziologije in intenzivne nege. Ljubljana, 1976.
 Normalno življenje tudi diabetiku. Ljubljana, 1976.
 Ustar Majda: Evalvacija dela slovenskih fiziopnevmoloških dispanzerjev na področju netuberkuloznih pljučnih obolenj 1975. Ljubljana, 1976.
 Amon Ivan: Evalvacija dela slovenskih fiziopnevmoloških dispanzerjev v letu 1975. Golnik, 1976.
 Hospitalna oskrba tuberkuloze v Sloveniji leta 1974 in 1975. Golnik, 1976.
 Pedopsihiatrija. 2. knj. Ljubljana, 1976.
 Psihoterapija. 4., 5., 6., 7. Ljubljana, 1976, 1977.
 Zdravje in hrana. 2. knj. Živilski dnevi '76. Ljubljana, 1976.
 Higijenski minimum. Ljubljana, 1976, 1977.
 Komandina Dominik: Osnove statistike v zdravstvu. Ljubljana, 1976.
 Kastelic I. — Schlamberger K.: Značilnosti nacionalna patologija, zdravstveno varstvo v SRS... Ljubljana, 1977.
 Zbornik predavanj 13. podiplomskega tečaja iz kirurgije. Ljubljana, 1977.
 Betteto M. — Fettich J.: Mala dermatovenerologija. Ljubljana, 1977.
 Zdravstveno varstvo v perinatalni dobi. 1., 2., 3. zv. Ljubljana, 1976, 1977.
 Ultrazvuk u kliničkoj medicini. Zagreb, 1977.
 Lindemann Hannes: Premagani stres. Ljubljana, 1977.
 Statistično poročilo o delu zdravstvene službe za leto 1976 v SRS. Ljubljana, 1977.
 Gravitacijska področja bolnišničnih oddelkov v SR Sloveniji. Leto 1974. Ljubljana, 1977.
 Pocajt M. — Širca A.: Anatomija in fiziologija za medicinske šole. Ljubljana, 1977.
 Sakelšek L.: Zdravstvena vzgoja. Ljubljana, 1977.
 Flebologija. Simpozij o patologiji venskega krvnega obtoka v ekstremitetah. Ljubljana, 1976.
 Varl Bojan: Notranje bolezni. Ljubljana, 1977.
 Izbrana poglavja iz patološke fiziologije. Ljubljana, 1977.
 Reja Dušan: Uvod v študij zdravstvene vzgoje. Ljubljana, 1977.
 Zbornik radova 3. kongresa gastroenterologa Jugoslavije. Portorož, 14.—17. sept. 1977. Ljubljana, 1977.
 Tadić Radoje: Higijena za medicinske šole. Beograd, 1977.
 Birs Mirko: Srečanje z Abrahamom. Maribor, 1975.
 Hranjenost šolskih otrok, ugotovitev razlik in odstopanj. Ljubljana, 1977.
 Osemnajsti Tavčarjevi dnevi. Ljubljana, 1977.
 Devetnajsti Tavčarjevi dnevi. Ljubljana, 1977.
 Perinatalna medicina. Zagreb, 1977.
 Borko E. — Andolšek-Jeras L.: Načrtujmo potomstvo. Maribor, 1977.
 Tretji kongres anesteziologa Jugoslavije. 1., 2. knj. Bled, 1977.
 Gjanović Hugo: Nauk o zavojima. Zagreb, 1976.
 Derganc Mirko: Osnove prve pomoči za vsakogar. Ljubljana, 1976.
 Azbučna medicinska enciklopedija. 2., 3. tom. I.-P. R.-Š. Beograd—Sarajevo, 1976, 1977.
 Zdravila v starosti. Zavod za farmacijo in preizkušanje zdravil. Ljubljana, 1976.
 Kirurgija. 1. del. Ljubljana, 1977.
 Brza interpretacija EKG. 2. izd. Beograd, 1977.
 Svetovni dan zdravja 1977. Ljubljana, 1977.

Trauma u otorinolaringologiji 10. kongres otorinolaringologa Jugoslavije. Ljubljana, 27.—29. maja 1977. Ljubljana, 1977.

Prva pomoč na cesti. 3., dop. izd. Ljubljana, 1976.

Sponsel Heinz: Die Heilkräfte der Natur. Gütersloh, 1977.

Jojriš N. P.: Pčele i medicina. Beograd, 1977.

Kodeks etike zdravstvenih delavcev SFR Jugoslavije. Ljubljana, 1977.

Delo patronažnih medicinskih sester v Sloveniji. Ljubljana, 1977.

Tretji podiplomski seminar anesteziologije in intenzivne terapije. Ljubljana, 1976.

Borba protiv najvažnijih zaraznih bolesti. Beograd, Zagreb, 1977.

Fortič Bojan: Pljučni rak na koncu cigarete. Ljubljana, 1977.

Sodobno zdravljenje v pediatriji. 1., 2. 5. Derčevi pediatrični dnevi. Ljubljana, 1977.

Bohinjec J.: Temelji klinične hematologije. Ljubljana, 1976.

Lindemann Hannes: Autogeni trening. Zagreb, 1976.

Ilić Ivan: Medicinska Nemezis. Beograd, 1976.

Anderson W. A. D. — Scotti T. M.: Synopsis of pathology. Saint Louis, 1976.

Kako deluje? Zdravila, strupi, droge. Ljubljana, 1977.

Venzmer G.: Domači zdravnik. Ljubljana, 1977.

Referati prvega posvetovanja strokovnjakov za zdravljenje rastlin Slovenije. Ljubljana, 1977.

Weiss R. F.: Sodobno zdravljenje z rastlinami. Ljubljana, 1977.

Mességué Maurice: Narava ima vselej prav. 2. izd. Ljubljana, 1976.

Referati s problemske konference v dejavnosti lekarniške službe v SR Sloveniji. Maribor, 1977.

Rugelj Janez: Dolga pot. Ljubljana, 1977.

Gasilstvo

Osmi kongres Gasilske zveze Slovenije. Nova Gorica, 5.—6. junija 1976. Ljubljana, 1976.

Kovačič Bojan: Strojništvo v gasilstvu. Ljubljana, 1977.

Priročnik za gasilce. 1., 2. Ljubljana, 1977.

Veterinarstvo

Banič Janez: Splošna kirurgija za veterinarje. 2. izd. Ljubljana, 1976.

Zbornik biotehniške fakultete univerze v Ljubljani. Veterinarstvo. Letnik 13., 14. Ljubljana, 1976, 1977.

Veterinarski oddelek biotehniške fakultete. Podiplomski študij veterinarjev splošne prakse. 1. zv. Ljubljana, 1977.

Zbornik 4. kongresa veterinarja i veterinarskih tehničara Jugoslavije. Ljubljana, 1976.

Brglez Janez: Zajemci domačih živali. Ljubljana, 1977.

Tehnika

Skarbinski M.: Konstruiranje ulitih, prešanih, varjenih in kombiniranih strojnih delov. Ljubljana, 1976.

Splošna problematika konstruiranja v strojništvu. Ljubljana, 1976.

Svet tehnike. Bratislava, 1976.

Tehnika. Človek, pretvači, svet. Praha, 1976.

Šuhel Peter: Sistemi industrijske elektronike. Operacijski ojačevalnik. Ljubljana, 1976.

Keršič Nikolaj: Osnove elektrotehnike. 1. Ljubljana, 1976.

Kosovine Ivan: Metalografija. Ljubljana, 1976.

Optimalna uporaba zemeljskega plina v Sloveniji in izgradnja plinovodnega omrežja. Ljubljana, 1977.

Cajhen Rafael: Osnove regulacijske tehnike. Ljubljana, 1977.

Gruden Mirjan: Elektromagnetna nihanja in valovanja. 3. del. Ljubljana, 1975.

Sušnik Janez: Varnost jedrskih elektrarn. Ljubljana, 1976.

Razvoj elektrifikacije Slovenije do leta 1945. Ljubljana, 1976.

Informator Zavoda za varjenje SRS. 1977. Ljubljana, 1976.

Ferbar Janez: Poskusi na električni vezavni plošči. Ljubljana, 1977.

I. jugoslovansko posvetovanje o relejni zaščiti v elektroenergetskih sistemih. Zbornik referatov. Ljubljana, 1977.

Ocepek Drago: Mehanska procesna tehnika. Ljubljana, 1976.

Plaper Marjan: Elektroenergetsko omrežje. 3. del. Ljubljana, 1977.

Krpan Dragutin: Laki motorji. 1. dio. Zagreb, 1976.

Jereb Peter: Osnove električnih strojev. Ljubljana, 1976.

Paulin L. — Zoric T.: Elektrodinamika. Maribor, 1977.

Krašovec France: Pregled organske kemijske tehnologije. Maribor, 1976.

Dolenc Anton: Sinhronski stroji. Ljubljana, 1977.

Cajhen Rafael: Regulacije v elektroenergetiki. Ljubljana, 1977.

Goljar Marko: Motorna vozila. Osnove konstruiranja. Ljubljana, 1977.

Poniž R. — Kenda M.: Elektrotehnika. 1. del. Ljubljana, 1977.

Prejac Milan: Električne naprave in energitika. Ljubljana, 1977.

Likavec Anton: Tehnologija obdelave s strojeslovjem. 2., 3. del. Ljubljana, 1977.

Jereb Janez: Tehnologija obdelave. Ljubljana, 1977.

Suvorov J. — Savnik V.: Strojni elementi. 2. 3. 4. zv. Ljubljana, 1974.

Kuhar Andrej: Tehnologija obdelave. Ljubljana, 1977.

Uporaba mikroprocesorjev v merilni tehniki. Ljubljana, 1977.

Radović — Papić: Strojna obrada metala. Zagreb, 1970.

Radović — Papić: Ručna obrada metala. Zagreb, 1973.

Hercigonja Edo: Elementi strojeva. 1., 2. knj. Zagreb, 1977.

Hrgović Dušan: Tehnologija materijala (metali). Zagreb, 1977.

Kliment Antun: Uredska mehanizacija. 3., dop. izd. Zagreb, 1977.

Razumović Ferdo: Enciklopedija strojeva. 7., prer. i dop. izd. Zagreb, 1977.

Levak Rudolf: Poznavanje motornih vozila. 4. izd. Zagreb, 1977.

Informacijsko-dokumentacijska problematika na področju strojništva. Ljubljana, 1977.

Dobrila Peter: Osnove lesenih konstrukcij. Maribor, 1977.

Jugin Milivoj: Put u kozmos. Ljubljana, 1976.

Kmetijstvo

Gliha Slavko: Mala šola ekonomike kmetijstva. Ljubljana, 1976.

Kmetijski priročnik. Pravni svetovalec. Ljubljana, 1976.

Leskošek Mirko: Praktično gnojenje. 2., izpop. in predel. izd. Ljubljana, 1976.

Naše kmetijske šole. št. 14. 1977. Ljubljana, 1977.

Zbornik biotehniške fakultete univerze v Ljubljani. Zv. 26., 27. Kmetijstvo. Ljubljana, 1976, 1977.

Semenarske informacije za leto 1976. Krompir. Ljubljana, 1976.

Stabej Jože: Kruh ubogih. Kulturnozgodovinski in jezikovni začet zgodovine krompirja na Slovenskem. Ljubljana, 1977.

Opremljenost kmetij s stroji v letu 1976. Ljubljana, 1977.

Pospeševanje kmetijske proizvodnje. Ljubljana, 1977.

Preizkušanje sort poljščin in vrtnin v Sloveniji v letu 1976. Ljubljana, 1977.

Hmeljarski bilten. 3. 1975. Zalec, 1975.

Pokorn Jožica: Pekarske lastnosti ajdove moke. Disertacija. Ljubljana, 1977.

Kmetovalcem občine Radlje za razpravo o skrbi za jutrišnji dan. Radlje ob Dravi, 1976.

Biološki rezidni in aditivi v živilih. Ljubljana, 1976.

Gozdarstvo — sadjarstvo — vrtnarstvo

Zbornik gozdarstva in lesarstva. 14. št. 2. Ljubljana, 1976.

Sgerm Franjo: Topolov nasad v Špici in njegova rentabilnost. Ljubljana, 1977.

Kotar Marjan: Korenova smreka z zasavskega hribovja. Ljubljana, 1977.

Turk Zdravko: Metodika kalkulacije ekonomičnosti strojnog rada u šumarstvu. Ljubljana, 1977.

Kavčič Slavka: Informacije za ugotovitev dela dohodka, ki izhaja iz različnih naravnih in proizvodnih pogojev gospodarjenja z lesom. Ljubljana, 1977.

Letno poročilo 1976. Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo. Ljubljana, 1977.

Letni pregled gozdarstva. Ljubljana, 1977.

Ivanek Franc: Vrednotenje poškodb pri spravilu lesa v gozdovih na Pohorju. Ljubljana, 1976.

Lipoglavšek Marjan: Vpliv časovnega spreminjanja vlažnosti drobnega bukovega lesa na merjenje po teži. Ljubljana, 1976.

Bernot D. — Bitenc F.: Uporaba sadja. Ljubljana, 1976.

Sadjarsko društvo Slovenije. V spomin Dragotinu Ferd. Ripšlu. Sevnica, 1977.

Nastev Dragan: Makedonska ampelografija. Skopje, 1977.

Preizkušanje in introdukcija sadnih sort v Sloveniji do leta 1974. Ljubljana, 1976.

Šiško Mirko: Sadjarski praktikum. (Računski del vaj.) Maribor, 1977.

V sadnem vrtu. Moj vrt — moje veselje. Ljubljana, 1976.

Jelnikar Marko: Mala enciklopedija vrtnarstva. Zagreb, 1976.

Pace Giuseppe: Vse o gobah. Ljubljana, 1977.

Zivinoreja — lov — ribištvo — čebelarstvo

Verbič Janez: Krmljenje krav. Ljubljana, 1976.

Rezultati kontrole proizvodnosti krav za leto 1975, 1976. Ljubljana, 1976, 1977.

Zbornik referatov 2. jugoslovenskega kongresa za reprodukciju domačih živali. Volumen 1., 2. Portorož, 1977.

Nova pridobitev na Ravnah

Na Raduho

Znanost in praksa v govedoreji. 1. zv. Ljubljana, 1977.
 Šesti jugoslovanski mednarodni simpozij »Sodobna proizvodnja in predelava mleka«. 1., 2. Portorož, 1977.
 Lovstvo in ribištvo. Ljubljana, 1976.
 Lavrič Janko: Moj pes. Zreja, vzgoja, šolanje. Ljubljana, 1977.
 Strmčnik B. — Batistič M.: Trideset let lovstva na celjskem območju. Celje, 1977.
 Lovci Strojne. Lovstvo med Uršljo in Peco. Ravne na Koroškem, 1977.
 Snoj Nežka: Praktikum za ribje bolezni. Ljubljana, 1977.
 Jerič Rihard: Svet akvaristike. Ljubljana, 1977.
 Bolezni in zastrupitve čebelarstva. Ljubljana, 1976.
 Pčelarstvo. 3., revid. i prošir. izd. Zagreb, 1977.
 Fuis Janez: Čebelarjenje na znanstvenih osnovah. Ljubljana, 1977.
 Pčelarska enciklopedija. Beograd, 1976.

Gospodinjstvo

Stuber Hedwig Maria: Pomagam ti kuhati. Ljubljana, 1976.
 Grum Andreja: Slovenske narodne jedi. Ljubljana, 1976.
 Gööck R.: Sto mogu uraditi sam. 2. izd. Ljubljana, 1976.
 Ščepce vonja in okusa. Ljubljana, 1977.
 Prehrana zdravega in bolnega dojenčka. 7., dop. izd. Ljubljana, 1977.
 Korinšek M. — Toplak J.: Osnova strežbe. Ljubljana, 1977.
 Ishrana u prirodi. 2., dopunj. i izmenj. izd. Beograd, 1977.
 Klaus H. — Kloppenburg I.: Svetovalec za sodobno ženo. Ljubljana, 1977.
 Pečjak Marinka: Kuharska umetnost Azije. Ljubljana, 1977.
 Mala šola osebne nege. Ljubljana, 1977.

Vodstvo in organizacija industrije, trgovine in prometa

Vila A. — Leicher Z.: Planiranje proizvodnje i kontrola rokova. 2., dop. izd. Zagreb, 1976.
 Kvantitativne metode pri zagotavljanju kakovosti. Ljubljana, 1976.
 Kael Gvidon: Model organizacije zbiranja, izbiranja in realizacije idej za planiranje in razvoj izdelkov. Magistrsko delo. Maribor, 1976.
 Novak M. — Popović Z.: Razvojna politika. Zagreb, 1976.
 Andolšek Danijel: Skladiščno poslovanje. Ljubljana, 1975.
 Upravljanje projekta. Zagreb, 1976.
 Funkcija kakovosti v procesu upravljanja in povezovanja temeljnih organizacij združenega dela. Ljubljana, 1976.

Ekonomika kakovosti in spremljanje stroškov kakovosti v OZD. Ljubljana, 1977.
 Hrastelj Tone: Organizacija in tehnika mednarodnega poslovanja. Ljubljana, 1977.
 Kotnik Drago: Prodajna politika. Ljubljana, 1975.
 Poslovna, finančna in pravna razmerja med OZD. Maribor, 1977.
 Pospeševanje prodaje. Ljubljana, 1977.
 Prelog Vinko: Ekonomika organizacij združenega dela. Maribor, 1977.
 Možina Stane: Poslovna socio-psihologija. Ljubljana, 1975.
 Možina S. — Florjančič J.: Metodologija za določanje potreb po kadrih v organizacijah združenega dela. Ljubljana, 1977.
 Leksikon marketinga. Beograd, 1977.
 Melave Dane: Uvod v teorijo in tehniko računovodstva. Maribor, 1976.
 Zbornik 9. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. Ljubljana, 1977.
 Predpisi o knjigovodstvu. Ljubljana, 1977.
 Ogorelec Anton: Organizacija transportnega procesa. Maribor, 1972.
 Zrnčič Zvonko: Kako postati filatelista. Sarajevo, 1977.
 Žnidaršič Martin: Knjiga in založništvo. Ljubljana, 1977.
 Kajzer Stefan: Informacijski sistemi. Maribor, 1977.
 Kurtović Todo: Obveščanje v socialistični samoupravni družbi. Ljubljana, 1977.

Razne industrije in obrti

Borštnar Jože: Finalna predelava lesa. 1. Ljubljana, 1977.
 Jeler Slava: Oplemenitenje tekstilij. 2. Aparati in stroji. Maribor, 1977.
 12. strokovni simpozij o novitetah v tekstilni tehnologiji. Maribor, 1977.
 Zeleznikar A. P.: Prevajalniki. Ljubljana, 1977.
 Knez Martin: Tehnologija pekarstva. 2., izpop. izd. Ljubljana, 1977.
 Pelhan Ciril: Uvod v metalurgijo. Ljubljana, 1976.
 Müller Hans J.: Handbuch der Schmelz- und Legierungspraxis für Leichtmetalle. 3., völlig neubearb. Aufl. Berlin, 1977.

Računalništvo

Horvat — Greif: Programiranje za računalnik. Zbirka nalog. Maribor, 1977.
 Smerniki za investiranje v računalništvo v SR Sloveniji. Ljubljana, 1977.
 Gorenc Ivan: Informatika in uporaba avtomatske obdelave podatkov. Kranj, 1976.
 Nadzor v pogojih računalniške obdelave podatkov. Ljubljana, 1977.
 Sivic Peter: Osnove obdelave podatkov na računalnikih. Ljubljana, 1976.

Zakrajšek Egon: Programski jezik Pascal. Ljubljana, 1976.
 Bratko Ivan — Rajkovič V.: Uvod v računalništvo. Ljubljana, 1977.

Gradbeništvo

Pajk Milan: Kalkulacije gradbenih del. Ljubljana, 1976.
 Pajk Milan: Gradbeno poslovanje. 4., predel. izd. Ljubljana, 1977.
 Građevinarski priručnik. 2., izmenj. i dop. izd. Beograd, 1974.
 Göres H. H.: Gradbena dejavnost za vsakogar. Ljubljana, 1976.
 Göres H. H.: Samostojna dela pri hiši. Ljubljana, 1976.
 Horstman Rudolf: Oblaganje stropov, tal in sten. Ljubljana, 1976.
 Göres H. H.: Tesarstvo za vsakogar. Ljubljana, 1976.

UMETNOST — ARHITEKTURA — LIKOVNA UMETNOST — FOTOGRAFIJA — GLASBA — GLEDALIŠČE — SPORT

Zbornik za umetnostno zgodovino. Nova vrsta. 11.-12. letnik. 1974—1976. Ljubljana, 1976.
 Od pesmi do filma. Mladi vedež. Ljubljana, 1976.
 Narodna galerija London. Muzeji sveta. Ljubljana, 1976.
 Argan G. C.: Die Kunst des 20. Jahrhunderts 1880—1940. Berlin, 1977.

Urbanizem

Raziskovalna dejavnost urbanističnega instituta. 1960—1974. Ljubljana, 1975.
 Sumi Nace: Ljubljana. Zasnove mesta skozi zgodovino. Vodnik. Ljubljana, 1976.
 Prostorski učinki interakcij v urbanem naseľju. Ljubljana, 1976.
 Zasnova uporabe prostora. Vodno gospodarstvo. Ljubljana, 1976.
 Zasnova uporabe prostora. Varstvo kulturnih spomenikov. Najpomembnejši spomeniki. Ljubljana, 1976.

Arhitektura

Zadnikar Marijan: Stična in zgodnja arhitektura cistercijanov. Ljubljana, 1977.
 Zadnikar Marijan: Stiški samostan. Ljubljana, 1977.
 Stopar Ivan: Razvoj srednjeveške grajske arhitekture na Slovenskem Stajerskem. Ljubljana, 1977.
 Bogenšperk. Maribor, 1976.
 Stopar Ivan: Grad Slovenske Konjice. Slovenske Konjice, 1976.
 Šolske stavbe Ljubljane. Razstava v Slovenskem šolskem muzeju. Ljubljana, 1976.
 Sedej Ivan: Kmečka hiša na Slovenskem. Ljubljana, 1976.
 Bregant Tatjana: Stari grad nad Celjem. Ljubljana, 1977.
 Reisp Branko: Predjama. Maribor, 1977.
 Krečič Peter: Grad Kromberk. Maribor, 1977.
 Sedej Ivan: Prešernova hiša, cerkev sv. Marika, vas Vrba. — Menaše H.: France Prešeren. Maribor, 1977.
 Curk Jože: Mestna proštijška cerkev v Ptuj. Maribor, 1977.
 Fister Peter: Grad Kamen pri Begunjah. Maribor, 1977.

Likovna umetnost

Jugoslovenska skulptura. 1870—1950. Beograd, 1975.
 Matej Sternen. 1870—1949. Retrospektivna razstava. Ljubljana, 1976.
 Menaše Luc: Kaj nam kažejo slikarske umetnine. Ljubljana, 1976.
 Mikelandelov Strašni sud. Beograd, 1976.
 Augustinčič. Zagreb, 1976.
 Janez Šibila. Retrospektivna razstava. 1946 do 1976. Maribor, 1976.
 Bernik Janez: Črte. Linien. Lines. Ljubljana, 1977.
 Mednarodni bienale grafike. 12. Moderna galerija Ljubljana. Ljubljana, 1977.
 Bio 7. Bienale industrijskega oblikovanja. Ljubljana, 1977.
 Ruder Emil: Tipografija. Ljubljana, 1977.
 Ilustracije v knjigah za otroke in mladino. 14. festival Kurirček. Maribor, 1976.
 Slovane impresionists. Ljubljana, 1977.

Slowenische Impressionisten. Ljubljana, 1977.
Slikarska kolonija Ravne 77. Katalog Likovnega salona. Ravne na Koroškem, 1977.
Razstava kubanskih risb. Katalog Umetnostnega paviljona Slovenj Gradec, 1977.
Zmagovito. Razstavniki katalog Likovnega salona Ravne na Koroškem, 1976.
Gustav Gnamuš. Razstavniki katalog Male galerije Ljubljana. Ljubljana, 1977.
Lojze Logar. Razstavniki katalog. Murska Sobota, 1977.
Anton Repnik. Samostalna izložba. Svetozarevo, 1975.

Ročna dela — fotografija

Marcon Vlada: Moda s pletilko, kvačko in iglo. Ljubljana, 1976.
Niklsbacher-Bregar N.: Narodne vezenine na Slovenskem. Ljubljana, 1977.
Mojsilović Vidoje: Sve o kolor-fotografiji. Beograd, 1977.
Dnevi slovenske fotografije in amaterskega filma v Slovenjem Gradcu. Slovenj Gradec, 1977.
Weber Ernst A.: Fotopraktikum. Seebruck am Chiemsee, 1976.

Glasba

Sivec Jože: Opera skozi stoletja. Ljubljana, 1976.
Bela Bartok. Ljubljana, 1977.
Voglar Mira: Otroci in glasba. Ljubljana, 1976.
Poročilo o delovanju šole Glasbene matice in koncertnih prireditvah v letih 1972—1976. Trst, 1973—1976.
Moser Hans J.: Musikgeschichte in hundert Lebensbildern. Wiesbaden, 1977.
Lissa Zofia: Estetika glazbe. Zagreb, 1977.
Bernstein Leonard: Srečne ure ob glasbi. Ljubljana, 1977.
Cvetko Dragotin: Vloga Gajmira Kreka v razvoju novejšje slovenske glasbe. Ljubljana, 1977.
Reich Truda: Susreti sa suvremenim kompozitorima Jugoslavije. Zagreb, 1972.
Glazbena umjetnost. 13. izd. Zagreb, 1977.
Prek S. — Završnik R.: Teorija glazbe. Zagreb, 1973.
Mercina Ivan: Slovenski pritrkovavec. Gorica, 1926.
Vascit pr Zile. Ziljska svatba v pesmi, besedi, plesu in glasbi. Sentjakob v Rožu, 1976.
Lebič Lojze: Glasovi godal, tolkal, brenkal. Ljubljana, 1976.
10. pevsko srečanje od Pliberka do Traberka, 25.—26. febr. 1977. Ravne na Koroškem, 1977.
Vres Prevalje. Prevalje, 1977.

Film — igre

Belan Branko: Avdiovizualne komunikacije kot družbeni fenomen in njih vpliv na mlade. Ljubljana, 1976.
Munitič Ranko: Filmske zvrsti in žanri. 3. zv. Ljubljana, 1977.
Dežela animiranih čudes. Ljubljana, 1976.
Musil — Šoštar — Majerič: Spoznavajmo skrivnosti šahovske igre. Maribor, 1977.

Gledališče

Filipič Lojze: Živa dramaturgija. Ljubljana, 1977.
Dokumenti Slovenskega gledališkega muzeja. Letnik 29. Št. 13. Ljubljana, 1977.
Akademija za gledališče, radio, film in televizijo. List 13. Ljubljana, 1977.
Vidic Darja: Improvizirajmo kostume. Ljubljana, 1977.
Bol'soj teatr SSSR. Knj. 1. Opera. Knj. 2. Balet. Moskva, 1976.
Ahačič Draga: Gledališka vzgoja. 1. del. Ljubljana, 1977.
Dvajset revij in srečanj gledaliških skupin Slovenije. Ljubljana, 1977.
Mrkšić Borislav: Riječ i maska. Zagreb, 1971.
Mahnič Mirko: Spet upanje. Dnevnik gledališkega lektorja. Maribor, 1977.

Sport

Uloga Drago: Telesna vzgoja, šport in rekreacija. Ljubljana, 1976.
Triglavski zbornik ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav. Ljubljana, 1976.
Elsner B. — Stanič J. — Verdenik Z.: Koncept razvoja nogometa. Ljubljana, 1976.

Modrić Žarko: Obrani se sam. Beograd, 1976.
Jorga I. — Jorga V. — Durić P.: Teki i empi kata. Beograd, 1976.
Modrić Žarko: Karate. Zagreb, 1975.
Učitelj smučanja. Gradivo za teoretične izpite. Ljubljana, 1976.
Osnovna in nadaljevalna šola plavanja. Ljubljana, 1977.
Snežnik. Planinsko društvo Ilirska Bistrica. Ilirska Bistrica, 1977.
Planinska šola. Teze, učna snov in preverjanje znanja. Ljubljana, 1977.
Breznik Alfonz: 50 let jugoslovanskega moto-dirkalnega športa. Ljubljana, 1976.
Dvoržak Miro: Šola smučanja. 1., 2. knj. Ljubljana, 1977.
Šraj Peter: Rokomet v osnovni šoli. Ljubljana, 1977.
Slovenska atletika. 1975. Ljubljana, 1976.
Potočnik Miha: Reševanje iz vode. Ljubljana, 1972.
Kamniške Alpe. Ravenska Kočna. Plezalni vzponi. Kranj, 1977.
Petinsedemdeset iger. Telesna vzgoja predšolskega otroka. 3. izd. Ljubljana, 1975.
Dežman Brane: Košarka v osnovni šoli. Ljubljana, 1977.
Baš Angelos: Ljutomerske konjske dirke. Maribor, 1976.
Plavalni miting »Ravne 78«. 21.—22. 1. 1978. Ravne na Koroškem, 1977.
27. športne igre gradbenih delavcev Slovenije. Namizni tenis. Predtekmovanje 9. 4. 1977. Ravne na Koroškem, 1977.
16. zimske športne igre »Gradiš« 77. Ravne na Koroškem. Kope, 11.—12. 2. 1977. Ravne na Koroškem, 1977.
Prvenstvo slovenskih železarn. Športne igre slovenskih železarjev. Ravne na Koroškem, 17. 9. 1977. Ravne, 1977.

JEZIKOSLOVJE — KNJIŽEVNOST

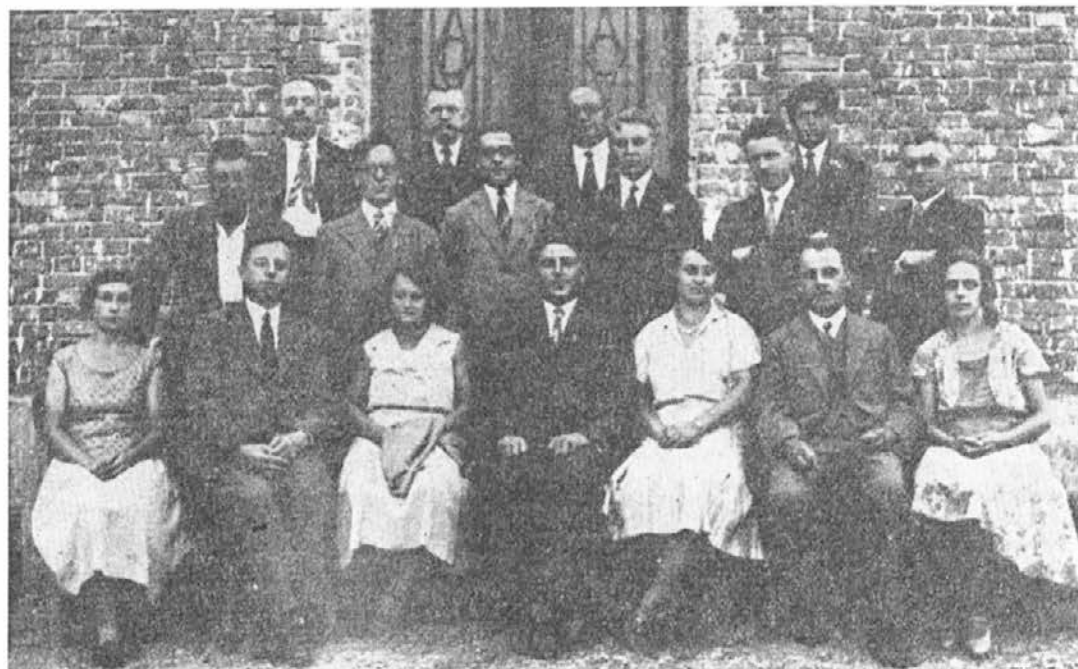
Jezikoslovje

Škerlj Ružena: Slovensko-češki slovar. Ljubljana, 1976.
Kolar Anton: Slovensko italijanski glosar. Ljubljana, 1976.

Razprave. 9. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za filološke in literarne vede. Ljubljana, 1976.
Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache in 6 Bänden. Band 2. C1-F. Mannheim, Wien, Zürich, 1976.
Grad Anton: Italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar. Ljubljana, 1976.
Megiser Hieronymus: Slovensko-latinsko-nemški slovar. Ljubljana, 1977.
Bezljaj France: Etimološki slovar slovenskega jezika. 1. knj. A—J. Ljubljana, 1976.
Jereb Elza: Recueil d'exercices de grammaire française. Ljubljana, 1976.
Braz V. — Renčelj A.: Nemščina. 1., 2. Ljubljana, 1977.
Toporišič Jože: Slovenska slovnica. Maribor, 1976.
Golias Janko: Petjezični glosar ustave in samoupravljanja SFRJ. Ljubljana, 1976.
Tomšič France: Slovensko-nemški slovar. 3. izd. Ljubljana, 1977.
Popić Relja: Naučno-tehnički rečnik rusko-srpskohrvatski. 2. izd. Beograd, 1976.
Angleško-slovenski slovarček izrazov iz jedrske tehnike. Ljubljana, 1977.
Braz Valter: Nemščina za gostinsko stroko. Ljubljana, 1977.
Pirogova — Orožen — Sever: Rusko-slovenski učni slovar. Ljubljana, 1977.
Sušnik Pavel: Latinska vadnica za zdravstvene šole. Ljubljana, 1977.
Klinar Stanko: Aspects of English word-formation. 2., predel. in dop. izd. Ljubljana, 1977.
Langenscheidtov univerzalni rječnik hrvatsko-srpski-njemački i njemački-hrvatsko-srpski. Zagreb, 1977.
Broughton Geoffrey: Know your English. London, 1976.
Teach yourself books. Jovarek V.: Serbo-croatian reader. London, 1974. — Smith F. K. — Mellwisch T. W.: Greek. London, 1977. — Mace J.: Modern Persian. London, 1976. — Williamson H. R.: Chinese. London, 1977. — Coulson M.: Sanskrit. London, 1976.
Slavistična revija. Letnik 25. 1977. Maribor, 1977.

Prava zima

Odbor Sokolskega društva Guštanja 1932, sedijo: Gracijanska Margarita, Rožman Janko, Turk Iči, Turk Ivo, Rožman Julka, Gačnik Mira, stojijo I: Jelenko Miloš, Gačnik Janko, Štor Stanko, Dretnik Ivo, Štravs Janko, Gracijanski Aleksander, stojijo II: Šuler Franc, Prevot Gašper, Dr. Erath Boštjan, Poropat Franjo

Bunc Stanko: Mali slovenski pravopis. Maribor, 1977.
 Vodnik France: Poljsko-slovenski slovar. Ljubljana, 1977.
 Remic — Jager V.: Slovenski jezik za poklicne, tehniške in druge šole. 4. izd. Maribor, 1977.
 Pušnik H. — Šifrer R.: Nemščina za prodajalce. Ljubljana, 1977.
 Slovenski jezik in stilistika. Ljubljana, 1977.
 Linguistica. 16. Ljubljana, 1976.
 Crković Milica: Rečnik ličnih imena kod Srba. Beograd. Beograd, 1977.
 Silić J. — Rosandić D.: Osnove fonetike i fonologije hrvatskog književnog jezika. 4., neizmij. izd. Zagreb, 1977.
 Rečnik uz celokupna dela Petra II. Petrovića Njegoša. Cetinje—Beograd, 1977.
 Luppi Aldo: Talijansko-hrvatskosrpski rječnik poslovne terminologije. Zagreb, 1973.
 Jakić B. — Plohl M.: Der Ökonomist lernt Deutsch. 5. izd. Zagreb, 1974.
 Musić A. — Majnarić N.: Gramatika grčkog jezika. Zagreb, 1970.
 Hamm Josip: Staroslavenska gramatika. 4. izd. Zagreb, 1974.
 Gortan V. — Gorski O. — Pauš P.: Latinska gramatika. 4. izd. Zagreb, 1971.
 Gorski O. — Majnarić N.: Grčko-hrvatski ili srpski rječnik na osnovi Zepić — Krljuševa rječnika. Zagreb, 1976.
 Valujev Z. — Pavuna S.: Učitelj, upražnjaj. Zagreb, 1976.
 Poljanec R. F.: Pregled dramatike ruskoga jezika. Zagreb, 1975.
 Poljanec R. F.: Njemačka gramatika za svakoga. 3. izd. Zagreb, 1975.
 Medić I.: Njemačka gramatika za svakoga. 4. izd. Zagreb, 1975.
 Brihta J. — Grgić B.: English for everybody. 6. izd. Zagreb, 1973.
 Poljanec R. F. — Madatova S. M.: Rusko-hrvatski rječnik. 3., prer. i dop. izd. Zagreb, 1973.
 Jakić Blanka — Plohl M.: Grammatik der deutschen Sprache. Zagreb, 1967.
 Jakić Blanka: Der deutsche Geschäftsbrief. 4., erg. Aufl. Zagreb, 1975.

Književnost

Bernik France: Cankarjeva zgodnja proza. Ljubljana, 1976.
 Martinović Juraj: Poezija Dragotina Ketteja. Ljubljana, 1976.
 Savremeno kajkavsko pjesništvo. Zagreb, 1976.
 Novak Vilko: Izbor prekmurskega slovstva. Ljubljana, 1976.
 Rupel Dimitrij: Srečko Kosovel. Ljubljana, 1976.
 Freytag Fustav: Tehnika drame. Ljubljana, 1976.

Prijatelj Ivan: Izbrano delo. 1., 2. knj. Ljubljana, 1976.
 Kocijan Gregor: Dr. France Prešeren. Ljubljana, 1976.
 Kos Janko: Pregled slovenskega slovstva. Ljubljana, 1976, 1977.
 Petrović Sreten: Retorika. Gradina, 1975.
 Velika enciklopedija aforizama. 2. izd. Zagreb, 1977.
 Rajhman Jože: Prva slovenska knjiga v luči teoloških, literarno-zgodovinskih, jezikovnih in zgodovinskih raziskav. Ljubljana, 1977.
 Cevc A. — Kmecl M. — Menart J.: Ženska v slovenski sliki in pesmi. Zagreb, 1977.
 Ocvirk Anton: Evropski roman. Eseji. Ljubljana, 1977.
 Trdina Silva: Besedna umetnost. 2. del. Literarna teorija. Ljubljana, 1977.
 Vidmar Josip: Izbrano delo. Ljubljana, 1977.
 Hensel Georg: Spielplan. Schauspielführer von der Antike bis zur Gegenwart. 2., erw. u. überarb. Aufl. Darmstadt, 1975.
 Bortenschlager W.: Deutschsprachige Literatur des 20. Jahrhunderts. Wien, Wels, München b. l.
 Inkret Andrej: Spomini na branje. Maribor, 1977.
 Zdravec Franc: Slovenska besedna umetnost v prvi polovici 20. stoletja. Ljubljana, 1977.
 Kalan Filip: Med Trubarjem in moderno. Ljubljana, 1977.
 Die zeitgenössische Literatur Österreichs. Kindlers Literaturgeschichte der Gegenwart. Zürich und München, 1976.
 Markiewicz Henryk: Glavni problemi literarne vede. Ljubljana, 1977.
 Otrok in knjiga. 4., 5. Maribor, 1976, 1977.
 Kopitar Jernej — Čop Matija: Izbrano delo. Ljubljana, 1977.
 Paternu Boris: France Prešeren in njegovo pesniško delo. 2. knj. Ljubljana, 1977.
 Kmecl Matjaž: Mala literarna teorija. Ljubljana, 1977.
 Truhlar Vladimir: Doživljanje absolutnega v slovenskem leposlovju. Ljubljana, 1977.
 Slamnig Ivan: Svjetska književnost Zapadno kruga. Zagreb, 1973.
 Solar Milivoj: Teorija književnosti. 2. izd. Zagreb, 1977.
 Čale Frano: Marin Držić. Zagreb, 1971.
 Puljo Jasmina: Biseri Mudrosti. Beograd, 1977.
 Marušić B. — Komac J.: Vrsno in Simon Gregorčič. Ljubljana, 1977.
 Bohanec Franček: Biografsko berilo. Ljubljana, 1977.
 Ambrogio Ignazio: Formalizam i avantgarda u Rusiji. Zagreb, 1977.
 V areni življenja. Ob 100-letnici rojstva Ivana Cankarja. Ljubljana, 1977.

Hartman Milka: Pesmi z libuškega puela. Celovec, 1977.
 Hudl Anita: Slike samostanskega vrta. Ljubljana, 1977.
 Kokot Andrej: Nekje pa pesmi pojo. Izbrani pesmi. Maribor, 1976.
 Sket Jakob: Miklova Zala. Maribor, 1977.
 Mavrel Blaž: Gozd šumi v meni. Prevalje, 1977.
 Pečnik Franc: Avtobusna postaja. Maribor, 1976.
 Prežihov Voranc: Solzice. Ljubljana, 1977.
 Prežihov Voranc — Drčar — Murko M.: Koroški samorastniki. Ljubljana, 1976.
 Pungartnik Marjan: Pesmi. Slovenj Gradec, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Deček na črnem konju. Ljubljana, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Dvanajst slonov. Ljubljana, 1976.
 Suhodolčan Leopold: Med reko in zemljo. Ljubljana, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Na kmetiji. Ljubljana, 1976.
 Suhodolčan Leopold: Sedem nagajivih. Ljubljana, 1976.
 Suhodolčan Leopold: Stopinje po zraku. Ljubljana, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Majster Nitka. Nova Sad, 1975.
 Suhodolčan Leopold: Das versteckte Tagebuch. Berlin, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Veseli detekti. Beograd, 1977.
 Suhodolčan Leopold: Sakriveni dnevnik. Zagreb, 1977.
 Sušnik Franc: Vrančeva pot. Ravne na Koroškem, 1977.
 Vogel Herman: Osoje. Ljubljana, 1977.

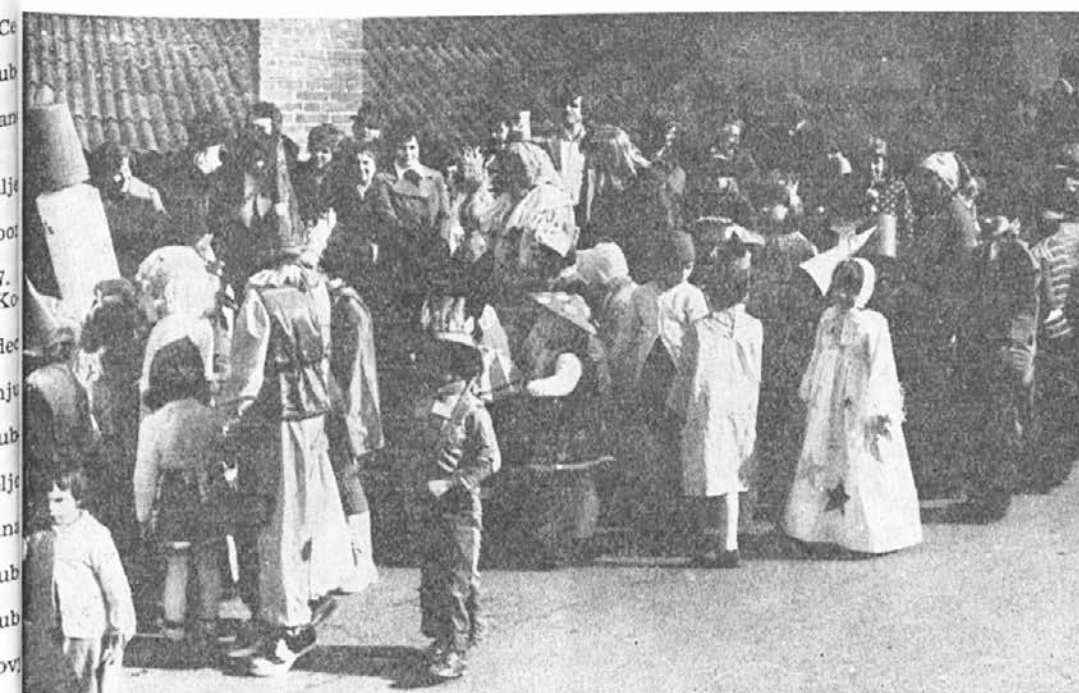
DOMOZNANSTVO — ZEMLJEPIS — BIOGRAFIJE — ZGODOVINA

Domoznanstvo

Ljubljana. Monografija. Ljubljana, 1976.
 Skopje. 30 godini sloboden razvoj. Skopje, 1976.
 Velenje. Velenje, 1977. (v angl. in nemškem jeziku)
 Občina Nova Gorica. 1947—1977. Nova Gorica, 1977.
 Krško skozi čas. 1477—1977. Zbornik ob 500 letnici mesta. Krško, 1977.
 Orožen Janko: Celje in slovensko hranilništvo. Ljubljana, 1977.
 Zbornik občine Grosuplje. 8., 9. Grosuplje, 1976, 1977.
 Loški razgledi. 23. 1976. Škofja Loka, 1976.
 Karner Stefan: Kärntens Wirtschaft 1938—1945. Klagenfurt, 1976.
 Wraber Tone: Trenta. Maribor, 1976.
 Celjski zbornik. 1975—1976. Celje, 1977.
 Wohlfahrt W.: Ein Heimatbuch und ein Gästeführer. Görttschitztal. Krappfeld, Klagenfurt, 1977.
 Wlodyga Erwin: Ravenska pokopališča. Ravne na Koroškem, 1977.
 Jastrebarsko. Narodna nošnja. Zagreb, 1976.
 Po dragome kraju. Ozalj. Zagreb, 1976.
 Brečko Stane: Hrastnik. Maribor, 1977.
 Vrhnika, prečuden kraj. Maribor, 1977.
 Kranj. Maribor, 1977.
 Stopar Ivan: Zalec in Novo Celje. Maribor, 1977.
 Idrijski razgledi. 21. letnik. 1976. Idrija, 1976.

Zemljepis

Geografski vestnik. Letnik 48. 1976. Ljubljana, 1976.
 Geografski zbornik. 16. let. 1977. Ljubljana, 1977.
 Zupančič Beno: Popotovanja. Ljubljana, 1976.
 Odkritja in raziskovanja. 1. knj. Iskanje začne. — 2. knj. Novi svet. — 3. knj. Deželni dišav in zlata. Ljubljana, 1977.
 Vrišar Igor: Uvod v geografijo. Ljubljana, 1976.
 Geografija turizma in regionalno prostorsko planiranje. Jugoslovanski geografski simpozij. Ljubljana, 1977.
 Oglejmo si svet. Srednja Evropa in ZSSR. Ljubljana, 1977.
 Gööck R.: Glavna mesta Evrope. Ljubljana, 1977.
 Lah Avgustin: Gospodarska geografija za poklicne šole. Ljubljana, 1977.
 Polyglott Reiseführer. Bulgarien. 6. Aufl.

Kmalu bo spet čas norčij

München, 1976. — Ungarn. 9. Aufl. München, 1976. — Tschechoslowakei. 8. Aufl. München, 1975. — Äthiopien. München, 1974. — Nordgriechenland. München, 1974. — Ägypten. 3. Aufl. 1977. — Polen. 2. Aufl. 1976. — Ägypten. Der Grosse Polyglott. 2. Aufl. 1975.

Kuzmanovski R. — Rakić K.: Ohrid. Ohrid, 1977.

Lah Avguštin: SFR Jugoslavija. Ljubljana, 1977.

Stanič Gojko: ZDA na križpotju. Ljubljana, 1977.

Jadranska obala i otoci. Auto atlas i vodič. 1., 2., 3., 4., 5. Zagreb, 1971.

Jadran. Vodič i atlas. Zagreb, 1975.

Belec Borut: Osnove fizične geografije. 3., predel. izd. 1., 2. Maribor, 1977.

Male turistične monografije. Kumrovec i Trebče u dolini Sutle. Zagreb, 1977. — Zadar i okolica. Zagreb, 1977. — Lošinj. Zagreb, 1977. — Trogir i okolica. Zagreb, 1976.

Prirodne znamenitosti Hrvatske. 2 izd. Zagreb, 1974.

Geografski aspekt društveno-gospodarskog razvitka SFR Jugoslavije i svijeta u poslijeratnom razdoblju. Zagreb, 1976.

Geografija. Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana, 1977.

Geografija Hrvatske. Knj. 1.—6. Zagreb, 1974 do 1975.

Centralna naselja i gradovi SR Hrvatske. Zagreb, 1976.

Lah A. — Lah M.: Svet v številkah in podobah. Ljubljana, 1977.

Sircelj Jože: Živa Afrika. Potopis. Ljubljana, 1977.

Ramovš A. — Ravbar M.: Martuljek. Maribor, 1977.

Biografije

Mitević Dušan: Veljko Vlahović, život i delo. Beograd, 1976.

Meissner Hans Otto: Sorge. Ljubljana, 1976.

Koblar France: Moj obračun. Ljubljana, 1976.

Schwarzwaller Wulf: Führerjev namestnik. Rudolf Hess, mož v Spandau. Ljubljana, 1976.

Home Ch. D.: Rommel. Ljubljana, 1976.

Cermelj Lavo: Jožef Štefan. 2. predel. in dop. izd. Ljubljana, 1976.

Deutscher Isaac: Stalin. Politična biografija. Zagreb, 1977.

Deutscher Isaac: Staljin. Politiška biografija. Zagreb, 1977.

Javoršek Jože: Primož Trubar. Ljubljana, 1977.

Pogačnik Jože: Jernej Kopitar. Ljubljana, 1977.

Košir Niko: France Prešeren. Ljubljana, 1977.

Mesesnel France: Janez in Jurij Subic. Ljubljana, 1977.

Život i delo Jurja Križanića. Zagreb, 1974.

Rolland Romain: Michelangelo. Maribor, 1977.

Mikuž Stane: Maksim Gaspari. Monografija. Ljubljana, 1977.

Budkovič Cvetko: Sveto Marolt-Špik, glasbenik in borec. Ljubljana, 1977.

Amerogen Martin van: Kreisky und seine unbewältigte Gegenwart. Graz, Wien, Köln, 1977.

Ludwig van Beethoven. (1770—1827). Ljubljana, 1977.

Eterović Ivo: Njuni dnevi. Beograd, Ljubljana, 1977.

Tesla Nikola: Moji pronalasci. Zagreb, 1977.

Pupin Mihajlo: Od pastirja do izumitelja. Ljubljana, 1977.

Nešović S.—Stanojević T.: Josip Broz Tito. Ljubljana, 1977.

Damjanović Pero: Tito pred nalogami zgodovine. Ljubljana, 1977.

Kugy Julius: Anton Ojcing. Maribor, 1977.

Igralec Arnold Tovornik. Borštnikovo srečanje '77. Maribor, 1977.

Štajner Karlo: 7000 dni v Sibiriji. 2. izd. Zagreb, 1977.

Stefanović M.—Baljak M.—Petrović D.: Pozdravi iz srca. Štamera — Tito — Mladost. Beograd, 1977.

Davis Angela: Avtobiografija. Ljubljana, 1977.

Urho Kekkonen — borac za mir. Zagreb, 1977.

Neruda Pablo: Priznam, da sem živel. 1., 2. del. Ljubljana, 1977.

Čalič Edvard: Roald Amundsen, poslednji Viking. Ljubljana, 1977.

Mušič Drago: Syndroma Gerbezius—Morgagni—Adams—Stokes. Ljubljana, 1977.

Arheologija

Petru Peter: Neviodunum — Drnovo pri Krškem. Maribor, 1977.

Svoljšak D.—Knific T.: Vipavska dolina. Zgodnesrednjeveška najdišča. Ljubljana, Nova gorica, 1976.

Horvat-Šavel Irena: Arheološka zbirka Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti. Maribor, 1976.

Kos Peter: Keltski novci Slovenije. Ljubljana, 1977.

Valič Andrej: Arheološki spomeniki Gorenjske. Maribor, 1977.

Kolšek Vera: Vzhodni del antične nekropole v Sempetru. Ljubljana, 1976.

Slabe Marijan: Dravlje. Ljubljana, 1975.

Curk-Mikl Iva: Poetovio. 1. Ljubljana, 1976.

Guštin Mitja: Libna. Brežice, 1976.

Knez Tone: Keltske najdbe iz Novega mesta. Novo mesto, 1977.

Keltske študije. Brežice, 1977.

Kulturna zgodovina

Johann E.—Junker J.: Illustrierte deutsche Kulturgeschichte der letzten hundert Jahre. München, 1976.

Stingl Miloslav: Za zakladi majevskih mest. Ljubljana, 1977.

Smailagić Nerkez: Klasična kultura Islama. Knj. 1., 2. 2. izd. Zagreb, 1976.

Predkolumbijska umetnost Peruja. Katalog Slovenskega etnografskega muzeja. Ljubljana, 1977.

Lexikon der ägyptischen Kultur. Wiesbaden, 1977.

Leningrad. Its monuments and architectural complexes. Leningrad, 1977.

Devetnajsto stoletje. 1775—1905. Zgodovina človeštva. 5. Ljubljana, 1976.

Velike civilizacije srednjega veka. Zgodovina človeštva. 3. Ljubljana, 1976.

Zgodovina

Propyläen Geschichte Europas. 6. Band. Bracher K. D.: Die Krise Europas. 1917—1975. Frankfurt/M., Berlin, Wien, 1977.

Svetovna zgodovina od začetkov do danes. Ljubljana, 1976.

Zgodovina v slikah. 7. (300—700).—8. (700—900).—9. (950—1200).—10. (1200—1454). Ljubljana, 1976, 1977.

Zgodovinski časopis. Letnik 31. 1977. Ljubljana, 1977.

Frischler Kurt: Sijaj in sence križarskih vojn. Ljubljana, 1976.

Ki-Zerbo Joseph: Zgodovina Črne Afrike. Ljubljana, 1977.

Valvasor J. V.: Slava vojvodine Kranjske. Ljubljana, 1977.

Propyläen Geschichte Europas. 2. Band. Zee-den E. W.: Hegemonialkriege und Glaubenskämpfe. 1556—1648. Frankfurt/M., Berlin, Wien, 1977.

Kardelj Edvard: Razvoj slovenskega narodnega vprašanja. Ljubljana, 1977.

Gradivo za zgodovino Maribora. 2. zv. Listine 1260—1309. Maribor, 1976.

Južnič Stane: Novejša zgodovina z zgodovino delavskega gibanja. Ljubljana, 1976.

Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark. 68. Jahrg. Graz, 1977.

Valant Milan: Ljubljana do potresa (1895). Ljubljana, 1977.

Marković Milorad: Ratni dnevnici. 1912—1918. Beograd, 1977.

Carinthia I. 166. Jahrg. 1976. — 167. Jahrg. 1977. Klagenfurt, 1976, 1977.

Luković Petko: Stališče Slovencev do vstaje v Hercegovini in Bosni in do bosansko-hercegovaškega vprašanja v letih 1875—1878. Ljubljana, 1977.

Povijest hrvatskog naroda. G. 1860—1914. Zagreb, 1968.

Klopčič France: Kritično o slovenskem zgodovinopisju. Ljubljana, 1977.

Perović M.—Mihaljčić R.—Smiljević B.: Istorija sa elementima istorijskog atlasa. Beograd, 1977.

Krizman Bogdan: Raspad Austro-Ugarske i stvaranje jugoslavenske države, Zagreb, 1977.

Vodnik po župnijskih arhivih na območju SR Slovenije. 1. Ljubljana, 1977.

Wintherbotham F. W.: Ultra. Ljubljana, 1976.

Nešović Slobodan: Veliki trije iz oči v oči. Ljubljana, 1976.

Mee Charles L.: Kupčija v Potsdamu. Ljubljana, 1976.

Haas Hanns-Stuhlpfarrer Karl: Österreich und seine Slowenen. Wien, 1977.

Jacobsen H. A.—Dollinger H.: Der zweite Weltkrieg. Band 1., 2., 3. Wiesbaden, 1976.

Gobetti Ada: Partizanski dnevnik. Ljubljana, 1977.

Ryan Cornelius: Arnhemski most. Maribor, 1977.

Trepper Leopold: Velika igra. Ljubljana, 1977.

Zgodovina NOB

Siftar Vanek: Razvoj ljudske oblasti med NOB v Jugoslaviji. 2., spremenj. in dop. izd. Maribor, 1976.

Zagrebački partizanski odred. Zbornik dokumenata i sjećanja. Zagreb, 1976.

Patković M.—Plečaš D.: Vodič uz kartu. Izbor spomen-obilježja narodnooslobodilačkog rata Jugoslavije. Osijek, 1975.

Brajović Petar S.: Konec druge svetovne vojne v Sloveniji. Ljubljana, 1977.

Dokumenti o varnostno-obveščevalni službi OF, narodni zaščiti in pravosodju. 1941—1945. Ljubljana, 1976.

ZAMEJSKI ŠPORT

Danilo Prušnik

OB TRIDESETLETNICI

organiziranega slovenskega športa
na Koroškem

Minilo je trideset let, odkar se slovenska mladina na Koroškem zaveda, da je telesna kultura potrebna in koristna, da je urjenje telesnih sposobnosti in telesna vaja pomemben dejavnik pri vzdrževanju zdravega telesa in zdravega duha. Pred tridesetimi leti so se mladinci prebudili in začeli ustanavljati društva, v katerih so se usposabljali in utrjevali s splošno telesno vzgojo, telovadbo in igro. Leto 1978 zato lahko štejemo za jubilejno leto organiziranega slovenskega športa na Koroškem.

Ob 30-letnici ustanovitve prvih »fizikturnih društev« je predsednik Slovenske fizikturne zveze v Celovcu Danilo Prušnik zbral gradivo in v naslednjem prispevku opisal zgodovino slovenskega športnega udejstvovanja vse od povojnih let, to je od ustanovitve prvih slovenskih športnih društev ter začetkov smučarskih skokov in nogometa, pa do današnjega športnega gibanja med Slovenci na Koroškem.

Prvi resni poizkusi športnega udejstvovanja koroških Slovencev v povojnem času segajo v leto 1946. Takrat so bili pod pokroviteljstvom Kmečke zveze za slovensko Koroško organizirani takojmenovani kmečki dnevi, na katerih so se zbirali mladi fantje in se merili v košnji. V Šmihelu pri

Pliberku se je 25. avgusta 1946 zbralo na kmečkem dnevu kar 1000(!) ljudi, ki so tekmovalce vzpodbujali k hitri in natančni košnji. Podobna tekmovanja z odličnim obiskom prebivalstva so bila tudi v številnih drugih krajih širom Koroške.

V letu 1947 pa se je med koroškimi Slovenci začela uveljavljati tudi misel na organizirano športno udejstvovanje. Predvsem se je s to mislijo ukvarjala takratna Zveza mladine za slovensko Koroško. V starih virih že zasledimo poizkuse prvih pravih športnih tekmovanj — prve smučarske tekme v Št. Jakobu v Rožu in na Komeljnu v Podjuni. Slovenski vestnik je 31. 1. 1947 v poročilu o prvi smučarski tekmi slovenske mladine na Koroškem zapisal med drugim naslednje:

»Prve smučarske tekme se je v velikem številu udeležila mladina iz Št. Jakoba v Rožu. Pionirski s številkami okrog vratu so bili kot pravi športniki. Nestrpnost so čakali znamenja za start. Proga je bila precej strma, pa so se vseeno dobro držali in vsi srečno prispeli v cilj. Veselje jim je sijalo iz oči, ko so čakali na razdelitev nagrad. Posebno ponosno se je držal Knezov Hanzej, najmlajši tekmovalac, star komaj osem let. Dobil je prvo nagrado... V drugem delu tekmovanja so tekmovali mladinci med 14. in 20. letom. Proga je bila precej težavna in več kilometrov dolga. Navdušenje gledalcev je doseglo vrhunec, ko je dosegel cilj prvi tekmovalac...«

Zveza mladine je bila takrat nositelj vseh pobud za športna udejstvovanja. Na pokrajinski konferenci v Dolah ob Vrbskem jezeru so se funkcionarji mladinske organizacije že zavedali pomena telesne vzgoje in ni bilo govora samo o krepitvi mladinske organizacije v udarniškem delu pri obnovi, v spoznavanju narodne zgodovine, v ljudskoprosvetnem delu, ampak tudi o krepitvi mladinske organizacije v športnem udejstvovanju. Prav iz tega obdobja so znana tekmovanja v Dobu ob vznožju Komeljna, ki so obsegala tako smučarske kot tudi sankarske tekme.

Velikega pomena za razvoj slovenskega športa na Koroškem, posebej še glede njegove popularizacije, so bili mladinski dnevi, ki jih je organiziral pokrajinski odbor mladinske organizacije. V mesecu marcu leta 1947 je proslavljala mladina celovškega in boroveljskega okraja »Svetovni mladinski teden« na ta način, da je bil vsak dan v tednu posvečen eni izmed panog mladinskega udejstvovanja. Tako je bil 25. marec posvečen športu.

Kako resno so se ukvarjali leta 1947 funkcionarji mladinske organizacije s problemom »fizikultura« (= zastarel izraz za telesno vzgojo), je razvidno iz tega, da so morali delegati pokrajinske konference mladinske organizacije absolvirati meseca julija kratek praktični tečaj za organizacijo športne vzgoje.

Tako ni bilo slučajno, da so dekleta in fantje, ki so se po vojni vrnili v domači kraj, na mladinskem sestanku v Št. Janžu v Rožu sklenili, da ustanovijo športno društvo ter so s pomočjo mladinske organiza-

cije in predsednika Korija Perča tudi takoj nakupili športna orodja. Delovanje nove nastalega društva z imenom Slovensko fizikturno društvo »Borba« je bilo skromno. Športniki so se najprej zadovoljili z lahkiimi telovadnimi vajami in folklornimi plesi, s katerimi so nastopali na mladinskih dnevih v Št. Jakobu, na Blatu in Logi vasi.

Na mladinskih dnevih se je vedno zbralo mnogo mladine, ki so jo telovadne vajeposameznih skupin močno navdušile. Tako so se leta 1947 po vsem Koroškem vrstili takojmenovani »fizikturni mitingi«.

Med pobudniki takih prireditev je bil tudi sedanji profesor za telesno vzgojo v Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu Milan Kupper, ki je kot študent navduševal slovensko mladino na Koroškem za telovadbo. Na »fizikturnem popoldnevu« v Št. Petru na Vašinjah je vodil Kupper približno 50 deklet in fantov, ki so nastopili s sporedom, ki je obsegal različne igre, telovadne in gimnastične vaje, vlačenje vrvi, tek in štafete v različnih oblikah, zaključku pa še nogometno tekmo.

Omembe vredno je iz tega časa še športno srečanje v Mokrijah, ki ga je priredila mladina iz okraja Velikovec na južnem bregu Drave. O srečanju je bilo zabeleženo, da se mladina zaveda pomena telesne vzgoje kot oblikovalnega sredstva novega človeka. Geslo, ki je staro kot šport in ki pravi, da »v zdravem telesu živi duha«, je postalo vodilo športnega delovanja. Zanimivo je dejstvo, da je miting zajel mladino iz vse Podjune. Udeleženci so tekmovali v skoku v višino, v teku na 100 m, v teku na 1000 m, v primernih tekih pa tudi di pionirski in dekleta. V borbi z žogico »med dvema ognjema« so takrat zmagovali športniki iz Globasnice.

Iz tega časa je znan tudi množičen športni miting v Mohličah, ki je bil podobnega tistemu v Mokrijah. Sledili so telovadni nastopi na mladinskem dnevu v Logi vasi pri Kopitnjaku, kjer je sodelovalo približno 100 telovadcev; nastopili so v »slovenskih barvah«: v belo modro rdečih oblekah. Nastop telovadcev je bil tudi na sporednj ljudskega tabora na Prangarju na Brničju, kjer se je zbralo 2000 pripadnikov slovenskega življa na Koroškem.

Še istega leta — od 25. do 29. avgusta — je pripravila mladinska organizacija »V« športne delavce in športnike seminar v Dolah ob Vrbskem jezeru. (Strunjanski seminarji današnje osrednje športne organizacije koroških Slovencev — Slovenske fizikturne zveze — imajo torej paralelo v letu 1947.) Pod vodstvom Milana Kupperja so bili tečajniki poučeni o teoretičnem znanju v povezavi s praktičnim izvajanjem posameznih športnih panog, o vajanju v atletiki, o igri z žogo, o suvanju krogel, o gozdnem teku, o metanju kopja, o skoku v daljavo in višino, o metanju diska itd. Posebno poglavje na seminarju v Dolah so posvetili zimskim igram, v prvi vrsti smučanju.

Seminar v Dolah je dal povod, da je bil ob prvem snegu v Št. Janžu v Rožu v okvi-

- Učesniki i svedoci. Knj. 1., 2. Beograd, 1974.
Zbornik dokumenata i podataka o narodno-oslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije. Tom 11. Knj. 3. Beograd, 1976.
Hariš-Gromovnik Ivan: Dnevnik diverzantskih akcija u Hrvatskoj. Zagreb, 1977.
Lubarda Vojislav: Žive legende. 1., 2., 3. Ljubljana, Beograd, 1977.
Brajović P. V.-Djuro: Yugoslavia in the second world war. Belgrade, 1977.
Brajović Duro: Jugoslavija u drugom svetском ratu. Beograd, 1977.
Morača Pero: Narodno-oslobodilačka borba Jugoslavije. 1941—1945. Beograd, 1975.
Tom-Lasić Vida: 99. d. Radiotekhnika v slovenskem osvobodilnem boju, Ljubljana, 1977.
Osvoboditev Slovenije 1945. Ljubljana, 1977.
Ambrožič Lado-Novljan: Dvanajsta brigada. Ljubljana, 1976.
Jan Ivan: Dražgoše in dražgoška bitka. Maribor, 1977.
Tekavec Jože: Dnevi preizkušnje. Spomini 1941—1945. Velenje, 1977.
Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem. 2. izd. Ljubljana, 1977.
Šušteršič France: Trg lakote. Ljubljana, 1977.
Komandant Stane. Zbornik. Ljubljana, 1977.
Gabrovec v boju za svobodo. Koper, 1977.
Strle Franci: Veliki finale na Koroškem. 2., dopolnj. izd. Ljubljana, 1977.
Zevart Milan: Narodnoosvobodilni boj v Saleški dolini. Ljubljana, 1977.
Krajevna skupnost Tržišče v NOB. Sevnica, 1977.
Jare Janko: Partizanski Rog. 2., dop. izd. Maribor, 1977.
Ravnikar-Podbevšek Štefanija: Urh. Ljubljana, 1977.
Zbornik spomenikov narodnoosvobodilnega boja v občini Slovenska Bistrica. Slovenska Bistrica, 1977.

ru tamkajšnjega Slovenskega fizikalnega društva »Borba« osnovana posebna smučarska sekcija. Znani slovenski smučar in planinec Hanzi Inzko iz Št. Janža pravi, da so telovadne vaje ter izleti na jezera in v planine razvedrilo za poleti, toda »... vse to je bilo premalo, nismo mirovali in komaj je zapadel prvi sneg na naše hribe, smo ustanovili smučarsko sekcijo Št. Janž. Sledili so nam tudi fantje iz Bilčovsa in Zahomca. In že je bila prva smučarska prireditel v Št. Janžu. Uspela je prav dobro, udeležilo se je le-te veliko število smučarjev iz drugih krajev. Tej prireditvi so sledile druge v Bilčovsu in Zahomcu« (Koledar slovenske Koroške 1959). Nekak pregled športnega udejstvovanja slovenske mladine na Koroškem za leto 1948 je zaslediti v mesečni prilogi Slovenskega vestnika »Mlada Koroška«. Tam je zapisano, da so zastopniki slovenske mladinske organizacije sodelovali pri svetovni štafeti v Prago, ki so jo na Vratah na italijansko-avstrijski meji prevzeli od napredne demokratične mladine Italije ter jo skupno s Svobodno mladino Avstrije ponosili v Celovec. Sicer pa je v omenjenem listu med drugim zapisano:

»Doselej smo polagali največjo pozornost na kulturno delo v mladinski organizaciji. Kot pa kaže leto 1947, je Zveza mladine začela tudi z načrtno gojitvijo fizikulture... Na fizikalnem tečaju v Dolah je mladina pokazala veliko zanimanje tudi za to področje. Fizikultura je bila razširjena v prvi vrsti le med mestno in delavsko mladino. Mnenje, da kmečka mladina dovolj telovadi že pri težkem vsakdanjem delu in bi šport le slabil njene telesne moči, je mladina spoznala za napačno in se danes že jasno zaveda pomena fizikulture, katere namen ni le telesna razgibanost in igre, ampak takšno športno udejstvovanje, ki teži za tem, da doseže čim boljše in večje uspehe v borbi s časom, zaprekami in nevarnostjo. Torej ideja borbe in tekmovanja, ki ima namen, da razvija sposobnosti posameznika v delu za skupnost in tesno povezuje posamezne člane skupnosti. Ta povezanost in skupna moč, ki izvira iz zdravega in prožnega telesa in duha, je posebno potrebna mladini slovenske Koroške v borbi za skupni cilj narodnega razvoja in njegove svobode. V spoznanju pravega pomena fizikalnega udejstvovanja je naša mladina sklenila, da bo nadaljevala z načrtno in splošno fizikalno izobrazbo.«

Tečaj v Dolah je vsekakor dobro uspel in že kmalu je bilo zaslediti prve sadove. V vsakem oziru je leto 1948 za slovenski šport, kar se tiče organiziranega delovanja društva, zelo pomembno. Torej je minilo trideset let, odkar so začeli slovenski športniki na Koroškem misliti na organizirani šport. Zavedali so se, da je treba ustanavljati društva, ki bodo zbirala mladinke in mladince, saj brez njih ni misliti na vidne dosežke niti na športne nastope. Ustanovljeni so bili stalni telovadni krožki — da omenim le nekatere — v Bilčovsu, v Kapli na Dravi, v Št. Petru na Vašinjah in v Železni Kapli. V telovadnih krožkih se je mladina pripravljala za mladinski dan. Enkrat na teden so vadili tudi v Št. Ilju, v Št. Jakobu, v Št. Vidu v Podjunu, v Pliberku, v Borovljah in v Dobrli

Igra misli

vasi. V Kapli na Dravi so npr. vadili v metanju bombe, kopja, tenis žoge in diska. Boksanje je ponavadi odpadlo zaradi utrujenosti telovadcev. Mladinci omenjenih stalnih krožkov so imeli svoj »veliki nastop« na mladinskem dnevu v Logi vasi, kjer so tekmovali v skoku v daljavo in višino, teku in drugih panogah. Na sporedu so bili tudi rokoborba, preval čez pet ležalih tovarišev, borba med »jezdci«, piramide, zvezda in odbojka. Bile so to prave slovenske športne igre.

Iz športnih krožkov so nastala slovenska fizikalna društva (v nadaljevanju SFD), ki jih je oblast tudi uradno priznala. Bila so to SFD »Tabor« v Št. Jakobu v Rožu, SFD »Borec« v Ločah ob Baškem jezeru, SFD »Slavica« v Logi vasi, SFD »Partizan« v Kapli na Dravi, SFD »Planica« v Dobrli vasi, SFD »Triglav« v Št. Vidu v Podjunu, SFD »Mladost« v Pliberku in SFD »Triglav« v Kotmari vasi.

Vzporedno z lastnim delovanjem in nastopi krajevnih društev pa so si prizadevali tudi ustanoviti organizacijo, ki bi združevala društva in člane, jim nudila pomoč pri organiziranju tekmovanj, jim dajala napotke za delovanje in jih tudi drugače podpirala pri uresničevanju njihovih ciljev. Ta organizacija pa naj bi reševala tudi vprašanja skupnih akcij ter društva usmerjala.

Tozadevne želje in zahteve slovenskih športnikov so se uresničile, ko so se v nedeljo 19. junija 1949 zbrali delegati in najboljši športniki na ustanovnem občnem zboru Slovenske fizikalne zveze v Celovcu. Navzoči so bili zastopniki vseh že obstoječih društev, pa tudi zastopniki iz tistih vasi, kjer naj bi se društva še ustanovila. Občni zbor je sprejel v Slovensko fizikalno zvezo vseh devet uradno priznanih slovenskih športnih društev.

PRVI SMUČARSKI SKOKI

Po prvi smučarski prireditvi SFD »Borba« v Št. Janžu so bili slovenski smučarji povabljeni med drugim na tekmovanje na

Iselbergu na Vzhodnem Tirolskem in v Großfragant. Spored teh tekmovanj je obsegal tudi smučarske skoke, ki so med športniki iz Št. Janža zbudili željo po gradnji lastne skakalnice.

Na Šentjanških Rutah je bila najprej zgrajena 20-metrška skakalnica, ki je bila temelj nadaljnjemu razvoju smučarskih skokov med koroškimi Slovenci. Po skakalni prireditvi na Sojnici (Sattnitz) pri Celovcu so se znani jugoslovanski skakalci Finžgar, Langus, Rogelj in drugi mimo grede ustavili v Št. Janžu in to srečanje je bilo povod, da so v Št. Janžu pod vodstvom Hanzija Inzka in Florija Gabriela že leta 1947 začeli s pripravami za gradnjo 60-metrške skakalnice, za katero je napravil načrte znani graditelj skakalnice-velikanke v Planici inž. Bloudek.

Konec meseca novembra 1950 je bila skakalnica dograjena in Št. Janž je doživel praznični dan prvih smučarskih skokov 11. februarja 1951. Prireditve so se udeležili pokrovitelja deželni glavar Ferdinand Wedenig in vodja Urada za zvezo FLRJ legacijski svetnik Mitja Vošnjak, konstruktor skakalnice inž. Bloudek, predsednik koroške smučarske zveze Bildstein in vsa koroška športna prominenca. Zmagovalci so bili trije Slovenci: 1. Slavko Avsenik, 2. Jože Rogelj, 3. Zoran Zalokar; Jugoslovani Janko Mežih pa je s 53 m dosegel najdaljši skok.

V naslednjih štirih letih sta Št. Janž in z njim Slovenska fizikalna zveza v Celovcu doživela še tri velike mednarodne skakalne prireditve: prvi v letu 1951 so sledile še v letih 1952, 1953 in 1955, ko je bila v Št. Janžu hkrati tudi zadnja taka prireditel. Izkazalo se je namreč — kot ugotavlja Mirko Bogataj v Koroškem koledarju 1973 — da so se pobudniki in organizatorji lotili dela na veliki skakalnici nekoliko premalo zamišljeno. Takole pravi: »Skakalnica za dva pogumneža (Hanzi Inzko, Flori Gabriel) je bila prevelika, prepariranje prenaporno in odvisno od snežnih razmer, mladina pa bi potrebovala

Tovariš Klančnik podeljuje zaslužena priznanja

vadbo na manjši, začetni napravi. Te pa tedaj v Št. Janžu ni bilo. Tako so izostale možnosti za načrten, stopnjeviti razvoj mladih skakalcev. Poleg omenjenega dejstva tudi zime niso bile naklonjene in športno društvo v Št. Janžu ni imelo dosti prostovoljnih pomočnikov in zlasti premalo denarja, da bi razpadajočo skakalnico sproti popravilo. Danes je ni več in le starejši domačini še vedo, kje je bila s tolikim trudom zgrajena skakalnica.

Po razpadu skakalnice je težišče športnega delovanja SFD »Borba« ostalo sicer na snegu, vendar ne več v nordijskih disciplinah, marveč v alpskem smučanju. Vzporodno z mednarodnimi skakalnimi prireditvami je namreč SFD »Borba« prirejalo na Šentjanških Rutah tudi veleslalome. Tradicija smučarskih tekmovanj se je nadaljevala do današnjih dni, kvaliteta pa se je dvignila na stopnjo mednarodnih prireditev FIS.

Začetni uspehi in veliki pogum mladih športnikov v Št. Janžu so privedli do tega, da so slovenski mladinci tudi v Bilčovsu začeli misliti na gradnjo skakalnice, ki pa naj bi bila po velikosti in zmogljivosti vsakakor manjša od šentjanške. Poleg tega jih je navdušil tudi smučarski tečaj, ki ga je leta 1953 vodil priznani strokovnjak Rudi Finžgar iz Slovenije. Smučarsko sekcijo so osnovali za božič 1952, prva skakalna prireditev v Bilčovsu, kjer so zgradili 30-metrsko skakalnico, pa je bila takoj po smučarskem tečaju, namreč 18. januarja 1953. Med osemnajstimi tekmovalci iz Št. Janža in Bilčovsa ter iz Ljubljane je zmagal Roman Paškulin (Krim, Ljubljana), najboljši domačin Albert Lesjak pa je zasedel 4. mesto. O uspehu prireditve govori podatek, da so našli okoli 1000 obiskovalcev. Podobne prireditve so bile v Bilčovsu tudi še v naslednjih letih.

Še istega leta pa se je začela tudi »doba nordijske trdnjave Zahomec«. Jeseni 1953 so mladinci iz Zahomca in okolice pod vodstvom pobudnika in današnjega znaneega trenerja Francija Wiegeleta ter po načrtih inž. Bloudka zgradili 30-metrsko ska-

kalnico, ki je bila ponos slovenske mladine ob Zilji. Januarja naslednjega leta so imeli smučarski tečaj z zaključnim tekmovanjem; na sporedu sta bili tekmi v smuku in sankanju. Že 14. februarja 1954 pa so se funkcionarji okoli Janka Wiegeleta opogumili in priredili 1. mednarodno tekmovanje v smučarskih skokih »Za pokal Zilje«. S tem se pričinja slavna zgodovina športnega društva Zahomec.

Otvoritvenega tekmovanja v Zahomcu so se udeležili tekmovalci iz Jugoslavije in Italije ter iz vseh krajev Koroške, tudi iz Št. Janža in Bilčovsa. Med 31 tekmovalci pa je bila tudi močna 8-članska ekipa Zahomčanov. Prireditev je tako dobro uspela, da je 2. tekmovanje »Za pokal Zilje« leta 1955 že našlo svoje določeno mesto v koledarju koroške in avstrijske smučarske zveze. Predsednik Športnega društva Zahomec (in takratni predsednik Slovenske fizikalne zveze v Celovcu) Janko Wiegele je ob zaključku 2. tekmovanja za ziljski pokal — gotovo ne sluteč razvoja skakalnega športa v Zahomcu — dejal naslednje: »... Tako smo tudi letos lahko uspešno zaključili naši dve veliki zimski športni prireditvi v Št. Janžu in Zahomcu. Z uspehom smo ohranili in utrdili mednarodno tradicijo obeh prireditev, ki nam je trden temelj za nadaljevanje započetega dela v prihodnjih letih...«

Zahomčani so v nasprotju s Št. Janžem vodili pravilno športno politiko in so vso skrb posvetili naraščanju. Letošnjo zimo bodo priredili jubilejno 25. tekmovanje za ziljski pokal, seveda že dolgo ne več na 30-metrski skakalnici, marveč na 50-metrski, ki so jo prav tako zgradili po načrtih inž. Bloudka. Največji uspeh pa so športnemu društvu Zahomec prinesle zimske olimpijske igre v Innsbrucku leta 1976, ko je Zahomčan Karl Schnabl postal olimpijski prvak. Sploh je bilo v zadnjih letih ugotovljeno, da so zahomški skakalci pisali zgodovino ne le avstrijskih smučarskih skakalcev, marveč tudi zgodovino smučarskih skokov v svetovnem merilu.

Eno najmlajših slovenskih prosvetnih društev, ustanovljeno leta 1975 — SPJ »Obir« na Obirskem — se je odločilo, da se s svojo športno sekcijo posveti smučarskim skokom. Mladina z Obirskega je precej dobrim letom zgradila 20-metrsko skakalnico (navodila so dobili od Zahomčanov) in v prvi vrsti od bratov Wiegele) in že v prvem poskusu se je izkazalo, da je mlada obirska mladina nekaj nadarjenih skakalcev.

Športna sekcija SPD »Obir« se je prav tako odločila, kajti slovenski športniki morajo gojiti šport, s katerim imajo možnosti poseči v najvišji vrh v koroškem merilu in posebej še, ko se lahko opirajo na tovrstne devne izkušnje Športnega društva Zahomec. Z zgraditvijo 20-metrške skakalnice se je mladina na Obirskem obvezala, da izubrala pot specializacije, ker le ob takem pojmovanju športa lahko doseže dobre uspehe. Tudi drugod na Koroškem naj ne bila mladina tako udarna in iniciativna, gojila naj bi športno disciplino, ki je krab primerna in ljudem razumljiva, povezana z najmanjšimi stroški, ki mladino navdušuje in v kateri je — srednjeročno gledano — tudi upanje na uspeh.

NOGOMET MED KOROŠKIMI SLOVENCMI

Že prvi telovadci in fizikulturniki povsod ne dobe so spoznali lepoto nogometa. Prvi zapisi o nogometnih tekmah segajo nazaj v leto 1947, ko so se fantje zapodili za žogo na tako imenovanih fizikulturnih mitingih. Prva nam znana javna tekma pa je bila 26. maja 1949, ko sta si ob Zablatniški jezeru stali nasproti mladinski ekipi Pr. Roža in Podjune — športniki SFD »Borba« iz Št. Janža in SFD »Planica« iz Dobrave, kjer so že nekaj časa gojili nogomet. Člani SFD »Borba« so od tega časa naprej kar redno vadili in imeli tudi že prve pobjatejske tekme z avstrijskimi mladinci ATUS z Bistrice v Rožu. V tem obdobju je SFD »Borba« zastopalo slovensko koroško mladino tudi na raznih srečanjih to Sloveniji in na Tržaškem. Pravo nogometno ekipo pa so osnovali v Št. Janžu po okončani setoobtojskem sporu z nemško govorečo mladino leta 1957.

Leta 1960 se je društvo v Št. Janžu preimenovalo v Sportverein St. Johann — Janž. Začel se je prvenstveni ples in leta do leta večji je postajal problem naraščanja. Dokler so v šentjanškem Sportverein sodelovali dijaki slovenske gimnazije v Celovcu, je kazalo dobro. Polagoma so se v moštvo vrinili nemško govoreči igralci iz okolice Št. Janža in Bistrice, tako se je spremenil prvotni namen delovanja tudi v narodnostnem pogledu. Leta 1976 se je vodstvo kluba, ki ga sestavljajo slovenski fantje, odločilo za razstitev nogometnega moštva, ker se je zdelo nevarnost, da se nemški vpliv razširi tudi na ostale panoge.

Sedaj se športno društvo v Št. Janžu ukvarja predvsem s disciplinami alpskega smučanja. Pa tudi v krogu smučarjev v slovo vodstvo najbrž preveč v širino, saj je v svojem članstvu precejšnje število vodstvenih nemško govorečih in mislečih ljudi. Športno društvo Št. Janž tudi ni več vključeno v Slovensko fizikulturno zvezo v Celovcu.

Tudi med dijaško mladino v Celovcu se je porodila želja, da bi se udeleževali v nogometu. Leta 1970 je Zdravko Inzko ustanovil slovensko športno društvo — Slovenski atletski klub, ki se že osmo leto bori za prvenstvene točke. Tekmuje z bolj ali manj dobrimi uspehi, dosednji vrhunec pa je bil dosežen, ko si je moštvo pod vodstvom trenerja Bena Krauta priborilo prestop iz 2. in 1. razred. Želja po vstopu v kvalitetno podlago pa se kljub odličnim trenerjem iz Ljubljane (Vujičević in Romig) ni uresničila. Temu so bili krivi včasih nesposobni, pa tudi nedisciplinirani igralci, predvsem pa pritisk nemških šovinističnih sil, ki ga nogometaši SAK občutijo nedeljo za nedeljo v najrazličnejših publikah. S pritiskom sicer raste narodna zavest, izostaja pa uspeh na športnem področju.

Leta 1974 so se poleg smučanja in namiznega tenisa začeli z nogometom ukvarjati tudi športniki v Selah. Sploh je klubov, v katerih sodelujejo tudi slovenski fantje, po številu kar precej, vendar to niso slovenska oziroma dvojezična društva.

V novejšem času slovenski športniki gojijo tudi šah in atletiko: medtem ko se z atletiko ukvarjajo v okviru vsestranske športne izobrazbe izključno le na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu, pa se v šahovskem krožku v Dijaškem domu Slovenskega šolskega društva zbirajo tako dijak gimnazije kot tudi igralci iz raznih krajev južne Koroške. Vidni nastopi »atletikov« so tradicionalni dvoboji med slovensko gimnazijo v Celovcu in gimnazijo na Ravnah ter sodelovanje pri štafetnih tekih prijateljstva v okviru »Pohoda po poteh partizanske Ljubljane«. Šahisti pa so nastopili že v kvalitetni INTER ligi, kjer sodelujejo ekipe iz Italije in Slovenije; sodelovali pa so tudi na 1. srečanju slovenskih športnikov obmejnih dežel na Ravnah.

Ob 30-letnici organiziranega slovenskega športa na Koroškem lahko trdim, da je obaleta športnih panog, ki so razširjene med koroškimi Slovenci, že kar pestra. Segajo od smučarskih skokov in tekov ter panog alpskega smučanja in sankanja prek splošne telesne vzgoje z atletiko in košarko na gimnaziji, namiznega tenisa, šaha, nogometa, planinstva v okviru Slovenskega planinskega društva ter športnega streljanja na tarče in golobe v okviru Kluba prijateljev lova — vse tja do ritmične gimnastike in otroške telovadbe v okviru slovenskega otroškega vrtca.

Kljub vsemu temu pa se vsiljuje vprašanje, kje so ostala vsa tista slovenska izkustvena društva, ki so bila ustanovljena pred tridesetimi leti in so delovala, dokler niso ostala le še na papirju ali so posamezno zamrla. Pot šentjanške »Borbe« smo lahko zasledovali; kaj pa je s »Taborom«, »Borcem«, s »Slavico«, »Partizanom« in »Planico«, z »Mladostjo« in z obema društvi »Triglav«? Zadovoljiv odgovor nam manjka, preostanejo le domneve: društva so se vsa leta svojega delovanja morala boriti z najrazličnejšimi težavami. Na eni strani je bil to problem denarnih sredstev, kakor tudi Slovenska fizikultura ne imela dovolj sredstev na razpolago. Nadalje je bil problem naraščajočega glavni vzrok — kakor tudi na dru-

Priznanja je podeljeval tudi predsednik ZTKOS tovariš Lenarčič

gih področjih našega narodnega udejstvovanja — moramo iskati v problemu namernega odtujevanja in načrtnega ponemčevanja. Številni slovenski športniki so se vključili v neslovenske klube, ker so jim le-ti nudili neprimerno boljše pogoje. Kjer so prvotno delovala samo slovenska športna društva, so začeli ustanavljati močne nemške klube, ki so se ob vsestranski izdatni podpori lahko uspešno uveljavili. Niti ne izključujem, da je v funkcionskem štabu enega ali drugega »nemškega« kluba danes tudi marsikateri član nekdanjega slovenskega fizikturnega društva. Da štejejo slovenski fantje v teh klubih v sam vrh najboljših športnikov, ni dvoma. Naj navedem za primer le absolventa slovenske gimnazije Roberta Kropivnika, ki je v teku na 400 m z ovirami postal celo avstrijski državni prvak! Ali bi mogel to postati tudi tedaj, če bi deloval v ustreznem slovenskem klubu?

Kvalitetnih športnikov med Slovenci na Koroškem gotovo ne manjka; kar nam manjka, so ustrezni klubi, strokovni kader, primerni športni objekti in potrebna finančna sredstva. Ob 30-letnici organiziranega slovenskega športa na Koroškem mora biti zato naloga nas vseh, da bomo skrbeli za razcvet in razvoj tovrstnih dejavnosti. Pri tem pa ne smemo zanemarjati zlahtne naloge, ki jo ima slovenski šport v gojenju narodne zavesti značajnih športnikov.

Za zaključek le še seznam klubov oziroma krožkov, ki so trenutno registrirani v Slovenski fizikturni zvezi v Celovcu: ŠD Zahomec (smučarski skoki, smučarski teki), Slovenski atletski klub (nogomet), ŠD Sele (alpsko smučanje, sankanje, namizni tenis in nogomet), športna sekcija SPD »Obir« na Obirskem (smučarski skoki, sankanje), športna sekcija SPD »Zarja« v Železni Kapli (alpsko smučanje, sankanje), športna sekcija SPD »Edinost« v Pliberku (šah), Slovensko planinsko društvo v Celovcu (planinstvo), Klub prijateljev lova v Celovcu (lov, športno streljanje na

tarče in glinaste golobe), šahovski krožek v Dijaškem domu ŠSD v Celovcu (šah). To je vsekakor premalo, da bi mogli zajeti mladino vsega dvojezičnega ozemlja Koroške.

Z OBČNEGA ZBORA ŠSZ

Vselej, kadar se srečamo na občnem zboru, se mi zdi, da je za športno udejstvovanje oziroma za športno problematiko koroških Slovencev več in več zanimanja. To rečem zaradi tega, ker se slovenska mladina bolj in bolj zaveda pomembnosti športnega udejstvovanja v društvih manjšinskega naroda.

Kaj je dovedlo do tega?

Prav gotovo je v nas rasla samozavest, ko smo leto za leto tekmovali s športniki večinskega naroda in smo pogostokrat bili psovani in nesramno izzivani s »Tschuschen«, »Tschuschenschweine« in podobnimi žalitvami. Psihični pritisk, bodisi v Zahomcu, Železni Kapli, Pliberku, Celovcu in drugod, in tudi fizični napadi nesramnih nekulturnih nasprotnikov — so nam še bolj vdahnili voljo, da hočemo nastopati kot slovenski športniki in hočemo to tudi ostati.

Vsi, ki se ukvarjamo s športom ali pa ljubimo slovenski šport na Koroškem kot gledalci, bomo potrdili, da se je našim slovenskim športnikom včasih težko obvladati ob hudih provokacijah.

Slovenska društva na Koroškem morajo biti včlanjena v različne zveze večinskega naroda, če se hočejo udeleževati na prvenstvih. Vsakdo ve, da z njimi ne ravnaajo tako kot s klubi večinskega naroda, ampak da so v očeh vidnih športnih funkcionarjev naši klubi manjvredni, drugorazredni. To pa samo zaradi tega, ker je občevalni jezik v klubu slovenski. Za manjvredne jih imajo tudi zato, ker imajo naziv »slovenski« ali besedo v nazivu, ki nazna-

Trening

nja, da gre za klub slovenske narodnostne skupine.

Povsod, kjer nastopajo naša društva, le ta nimajo nasprotnika samo v neposrednem športnem dvoboju, ampak tudi v nekaterih gledalcih in celo v osebi »nepripravnega« sodnika.

Spomnim se primera na šentjanškem nogometnem igrišču, ko je v prvenstveni tekmi med Št. Janžem in Slovenskim atletskim klubom nemško navdahnjeni sodnik pred začetkom igre prepovedal spregovoriti v slovenščini, sicer bo prekinil tekmo v korist nasprotnega moštva in mu dosodil prosti strel.

Nič manj nacionalno pristranski niso bili tisti sodniki, ki so v prvenstvenih tekmah Slovenskega atletskega kluba proti njemu sodili najstrožje kazni — enajstmetrovke, ko niti nogometaši nasprotnika niso videli prekrška slovenskega igralca.

Gotovo se spomnite neslavnega dogodka, ko je predsednik ŠD Zahomc, dr. Janko Wiegele, pozdravil svoje skakalce in deželnega glavarja Wagnerja po OI v Innsbrucku s slovenskimi besedami. Pozdrav je bil dokaj kratek. Netolerantni del publike je nadaljevanje govora preprečil.

To so dejstva. Klubi večinskega naroda teh težav nimajo. Imajo morda probleme s sredstvi, pa še tedaj priskoči ta ali oni podjetnik in se izkaže za mecena.

Slovenski klubi niso enakopravni. Morajo premostiti ogromne težave, od prenašanja gorkih žalitev, od uveljavljanja med klubi večinskega naroda, do finančnih problemov.

V povojnih letih so na Koroškem delovala slovenska fizikturna društva »Tabor«, »Borec«, »Slavica«, »Partizan«, »Borba«, »Planica« in dva »Triglava«, vendar se ne smemo čuditi, da ta društva sedaj ne obstajajo več. Sicer ni zadovoljiv odgovor, da so se borila vsa leta svojega delovanja na športnem področju s podobnimi težavami in še s problemom naraščanja ter s tem, da so pač klubi večinskega naroda mogli nuditi športnikom

neprimerno več. Namerno odtujevanje in načrtno ponemčevanje je dodalo še svoje.

Tedaj so zanemarjali delo na športnem področju, forsirali pa so samo prosveto, ki ji glede vzgoje mladincev in odraslih ne odrekam politične namere. Menim pa, da moramo sedaj šport in prosveto med koroškimi Slovenci glede vzgoje narodnostne zavesti imeti za enako pomembno. Medtem ko sta prosveta in kultura med Slovenci na Koroškem napredovali, bo treba v športu zamujeno nadomestiti.

Mladina se z veseljem ukvarja s športom in bi ta način v slovenskih društvih gotovo še raje razpravljala o problemih pravičnega boja slovenskega življa na Koroškem za njegove pravice. O tem, da je na območju, kjer živimo koroški Slovenci, zdaleka premalo klubov, da bi zajeli vse slovenske športnike, ni dvoma. Zatorej naj bo naloga nas vseh, ki smo zbrani tukaj na občnem zboru športne zveze Slovencev na Koroškem, da kar najhitreje odstranimo to vrzel, da bomo v novih športnih društvih, krožkih in sekcijah združili čim večje število slovenske mladine, ki morda do sedaj še ni bila v zadostni meri deležna športa ali pa se je morala vključiti — ker ni bilo slovenskih — v nemške klube.

Ustanavljajmo torej nove klube, a ne začnimo s panogami, ki zahtevajo ogromne stroške. Pretehtajmo, katere panoge bi ustrezale glede na prostorske zmogljivosti ali glede prirode. Pretehtajmo, s katerimi panogami bi bilo mogoče doseči največ ob najmanjših izdatkih.

Med športne zvrsti, ki bi ustrezale koroškim Slovincem kot gospodarsko šibkemu narodu, spadajo nedvomno šah in namizni tenis, morda še smučarski tek ali tudi smučarski skoki. Kjer je zbranih več športnikov, se naj izbere ustrezna moštvena igra. Pri vsem tem pa so te športne zvrsti na Koroškem še nerazvite in bi ob pravih prijemih lahko dosegli vrhunske uspehe. Na smučarskem področju naj bi Slovenci poskušali obdržati primat najboljših skakalcev, še posebej zaradi tega,

ker je lani začel gojiti to zvrst naš najmlajši klub SPD »Obir«.

Torej gremo na delo in bodimo ponos na to, kar je nekaterim elementom na Koroškem trn v peti. Ne zmenimo se za žalitve, ki so naperjene proti nam. Pokazimo, da smo v športnem tekmovanju značajni, da si provokacij, nesramnih psov in oškodovanj v obliki neenakopravnosti nismo zaslužili.

Omenil bi rad še informiranje.

Zdi se mi, da športniki premalo obveščamo o naših športnih prireditvah, rezultatih in pridobitvah. In to ne samo naših dveh listih »Naš tednik« in »Slovenski vestnik« ali v slovenski oddaji radija marveč tudi v komunikacijskih sredstvih večinskega naroda. Gotovo bodo demokratsko misleči ljudje večinskega naroda naše probleme razumeli, če bodo z našim športnim udejstvovanjem tudi seznanjeni. Prepričan sem, da se mnogo pripadnikov večinskega naroda sploh ne zaveda, da obstajajo slovenska društva in govorijo o prvem stiku z njimi o provokaciji. Glede obveščanja o športu slovenskemu ljudstvu pa bo morala Slovenska športna zveza prevzeti nalogo, da to pomanjkljivost odstrani, oziroma da najde pravilen način informiranja.

Vprašanja športnih naprav med koroškimi Slovenci še niso rešena in jih v najbližji prihodnosti tudi s pomočjo Slovenske športne zveze ne bomo mogli rešiti. So pa naša društva, ki si lastijo nekaj naprav večji del slovenskih društev pa jih sploh nimajo in so prisiljena tekrovati na tujih najetih športnih arealih. Nam vsem je znano, da Slovenski atletski klub nujno potrebuje športno igrišče, saj mora sedaj igrati na tujem, kjer ni niti sanitarnih naprav. Za namizni tenis so v Celovcu na Obirskem in drugod na razpolago zasilni prostori.

Kolikor smo vprašanja športnih naprav mogli rešiti z lastno pobudo in idealizmom klubašev, smo to storili. Inicijativni so bili v tem oziru športniki na Obirskem, ki so preteklo zimo zgradili s pomočjo zahodnih izkušenj 20-metrsko skakalnico. Zakaj misel o skakalnici so Obirčani uresničili brez večjih finančnih izdatkov. Kolikor je bilo v močeh Slovenske športne zveze, smo klubu tudi pomagali.

Ni pa vedno mogoče le z idealizmom dobro voljo, čeprav sta edini gonilni sili doseči pridobitve v obliki športnega objekta. Gradnja nogometnega igrišča je povezana z večjimi izdatki kot nakup namizni tenis ali šahovnic, pa tudi gradnja manjše skakalnice ne zahteva tolikšnih finančnih sredstev. Kje torej dobiti denar za nakup zemljišča in za ureditev igrišča? Pri društvih večinskega naroda tudi to ni problematično, ker jih podpira njegovo gospodarstvo. Med Slovenci na Koroškem gospodarstvo še ni razvito. Morda se bo položaj spremenil, ko bo gospodarski načrt, ki ga resno pripravljajo, uresničen. S skupno pomočjo pa bi se dalo zgraditi igrišče za nogomet in atletiko ter druge zvrsti, ki so vezane na velika travnatna igrišča.

Dragi športni tovariši! Naj vas seznanim z delovanjem Slovenske športne zveze, in je last vseh slovenskih športnikov na Koroškem. Mislim, da je to treba večkrat poudariti, ker se nekateri klubi oziroma

Franja

društva ne zavedajo funkcije, ki jo opravlja Slovenska športna zveza.

— Slovenska športna zveza je ostrešna športna zveza koroških Slovencev, v kateri se združujejo vsa slovenska športna društva.

— Slovenska športna zveza (v nadaljevanju SŠZ) pomaga pri ustanavljanju novih klubov in skrbi za razširitev slovenskega športa na Koroškem.

— SŠZ rešuje probleme včlanjenih društev.

— Skrbi za izobraževanje strokovnih kadrov. V ta namen je vsa leta razpisovala tečaje za trenerje. Posebej naj omenim letošnje tečaje za instruktorje namiznega tenisa, nogometa in odbojke ter tečaj za potapljanje.

Moram pa se obrniti na vsa včlanjena društva z vprašanjem, zakaj niso v zadostni meri izkoristila edinstvene priložnosti za šolanje svojih članov. Mar imamo v naših društvih že dovolj trenerjev za nogomet ali namizni tenis? Glede odbojke pa moram priznati, da zaenkrat potrebe po trenerjih za to igro še ni, čeprav bi bila športna panoga, ki je za nas Slovence prirojena. Stalno iščemo trenerje v Sloveniji, sami se pa premalo ali sploh ne specializiramo.

Za športne delavce in funkcionarje so namenjeni tudi strunjski seminarji, katerih naj bi se udeležilo večje število športnih delavcev. Šolski center za telesno vzgojo in Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije sta poskrbela, da tečaje vodijo instruktorji in predavatelji. Torej moremo naši bodoči trenerji in funkcionarji na takih tečajih in seminarjih le pridobiti.

Tudi v prihodnjem, se pravi v 78. letu, bo Slovenska športna zveza posvečala ve-

liko pozornost šolanju in izobraževanju strokovnega kadra in usposabljanju telesnokulturnih delavcev. 1978. leta bo seminar za športne delavce in funkcionarje pripravljen skupaj z Združenjem slovenskih športnih društev v Italiji v Strunjanu in sicer od četrтка 23. marca do sobote 25. marca. Na ta seminar naj bi vsako športno društvo, ki je včlanjeno v SŠZ, poslalo vsaj tri perspektivne mlade športnike, ki bodo lahko sčasoma prevzeli vodilne funkcije v odborih. Poudarjam, da so seminarji, tečaji in bivanje brezplačna ali povezana z minimalnimi stroški, kar nam omogoča ZTKOS.

— SŠZ pomaga včlanjenim društvom pri organizaciji športnih prireditev. Za Slovenski atletski klub smo npr. letos kupili značke, embleme, lani pa garniture trenerk. Vsi člani SŠZ pa bodo še pred božičem lahko dvignili (s potrdilom SŠZ) pri tovarni ELAN smučke po znatno znižani ceni.

— SŠZ pomaga navezovati stike s klubi

v matični domovini, tudi z zamejskimi Slovenci v Italiji. Nadalje skrbi, da so slovenski športniki s Koroškega deležni prireditev in nastopov v Sloveniji, Tržaškem in Goriškem. Omenim naj udeležbo naših športnikov na 1. srečanju slovenskih športnikov obmejnih dežel na Ravnah na Koroškem. Tu so se srečali slovenski športniki iz Madžarske, Italije, Slovenije in Koroške. Športniki so bili izredno pogoščeni. Tudi v prihodnjem letu namerava ZTKOS kot pokrovitelj in TTKS v Murski Soboti pripraviti srečanje za zamejske športnike. Omogočili smo, da so se naši športniki udeležili »Štafete prijateljstva« ob obletnici osvoboditve okupirane Ljubljane. Slovenski atletski klub je po našem posredovanju imel v gosteh nogometno enajsterico Slovencev iz Kanade. Šahisti pa so se udeležili kvalitetne INTER-lige.

— SŠZ organizira večje športne manifestacije, npr. 2. nogometni turnir prijateljstva z udeležbo ekip Obale, ZSSDI, Mežiške doline in SŠZ.

SLOVENSKI ŠPORTNIKI V ITALIJI SO ZBOROVALI

(Poročilo predsednika ZSSDI Vojmirja Kocmana)

UVOD

Leto 1977 je bilo zelo bogato pobud, ki jih je izpeljalo Združenje slovenskih športnih društev v Italiji. Z novimi prijemi in nekaterimi revolucionarnimi oblikami dela smo želi mnogo uspehov, pojavili pa so se tudi problemi, in to predvsem zato, ker niso vsi razumeli pobud, ki jih imajo za življenjsko važne pri razvoju in uveljavitvi naše organizacije oziroma naših društev in zamejskega športa sploh.

S tem nočemo trditi, da smo vse prav naredili; vsakomur se lahko zgodi, da zgreši. Zavzemati pa se moramo vsi skupaj, da negativne pojave odpravimo v splošno korist naših članic in našega športa.

Odprtih je še mnogo vprašanj, toda prepričani smo, da se da z dobro politično voljo in vestnim delom vse premostiti.

GOSTOVANJE V SR BiH

Obračun prvega uradnega gostovanja v SR BiH je nadvse laskav in presega vsa, tudi najbolj optimistična pričakovanja. Seveda ne mislimo izključno na športnotekmovalni del programa. Predvsem moramo podčrtati in dati pravilen poudarek dejstvu, da je prišlo do političnih in prijateljskih stikov med delegacijama bratskih narodov in da smo si v pravem tovariškem vzdušju izmenjali izkušnje.

Prav to globlje politično obeležje je dalo gostovanju pravilen poudarek, saj smo zamejski športni delavci pridobili novo, neprecenljivo bogastvo, ki se istoveti z okrepljeno bratsko solidarnostjo med sorodnima narodoma in s prepričanjem, da tudi zunaj našega ožjega kroga in meja Slovenije presenetljivo pozorno spremljajo naša vsakodnevna prizadevanja za obstoj in uveljavitev narodnostnih pravic, čeprav

naši športniki zaradi časovane stiske niso imeli dovolj priložnosti, da bi navezali tesnejše stike z bosanskimi vrstniki.

Podpisu osimskih sporazumov med Jugoslavijo in Italijo, ki odpirajo novo poglavje sodelovanja med sosednjima državama, so, vsaj na papirju, tudi slovenski narodnostni skupnosti v Italiji dane možnosti za izrazitejši vsestranski razvoj in celovito pridobitev človečanskih pravic. Naša manjšina mora nujno postati pravi most med državama, mora pa se vsestransko angažirati kot ustvarjalen dejavnik, ki bo toliko močnejši in upoštevan od večinskega naroda, kolikor trdnější bodo stiki z matično domovino in ostalimi jugoslovanskimi narodi.

Športniki so bili slej ko prej med prvimi, ki so pravilno doumeli pomembnost takih stikov v duhu osimskih sporazumov, zato moramo oceniti gostovanje ZSSDI v SR BiH kot enega izmed ključnih členov napredno usmerjene in smotrne manjšinske politike. Tistim oporečnikom, ki kritizirajo vse pogostejše stike naših športnikov s sosednjimi organizacijami v Sloveniji in sedaj v SR BiH, bi odgovorili, ne da bi s tem hoteli vzbujati polemike, takole: če bi se naša manjšina zaprla v svoj ozki življenjski prostor, bi s tem posredno podpisala svojo smrtno obsodbo in bi pospešila proces asimilacije zaradi premajhne vitalnosti in zmogljivosti.

V SR BiH smo gostovali pod pokroviteljstvom Saveza organizacija za fizičko kulturo BiH. Prav gotovo ne pretiravam, če turnejo ocenimo kot vsestransko uspešno tudi glede na spontano gostoljubnost tako tamkajšnjih visokih družbeno političnih funkcionarjev kot mladine in delavcev. Navezovanje stikov v SR BiH moramo torej označiti kot zelo pomembno etapo pri gradnji trdnih temeljev našega obstoja.

Prisrčnost

PRVO SREČANJE ZAMEJSKIH ŠPORTNIKOV RAVNE 77

Prvo srečanje zamejskih športnikov na Ravnah na Koroškem bo ostalo v analih delovanja Slovencev v telesni kulturi zapisano z zlatimi črkami. Srečanje slovenskih športnih delavcev, funkcionarjev in tekmovalcev iz Avstrije, Italije, Madžarske in Koroške je pod pokroviteljstvom ZTKOS in TKS Ravne organizirala ZTKO občine Ravne na Koroškem. Ta množična manifestacija je nadvse uspela predvsem zaradi njenega globokega pomena in namena in pa odlične organizacije.

Ta pobuda, ki sodi v sklop prizadevanj matične domovine, da bi dosegla idealno povezavo med Slovenci, ki delujejo tudi zunaj meja in v neprimerno težkih razmerah, se je izkazala za zelo pozitivno. Taka srečanja so zelo pomembna za medsebojno spoznavanje in krepitev prijateljskih vezi, spodbujajo pa k še zavzetejšemu delovanju v telesni kulturi, ki ima posebno za nas, zamejske Slovence, tudi velik politični pomen, saj pomaga krepiti narodno zavest. Na Ravnah smo zamejski športniki pridobili še večji polet. Prepričani smo, da mora telesnokulturna dejavnost zavzemati vedno vidnejšo vlogo pri uveljavljanju našega človeka. Izredno pohvalo zaslužijo organizatorji tega prvega srečanja, saj so se na Ravnah vsi udeleženci počutili res kot doma; prijetno nas je presenetila tudi iskrena in spontana gostoljubnost Ravenčanov.

SODELOVANJE Z ORGANIZACIJAMI V SLOVENIJI

Stiki med našo in sorodnimi organizacijami v Sloveniji, oziroma v Jugoslaviji, morajo postati še bolj pogosti. K temu lahko pripomorejo tudi srečanja med našimi klubi in klubi iz matične domovine. Pri tem sodelovanju moramo upoštevati predvsem stike, ki smo jih imeli z Obalno telesnokulturno skupnostjo v Kopru, TVD Partizan Moste in odborom »Pohoda po

poteh partizanske Ljubljane«, ki morajo vsekakor postati tradicionalni.

SODELOVANJE MED ZTKOS IN ZSSDI

Letošnje sodelovanje med Zvezo telesnokulturnih organizacij Slovenije in našim združenjem je bilo izredno bogato. Vse pobude, ki smo jih skupno načrtovali, smo tudi izpeljali. Pri tem pa ne smemo pozabiti na izredni trud in požrtvovalnost tovariša ZORANA NAPRUDNIKA, ki nam je vseskozi stal ob strani. Prepričani smo, da nam bo ZTKOS še naprej pomagala pri razvoju našega športa, saj se njena pomoč iz leta v leto veča.

SODELOVANJE MED ZSSDI IN NJENIMI ČLANICAMI

Ko polagamo obračun enoletnega delovanja, moramo nujno spregovoriti tudi o odnosih med ZSSDI in njenimi članicami, to je športnimi društvi.

Z večino članic imamo dobre odnose. Žal pa tega res ne moremo trditi o nekaterih društvih, ki se, žal, ne zavedajo, da je združenje last vseh in da se morajo torej vsi v mejah zmožnosti truditi za vsestransko uveljavitev združenja samega in slovenskega športa sploh. Pri vseh pobudah ZSSDI morajo društva sodelovati s krovno organizacijo. Nespremenljivo je, da članice od združenja samo nekaj zahtevajo, dajo pa nič, oziroma zelo malo.

Z ustanovitvijo komisij pri ZSSDI za razne panoge smo že dosegli boljše sodelovanje naših članic, upati je, da bodo ti novi odnosi in sodelovanje rodili kar najboljše sadove.

ODNOSI SPZ-ZSSDI

S sorodno masovno organizacijo SPZ smo imeli res premalo stikov, da bi lahko dajali o sodelovanju kakršnokoli oceno. Tudi stiki in sodelovanje med prosvetnimi in športnimi društvi niso najboljše. Na ravni zvez se bomo morali truditi, da bo sodelovanje zadovoljivo. Ko obravnavamo sodelovanje med športnimi in prosvetnimi društvi, ne moremo mimo pojava, ki je vedno pogostejši na Goriškem; tu mislimo na gojitev športnih panog v prosvetnih društvih. Ker lahko pozitivno ocenimo vsako aktivnost naših ljudi, mislimo, da moramo skupno preučiti te pojave in jih pravilno usmerjati.

ZAHTEVA PO ODBORU ZA ŠPORT PRI SKGZ

Na zadnjem občnem zboru naše krovne organizacije SKGZ so izvedli reorganizacijo delovanja. Sedaj predstavlja ZSSDI v izvršnem odboru SKGZ mladinski odbor. Nezadovoljni s tem smo zaprosili izvršni odbor SKGZ, da preuči možnost ustanovitve ODBORA ZA ŠPORT pri SKGZ. V ta namen je bila že ustanovljena posebna komisija.

SODELOVANJE S ŠOLO

Organizacija plavalnega tečaja v Lipici s sodelovanjem staršev Bazovice, Padrič — Gropade, Trebč in Opčin ne sme ostati edina pobuda na tem področju. V najkrajšem času bomo sklicali sestanek z vsemi združenji staršev, da bomo lahko skupno programirali športno udejstvovanje šoloobvezne mladine. Tukaj pa upamo na pristop res vseh združenj staršev, da bi iniciative lahko rodile zaželeno sadove.

KOMISIJA ZA ŠPORT PRI DEŽELI F. J. K.

Ker ima na razpolago vedno nižje zneske, mora ta deželna komisija razdeliti tudi vedno manjše podpore društvom deželi. Ne glede na te težave so v letošnjem letu vsa naša društva prišla do podpore in na splošno je bil deželni prispevek slovenskim društvom višji kot lansko leto. Nerazumljivo pa je, da bodo nekatere društva ostala brez prispevka, ker niso določenih rokov predstavila potrebne dokumentacije, ne glede na pozive združenj.

Za to delovno obdobje pa morajo društva do 31. 1. 1978 predložiti ustrezno prošnjo za podporo.

Pohvalno se moramo izreči tudi o sodelovanju med ZSDI in odborništvom šport pri deželi F. J. K., saj nam to odbornišтво vedno priskoči na pomoč in nam pomaga pri našem delovanju. Upati je, da bodo ti odnosi vedno boljše.

SODELOVANJE Z ITALIJANSKIMI ORGANIZACIJAMI IN KLUBI

Prizadevati si moramo tudi za sodelovanje med ZSSDI, njenimi članicami in sorodnimi organizacijami večinskega naroda. To sodelovanje pa mora biti v duhu popolne avtonomije in mora prispevati k temu, da bo večinski narod bolje spoznal naše probleme.

SLOVENSKI PREDSTAVNIKI V POKRAJINSKIH IN DEŽELNIH ZVEZAH

Večletna prizadevanja, da bi prišli do svojih predstavnikov v raznih pokrajinskih in deželnih zvez, so končno rodila prve bistvene sadove. V letošnjem letu smo dobili slovenske predstavnike v komisiji za mladinske igre pri CONI, atletski zvezi, namiznoteniški zvezi in odbojarski zvezi, poleg že prej imenovane komisije šport pri deželi F. J. K.

Pri vsem tem pa je potrebno pohvaliti skupne napore naših društev in enotne posege.

TRENERSKA ORGANIZACIJA

Nezadostno število kvalificiranih trenerjev, pomanjkljiva udeležba na raznih tečajih, pomanjkanje strokovne literature in medsebojnih stikov med trenerji, ki delujejo na istem področju, je privedlo odbor ZSSDI do zaključka, da je neobhodno potrebno ustanoviti trenersko organizacijo, ki naj bi botrovala izrazitejšemu razvoju našega športa in pripomogla k uresničitvi kakovostnega skoka. Z organiziranim sodelovanjem pa bo mogoče privabiti k trenerskemu poklicu še kakega prizadevnega športnega delavca, kar pomeni, da bi morala trenerska zveza še bolj strokovno usposobiti trenerje in povečati njihovo število.

ZDRAVNIŠKA SLUŽBA

Skrb za zdravo rast naših športnikov nas mora privedi do prepričanja, da zdravniški pregledi prepotrebni. Odbor društev naj se zato zavzema, da se ta pomembna storitev še razširila, saj vedno več žalostnih primerov obolenj zaradi pomanjkanja kontrole in zdravniške nege. Periodični pregledi naj postanejo navada.

SEMINAR V STRUNJANU

Uspeh letošnjega seminarja je dvojen, to pa zato, ker je bilo na njem navzoče veliko mladine, pa tudi zaradi tega, ker je bil to prvi skupni seminar z našimi brati Korošci. Mislimo, da je taka oblika seminarjev najbolj posrečena, saj si lahko izmenjamo izkušnje in se tudi od blizu seznanimo s problemi Slovencev v Avstriji. Vsekakor je treba s sodelovanjem ZTKOS s takimi pobudami nadaljevati in zagotoviti udeležbo še večjega števila odbornikov.

TEČAJI

V letošnji sezoni smo prvič organizirali poletni tečaj odbojke pri Banih. Ta novi način dela je tudi žel odobravanja in prizadevanja si moramo, da se bodo tudi drugi tečaji, ki smo jih do sedaj organizirali v domovini, odvijali doma. Ta pobuda je skorajda revolucionarna glede na novi način pojmovanja vadbe in sodelovanja društev. Pokazala pa nam je tudi, da smo zmožni tudi sami organizirati kakovostne tečaje.

ŠPORTNO ZDRUŽENJE JADRAN

Razpleti po zaključku lanske sezone košarkarke morda niso vsem znani; mislimo, da je prav, če jih omenimo.

Če smo na lanskem občnem zboru z znanavdušenjem sprejeli nove pobude pri organiziranju košarke pri nas, mislimo, da smo letos naredili korak nazaj, to pa iz več razlogov. Na kratko jih bomo obravnavali.

Odhod Petra Brumna imamo za veliko izgubo za vso zamejsko košarko, saj je Peter s svojo sposobnostjo in znanjem res dodal novoga prinesel naši košarki, kljub temu, da je bilo zaradi sporov med društvom skupno ustvarjanje in sodelovanje dokaj oteženo.

Negativno pa moramo oceniti tudi prestop dveh Kontovelovih košarkarjev v vrste italijanskega društva v Trstu, saj mislimo, da to nikakor ni v korist zamejskemu športu. Temu prestopu pa je botrovalo več dejavnikov. Verjetno imajo pri tem velik del krivde starši teh košarkarjev.

Vse to je privedlo društva, ki gojijo košarko, do ustanovitve ŠZ JADRAN, ki naj bi sledila lanskeletni pobudi za skupno ekipo JADRAN. To ekipo pa bodo letos predstavljali samo igralci Kontovela in Poleta, ne pa igralci Bora.

NOGOMETNA PROBLEMATIKA

Pred začetkom letošnje tekmovalne sezone smo vsem nogometnim društvom posredovali okrožnico, naj se držijo določil statuta združenja in predvsem naj pred vsako tekmo pozdravljajo s slovenskim poimenovalcem.

Žal se vsa društva tega ne držijo, kar je nesprejemljivo. Vsako odlašanje je v tem trenutku odveč in nikakršni izgovori ne veljajo. Krivi pa so v največji meri odbori društev.

Naša društva so bila ustanovljena, da bi dala svojim članom možnost udeleževanja domačem okolju in da vzgajajo svoje mlade v pravem narodno-obrambnem duhu. Žalostna je ugotovitev, da so v odborih društev vedno bolj številni člani večinoma italijanskega naroda in da postaja občevelni jezik italijanščina.

Povsem jasno je, da niso za tako stanje kriva izključno nogometna društva, ampak tudi drugi vaški dejavniki, ki se premalo posvečajo tem problemom, predvsem pa politične sile in prosvetna društva. Upoštevati moramo seveda tudi razmere in okolje, kjer delujejo posamezna športna društva.

V letošnji sezoni smo proti enemu društvu tudi kazensko ukrepali na zadnji skupščini društev v Nabrežini.

BENEŠKA SLOVENIJA

Katastrofalni potres, ki je prizadel Benečijo, je tudi nam preprečil, da bi nadaljevali z dejavnostjo, prav skromno, ki smo jo pred leti začeli v Bardu in Gornjem Tarbilju. Upamo, da bo leto 1978 leto začetka športne dejavnosti v Beneški Sloveniji. V veliko pomoč nam bo brez dvoma Beneško planinsko društvo, ki že deluje na tem območju. S skupnim kratkoročnim in dolgoročnim programom se bomo zavzemali za začetek športnega udejstvovanja v tem predelu naše dežele.

ŠPORTNI CENTER V GORICI IN TRSTU

Če bo telovadnica v Gorici dokončana v razmeroma kratkem času, si tega ne upamo trditi za potrebni športni center v Trstu. Čeprav se je komisija, ki obravnava ustanovitev športnega centra v Trstu, že

sestala, ni stvarnih možnosti, da bi prišli v štirih letih vsaj do nove telovadnice v Trstu, da o drugih objektih sploh ne govorimo. Pomanjkanje prostorov za treninge in tekmovalna je eden največjih problemov, s katerimi se srečujejo skorajda vsa zamejska športna društva. Pomanjkanje dolgoletnega načrta gradenj lahko povzroči, da bodo ukinili dejavnost v nekaterih predelih pokrajine.

Če imamo nekaj odprtih igrišč, se moramo zahvaliti predvsem društvom samim, saj so z lastnimi sredstvi in prostovoljnim delom svojih članov prišla do življenjsko pomembnih objektov, ki so jim tudi zagotovili obstoj in določeno športno udejstvovanje.

ZAKLJUČEK

Naša prizadevanja za enotni športni prostor nas morajo privedi v letu 1978 do vstopa vseh zamejskih športnih društev v naše združenje. Stiki z nečlanicami se nadaljujejo in upamo, da bo sodelovanje res iskreno in v korist našega športa. Vse stike z nečlanicami ocenjujemo izredno pozitivno, saj ni večjih nesoglasij glede gledanja na razvoj zamejskega športa.

Prepričani smo, da bomo na sestankih premostili tudi zadnje ovire, tako da se bomo lahko ponašali s skupnim športnim prostorom.

Tradicionalni odbojcarski turnir mladinskih ženskih reprezentanc SFRJ

V počastitev dneva republike so odbojcarski delavci na Ravnah organizirali ta velik odbojcarski turnir. Udeležence je ob tej priložnosti pozdravil predsednik odbojcarskega kluba tov. Adi Cigler in pri tem dejal:

Veseli smo, da lahko v majhnih, svobodnih Ravnah na Koroškem, kjer pridne roke železarjev ustvarjajo pogoje tudi za bogato športno življenje, ponudimo gostoljubje mladim športnicam in športnim delavcem bratskih republik in pokrajin.

Naše športno snidenje je posvečeno rojstnemu dnevu naše republike, dnevu, ko so narodi in narodnosti, zaničevani in zatirani bratje in prijatelji pod Titovim vod-

stvom, z orožjem v roki in velikimi žrtvami bili težak boj za svobodno in demokratično življenje, ki ga danes živimo.

S srečanjem želimo še bolj učvrstiti naše prijateljstvo in s tem tudi najlepše proslaviti veličastna jubileja dragega učitelja in voditelja tovariša Tita.

Tudi mi, športniki-odbojkarji, se drage-mu tovarišu Titu ob rojstnem dnevu republike zahvaljujemo za vse, kar je storil za našo prelepo domovino. Želimo mu zdravja in še mnogo let življenja.

Domovini ob njenem rojstnem dnevu kličemo: »Naj živi Socialistična federativna republika Jugoslavija!«

Turnir republik v počastitev dneva republike

SLOVENJ GRADEC JE DOBIL SVOJO ŠPORTNO DVORANO

(Govor predsednika IS republiške skupščine dr. Avgušтина Laha ob otvoritvi dne 24. 11. 1977)

Današnji delavnik, zahteven kot vsi drugi, se je prevesil v posebno svetel večer trojnega slavlja. Delovni ljudje te občine poklanjajo vsem, ki so po srcu mladi in zavzeti za zdrave življenjske navade, to lepo športno dvorano! S tem tudi izpolnjujejo petletni program ustvarjanja boljših pogojev za družbene dejavnosti, saj so bile s samoprispevkom zgrajene lepe stavbe za vzgojnoizobraževalno, zdravstveno in kulturno dejavnost. Naša misel se danes vzpenja k dnevu republike, ob katerem pregledujemo, kako ohranjamo tradicije in pridobitve osvobodilnega boja in pozdravljamo vse nove dosežke našega gospodarskega in družbenega razvoja. In prav na tem slavlju bodo podeljena Bloudkova priznanja za leto 1977. Zares smo tega veseli in iskreno čestitamo ob dnevu republike občanom Slovenj gradca in širšega območja Koroške za to pridobitev in začetek novega poleta v telesni kulturi. Prepričani smo, da boste v vseh teh novih objektih, posebej še v tej dvorani, sprostili vso igrivost in smiselnost zdravega telesnega življenja, ki je eden bistvenih pogojev za dobro delo in ustvarjanje.

Smisel posebnega združevanja sredstev iz osebnih dohodkov občanov je reševanje njihovih osebnih potreb na osnovi skupnih, množičnih dejavnosti. Samoprispevki poleg načrtov združenega dela kažejo na zavzetost krajevnih skupnosti, da odpravljajo neskladja v življenju sosesk in skušajo vplivati na delo in življenje ljudi. Občani želijo izboljšanje vseh oblik varstva — varstva otrok in ostarelih, zdravstvenega in socialnega varstva. Želijo biti zbrani pri delu in razbremenjeni določenih družinskih skrbih. Takšna težnja je razumljiva zlasti v razmerah, ko smo zgradili mnogo novih domov, ko smo se opremili z vsakovrstno tehniko. Vendar je uresničljiva samo v tolikšni meri, kolikor to prenese naš družbeni dohodek, ki ga ustvarjamo samo z dobrim in načrtnim delom. Dogaja se, da občani s samoprispevkom omogočijo zgraditev kakega objekta, obenem pa ne zagotovimo potrebnih sredstev za vzdrževanje ali pa potem ni ustrezno usposobljenih in zavzetih delavcev, ki bi skrbeli za predvidene in potrebne dejavnosti. Ob sleherni naložbi moramo zagotoviti tudi vse druge osnove in kadre, da bodo osmišljene.

Prav tako se moramo zavedati, da je potrebno razvojne načrte med dejavnostmi in območji usklajevati zaradi racionalnosti, skladnega razvoja in čim uspešnejšega napredovanja. Na to bi želel še posebej opozoriti ob sedanjih razpravah o razvoju bolnišničnih prav v tej regiji, saj srednjeročni načrt poudarja osnovno in preventivno zdravstvo, ki ne zmaguje vseh nalog. Prav tako pa smo se zavezali, da bomo solidarno reševali nekatere temeljne naloge in potrebe in te načrte moramo uresničiti.

Ob razvijanju novih družbenoekonomskih odnosov na načelih ustave in določenih zakona o združenem delu vse pogostejše ugotavljamo, kako pomembno prispevajo izobraževalne dejavnosti, zdravstvo, kultura, znanost in druge, ne nazadnje tudi telesnokulturne oziroma športne dejavnosti, vsaka svoj značilen delež k boljši pripravljenosti za delo, k višji delovni kulturi in zavesti. Ni treba prikrivati, da premalo skrbno presojamo te strani dela in življenja in da želimo in moramo marsikaj še izboljšati, zlasti glede usposabljanja za delo, organiziranosti, izrabe delovnega časa in znanja in primer-

Dr. Avgustin Lah

nejše ureditve marsikaterih dejavnosti. Toda zaman bodo vse kritike in zahteve, če ne bomo dosledni vsak v svojem delovnem in družbenem okolju in če ne bomo bolj uspešni v vzgojnih prizadevanjih, v osveščanju ljudi in v podpiranju družbenih dogovorov ali akcij. Za vse naložbe velja pravilo, da so slabe, če nimamo zagotovljenih sredstev in kadrov za ustrezne dejavnosti. Vsi vemo, da bomo slabe navade premagovali z dobrimi navadami. Te pa širijo poleg izobraževalnih dejavnosti množična telesna kultura, tehnična kultura, delovna vzgoja, ustrezne kulturne dejavnosti.

Tudi v telesni kulturi se moramo spopadati z nezdavnimi pojavi in neurejenostjo. Res je, da potrebujemo nove športne objekte, zato tudi s takšnim veseljem pozdravljamo to lepo pridobitev, vreden pa ne bo ta dom športov in igre 28 milijonov

ali kakor ste vanj naložili svojih prihrankov — to knjižno vrednost bodo poznali samo nekateri temveč bo vreden toliko kolikor bo v njem zdrave igrivosti, sproščene telesne energije, tovarštva med uporabniki in množičnosti. Telesne kulture in športa ni brez igralcev, čeprav imajo športne in druge interesne dejavnosti vedno tudi spremljevalce in gledalce.

Draga mladina in vsi gostje na današnjem slavlju, posebej Bloudkovi nagajenci in športniki, ki čakate, da dobite roke žogo, dovolite mi, da vas vsaj brez še usmerim k razmišljanju o povezanih športne in telesne dejavnosti z delom, te niško kulturo, umetnostmi in drugimi sestavinami življenja. Delovno ustvarjanje je lahko le tisti delavec ali občan, ki sproščati in uporabljati svoje znanje, kušenost, telesno moč in vzdržljivost, ki mu dobre navade v oporo in se zavestno tudi pomena svojega prispevka k združenemu delu oziroma k prizadevanjem skupnosti. Sodimo, da tudi pri športu in igri ni dovolj, če le sproščamo telesno energijo in napetosti, temveč ima vsaka dejavnost določene smotre, ki so ob vseh množičnih dejavnostih tudi družbeni smotri. Bistvenost sleherne dejavnosti so odnosi v njej, pridobivanje in vzgoja kadrov, gojitev določene tradicije in iskanje novih rešitev. Šport je v določenem smislu gospodarjenje z energijo in s sposobnostmi športnikov, dosežemo ustrezne cilje.

Šport ne more biti samo dejavnost ločene skupine športnikov, ki igrajo, temveč morajo in predstavljajo klub. Imeti morajo novo mladež, gojiti ga je treba iz osnov otroške igre in mladostnikovega uveljavljanja v okolju in to na plemenitih načelih športne igre. Potrebujemo sredstva, pogosta igra in to lahko dajo le delavci, ustvarjajo dohodek. Sleherne tekme pridobitev, ki terja nešteto priprav in delovanje velikega števila udeležencev. Tekma pa ni le izživiljanje v športu, temveč mora izkazovati v prvi vrsti samobvladovanje športnikov, kajti ravnati morajo po pravilih igre in po pravilih odnosov, ki veljajo v javnem življenju. Če je posamezni športnik še tako zavezan žogo, lopar, smučke, bradljo, kopje, veslarsko letalo, je od tistega trenutka, priha v igro, član športne skupine, ki ravna po določenih odnosih in pravilih. Naša skupna odgovornost je, da te odnose, vzgojne vloge sleherne telesne kulturne dejavnosti ne zanemarimo, ker ne moremo gojiti različnih odnosov v družbi, ker smo vsi odgovorni za celotno vzgojo mladine, za ohranitev in utrjevanje pridobitev našega osvobodilnega boja.

To je en vidik, drugi pa je, da se športu moremo posvečati samo športu. Veliki športniki so med študenti in mladimi, ki se še usposabljaajo za poklic. Delo in študij sta v prvi nalogi, šport pa je eno od sredstev za psihično in fizično krepitev. Zmaga sedemkrat toliko, kolikor je mladine, ki se s srednjih in visokih šolah, je delavcev

združenem delu. Ali drugače: četrtina prebivalstva se izobražuje v šolah vseh stopenj in vrst, polovica prebivalstva dela in ustvarja dohodek, četrtina prebivalstva pa je vzdrževanega ali pa je svoje življenjsko delo že opravila. Vsi potrebujemo rekreacijo za ohranjanje telesne moči in za razvedrilo in bogatitev življenja. Ali razmišljamo dovolj v sleherni TOZD ali delovni skupnosti o tej strani usposabljanja za delo? Preveč izhajamo samo iz športne in telesne vzgoje v šolah, čeprav je to žarišče našega delovanja. Napačno je reči, da se delavec nadela v tovarni, kmet na polju in stavbar na gradbišču; pri delu porablamo energijo in znanje zato, da ustvarjamo, da si zagotavljamo za življenje potrebna sredstva. To energijo moramo obnavljati, zato del dneva počivamo in preživimo v družini. Toda prezračiti moramo pljuča na svežem zraku! Na žalost prav obolenja pljuč in dihal najbolj naraščajo, ker smo neučinkoviti v boju proti onesnaževanju zraka in ker nismo razvili kulture vsakodnevnega prezračevanja pljuč.

Lani ta čas sem bil na mednarodni konferenci v Tokiu; med razpravljanjem so Japonci dvakrat na dan prekinili delo in po zvočnih napravah, ki so v sleherni sobi, so dali navodila za dihalne in druge razgibalne vaje. Pri nas pa ljudem, ki na sejah kinkajo od dima in utrujenosti, vsiljujemo kavo in ljudje še več kadijo ter tako uničujejo svoj organizem, ki se upira neugodnim življenjskim in delovnim razmeram. Človek je nastal kot vrsta v naravnem okolju in ne more živeti brez kisika, vode, hrane in počitka. To je zakonitost narave in tega se premalo zavedamo. Prav hvaležni smo trimarjem na TV, da nas vsaj malo opozarjajo na telesno kulturo, kajti otroku je po naravi dano, da se zna prižeti na materine prsi, sicer pa moramo zanj skrbeti. Delo, urejevanje delovnega in življenjskega okolja, odnosi med ljudmi in odnos do dela, odnos do lastnega telesa — vse to je zadeva vzgoje in skupnega ravnanja, torej odvisno od nas in odraža našo kulturno raven.

Vsakdo ve, da ga primarna hrana, zdrav in pravišnji počitek, dobro berivo, petje in lepa glasba, prijetno kramljanje — četudi o resnih zadevah, pot v gore, sprehod ob čistih reki in podobno — poživlja. To pomeni določeno življenjsko kulturo, ki človeku pomaga k uspešnemu delu, k zadovoljstvu in podaljšanemu življenju samo, če je del njegovih navad in vsakdanjega ravnanja. Vemo tudi, da se moramo o vseh skupnih interesih in dejavnostih dogovarjati in sporazumevati. Skupen interes je tudi ustrezna telesna kultura slehernega občana. Zato razvijamo zdravstveno varstvo, gradimo vodovode in števimo prho ali kopalnico za pomembno sestavino sodobnega doma. Toda telesna kultura se začne graditi v šoli. Te dni, v počastitev praznika republike, bodo graditelji spet predajali nove šole uporabnikom, med njimi pa bo — kot za simboliko pogostni praksi — tudi nova, velika, lahko bi rekli veličastna pedagoška akademija — brez telovadnice! Ko gradimo to tovarno, nam zmanjka sredstev ravno za srčastilne naprave, ko gradimo šole, nam zmanjka denarja za telovadnice, ko rešujemo probleme zdravstva, zmanjka de-

narja za redno preventivno varstvo — ali ni to narobe, velika škoda! Prepričan sem, da za to ne potrebujemo več denarja, kakor ga je, samo bolje bi morali razporejati njegovo porabo! Posledice namreč trpijo ljudje, ki živijo z neprezračeni pljuči v onesnaženem okolju. Nekateri nam brezobzirno vsiljujejo tranzitne ceste skozi naselja, drugi rinejo tovarne na najlepša polja in na sredo kotlin, kjer živi mnogo ljudi, tretji zapravljajo denar za veličastne zgradbe z umetno svetlobo in klimo, vsi pa pozabljajo, da gradimo za ljudi in da smo najbolj srečni takrat, kadar sije sonce in ko dihamo čist zrak. Krajevne skupnosti, pravi ustava, so za to odgovorne in njih bi morali poslušati!

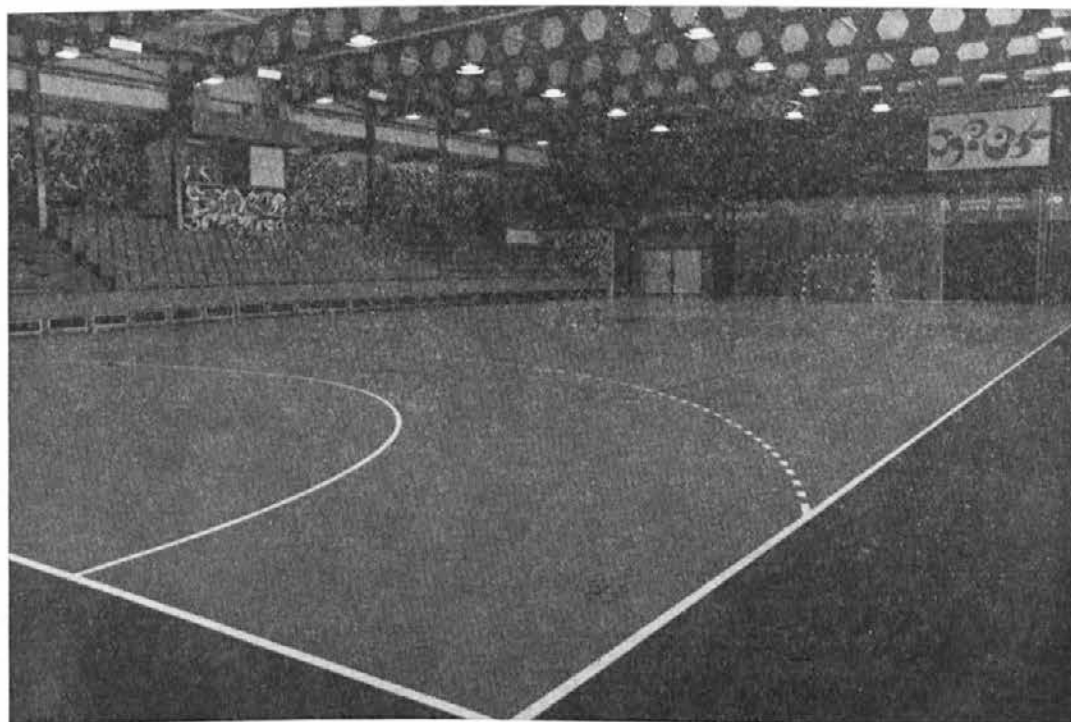
Samoupravljanje je skupno gospodarjenje v dobro ljudi. Človek je nastal z delom; ob tem se je razvijal telesno in duševno, in ker je ustvarjal, je napredoval. To zakonitost moramo spoštovati tudi v naših družbenih odnosih. Velike napore v osvobodilnem boju smo najlažje vzdržali tisti borci, ki smo prinesli s seboj določeno telesno kulturo. Telovadna društva in kulturne organizacije so bila že pred vojno zbirališča naprednih kadrov; v njih smo bili enakopravni mladinci ne glede na poreklo, delavci, kmetje in inteligenca. V telovadnih dresih smo bili drug ob drugem enaki, v srcih in mislih pa smo bili zavzeti za napredek, sami smo gradili športne objekte in ko je bilo potrebno, nismo oklevali, ampak smo se vključili v osvobodilni boj.

Čez nekaj dni bomo praznovali dan republike. Takrat prekinemo delo in pustimo na deloviščih le tovariše, ki morajo opravljati varstvene naloge, skrbeti za določene dejavnosti in za neprekinjene tehnološke procese. Delo prekinemo, da bi podčrtali pomen republike, te srečne zveze zbratenih narodov in narodnosti, ki je — v 35 letih od prvega zasedanja Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije in v 34 letih od položitve temeljev nove republike na 2. zasedanju AVNOJ v Jajcu in 32 letih od razglasitve zvezne republike Jugoslavije — dala čudovite rezultate.

Pomislite, če bi se tako osvobodili vseh spon po vsem svetu, kakor smo se mi naših, bi ne bilo več vojn, okupacij, rasizma, neokolonializma, vojaških blokov in velike industrije uničevalnih sredstev, pa tudi ne terorizma, lakote, nekaterih bolezni, revščine in zaostalosti. Zato je potrebno, da vstanemo v pozdrav naši republiki, da ji zapojemo himno bratstva in dela in miru, da ponosni pozdravimo vse naše dosežke, obenem pa sklenemo, da bomo podpirali vse druge v njihovem boju za takšno osvoboditev in da se bomo sami borili za naše pridobitve proti komurkoli, ki bi nam jih kanil odvzeti!

Naša bratska zveza in skupnost, samoupravna socialistična Jugoslavija, je sad skupnega boja in ustvarjanja in zmag na nešteti toriščih. Premagati je bilo treba sovražnike in izkoriščevalce, odpraviti stari red in izpeljati odločilne reforme, obnoviti porušeno in izmučeno domovino, zgraditi novo industrijo, kmetijske obrate, prometno mrežo, nešteto vasi, sosesk in cela mesta, razvijati vsakovrstno tehniko in tehnologijo, medicino, izobraževanje, znanost, uvajati mnogo novega v življenje, gojiti kulturo, predvsem pa vzgojiti nove generacije mladine in usposabljeni prebivalstvo za nove naloge. Odpreti smo se morali v svet in s prijatelji graditi nove osnove mednarodnih odnosov miroljubnega sožitja in sodelovanja. Vse to se je dogajalo v minulih treh, štirih desetletjih, v katerih smo preskočili cela stoletja razvoja. Tudi naš sedanji razvoj je zelo živahen, vsestranski in zastavljamo si nove naloge, ki jih bomo uresničevali v naslednjih letih in desetletjih. Zastavljamo jih ker bomo skupaj delali, vsi, ne samo nekateri.

Na tem slavlju bodo podelili Bloudkova priznanja. Iskreno čestitamo vsem, ki prejemajo priznanja; zaslužijo jih vsak za svoje delo! Toda nagrajenci najbolj vedo, da ta priznanja prejemajo zaradi družbenega značaja in družbene vrednosti njihovega dela. To so torej priznanja in dokazi, da telesnokulturne dejavnosti uresničujejo svoje družbene smotre in v njihovih pri-

Notranjost športne hale v Slovenj Gradcu

Kriteriji za financiranje skupnega programa telesnokulturne dejavnosti v občini Ravne na Koroškem

A. Splošni kriteriji

Skupni program TK dejavnosti v občini Ravne na Koroškem se financira s sredstvi združenega dela (sedaj bruto OD), ki se po SS zbirajo v TKS Ravne na Koroškem. Izvajalci tega programa, vključeni v ZTKO občine Ravne na Koroškem, izdelajo na osnovi posebnih kriterijev za posamezne programske naloge svoj predlog programa in finančnega načrta in ga predložijo ZTKO v obravnavo in uskladitev. Za način uskladitve se telesnokulturni dejavniki najprej dogovorijo v ZTK občine Ravne na Koroškem. To pomeni zagotovitev vsebinske skladnosti programov s kriteriji financiranja in njegovo uravnoteženje s finančnega vidika. Tako usklajen predlog programa ZTKO občine Ravne na Koroškem predloži v obravnavo TKS Ravne na Koroškem vedno najkasneje do 31. oktobra za naslednje koledarsko leto.

V TKS občine Ravne na Koroškem usklajujejo program s TKS SRS istočasno, ko razpravljajo o sredstvih TKS Ravne na Koroškem, ki jih združujejo na osnovi SS o oblikovanju skupnega programa TK dejavnosti v občini (in v republiki) in zagotavljanju sredstev za njegovo uresničitev v obdobju 1976–80.

Za nekatere naloge objavi TKS Ravne na Koroškem poseben razpis v skladu s sprejetimi merili, potrebami ter dogovorjeno politiko, in sicer za:

1. Raziskovalno delo, študije in analize
2. Za šolanje in izpopolnjevanje kadrov
3. Za Bloudkova in druga priznanja

TKS tudi predloži program, oziroma usklajuje program in finančni načrt s prizadetimi, in sicer za:

1. Obveznosti iz podpisanih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov (TKS SRS, SDK, Koroška tekmovalna skupnost itd.)
2. Financiranje »Koroškega športa«
3. Propaganda — splošno
4. Dokumentacija in statistika
5. Delo organov in strokovne službe TKS Ravne na Koroškem
6. Večja popravila in manjše novogradnje TK objektov
7. Sodelovanje z drugimi občinami, sosednjimi deželami in državami
8. Obvezna rezervna sredstva.

Za usklajevanje programa v organih TKS Ravne na Koroškem veljajo naslednja načelna merila:

- planski proporci po SS o oblikovanju skupnega programa TK dejavnosti v SRS
- dogovorjena dejavnost v Koroški tekmovalni skupnosti
- v skupščini TKS Ravne na Koroškem sprejeta programska usmeritev TK dejav-

nosti in kriteriji o financiranju množične telesnokulturne dejavnosti in vrhunškega športa

— globalni porast (nominalnih) sredstev za skupni program

— porast materialnih stroškov za programske naloge (IND cen na drobno)

— samoupravni sporazumi o oblikovanju in delitvi sredstev za osebne dohodke delavcev, sistemizacija delovnih mest (v organizacijskem smislu) in dejanski obseg delovnih nalog zaposlenih delavcev, porast življenjskih stroškov (IND življenjskih stroškov).

B. Posebni kriteriji za financiranje programskih nalog

1.0 TELESNOKULTURNI MINIMUM, MNOŽIČNE AKCIJE IN MANIFESTACIJE

1.1 Strokovni svet za množičnost ZTKO

1.1.1. Od profesionalnih sodelavcev strokovnega sveta so tolikšni, kakor določa samoupravni sporazum za OD in delitev OD

Opomba: Funkcionalni izdatki sveta se oblikujejo v okviru postavke 1.3.1.

1.2. Dejavnost ŠSD

1.2.1. Krožkovna dejavnost

1.2.2. Tekmovanja ŠSD

Program financirata občinska izobraževalna skupnost in TKS. Ponovno je treba skleniti samoupravni sporazum o financiranju krožkovne dejavnosti in tekmovanj ŠSD (pred leti smo ga že imeli). Upoštevati mora tudi sredstva šol.

1.3. Dejavnost TK minimuma

1.3.1. Strokovne organizacijske ter koordinacijske naloge občinske in krajevnih TK dejavnikov (krajevnih komisij) v zvezi z uresničevanjem koncepta množičnosti (vključno TK minimum).

Poleg sredstev za funkcionalno dejavnost sveta je tu potrebno predvideti sredstva za funkcionalno dejavnost krajevnih komisij.

- 1.3.2. hoja
- 1.3.3. tek
- 1.3.4. plavanje
- 1.3.5. sankanje
- 1.3.6. kolesarjenje
- 1.3.7. streljanje
- 1.3.8. osnove gimnastike
- 1.3.9. osnova iger z žogo
- 1.3.10. športna značka
- 1.3.11. mnogoboji
- 1.3.12. TRIM značka
- 1.3.13. orientacija

Nosilci telesnokulturne dejavnosti, ki imajo za osnovo izvajanje telesnokulturnega minimuma, konkurirajo na sredstva po navedenih postavkah na osnovi programov, ki jih najprej pregledajo v krajevnih komisijah; ta jih dopolni s krajevnimi akcijami, strokovni svet za množičnost ZTKO pa program TK minimuma dopolnjuje še z občinskimi in eventualnimi republičnimi akcijami (zlata puščica, po pote partizanske Ljubljane, kros dela, krnovski maraton itd.). Pri financiranju TK minimuma je treba upoštevati prispevek udeležencev, financirajo pa se:

- a) amaterski strokovnjaki
- b) možnost vadbe (zaprti in odprti prostori)
- c) rekviziti in oprema, ki si jo je mogoče izposojati proti odškodnini. (Tu je treba upoštevati socialno in starostno strukturo udeležencev).

1.4. Akcije naučimo se plavati in smučati

1.4.1. naučimo se plavati
višina OD profesionalnega sodelavca določena s samoupravnim sporazumom OD in delitvi OD

Priprave na vsearmijsko prvenstvo na našem stadionu

znanih vidimo vsi tudi sadove našega skupnega dela. Če bomo tako presoiali telesno-kulturne dejavnosti in vse oblike organiziranega oddiha, bodo njihovem zgledu sledili še mnogi in prav tega si želimo.

1.4.2. naučimo se smučati

Za učenje plavanja in smučanja predšolske in šolske mladine je treba skleniti sporazum z VVZ in občinsko izobraževalno skupnostjo, oziroma OŠ, kakor je že sklenjen med IO TKS in svetom VVZ, ter najuveljaviti sofinanciranje. Za učenje plavanja in smučanja zaposlenih in nezaposlenih občanov pa se je treba sporazumeti z njimi, njihovimi delovnimi ali sindikalnimi organizacijami zaradi varnosti pri učenju in zaradi sofinanciranja (participacija udeležencev).

1.5. Rekreativni tekmovalni sistem

- 1.5.1. košarka
- 1.5.2. odbojka
- 1.5.3. nogomet
- 1.5.4. rokomet
- 1.5.5. šah
- 1.5.6. kegljanje
- 1.5.7. namizni tenis

Rekreativni tekmovalni sistem se mora praviloma odvijati v krajevni skupnosti in občini. Samo za posebne primere se v istorehodnem obdobju (leto 1978) dovoli širiti rekreativno tekmovanje v regijo.

Posebne pogoje (npr. manj kot 6 ekip v občini ali v občini itd.) ugotovi na predlog strokovnega sveta za množičnost predsedstva ZTKO, potrdi pa IO TKS.

V tej točki se financirajo:

- a) strokovni amaterski kader
- b) možnost vadbe (zaprti in odprti prostori)
- c) rekviziti in oprema, ki jo pri starejših kategorijah sofinancirajo udeleženci sami (osebna oprema: copati, majice, hlače, loparji itd.)
- d) potni stroški (avtobusna vozovnica)
- e) sodniški stroški

Rekreativna tekmovalna zunaj občine in zunaj regije se ne financirajo iz združenih sredstev.

Ekipa in posamezniki, vključeni preko društev in klubov v rekreativni tekmovalni sistem, konkurirajo na sredstva na osnovi predloženih programov, ki jih morajo najprej overoviti krajevne komisije, če gre za rekreativni tekmovalni sistem v krajevni skupnosti, oziroma strokovni svet za množičnost, če gre za občinske (regijske) rekreativne tekmovalne sisteme. Programi morajo upoštevati kriterije financiranja v tej postavki (1.5.).

2.0. VRHUNSKI ŠPORT

2.1. Strokovni svet za vrhunski šport ZTKO

2.1.1. OD profesionalnega sodelavca strokovnega sveta so tolikšni kakor določa samoupravni sporazum o oblikovanju sredstev za OD in delitev OD.

2.1.2. Nadomestila OD za posebne strokovne naloge

— članom strokovnega sveta in sodelavcem — trenerjem — pri realizaciji programa priprav občinskih (regijskih) selekcij in drugih strokovnih, organizacijskih ter koordinacijskih nalog občinskih TK dejavnikov v zvezi z uresničevanjem koncepta vrhunskega športa.

2.2. Temeljne selekcije

- 2.2.1. selekcioniranje
 - 2.2.2. delo s selekcijami
- Zagotoviti pogoje in financirati

Pri uri smučanja

- a) strokovni kader
- b) zdravstveno varstvo
- c) možnost vadbe

vsaj 3 x tedensko po 1 uro na nižji stopnji na vseh popolnih OŠ v občini po programu VŠTK.

2.3. Panoge, katerih razvoj bo zagotovljen na celotnem področju SRS

- 2.3.1. atletika
- 2.3.2. košarka

V skladu s konceptom razvoja vrhunskega športa v SRS, občini in koroški tekmovalni skupnosti za vrhunski šport in po programu VŠTK zagotoviti selekcioniranje in delo s selekcijami od pionirjev do članov. Celovit program predloži strokovni svet, financirajo pa se:

- a) amaterski strokovnjaki
- b) priprave športnikov
- c) najemnina objektov in naprav
- d) oprema in rekviziti
- e) kontrola treniranosti
- f) zdravniški pregledi
- g) nastopi na tekmovanjih
- h) organizacija velikih prireditev

Članska selekcija pri atletiki je na Ravneh na Koroškem, pri košarki pa občina Dravograd (Radlje ob Dravi)

2.4. Panoge, katerih razvoj bo zagotovljen na področju občine Ravne na Koroškem in koroške tekmovalne skupnosti za vrhunski šport

- 2.4.1. alpsko smučanje
- 2.4.2. odbojka
- 2.4.3. rokomet

V skladu s konceptom razvoja vrhunskega športa v občini in koroški tekmovalni skupnosti za vrhunski šport ter po programih strokovnih svetov posameznih panog in VŠTK je treba zagotoviti v celotni regiji selekcioniranje in delo s selekcijami od pionirjev do članov in pri tem upoštevati, da je za alpsko smučanje in odbojko članska selekcija v občini Ravne na Koroškem, za rokomet pa v občini Slovenj Gradec. Financirajo se:

- pri odbojki in alpskem smučanju
- a) OD profesionalnega strokovnjaka po

SS o oblikovanju in delitvi OD in OD potrebnega amaterskega kluba

pri rokometu (velja samo program koroške tekmovalne skupnosti)

- a) amaterski strokovni kader
- in pri vseh treh panogah še
- b) priprave športnikov
- c) najemnina objektov in naprav
- d) oprema in rekviziti
- e) kontrola treniranosti
- f) zdravniški pregledi
- g) nastopi na tekmovanjih
- h) organizacija velikih prireditev

2.5. Panoge, katerih razvoj bo zagotovljen v celotni občini Ravne na Koroškem

- 2.5.1. smučarski skoki
- 2.5.2. plavanje
- 2.5.3. namizni tenis
- 2.5.4. druge

Strokovni svet za vrhunski šport pri ZTKO oblikuje kriterije za uvrščanje posameznih športnikov v to skupino (2.5.). Pogoji (npr.: zvezni razred, republiški razred itd.) morajo biti skrajno selektivni in upoštevati republiško (zvezno, mednarodno) vrednost rezultatov.

Športniki, ki se uvrstijo v to skupino, so upravičeni do financiranja:

a) ustreznega amaterskega trenerja, razen za plavanje, kjer je zaradi velikega števila uvrščenih plavalcev priznan OD poklicnemu strokovnjaku po SS o oblikovanju in delitvi OD.

- b) priprave športnikov
- c) najemnine objektov in naprav
- d) opreme in rekvizitov
- e) kontrole treniranosti
- f) zdravniških pregledov
- g) nastopov na tekmovanjih
- h) organizacije velikih prireditev

ZTKO mora, ko predloži program v obliko TKS, upoštevati srednjeročno usmeritev razvoja množičnosti in vrhunskega športa v občini in SRS ter v zvezi s to usmeritvijo sprejete sklepe v skupščini ZTKO ter TKS Ravne na Koroškem in TKS SR Slovenije.

Te kriterije je sprejela skupščina telesnokulturne skupnosti Ravne na Koroškem na 10. rednem zasedanju 23. 12. 1977.

BLOUDKOVIM NAGRAJENCEM NAŠE ČESTITKE

Lanska Bloudkova priznanja so bila podeljena ob svečani otvoritvi novega športnega doma v Slovenj Gradcu. Ob tej priložnosti sta Bloudkovo plaketo dobila tudi dva telesnokulturna delavca iz koroške regije, Milan Razdevšek iz Slovenj Gradca in domačin Pavel Cesar.

Ko jima k zasluženemu priznanju iskreno čestitamo, objavljamo tudi kratke izvlečke žirije za podeljevanje Bloudkovih priznanj, iz katerih je razvidno glavno delo obeh zaslužnih športnih funkcionarjev.

PAVEL CESAR je dobil Bloudkovo plaketo za življensko delo v telesni kulturi.

Znan vsestranski športnik — atlet, odbojkar in smučar — je bil dolga leta aktiven. Že ko je postal prizadeven organizator športnih tekmovanj, kar ni mogel oditi s starta. Bil je načelnik telesnovzgojnega društva v Slovenj Gradcu, a tudi član odbojkarske ekipe, ki je leta 1948 zmagala v

slovenski ligi. Od leta 1956 do 1958 je bil predsednik ŠD Fužinar, nato pa deset let podpredsednik društva. Po ustanovitvi Koroškega atletskega kluba je postal podpredsednik kluba, od leta 1974 pa je njegov predsednik.

MILAN RAZDEVŠEK je dobil Bloudkovo plaketo za zasluge pri razvoju telesne kulture in pri gradnji športnih objektov.

V vrstah TVD Partizan je bil vzor tekmovalca pa tudi funkcionarja. Uveljavil se je zlasti kot rokometni delavec, še posebej v letih od 1972 do 1975, ko je bil predsednik rokometnega kluba. Pri delu v rokometni organizaciji vztraja še dalje, njegova vsestranost pa se je izrazila z delom v telesnokulturni skupnosti občine, kjer je predsednik IO. Nedvomno ima največ zaslug kot pobudnik gradnje novega športnega doma v Slovenj Gradcu.

Dušan Dretnik, dipl. inž.

GTC Kope — osrednje središče turizma in rekreacije v koroški regiji

I. ŽIVLJENJE IN POTREBE RAZVITE DRUŽBE

Izredno dinamičen tehnični napredek sedanjega stoletja ter spremljajoča ga industrializacija in urbanizacija so korenito spremenili način našega življenja. Človek postaja suženj mehanizacije in nezdravega delovnega in življenjskega okolja.

Življenje človeka in vse družbe tako izstopa iz tisočletja veljavnih naravnih okvirov in se podaja na spolzka in neraziskana pota. Vendar je človek še vedno ostal del te narave, nebogljen bitje, ki si jo sicer želi podrediti, toda vedno znova ugotavlja, da je in bo še dolgo nerazdružno podrejen njenim absolutnim in nespremenljivim zakonitostim. Mar to ni bilo dokazano že neštokrat? Žal, največkrat nepozno!

Torej ni slučajno, da se dnevno srečujemo s poplavo zelo resnih znanstvenih raziskav in zaključkov, ki bijejo plat zvona. Človek je na najboljši poti, da uniči samega sebe.

Iz teh ugotovitev rastejo naslednja spoznanja in potrebe družbe:

- takoj moramo prenehati z uničevanjem in onesnaževanjem okolja
- potrebna je nenehna rast življenjske ravni
- človeku je treba zagamčiti dnevni, tedenski in letni počitek, da bi se lahko fizično in umsko »prerodil«, kot to označuje tujka »rekreacija«.

II. GOZD IN REKREACIJA

Mirno lahko trdimo, da poteka devet desetih rekreacijskega uveljavljanja v Evro-

pi v okrilju gozdov kot najvišje stopnje uravnovešenega naravnega okolja. Gozd in vsa kulturna krajina krijejo v sebi številne lepote in možnosti za gibanje in sprostitve ter s tem najuspešnejšo obnovo telesnih in duševnih sil. To nesporno dokazuje fiziognomija današnjega turističnega prometa. V turističnih gibanjih Evrope poznamo v tem stoletju dve značilni obdobji:

— Prvo obdobje sega do konca prejšnjega stoletja do okrog leta 1950. Obeleženo je s točnim ciljem počitka. Tisti, ki so imeli

denar (bilo jih je zelo malo), so letno odjevali na dopust v turistična središča ob morju ali v planinah.

— Po letu 1950 cilji niso več tako določeni. Množice turistov se razlijejo po vse alpskem, celinskem in obmorskem delu. Poleg dopustniških dni so tukaj še dnevi izleti do 1 ure vožnje z avtomobilom, koncu tedna pa počitek v bolj oddaljenih krajih.

Prav tako danes nimamo več letnih klusov. Danes ljudje obiskujejo morje in planine v vseh letnih časih. Značilno edino to, da postajajo zimski dopusti bolj kovredni letnim.

Do leta 1950 so bila turistično zanimiva področja v nižjih in srednjih horizontih. Danes človek s pomočjo cest in žičnic osvaja tudi horizonte nad 1500 m. Daljšim letnim čitnicam na določenem mestu v prejšnjem obdobju danes konkurira gibljivost turistov, ki v kratkem želi doživeti in videti kar možno več. Vse večje množice ljudi vseh starosti in socialnih razredov dajejo temu fenomenalnemu pokretu kvaliteten in dinamičen izraz, katerega obseg komaj slutimo. Gori s svojo agrarno okolico, ki se utaplja v snem, je postal največji prostor za rekreacijo vseh slojev. Prvi pritisk nanje občutimo ob koncu pomladi in v prvih dneh bližnjega leta. Prebujajoča se narava vabi na piknike, prehode in počitek. Oživijo vse zelene površine v okolici mest in krajev.

V poletnih in jesenskih dneh se ljudje selijo više v planine. V pozni jeseni zamrejo izletnike lovci. Čim prekrije sneg prebujajo se prične najmočnejše romanje v alpe. Smučanje postaja najmnožičnejši šport. Številne proge prepletajo gozdove v višinah od 600—1800 m. V svetu bo čez 10 let več kot 100 milijonov smučarjev, ki bodo želeli svoj prosti čas preživeti na določenih urejenih smučiščih. Evropa v tej vrsti rekreacije prednjači.

Ljudje se vse bolj odločajo za bivanje v manjših stambanih in zaselihih, ki vendar nudijo vse udobje. Ta naselja rastejo in gobe po dežju v vseh celinskih delih Evrope.

Pred podelitvijo Bloudkovih priznanj

pe, katerih značilnost je obraslost z gozdovi.

Zaradi velike koncentracije naselij in ker se bo prebivalstvo že okrog leta 2000 povečalo, bo pritisk na naravno okolje, ki iz dneva v dan kopni, izredno močan. Tam, kjer bodo uspeli ob istočasni turistični aktivizaciji področja ohraniti tudi neokrnjeno krajino, bodo tudi rezultati turističnega gospodarstva ekonomsko zelo zanimivi.

II. VLOGA GOZDARSTVA V SLOVENIJI

Dejstvo, da prihaja 90 odstotkov tujcev v Jugoslavijo skozi našo republiko, nam daje možnosti, da množice teh turistov vsaj delno vključimo v naš rekreativni prostor. Kakor za Slovenijo, je tudi za sosednje predele značilen hiter razvoj gospodarstva, kjer stopajo vse bolj v ospredje industrija in terciarne dejavnosti. Prebivalci teh območij se usmerjajo proti naši deželi, ki je postala znano turistično področje, zanimivo skoraj vse leto. V Sloveniji pričakujemo do leta 2000 bistvene spremembe v strukturi in urbanizaciji prebivalstva. V industriji in spremljajočih dejavnostih bo zaposlenih 55–80 odstotkov Slovencev, v urbanih začetkih pa jih bo živelo 75 odstotkov. Vsi ti bodo željni dnevne rekreacije v neposredni bližini.

Za našo republiko pa je značilno, da kljub ekspanziji turizma v Evropi in doma tej dejavnosti nazadujemo. Delež te gospodarske panoge v državi nenehno pada, kar je povsem nerazumljivo, saj lahko Slovenija glede na svoje naravne lepote, podnebje, odprtost in geografski položaj, ob uspešni gradnji turističnih zmogljivosti in infrastrukture, postavi to dejavnost med najzanimivejše gospodarske dejavnosti v republiki. S tem se bomo morali sprijazniti, zato lahko v naslednjih letih pričakujemo uspešno gradnjo v obalnem pasu, alpskih predelih s Pohorjem, ob termalnih in mineralnih izvirih in posameznih gozdnatih območjih notranje Slovenije. Glede na to, da je naš obalni pas izredno skromen in da ima kontinentalni turizem že danes okrog 10 odstotni delež, lahko pričakujemo težje turističnega razvoja prav tu. S tem pa bomo seveda posegli v slovenske gozdove in našo kulturno krajino. In tako se bosta prav kmalu znašli turizem in gozdarstvo v istih mejah, na istem življenjskem prostoru.

Mislim, da se tega slovensko gozdarstvoaveda že dalj časa. S čutom za naravo smo že z naporom v preteklosti, predvsem pa v povojnem obdobju, oblikovali gozd, si ni namenjen v prvi vrsti le pridobivanju lesa. Zaradi ustvarjalnega odnosa gozdarstva do gozda se je vrednost pokrajine povečala in ustvarjene so bile razmere za uspešnejši razvoj drugih gospodarskih dejavnosti. Z zdravim gozdom, s pestro oblikovano gradbo in z dokaj premišljeno mrežo gozdnih cest, ki vežejo tudi kmetije, smo naredili pokrajino privlačnejšo. Šele sedaj je gozd navzoč v vsej svoji veličini, moči in učinku na človekovo duševnost, na njegovo sprostitve in ustvarjalnost.

niji. Prav iz tega vzroka mu tudi vse slovenske študije priznavajo najvišji rekreativni faktor.

Njegovi gozdovi, samotne trdne kmetije, alpske senožeti, ki pozimi postanejo idealna smučišča, vabijo vse leto. Zato ni slučaj, da se rojeva projekt, ki bo to področje od Maribora do Slovenj Gradca spremenil v edinstven turistični rezervat. Rezervat, ki bo še naprej ostal primarno gozdarski in kmetijski. Le ta bo oplemeniten z objekti in napravami, ki omogočajo bivanje v tej prelesti in popolno sprostitev.

Dretnik Dušan — inž. gozdarstva, pionir gozdno-kamionskih cest

Kope imajo v tem projektu zelo pomembno mesto. Rojene zadnje — so prve dobile celovit načrt, ki se lahko pohvali z doslednostjo, vsestranostjo in usmeritvijo predvsem na domačega gosta.

Predno se pogledimo v prihodnost, je nujno navreči nekaj podatkov, ki predstavljajo rezultate preteklega dela.

Zgrajenih: — 160 ležišč in 150 sedežev v Partizanskem in Grmovškovem domu

— 150 sedežna samopostrežna restavracija

— 20 ležišč v brunaricah

— 2 bifeja s 65 sedeži

— več pokritih ognjišč in počivališč s 120 sedeži

— 7 vlečnic z zmogljivostjo 6100 smučarjev na uro

— več kot 100 ha smučišč

— 20 km smučarskih sprehajalnih stez

— dvojne osvetljene smučišče

— dvojne otroških igrišč

— športni park z igrišči za: tenis, roket, košarko, odbojko, namizni tenis, balinanje

— savna

— odprt ogrevan plavalni bazen

— 3 tlačilci snega

— 26 km dostopnih cest, ki bodo kmalu asfaltirane

— 7 km daljnovoda — Slovenj Gradec—Pungart

— telefonsko omrežje

— kanalizacija, vodovod, osvetlitev.

Celoten koncept GRC Kope je zasnovan na sovlaganju sredstev (dokup ležišč, prodajnih površin itd.) sindikatov, zasebnikov, trgovskih in turističnih organizacij ter komunalne skupnosti. Gradnjo vodi poslovno združenje številnih večjih slovenskih delovnih organizacij.

V srednjeročnem obdobju predvidevamo sledeče najbistvenejše investicije:

gradnjo

— 300 sedežne samopostrežne restavracije

— ski-servisa

— trgovske mreže

— prh in garderob za izletnike

— 200 apartmajev s 600 ležišči

— otroškega vrtca, dveh savn, trim kabina, več hoby sob

— centralnega energetskega objekta, čistilnih naprav, razvoda elektrike in vode

— avto-kampa.

In kaj bo središče nudilo, ko bo vse to zgrajeno?

Morda bi prepisali podatke iz zazidalnega načrta in ponudbenega prospekta, ki je prinesel v našo turistično ponudbo sveže in sodobne ideje.

PUNGART, VAŠ NOVI DOM — LEPŠE IN ZDRAVO ŽIVLJENJE, BREZSKRBNOST IN VEDNO NOVA, PRIJETNA IN KORISTNA DOŽIVETJA

Vse to nosi v sebi sodobni turistični center na Kopah, ki bo imel:

1500 ležišč

3500 sedežev

avtomobilski kamp

22 vlečnic z zmogljivostjo 18000 smučarjev na uro

400 ha smučišč

skakalnico

drsalnišče

kotalkališče

kegljišče

kopalne bazene

savne, masažo, fitnes

športni park (tenis, odbojka, košarka, roket)

mali golf

mladinski center

zdravstveno varstvo

otroško varstvo

trgovski center

dvorano za prireditve (300 sedežev)

in še niz drugih objektov in naprav za prijetno počutje.

Sveže in sodobne ideje. Da! Podrli smo stare okvire počitniških domov. Počitniška stanovanja, last organizacij in zasebnikov, bodo nudila vse udobje. V isti hiši ste doma in v središču številnih možnosti za rekreacijo in razvedrilo. Posebni fizikalni in kulturni animatorji bodo skrbeli za to, da bodo popestrili dopust in vsakogar vključili v rekreacijo. Tu bodo tudi zdravstvene ekipe, ki bodo usmerjale in nadzorovale obnovo življenjskih moči gostov. Fitoterapija (zeliščno zdravilstvo) bo sestavni del te ponudbe.

Počitniška skupnost bo nadzorovala upravljanje središča. Z novimi prijemi v gospodarjenju in dajanju uslug pa bo možno bistveno znižati penzijske cene. Stanovanja lahko lastnik tudi oddaja in s tem obrestuje naložbo. In na kraju še od-

IV. KOPE — ČISTOST, MIR IN ŠTEVILNA DOŽIVETJA

Pohorje kot celoten masiv je gotovo vojstvena in najbolj zelena oaza v Slove-

Milan Vošank

Mont Blanc ali...

Svet tišine in samote spoznaš v domačih gorah, občutiš lepote prepadnih sten, oziraš se v temne globače.

In pot te čez Uršljo, Raduho in Peco vodi naprej. Preizkušaš se v stenah Rink, občuduješ Ojstrico, premaguješ navpičnice Kogla in Dedca.

Nekoč obstojiš pod steno Triglava, telo ti prešine tesnoba, misel veselja po dejanjih. V mračnem popoldnevu ugledaš Jalorec, v steni Mojstrovke začutiš večerni spoj navpičnosti.

Ozreš se tudi po Velebitu, Paklenica s svojimi stenami ti postane za nekaj pomladnih dni zatočišče vsega lepega.

Grossglockner ti odkrije megla le za nekaj trenutkov, odkrije pa ti nov svet, svet večnega ledu in snega, svet razpok in zaledenelih žlebov.

Nenadoma spoznaš, da moraš naprej, sončnega popoldneva ugledaš Mont Blanc, rosno jutro ti poda podobo Druja, Grandes Jorases... Večno bele vesine te izmučijo, večno bele vesine pa te tudi očarajo, v tebi ostane slika neminljivih spominov. Hvala, prijatelji, ki ste mi pokazali gore in poti nanje.

Še nekaj metrov, še nekaj korakov in beli svet naokrog se povsod prevesi le navzdol, konec je naporne strmine, konec sopenja, na vrhu smo.

Z Rokom skupaj stopiva na vrh, tako osamljen in tih.

Vsenaokrog samo zasneženi grebeni, presekan z dolinami različnih oblik in velikosti.

Chamonix v zeleni dolini je videti kot oaza sredi neskončne verige gora.

Švicarske Alpe so zakrite z meglo, presekan v valoviti črti, nad nami pa z modrega neba žge sonce.

Milan, železniška postaja, ura kaže nekaj čez polnoč. Ležim, oblečen v topel veston, med nahrbtniki, ostali so nekam odšli.

Gledam v nebo, med redkimi oblaki se svetijo zvezde, luna nekam hiti.

Prvič gremo v Chamonix, centralne Alpe, rahla tesnoba mi prešine telo ob tej misli. Ogromno knjig o gorniških doživetjih, tam sem prebral, živel sem z njimi v dejanjih, sedaj naj bi poskušali po njihovih stopinjah. Upamo, da bo vreme lepo, saj bo odločalo o našem tamkajšnjem početju.

Oblaki so se raztrgali, luna veselo osvetljuje ves širni prostor pod sabo. Velike ideje se rode v tem pogledu.

Prve gore se pokažejo na poti v Aosto. Tako daleč so še, bele in ogromne, tako lepe in divje.

Dolina se oži, vse več je vrhov, vse bolj se mi zde domači, zelena dolina pa je čisto taka kot kje v Julijcih. Vse je tako privlačno.

Mont Blanc ugledamo prvič iz Aoste. Ogromna bela gmota, štrleča nad svoje sosedse, strmi žlebovi in temne skale, da se pogledi venomer ozirajo tja gor. In potem se vozimo vedno bliže, vedno bolj nas vabi.

Večer v Chamonixu. Svetle ulice so polne ljudi, vmes je precej gornikov. Pred nekim hotelom gore bakle, na vrtu drugega se sliši glasba.

Z Milanom pohajkujeva po ulicah, najini pogledi se radovedno ozirajo v izložbena okna, polna raznovrstne opreme in hrane.

Nenadoma obstaneva, pogled se utrne in telo prešine želja po dejanjih. Nad strehami hiš žari Mont Blanc, zrcali se v jasnem nebu, se pogovarja z zvezdami, ves bel in mogoče, vzvišen. Na njegovem soses-

du Midiju gore lučke, midva pa kar jiva in zijava, zijava.

Kolesa robate železnice enakomerno udarjajo ob tračnice. Chamonix v dolini je čisto majhen, spredaj pa se odpirajo še nov, neznan svet.

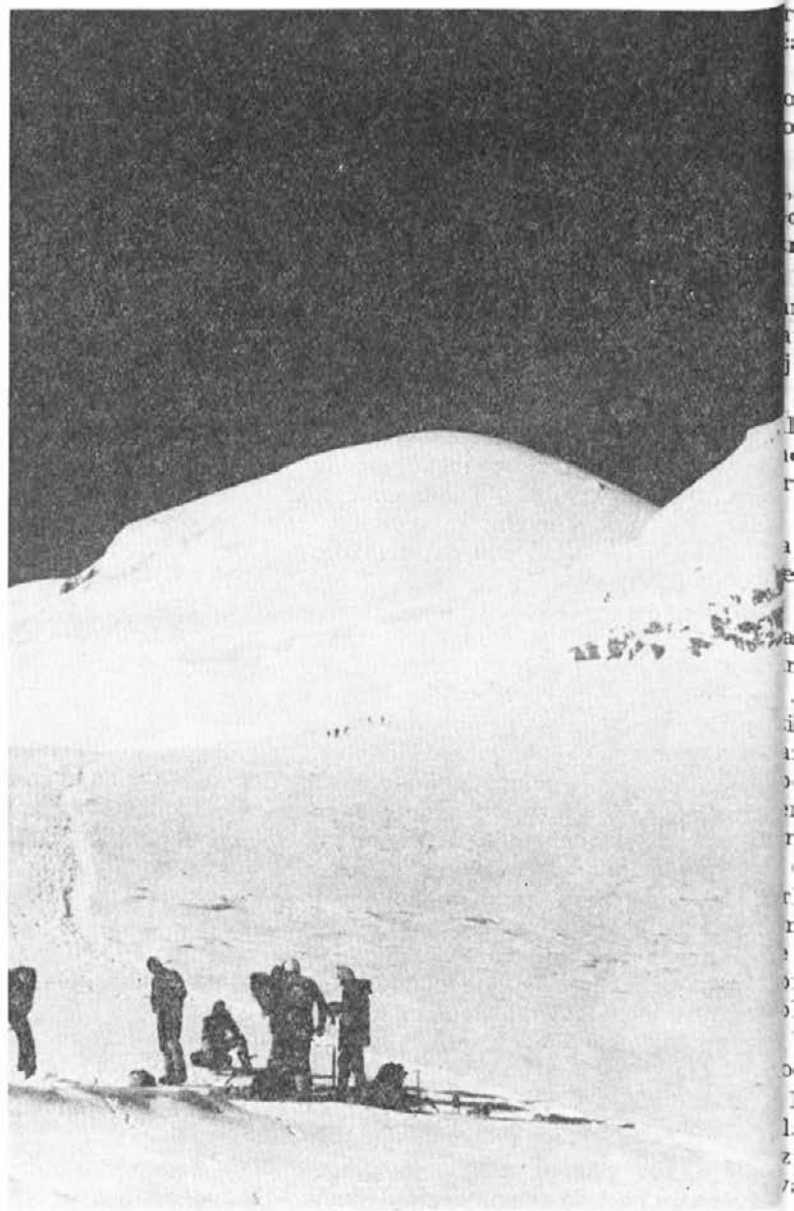
Ugledam ga, Dru, okamenela ostrica ki ja, štrleča v nebo, gladka, navpična, s svojim zalitim žlebovi. Vlak vozi naprej, Grandes Jorases, gora veličine in srha, nadoma zasije tam daleč. Ne vem, kdaj sem prišel iz vlaka, do ograje v hrib polnjenjene postaje, podobe gora so premagale vse zapreke. Desno pa pogled odkrije eno goro, to bo verjetno Grandes Char-

Kolikokrat sem doma pregledoval fotografije podobne teh vrhov, sedaj se mi zdi že kar stari znanci, kot da jih ne vidim še prvič, ampak jih poznam že dolgo.

Med gorami pa se je raztegoval ledeni dolg, razpokan in nametan s kamenjem svetleč se v soncu.

Dolina se počasi prekriva s tančico zajočega se mraka, le grebeni gora, čez tere se pode raztresene bele meglice, razžare v zadnjih pozdravih sonca. Daleč daj so razpotegnjene rdeče, ravne oblake, spajajoč se z gmotami gora, stari pajdaši večerov.

Sam sem pri šotoru, prijatelji so ne zgoraj, na travniku. Rahlo pihlja veter, oglašajo se neznani zvoki bližnjega lesa, nika, vsega temnega in posutega s ka-

Pod vrhom
Mont Blanca

govor na vprašanje: Mar ne bomo s tem naseljem podrli uvodoma naštetih ugotovitev? Nikakor! Naselje je popolnoma vklopljeno v naravo. Še vedno bodo ostali nedotaknjeni rezervati vse od Kremžarjevega vrha do Ribniške koče, ki bodo izžarevali čar prvobitne narave. In to potrebujemo že danes, še bolj pa jutri.

ajem, ki kar naprej nekam drsi, ter pada razpoke.

Okolico polnijo šumi slapov, ki drve iz pod snežišč pod Drujem, se zapode čez navpična ostenja, se razlete, ustvarjajoč tešeto belih utrinkov ter prodernih zvo-rov.

Oblaki so pokazali vrhove Grandes Jorasses, zasvetili so se v soncu, hoteč pokazati svojo podobo resničnosti in lepote, vati nase z neznano silo. Čudni smo gorniki, teden za tednom v planinah, v stenah, elje po novih doživetjih pa vedno močnejše. Vršno skalovje Valkejevega stebra žari tako močno, kot bi bilo začrtano z žare-rim ogljem. Levo od stebra se vesijo ledene trmine Mrtvaškega prta, srh me spreleti b tem pogledu.

Megla nenadoma odkrije tudi nazobčan reben Grand Charmosa, Welcnabachova mer se mi zdi s svojo navpičnostjo nekaj jemogočega, pa vendar, koliko navez je že lezalo tam. Še zadnjikrat osvetli greben pnce, zatem postane temen, sam.

Če že vidim dve gori, bi rad še tretjo, em pomislil in glej, megla me je uslišala, pokazal se mi je vrh Druja. Tako osamlje-a je bila videti ta konica, čisto tiha, čisto ase in že se je potopila v valove megle.

Grebeni pa so postajali vse bolj temni, snežišča se svetijo, morda jim sploh ni tar teme.

Oblaki dokončno zapuste Grandes Jorasses, njihova podoba riše ogromno silhueto temno, jasno nebo.

Gorniški večeri so najlepši, prinašajo pričakovanje nečesa velikega, v tebi pu-jajo nemir.

V vsej svoji veličini se spet pokaže Dru, open in navpičen, poln gladkih plošč in oči. Nekoč bi rad tam plezal.

Nastopi noč, ko se življenjski vrvež umi-, ko le slapovi šume in rolni ledenik. orska samota prehaja v mene s svojo rašno močjo.

Noč! Ležim v šotoru in poslušam udar-nje dežja ob platno, vmes na trenutke veje veter, pa spet enakomerno udarja-je dežja.

S čelno baterijo svetim v posodo in go-lik, kuham čaj. Nekje spodaj slišim za-olke glasove prijateljev. Šum slapov on-raj ledenika postaja vse močnejši.

Za mano je prva tura, tura žgočega son-a, jasnega neba in čudovitih pogledov na erigo gora.

Z Milanom sva se navsezgodaj odpravila a pot z namenom, čim več hoditi, priti m višje, ter se s tem aklimatizirati.

Jutranja zaspanost naju kaj kmalu zapu-i na ledeniku, ko sva zašla med ogromne izpoke, poleg tega pa je bil led še trd in olzek. Nazadnje se le spomnima na de-re, si jih naveževa ter tako uideva labi-ntu razpok.

Gore so se prebujale, sonce je osvetlilo rbove Jorajev, pokazal se je glavni vrh ruja, ledene vesine Grandes Charmosa a nama niso zdale več tako strašne. Daleč edaj se je odprl svet neznanih vrhov, let žlebov in snežišč.

Vsenaokrog je vladala tišina, le najini oraki so odmevali v praznoto.

Ledenik se je razcepil v dva kraka, napo-la sva se po desnem, hoteč nekje zgoraj zreti Mont Blanc. Na skalnem grebenu a ugledala kočo; kako daleč je še bila,

Na Ošvenu

tako majhna, pa vendar tako prijazna v tej širni samoti.

Spet sva se podila med razpokami, dokler končno le nisva zadela na stezo, na grušč. Velike zelene markacije so naju vodile na greben.

Snežišča in ledeniki naokrog so se vse bolj svetili, v oči je udarjala bleščeča svetloba. Nadelala sva si ledeniška očala, gore so postajale temnejše, pravičnejše. Navpično, rjavo skalovje Druja se je poganjalo kvišku kot velikanski izbruh lave, dokler ni omagalo in otrdelo.

Na nebu ni bilo opaziti oblakov, le ogromna modrina, spojena z belimi grebeni.

Pri koči sva se ustavila. Rjava, kopna stena nad njo naju je močno vabila, vendar, neznana nama je bila, morala sva se ji odreči.

Vase sva zmetala nekaj keksov in čokolade, vse skupaj zalila s čajem, pa spet od-rinila. Med vse bolj gostimi razpokami, večinoma pokritimi s snegom, sva se povzpela na ogromno valovito planoto, vso sijočo v belini snega. Pred nama so štrleli v zrak neznani skalni vrhovi, za njimi sva slutila Mont Blanc. Srečavala sva precej planincev, lepo navezanih na vrv in z derezami na nogah. Čudili smo se drug drugemu, midva sva namreč napredovala le ob pomoči cepinov.

Steza se je vila čez planoto, nekam daleč naprej, vročina naju je vse bolj utrujala, da sva med počivanjem skoraj zaspala. Vendar, še sva hotela naprej, nahrbtnika sva pustila ob stezi ter se brez njih hitro vzpenjala. Naenkrat pa nama je bilo vsega dovolj, na poti sva bila že okrog deset ur, dovolj za začetek, obrnila sva se proti dolini.

Nad nama so neslišno drsele gondole žič-nice, gore spodaj so se zakrivale z meglo in počasi sva spoznala, da sva prehodila dolgo in lepo pot.

Jutranje sonce nas je vse skupaj našlo na ledeniku. Hiteli smo po najini včerajš-nji poti, kajti še ta dan bi radi dosegli kočo

pod Midijem, naslednji dan pa smo si želeli doseči vrhove Mont Blanca.

Spet so nas pozdravljale od sonca ožar-jene stene Druja, spet so se svetili žlebovi neznanih vrhov.

Dolgo smo zjutraj pripravljali nahrbtni-ke, polno stvari ti je potrebnih, nahrbtnik pa mora biti lahak. Po dolgem izbiranju se le odločiš za najpotrebnejše.

Na mestu, kjer sva z Milanom prejšnji dan obrnila, smo krenili v desno. Pozen popoldan je podajal toliko čudovitih barv. Razburskana megla je zakrila dolino, tu pa so se zadnji sončni žarki prelivali po snežni planoti ter risali čudovito senčnato podobo vrhov. Naša gora je bila skrita v megli. Vrhovi, zasekani v nebo, so kazali neizmerno mojstrovino prasil. Sonce se je spustilo za nazobčan vrh, naokrog se je razpotegnila rdeča barva, dokler je ni vase potegnil val sive megle.

Steza na grebenu se je izgubljala v me-gli, vijugala se je brez konca. Počasi smo spoznavali ogromne razsežnosti Alp, ogromne razdalje in njih mogočnost.

Na razpotju stez nismo vedeli kam, ča-kali smo, da se je odprla megla, obenem pa med vrhovi ugledali kočo. Na strmi ste-zi pod kočo se je megla umaknila, pokazal se je prvi vrh Mont Blanca, Mont Blanc de Tacul. Bil je tako velik.

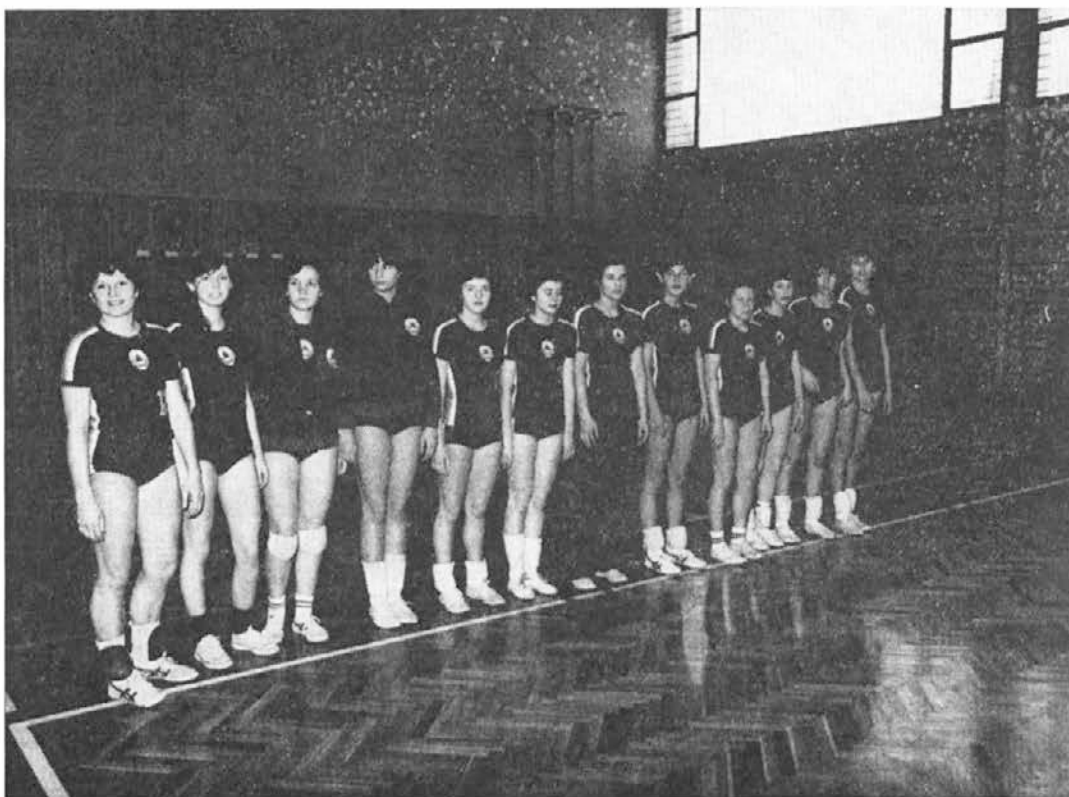
Nad meglo, ki je zakrivala dolino, pa se je vlekla rdeča črta zadnjih pozdravov sonca, valujoča med vrhovi kot ogromna reka.

Zaviti v vestane, smo na verandi koče kuhali večerjo. Bili smo tiho, slišalo se je le brnenje kuhalnikov. V dolini so se sve-tile luči Chamonixa, v megli nad nami pa smo slutili našo goro, v nas je tlelo priča-kovanje nečesa velikega.

Polnoč, po treh urah nemirnega spanja se je pogled zazrl v temno podobo gore, v njena temena, osvetljena od luninega sija.

Na snežni strmini se je slišalo le škrtanje derez ter cepina in čelne svetilke so osvet-ljevale stezo pred nami.

Hitro smo napredovali. Vsenaokrog se je razprostirala snežna planjava, razvlečena

Mladinska reprezentanca Slovenije

do vršnih grebenov in spodaj zasekana v temno dolino.

Na vršnem grebenu nas je sprejel ostrejši mraz, čisto majčkeno je bilo že slutiti jutro. Svet je postal položnejši, ugledali smo skalni vrh Tacula. Nahrbtnike smo pustili ob poti, vrh, ki se je zdel še tako daleč, je bil naenkrat pred nami, še nekoliko strmine, oprijemanje mrzlih skal in že smo sedeli na majhni ploščadi. Bili smo vsak s svojimi mislimi, ozirali smo se naokrog, le redko je padla kakšna beseda. Moč gora je vladala nad nami.

Nad švicarskimi Alpami so zvezde počasi bledele, modra svetloba se je borila s temo, odrivala jo je vedno više in jo podila od sebe. Matterhorn smo takoj spoznali, pa ogromno Monte Rosso in še vrsto drugih vrhov. Le doline so bile še v popolni temi, zakrite z rahlo meglico, ki je počasi izginjala. Stolp na Midiju je štrlel v nebo, morda bi hotel doseči še več.

Dolga, ravna steza nas je pripeljala pod precej strmo snežno vesino, prebujajoče jutro je dosegalo višek, barve so se razlivalo po vrhovih, konice Tacula so se zdele kot rahlo tleči kosi drv, sneg se je vse bolj bleščal.

Na snežni strmini smo napredovali zelo počasi, po nekaj korakih se že nasloniš na cepin, globoko dihaš, pa spet naprej.

Nenadoma je izza grebenov vstalo sonce, gore so zažarele, pozdravljajoč ga s svojo lepoto. Rdeča barva se je razpotegnila po vrhovih, jih preplavila kot valovito morje, sonce pa se je dvigalo, razširjajoč svojo moč in toploto.

Z Rokom sva se še nekaj časa držala steze nato pa jo udarila kar naravnost, po še neizhojenem snegu. Nekaj časa sva plezala drug ob drugem, prehitevala drug drugega, nato se umirila in napredovala drug za drugim. Na stezi pod vršnim grebenom sta naju počakala Branč in Žaži. Vedno toplejše sonce je kar vabilo, da bi plegli v sneg.

Vršni greben je bil v senci, trd sneg se je vlekel vse tja do vrha Mont Maudita. Spet majhna ploščad, spet nekaj skal. Dosežen je bil drug vrh.

Glavni vrh Mont Blanca je stal pred nami, bil je še tako daleč, strma steza se je vijugala čezenj. Opaziti je bilo kolone planincev, majhnih pik, ki so se počasi pomikale proti vrhu.

Dolino je prekrivala rahla meglica, se plazila med vrhovi, manjše objela v svoje naročje, večji so se ji še upirali.

Po strmi vesini smo se spustili nazaj na stezo. Strmina se je na stezi nekoliko umirila, močno pa je na telo vplivala višina, že manjša naklonina nam je dala precej opravka.

Pred zadnjo strmino na glavni vrh, na nekakšnem sedlu, smo si privoščili daljši počitek. Nekaj se jih je ukvarjalo s kuhanjem, drugi smo, oblečeni v vestone, ležali na nahrbtnikih, hoteč nabrati novih moči.

Milan in Fižola sta odrinila naprej, kmalu smo videli le še dve pisani piki, izgubljeni v snežni belini. Mi pa smo kar počivali, nekakšna lenobnost se te oprijemlje v teh višinah, ničesar se ti ne da, kar ležal bi in se oziral v nebo, še misli postajajo počasnejše.

No, nazadnje smo se, razvlečeni v dolgo kolono, le odpravili. Pot nas je pripeljala pod precejšnjo strmino. Sopihal sem, preklinjal, se jezil sam nase in le počasi rinil kvišku.

Z neba je vedno bolj žgalo sonce, nisem ga čutil, čelo sem imel pokrito z robci, vrhu glave kapo, nataktnjena očala, na sebi pa še veston. Počutil sem se ravno prav, v naših gorah pa bi v teh avgustovskih dneh, v taki opremi bilo seveda močno prevroče, nevzdržno.

Strmina se je položila, spet smo prišli na nekakšno sedlo in spet počivali. Pred nami je bila le še ena sama ogromna vesina z

vijugasto stezo, z nekaj premikajočimi postavami. In zgoraj naj bi bil vrh.

Sopihanje se je nadaljevalo, skušal si dihati umirjeno, enakomerno in hitro sedel je poznalo — večjo razdaljo sem prehodil brez počitka. Vsake toliko časa pa ti v oeno zmanjka moči, za nekaj minut se sloniš na cepin, se umiriš in pot se nadaljuje. Po nekaj takih duškarjih že začneš is ti prostor za sedenje in pri tem skušaš ti čim više. Toda strmina je povsod, m zmanjkuj, telo se kar samo od sebe sloni na sneg. Če bi živel dalj časa v svetu, bi bilo gotovo drugače, telo bi prilagodilo višinskim razmeram. Vem ko si enkrat prišel tako daleč in ti je me naklonjeno, ne odlašaj s turo. Klavsemu smo bili veseli, težave z višino kot da jih ni! Z nami je bila gora, nje opojna samotnost, bližali smo se vrhu.

Spet sem počival, steza spodaj na se je bila še komaj vidna, konica Mont Maudita je pošastno lepo štrlela v zrak. Tiv ozadju pa je bil že čisto neznan. Italijanski strani se je odprl razgled na naselja Cormajera, na francoskem delu slutili Chamonix. Vrhovi gora so ostali pod nami, veliko jih je bilo že v m ogromni Joraji pa so se upirali, pogoto se poganjajo v višave, dokler se njih ni zaostрил in na nasprotni strani strmoliz del v previsnost ledu.

Vršni greben. Le kje je vrh, kako je ta zadnji greben. Z Rokom sva pohi naprej. Aha, tamle je, nekakšna zastaplapolpa v vetru. Rok gre do nje, ne, trenil bil vrh. In potem je bilo vsega ko vsenaokrog le navzdol, vse je bilo pod mi, bili smo najvišje. Pozdravila sta dva Francoza. Nahrbtniki so se znašali snegu, telo je padlo v sneg k počig Branč je vsakega posebej slikal, zadnji si čokolade so se razdelili med nami.

Stopil sem na vrh, na sam vrh. Po se je sprehodil po mnogih neznanih vrhovih, po ledenikih in dolinah, po razbuknih meglicah, po modrem nebu v dalj. Švicarske gore so bile potopljene v mežno morje, morje prelivajočih se utrinkov in prečudnih podob. Z neba sijalo sonce, sijalo je na ta veliki vrh nekaj mladih ljudi, ki so sem prišli svoja hotenja.

Čez vrh se je spreletavala ptica, le k je prignalo sem gor.

Dolgo smo sedeli, vsak zase, vsak s jimi mislimi, in zrl v dolino Chamonix na skalnate vrhove na njegovi drugi ni ... počasi je prihajala v nas polnoš živetja, naša drama je tu dosegla vrh naš korak bo odslej usmerjen le nav dokler se ne bo spet usmeril navzgo nove gore, nove stene in novega doživ

Doživeti Mont Blanc, belo goro, po doživeti sebe, pomeni uresničiti svojo jo, pomeni priti visoko, korak k napljemu.

Mont Blanc je lep, Mont Blanc je izmuči te, prinese ti pa tiho srečo. Iva sreča je prodirala v mene, se širila okrog, nenadoma sem si zaželel, da bres tu z nami še vsi prijatelji, s katerimi tih paj hodimo v hribe, vsi, ki morda še mislijo na nas. Spomnil sem se na mlje na njen tihi, zaskrbljeni obraz ...

Nad gorami Švice so se megle vse vzdigovale, vse bolj so se kopičile v sv

ralovanju, lomili so se utrinki, hoteč po-
tati pravljici... lepo je živeti v gorah.
Navsezgodaj sem hitel po ulicah Chamo-
seix na vlak Monteverse. Spet sem uzi-
el Mont Blanc, sedaj se mi je zdel še lepši, še
volj vabljev, sijoč v jutranjem soncu in
eko daleč, čisto zase, samotni.

...KAKO SMO KOSILI TRAVO PO TOVARNI

Sopihanje, težak korak, neprestana poč-
kanja... Vsega je naenkrat konec, ogrom-
na bela ploskev se na nasprotni strani pre-
nese navzdol, prišli smo na vrh, na beli, od-
tudi poteptani vrh, tako majhen, tako nez-
saten, pa vendar tako lep, najvišji.

Nenadoma se zavem svojega gorniškega
čuvljenja, vseh strmin, ki sem jih prehodil,
seh sten, ki sem jih preplezal, zavem se
dseh srečnih trenutkov na robovih mračnih
sten, na zasneženih grebenih; slišim divja-
tje viharjev v zaledenelih žlebovih, slišim
ho padanje snega v romantično zimsko
moč; poslušam škripanje derez, udarce ce-
linov in pesem klinov, zdi se mi, da čisto
olizu šepeta veter, da mi razkriva skrivno-
i, ki jih je zbral na tem vrhu v dolgih
oletjih.

Stojimo na vrhu Mont Blanca, izmučeni,
vsak po svoje srečni. Dolina se počasi
tekriva z meglicami, ki silijo vedno više,
ogromne modrine neba pa žge sonce s
rojo strašno, nepotešeno močjo.

Dogaja se, in to pri alpinistih skorajda
vsako leto, da se odpravijo na pot v tujino,
gore, o katerih so dotlej le brali, na tihem
ja so si želeli priti do njih. Začneš pač o
rah blizu domačega kraja, sčasoma te za-
okajo grebeni, ki jih vidiš v daljavi, po-
m greš do njih, tam spet vidiš nove in
ko se ti širi gorniško obzorje spoznava-
ja. Hočeš vedno več, želiš si vedno novih,
njih doživetij, dokler nenadoma ne spoz-
baš, da so ti domače gore premalo, da mo-
iš do sten, ki so še mikavnejše. In ko
češ do teh gora, se ti postavi po robu
stven problem, denar. Skušaj ga dobiti
več načinov, samo da bi videl te gore,
mo da bi preizkusil v njih svoje sposob-
sti in moči, zadovoljil želje, ki bodo po
j pustolovščini postale še večje.

Pri alpinističnih odsekih je že skoraj v
navadi, da se vsakokrat, ko se pripravlj
akšna večja tura ali odprava, začne mr-
sično zbiranje denarnih sredstev, kar pa
meni predvsem tekanje po delovnih or-
ganizacijah. Vedno znova in znova je treba
zlagati, čemu ta sredstva, da ne bodo
žena v prazno, da gre za športno dejanje
ne za čudne muhe peščice alpinistov.
emalokrat si razočaran, pa vendar, s po-
apljenjem se stvari jasni in pot k cilju
vse bolj odpira.

Ideja — obiskovati francoske Alpe — je
travenskem alpinističnem odseku dobivala
e bolj verno podobo, ki naj bi se kmalu
besničila. Po letih smo izredno mlad, v ve-
tih alpinističnih dejanjih še zelo nezrel
sek, pa vendar poln idej in neusahljive
mlje. Nimamo starejšega zaledja, kot veči-
tovrstnih odsekov v Sloveniji, ki nam
s svojimi izkušnjami kazalo pot, vsako
vo dejanje v gorah je za nas pionirsko,

(Na vrhove Mont Blanca 6. avgusta 1977
stopili člani AO Ravne, Andrej Špilar, Ja-
nez Zalik, Franc Pušnik, Stanko Mihev in
Milan Vošank, člana AS Prevalje Branko
Verbole in Rok Kolar ter Član AO Mežica
Milan Kolar).

začetniško. Po svoje je tako odkrivanje no-
vega zanimivo, po drugi strani pa izredno
težavno, posebno v organizacijskem smislu.
Med nami ni alpinistov z zvanečimi imeni,
ki bi v javnosti nekaj pomenili. Velika de-
janja so šele pred nami. Razen tega pa od-
sek še vedno ni dovolj založen z ustrezno
plezalno opremo.

S takimi težavami smo se spoprijeli lan-
ske pomladi. Vedeli smo, da je naše gorniš-
ko delovanje — vsaj pri večini — že do-
seglo raven domačih gora, da je treba na-
prej. Najbolj so razumeli naše želje in po-
trebe v železarni Ravne; manjše podpore
smo dobili tudi v manjših podjetjih.

Železarna nam je ponudila svojevrstno,
zanimivo in lepo plačano delo: pokosili naj
bi na njenem območju travo, ki je ni moč s
kosilnico. Vse bližja poletna sezona nam je
močno narekovala oprijeti se tega dela.
Treba se je bilo pač odreči klicu gora ko-
nec tedna, vzeti koso in se zagristi v prašne
zelenice. Ob koncu tedna, ko smo prišli
vsak s svojega konca Slovenije, večina nas
je namreč na šolanju izven domačega kra-
ja, smo lahko kosili vsi, med tednom pa le
»domačini«.

Začeli smo nekega sončnega petkovega
popoldneva na bregu pred novo modro ha-

lo. Začetna vnema ni popustila, vse več tra-
ve je ležalo v redih, košno romantiko so
kazile le tovarniške stavbe, ropot strojev
in železni odpadki v travi. Nerodnost pri
nekaterih je kmalu minila in videti je bilo
kot da je pri delu izkušena vrsta koscev.
Nekaj kos se je zlomilo, kar ob kupih
skritega železja v travi sploh ni bilo čudno.
V žejna grla so se zlivali litri radenske, da-
leč za vrhovi smrek pa sta se svetili Uršlja
in Peca — kot v pričakovanju.

Kos so se oprijela tudi dekleta, sprva bolj
nerodno, nato pa se je stvar le nekako ute-
kla. Delavci so radovedno prihajali pred
hale, najprej začudeni, s precej različnimi
pripombami, kaj kmalu pa so se na vnete
veseljake navadili in jih opazovali samo še
od daleč.

Tovarna je velika, travnati pasovi močno
razvlečeni, popoldnevi, razen nekaj nedelj,
ko smo kosili ves dan, kratki in stvar se
je vlekla ter končno iztekla. Prislužili smo
si denar za Francijo. Bili smo pionirski tudi
v republiškem merilu, kajti ni se še slišalo,
da bi si kateri od alpinističnih odsekov na
tak način služil denar za odpravo.

Vendar, če nekaj tako želiš, kot smo si mi
francoskih gora, uporabiš vse svoje moči,
pokloniš lepe nedelje, da dosežeš idejo in
s tem stvarnost. Po uspešni poletni sezoni
smo se košnje lotili, kolikor smo utegnili,
spet jeseni. Svojo dejavnost smo razširili še
na smučarsko poseko na Navrškem vrhu.
Tokrat je bilo za opremo, za vrvi, za vpon-
ke, za...

Čas pa hiti in najprej tiho, nato pa vedno
glasneje, se vprašujemo, kako bo prihodnje
leto, naslednja leta, bo še volje, moči...
po drugi strani pa se pojavlja vprašanje
družbi: »Kdo od športnikov vrhunskega
merila si danes še sam služi denar za poto-
vanja, opremo...? Ali alpinisti, ki se odlo-
čamo delovati v ostenjih svetovnega meri-
la, to nismo; ali svojih zmožnosti še nismo

Tako smo kosili

Peter Mihelač

DEJAVNOST FOLKLORNE SKUPINE

V letu 1976 smo pripravili »STELJERA-JO« (splet plesov, pesmi in igrice) pod strokovnim vodstvom profesorja Mirka Ramovža, člana narodopisnega instituta iz Ljubljane in koreografa FS France Marolt.

Istočasno smo organizirali klubske večere po naših zaselkih (Šentanel, Strojna, Kotlje) s sodelovanjem etnografskega muzeja iz Ljubljane. Z dr. Marijo Makarovič smo na teh večerih predstavili slovensko kmečko kulturo in slovenske narodne noše. Program smo popestrili s koroškimi narodnimi plesi.

V maju smo imeli samostojen celovečerni nastop, kjer smo prvič prikazali »steljerajo« v pesmi in plesu. Na tem nastopu smo tudi prvič nastopali v novih nošah, katerih avtor je bila dr. Marija Makarovič. To so koroške delovne noše iz druge polovice 18. stoletja.

Program smo prikazali v vseh krajih naše doline in tudi drugod (celovečerni nastop za udeležence 9. političnega tečaja v Dolenjskih Toplicah). Sodelovali smo na srečanju mladine pobratenih občin v Varvarinu. Zelo uspešno smo zastopali Koroško in Slovenijo na mednarodnem festivalu folklornih skupin v Zagrebu (Zagreb 76).

Jeseni smo navezali stike s Šentanelskimi pavri in v tednu Komunistične organizirali skupne nastope v naši občini. Med letom smo se vključevali tudi v ostale programe društva in OZKPO.

Uspešni smo bili v letu 1976. Naslednje leto pa je naša dejavnost nekoliko ponehala. Seveda imamo za to tehtne razloge. Vsako leto so v naši skupini velike spremembe (menjavajo se plesalci), lani pa smo imeli še posebne probleme z instrumentalistom (harmonikarjem). Zaradi tega smo morali odpovedati nekaj pomembnejših nastopov, kot sta srečanje folklornih skupin SOZD slovenskih železarn na Bledu in nastop v ljubljanskih Križankah (večer ljudskih pevcev, godcev in plesalcev).

Čeprav smo imeli veliko težav, smo vseeno postavili na oder prireditve »Med Uršljo in Peco so viže in rej«. Sodelovali so Šentanelski pavri z izvirno ljudsko pesmijo, gledališka skupina železniške mla-

dine pa z recitacijami starejših koroških pesmi; režijo je prevzel Mitja Šipek. Ta uspešni večer si je ogledal Bruno Ravnikar, predsednik odbora za folklorno dejavnost pri republiški ZKPO, ga pohvalil in napovedal, da bomo v prihodnje lahko sodelovali tudi zunaj državnih meja.

S tem večerom smo vrnili obisk Bistričanom, ki so se našim železarjem predstavili z igro Peter in Pavel; obe prireditvi je organizirala komisija za kulturo pri svetu sindikata v železarni Ravne.

Leta 1977 smo se udeležili srečanja mladine in pobratenih občin v Bosanski Dubici; junija 1978 pa bo naša občina gostiteljica mladine iz pobratenih občin, mi pa bomo tudi takrat sodelovali s svojim programom.

1978. leto je za nas še posebej pomembno, saj praznuje folklorna skupina 30-letnico neprekinjenega delovanja. Naša glavna naloga je postaviti na oder nov splet plesov in pesmi v koroški ovseti. Program bomo sestavili s sodelovanjem Šentanelskih pavrov do maja ali junija 1978. Uresničitev tega programa pa je v veliki meri odvisna od nakupa novih ovsetnih noš, za kar bodo potrebni dodatni finančni viri. V strokovnem pogledu nam bosta pomagala prof. Ramovž in dr. Makarovičeva.

S koroško ovsetjo imamo možnosti zastopati Slovenijo na mednarodnem festivalu folklornih skupin v Zakopanah na Poljskem.

V letu 1978 bo tudi folklorni nastop SOZD slovenskih železarn na Ravnah, ki se ga bo udeležila tudi naša folklorna skupina. Seveda pa bomo sodelovali v programih našega matičnega društva in drugih.

Prav prisrčni so naši stiki s koroškimi Slovenci v Avstriji, posebej še, ker naša Miklave vodi tudi skupino v Dolni vasi, na harmoniki pa jih spremlja Franc Klemenc. V prihodnosti bomo z njimi pravili skupen nastop — pri njih in pri nas.

Upamo, da bomo lahko uresničili zastavljeni program, seveda pa potrebujemo moč širše družbe v naši dolini.

Mladi z veseljem sodelujejo pri skupnih nastopih, čeprav se jih v dolini nabere čez 400, njim pa se pridruži še nastopi (v letu 1976/77 jih je bilo približno 50). V naše vrste vabimo vse, ki jih zanima ta dejavnost, spoznati in ohranjati naše običaje, ki so skoraj že pozabljeni.

Franc Razgoršek

PEVCI

Ko sem poleti ob srečanju borcev prinesel petje »Šentanelskih pavrov«, sem spomnil še na nekdanje hotuljske pevce, od katerih pa sedaj živi samo še eden, in to reč Franc Herman, p. d. Hrovat.

Leta 1917 sem moral kot 18-letni fant iti na vojsko — tedaj so mi prišli zapovedi slovo. Bilo je ganljivo in lepo. Prišli so tudi dva, Franc in Lojz, pa Breznikar Rudl.

Ob koncu vojne sem bil ujet in sem šel na delo v mesto Grumno di Apulia pri Bariju v južni Italiji. Bili smo sami Slovenci, sto nas je bilo skupaj, pa so nas porazdelili po dva ali tri k enemu gospodarju, da smo obirali oljke. A po nedelji ko nismo delali, pa so nas gnali malo sprehod ven iz mesta.

Stopali smo lepo v štirih vrstah, pa smo peli naše slovenske pesmi (koračnice). Italijanom pokazali, da nismo bili ampak pravi vojaki. Petje jim je pa ugajalo, da nas je spremljalo mnogo

Steljeraja pri Janežu na Strojni

dokazali; ali nismo športniki duha in telesa obenem, žal, premnogokrat v družbi nepriznani dovolj? Saj ne zahtevamo veliko, samo da bi nas ljudje razumeli, pravilno umevali naše početje, nam v stiski pomagali!

Pa vendar se vse take misli razpade ob pogledu na gore v siju zahajajočega sonca, ob samem jutru pod steno, ob stisku rok prijateljev na robovih sten, saj gore so del našega življenja, del naših idej in hotenj, za katere dajemo, smo in bomo — ogromno svoje mladostne energije.

Gore so del ideje vsega lepega!

an Modrej

KOPRIVNA IN KOPRIVCI

Koprivna je tako zanimiv kraj na Koror-
em, da je prav, če se o vrlih Koprivcih
več zve.

Župnijska cerkev sv. Jakoba v Koprivni
i 1073 m nad morjem. Starost farne
ukve ni natančno znana. Srednji zvon, ki
je tudi pobrala prva svetovna vojna, je
rel latinski napis in je bil ulit leta 1443.
Opis se je glasil: O sancte Jacobe, ora pro
bis, o rex gloriare veni cum in majestate
limini 1443.

O sv. Jakob, prosi za nas, o kralj slave,
da s mirom v veličanstvu Gospodovem
si.

Leta 1443 je torej cerkev že stala in je
idala k Črni kot podružnica, srednji zvon
bil tedaj gotovo veliki zvon. Leta 1790
postala kuracija in pozneje samostojna
nija.

Veliki zvon, ki je bil tudi žrtev I. svetov-
vojne, je bil ulit leta 1845. Ulil ga je zvo-
Tomaž Gollner iz Celovca. Tedaj je bil
Koprivni za župnika Janez Nepomuk Dol-
i, ki je bil pozneje župnik v Črni. Tu je
maja 1871 tudi umrl. Pokopan je na zu-
ji strani cerkvenega prezbiterja, o če-
priča nagrobna plošča.

Ob nakupu velikega zvona sta bila cer-
na ključarja Matija Lesjak in Anton
očnik.

Mali zvon je bil iz l. 1739 in ga je ulil
tija Zechenter v Celovcu.

Starost cerkve sv. Ane ni znana, a je naj-
e že iz leta 1300. Nove oltarje je dobila
a 1654. Leta 1912 so bili prenovljeni.

Andanes sta v tej cerkvi samo dva zvo-
ra.

Zanimivo je, da je sv. Ana nekdanj spada-
pod župnijo Šmihel pri Pliberku. Mrliče

Prinašali so nam vina, fig in cigarete,
smo morali več pesmi tudi ponavljati,
večkrat pa tisto »Trezinka, Trezinka
daj vstala«. Pevci so bili (se še prav do-
spominjam imen): Lojze Pozinek iz
r, Anton Grobelnik iz Petrovč, pa Šparl
Mesarič iz Slovenskih goric. Ako je še
eri pri življenju, ga lepo pozdravljam.
Ko sem pozneje moral še služiti v Osi-
u vojaški rok, nas je podporočnik Mi-
Sremčević prav rad poslušal in smo
rali zmeraj zapeti, ko smo se vračali v
arno. Pa tudi med vežbanjem je rad
prosto z zahtevo, »da se glasi pjesma
venačka«.

ko smo imeli praznik »Durdevo« v par-
pri jedi in obilni pijači, smo morali
i Slovenci večkrat zapeti.

ko smo se vračali v mesto, smo pa defi-
li pred divizijskim komandantom s pe-
jo

Regiment po cesti gre,
a moj publič zraven je,
a moj publič se izmed vseh spozna,
er lep pušelje ma ...»

ako smo v tujih krajih doživljali malo
novine — pri vsem domotožju, ki nas
navdajalo.

so od sv. Ane v Koprivni pokopavali v Več-
ni vasi, sedanji podružnici Šmihelske fare.
Nosili in vozili so jih dolgo pot čez Luže v
Večno vas uživati večni mir.

Župnija sv. Jakoba v Koprivni meji na
Črno, Luče in Solčavo ter na Železno Kap-
lo in Globasnico.

Koprivci so pred 80 leti spadali pod dve
politični občini: v Belo pri Železni Kapli in
v Črno, ter pod dve sodnji: del v Železno
Kaplo (20 km) in drugi del v Pliberk
(31 km). Pošto so imeli v Črni, dobri dve uri
in pol oddaljeni. Železniška postaja je bila
na Prevaljah — 30 km daleč. Župnija v Ko-
privni je segala od vrha Raduhe do vrha
Matjaževe Pece, to je dobrih 6 ur razdalje:
najbolj oddaljena farana sta imela drug do
drugega skoraj štiri ure pešačenja.

Župnija Koprivna je štela 1901. leta 412
oseb in sicer 190 žensk ter 222 moških.

Omenimo naj še Mežnarjevo kmetijo pri
sv. Jakobu, ki ima znamenito zgodovino.
Ta kmetija je bila nekoč lastnina ljubljans-
skega škofa in je spadala pod oskrbnitvo
Gornji Grad. Leta 1660 pa je bila tedanje-
mu cerkovniku izročena v dedno last pod

izrecnim pogojem, da opravlja vestno cer-
kovniško službo.

Kmetje so se pečali z živinorejo. Imajo
večje in manjše pašnike, na katerih so pasli
razen svoje živine še kakšnih 200 glav tuje.
Ker jim je primanjkovalo njiv, so si kmetje
pomagali tako, da so napravili po planinah
takoimenovane novne, in sicer vsako leto
nove. Spomladi so posekali drevje in drugo
grmovje, ga zravnali po tleh ter čakali do
jeseni, da je sonce vse dobro presušilo. Po-
tem so to hosto požgali, in sicer od zgoraj
navzdol, da bi ne izbruhnil požar na meji
te novne. Ko so zažigali od zgoraj navzdol,
ni bilo velikega ognja, ker je bilo zadaj že
vse požgano. Nato so to požgano novno pre-
kopali z motikami. Za to delo so naprosili
sosome in bližnje ljudi ter jim vrnili pri
enakem delu. To delo je bilo težko in uma-
zano. Ko je bila novna prekopana, so pose-
jali ozimno rž. Na novnah so pridelali zelo
obilen pridelek rži. Večkrat so posekali kar
cel predel bolj slabega smrekovega gozda.
Manjše drevje so posekali, večje in debe-
lejše smreke so oklestili. Če so kje po paš-
nikih gola debela štrlela v nebo, je bilo zna-
menje, da so tudi pred leti žgali novne.

Fužinarjeva
mladinska ekipa
druga na državnem
prvenstvu

Čepijo —
Dimitar Vočko
(1963),
Miran Kos (1964),
Rodič Tomaž (1962),
Drago Kos (1961),
stojijo —
Meta Levar (1962),
Polona Levar (1962),
Maja Rodič (1963),
Meta Kolmančič
(1963)

Bralec se bo čudil, zakaj so kmetje žgali les, ko bi ga lahko drago prodali, saj je gozd dandanes vendar najdražji zaklad vsakega skrbnega kmečkega gospodarja. Toda v Koprivni je imel les za kmeta zelo nizko ceno, kajti preden je kmet ali lesni trgovec spravil les iz Koprivne v Črno in iz Črne na Prevalje na železniško postajo, ta je z naloženim vozom šest do osem ur daleč (30 do 40 km), ga je veljalo prevažanje lesa več, kakor je bil les vreden, ker je imel pač bolj nizko ceno. V prejšnjem stoletju (okoli leta 1830—1900) so lesni trgovci les v Koprivni plačevali kar počez po dve kroni za deblo.

Ker so bile na kmetijah številne družine, njiv so imeli malo, kraji so gorati in bregoviti, so bili kmetje primorani, da so žgali novne.

To se je v Koprivni in Bistri ohranilo do druge svetovne vojne.

Sejali so ob koncu aprila in majnika, poželi so žito šele septembra in oktobra. Ko so jeseni poželi žito, zemlje niso več prekopalvali. Novne je zarastla trava in tako so imeli kmetje nove pašnike. Kmet pa si je poiskal drug zaraščen kraj, kajti gozdnih površin je bilo dovolj in jeseni so delali druge novne.

Ko so v jeseni Koprivci spravljali in nosili žito s planin in novin, tedaj so slovesno obhajali svoj domači krušni praznik, ki so ga imenovali nosačija.

Število prebivalstva se je manjšalo leto za letom. Od leta 1900 do 1914 se je izselilo ali izumrlo 20 družin, to je okoli 100 ljudi. Nekaj kmetov si je kupilo bolj zložne kmetije v ravnini, nekaj se jih je izselilo, nekaj pa prišlo na nič, ali po domače »spufalo«.

Največ moških je šlo v Črno, pa tudi v Nemčijo in Ameriko v rudnike. Bajtarji in najemniki kmečkih koč so bili večinoma drvarji. Če ni bilo dela v domačih hribih, so šli na Sedmograško ali v Romunijo, odkoder so se okoli božiča vračali s prihranki. Zelo slaba navada med kmeti je bila, da je tisti, ki ni maral ali ni mogel več kmetovati na svojem hribovitem posestvu, kmetijo na tihem in brez vrednosti prodal, tako da

je ni mogel kupiti njegov sosed ali drugi trdno stoječi gospodar, ampak jo je dobil in kupil grof Thurn.

Ljudje so bili verni in narodno zelo zavedni. Radi so hodili na božja pota, k sv. Križu pri Belih vodah in k Božjemu grobu pri Pliberku. Lepo so skrbeli tudi za lepoto farne cerkve pri sv. Jakobu in za podružnico sv. Ane.

Prebivalstvo ni bilo bogato. V potu svojega obraza so si rezali črni kruh iz trde zemlje. Samo kakim osmim kmetom so migali srebrni tolarji pod palcem.

Ljudje v Koprivni so živeli trezno. Domačinov pijancev tu ni bilo. Rod v tem kraju je bil krepak in močan, ljudje so doživeli visoko starost. Ljudstvo je bilo značajno, kar je obljubilo, to je držalo in tudi storilo.

V koprivskih gozdovih je bilo skoraj več divjih lovcev kot divjačine. Zato se ti je lahko pripetilo, da si v gozdu namesto divjega zajca srečal divjega lovca — »raubšica«. To je bilo čisto umevno, kajti svoj lov je imelo le osem kmetov, puško si pa lahko našel skoraj pri vsaki hiši.

Koprivci niso bili zapravljeni, a zelo radi veselili. Prepevanje slovenskih narodnih pesmi jim je bila vsakdanja potreba. Ples jih je grozno mikal, a so se premagovali. Takole trikrat v letu pa so plesali, da se je »pod znucal«.

Jesenski dnevi v Koprivni so nekaj čudovitega. Sonce na jasnem nebu tako vabljivo sije po hribih, a dolina je pokrita z belim prtom — z meglo. Zimi v Koprivni zelo ugaja. Ko pride in se ustavi, se kar ne more več ločiti od vrlih Koprivcev.

V slovo jim večkrat še o binkošti celo Koprivno ogrne z belo odejo. Poletje v Koprivni je zelo kratko in ne posebno gorko, zato je kraj zelo priporočljiv in ugoden za ljudi, ki so bolni na živcih. Čist planinski zrak, zdrava pitna voda, neka skrivnostna tišina in sveti mir vladajo po teh prelepih krajih.

Češnje dozori šele konec avgusta in jih uživajo do srede septembra. Ravno tako se

v tem času dobe tudi rdeče jagode. Hru in jabolka tu ne dozori, ker je pač premrzlo. Rastejo pa lepe planinske rože čuda, saj je kraj s svojim bujnim cvetenjem in zelenjem lep planinski raj. Najbolj slana cvetka je »arnika«, ki je posebno štovana kot dobro domače zdravilo za celjenje ran. Po planinah raste pljučnjak »grumpi«, ki ga prodajajo v lekarni. Isebenno veliko je v koprivskih gozdovih rovnice (črnic), iz katerih kuhajo žganje ničevce. Včasih so ga prodajali v Plibi. V Koprivni raste tudi »natek« (brusnica). Koprivci so ga pridno nabirali in prodali pliberški gospodi.

Takšno je bilo življenje v Koprivni pred dobrimi osemdesetimi leti.

Dandanes je pa marsikaj drugače. Vsake kmetije je avtocesta, povsod jim stoji in poganja stroje elektrika. Precej kmetij ima traktorje in pločevinaste konjice, da jim ni treba pešati v Črno. Imajo autobusno zvezo s Črno ter več telefonov in priključkov. Nekaj kilometrov ceste je asfaltirane. V dolini stoji nova šola.

Vse to so dobili Koprivci po osvoboditvi v svobodni Jugoslaviji.

(Vir: Koledar Mohorjeve družbe 1914)

Ajnžik

LOVSKI DOM NA TOLSTEM VRHU

Za lov nisem bil še nikoli navdušen. Vrsta športa me niti malo ne pritegne. Radi te moje zadržanosti do lova mnogi še posebno lovci, menijo, da sem proti lovom, kar pa ni res. Vsaka moja pripomba na lov ima le značaj kibicarije, jo pa več ljudi vzame za resno. Moje mnenje je tako da morajo med lovci in kmeti, ki so zaradi divjačine najbolj prizadeti, vladati pri odnosi! Nov zakon o lovu je namreč prisel med drugim več pravice tudi kmetom, če se ga bomo držali, tako lovci kot kmetje, bodo odnosi vzdržnejši kot so bili v preteklosti. K dobrim odnosom nikakor prispeva nabiranje točk z repi naših domačih živali — na to velja opozoriti pri vsem mlajše člane lovskih družin!! Ni psi in mačke, ki jih ne redimo za lukarjenje, ne morejo vedeti za strogo določeno mero, do katere se lahko brez škode gibljejo v naravi je prostora za vse.

Avgusta lani so slovesno odprli novo moderno urejen lovski dom na Tolstem vrhu. Pričakoval sem, da bo o tem kaj pisanega v zadnji številki Fužinarja. Vendar sem bil razočaran, ker se tega nihče spomnil, čeprav so bili na otvoritvi tako taki, ki še kdaj primejo za pero.

Zamujenega ne nameravam nadomestiti — kot sem že omenil mi o lovu beseda ne teče rada; napisal bi pa rad s tem v zvezi nekaj drugega.

Lovska družina Strojna je z veliko zadevnostjo postavila nov, velik in sodoben urejen dom, ki menda prekaša vse druge postojanke v naši regiji.

Najprej moramo sanirati jezero

Dom stoji na opuščeni Kuplenovi freti. Zadnjem gospodarju, starem Kuplenu, ožem že pisal. Glej drugo številko prvega letnika! Možeja, ki je bil res zanimiva poljiva, se še živo spominjam.

Na tej freti, ki je prišla v roke nekega tanzanega lesnega trgovca, si je lovčaka družina Strojna najprej iz podrtega leva postavila lovsko kočo. Na istem mehanu stoji zdaj novi dom. Kako je uspelo njemcem zbrati toliko denarja, to me ne zanima. Meni se zdi bolj pomebno, da stoji snov v našem — doslej turistično tako mado — razgibanem — kraju.

Možnosti za rekreacijo ali izletniški turizem so tudi tukaj. Imamo dobro cestno povezavo, pokrajina pa je, če le znamo ceniti domače reči, tudi lepa. Kar dva vrha — sočaka imamo: Štekneči in Šteharski, les okoli in okoli: v njem je med drugo divjčino tudi divji petelin ruševca, in rdeče črnice rastejo tod, ki so po okusu najboljši, za to so že pred vojno vedeli številni ljubitelji. V našem kraju se je nekoč akumulovalo veliko črničevca, ki je zdaj že redka, zato pa tako draga pijača. Temu se čuditi, kajti že surovina, ki je potrebna za liter črničevca, je vredna štirideset stalin jurjev. Črnice imajo zdaj zlate parklje! res, da bi bili oderuhi tisti, ki tako prodajajo to nadvse hvaljeno pijačo. Koliko olj enostavno je oddati črnice na najbližji skupni postaji, tam nabiralca že čaka denar. Tudi z zamudno kuho se ni treba bajtiti.

Poleg lepega razgleda imamo tukaj še kar isto naseljene kmetije, ki bi lahko bile osilci kmečkega turizma. Treba je samo nekoga, da jih vzdrami in uvede v dejavnost, ki je priznana kot dodatna kmetijska dejavnost.

Na treh opuščenih gruntih imamo skupni pašnik. Tudi o tem bi kazalo kdaj kaj napisati — če bo uspeh, seveda — če bo pa tišolomija, bo o tem pisal kdo drug. Za zdaj imamo toliko, da bi bila čreda mlade goveje črčvine na paši prav gotovo zanimiva, morata vsaj toliko, kot so bili svoj čas osli in zarule na jadranski obali.

Zanimiva je tudi Šteknijska, ki komaj četrta, da se je kdo usmili in jo reši popolnega turopada. Veliko, napol dotrajano cimprovno priča, da je bila tukaj trdna kmetijska. Tu v bila nekoč letna rezidenca lastnika orteknije, suškega gospoda, Kurta Alberta Črneč. Les je zdaj pod gozdno upravo pradije, polje upravlja pašna skupnost Tolni vrh, cimprovje pa čaka na nekoga, da obnovi. Govorilo se je že, da si bo tukaj uredil rekreacijski center sindikat rajonskih železarjev. Zakaj ni prišlo do tega, mi ni znano. Vsekakor je škoda. Morala bo v to ugriznila kakšna druga organizacija. Pogoji so dobri. Razgled je lep, pojestvo ima cestno vezavo z dolino, ni daleč od centra, vendar je zrak čist. Les je čisto pred nosom, torej sonca in sence dovolj.

Pred kratkim so predrli cesto do Šteharskega in s tem se je tudi motoriziranim turistom odprla lepa razgledna točka, ki je bila doslej nekako odmaknjena in zato bolj redno obiskana. Spomladi bo cesta speljana o Trotovega križa; tako bo povezano letno področje do državne meje.

Vsa leta, odkar je mimo nas speljana cesta, opažam, da je na njej najbolj gost

promet na vigred in jeseni. Tako je najbrž zato, ker je na tej — sončni — strani bolj toplo in suho kakor v nižinah Podgore in Podkrajja, kjer so ceste še zasnežene, zaledenele ali blatne.

Prostora za oddih delovnih ljudi je dosti. Treba je krajanje vzdramiti in jih pritegniti in stvar bo stekla.

Ta problem sem načel zato, ker se čuje kritika, ki je vedno bolj glasna, namreč, da ne razvijamo turistično vseh krajev v

občini, nekaterim da »zbulamo« vse, druge pa zanemarjamo. Takšna kritika morda ni čisto brez osnove, tako hudo pa menda spet ni.

Za naš kraj so naredili prve korake lovci družine Strojna, zato se jim v imenu krajanov s temi vrsticami lepo zahvaljujem!

O lovu, lovskemu domu in drugem, pa naj spregovori kdo drug!

Tihotapljenje tobaka v Javorje in Koprivno

Pred več kot stoletjem, ko se je prodaja tobaka poddržavila »monopolizirala«, so naši bratje Hrvati spravili marsikateri »cent« tobaka po Savinjski dolini v Koprivno in Javorje. Pravili so jim »tobakarji kontrabantarji«. Nosili so ga v velikih balah zvitega v močnih vrečah. Po stranskih cestah po Savinjski dolini do Solčave, od tod so jo mahnili čez zgornje Sleme v Koprivno, v Bistvo, Ludranski vrh in Javorje, v same bolj samotne kraje, daleč od večjih središč. Našli so dovolj odjemalcev med tamkajšnjimi moškimi, ki so že »smodili« — kadili tobak. Pripovedujejo, da so bili zelo veliki, močni ljudje tisti Hrvati. Imeli so debele gorjače, spodaj okovane z ostro okroglo železno ploščo, pod katero je tičalo dolgo ostasto bodalo, železni »špic«. Tem gorjačam so pravili »štekljača«.

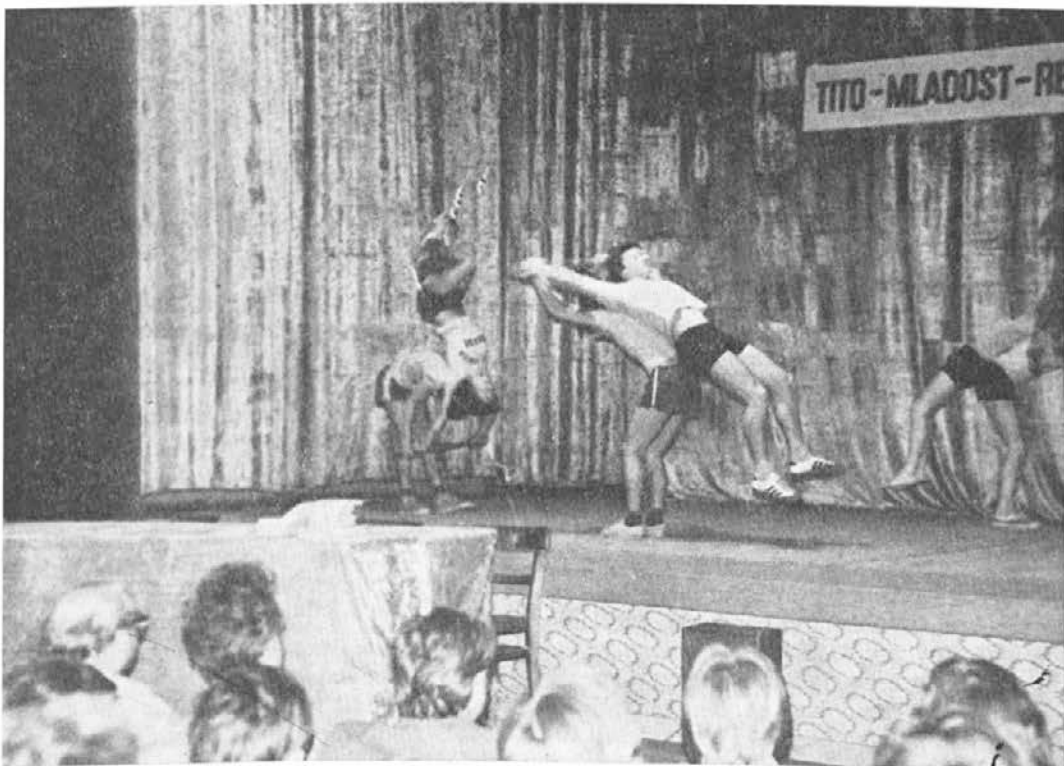
Naši tobakarji »šmudlarji« so imeli svoja tajna skrivališča in shrambe za tobak. Kot shramba jim je posebno dobro služila zijavka v skali tik Mežnarjevega korita pri Jakobu v Koprivni. Bila je popolnoma zaraščena in dobro prikrita. Prišli so tudi v Javorje, navadno v jesenskem času. Nekje v Belih vodah so imeli skrivališča za svoj to-

bak. A ta svoja skrivališča so menda menjavali, tako da so ljudje le domnevali, kje bi bila. Tobak so prodajali zelo poceni; bil je polovico cenejši od državnega, ker pač ni bil obdavčen. Državni tobak se je prodajal le v gostilnah. V tistih časih še ni bilo trafik.

V gostilnah je bila navadno v steno vzdana majhna omara, ki se je zaklepala. V tej omari so imeli gostilničarji tobak za prodajo. Po kmečkih domačijah so pa v te vzdane omare shranjevali razne listine in dokumente ter denar.

Se dandanes lahko vidimo v ta »večji hiši« take vzdane omare. Kdor je lahko, si je od teh »kontrabantarjev« kupil tobaka za več let in ga potem skrbno skrnil, da ga »aufseherji«, neke vrste financarji niso mogli iztakniti. Gorje tistemu, pri katerem bi našli »črni tobak«. Takoj bi ga odgnali v Pliberk »ričet jest«.

V tistih časih so na kmetijah moški kadili tobak le v pipicah, »čedra« imenovanih. Za vsakdanjo uporabo so si ga narezali in shranili v suhih svinjskih mehurjih, te so zatakneli za pas pri hlačah. Vžigalnikov niso poznali, šibice so bile redke in drage.

Na akademiji v Titovem domu

Prižgali so si pipice tako, da so nosili s seboj majhen kresilni kamen in suho gobo. Kresali so kamen in držali zraven gobo; ko se je goba začela žariti, so lahko prižgali tobak. Bilo je torej zelo zamudno delo. So pa najbrže bolj poredko kadili.

Čedre so bile lepo oblikovane ter okrašene z umetnimi biseri. Prodal jih je starejši možakar s Kranjskega. Izdelovali so jih v Gorjušah v Bohinju.

Oče se je še spominjal enega teh »šmudlarjev« tobaka. Bilo je menda okoli 1890. leta. Potem pa v Javorje ni bilo več teh »kontrabantarjev«.

Nekdaj so kadili cigarete le bolj uradniki in trgovski pomočniki, gostilničarji in ostali črnjanski »purgarji« pa cigare »viržinke«.

Bogati kmetje, ki so kadili doma »čedro«, so kadili le cigare, kadar so prišli ob nedeljah v Črno. Po pripovedovanju starejših ljudi je znano, da so si fužinarji na Preva-

ljah v veseli družbi prižgali cigare s papirnatim denarjem.

Prvi »šmudlar« na Slovenskem pa je bil menda Martin Krpan, on je tovoril sol iz Trsta na Notranjsko. V tedanjih časih je bila morska sol ulita v kolobarje, podobne majhnim mlinskim kamnom. Zato se je lahko zlagal cesarju Janezu, ko ga je srečal s kočijo in ga vprašal, kaj tovari v vrečah na suhi kobilici, mu je pa odgovoril: »Veličanstvo, mlinske kamne«. To srečanje nam lepo opisuje naš pisatelj Fran Levstik v knjigi »Martin Krpan«.

Danes pa že redki kadijo tobak v čedrah, tudi ne vidiš pri nobenem več svinjskega mehurja, napolnjenega s tobakom in zatak-njenega za pas. Tem mehurjem so pravili »tobak pajtl«.

Dandanes vsi stari in mladi vlečejo in kadijo le cigarete. Na nekdanje »kontrabantarje« tobaka pa je ostal le spomin pri starih očancih.

Po pripovedovanju zapisal Ivan Modrej.

Franc Zabel

ŠTEFAN ZABEL — MAROLTVOV OČE

V soboto, 10. decembra 1977, so Maroltovi oče na Brdinjah praznovali med svojimi otroki z družinami, prijatelji in sosedi visok življenjski jubilej — 80 letnico rojstva.

DRAGI MAROLTVOV OČE!

Praznovali smo vaš 80. rojstni dan. Preživeli ste 80 let življenja, bogatega po delu, trpljenju in drugih življenjskih preizkušnjah. Tak dan je vredno praznovati in proslaviti.

Rodili ste se 9. decembra 1897. leta kot četrti otrok revnim staršem, ki so posedovali le majhno bajto z nekaj zemlje, ki vam je nudila zelo skromno življenje. Ker doma ni bilo dovolj kruha za vse, so vas starši že v rani mladosti dali za pastirja k bližnjim kmetom. Odveč je govoriti, kako se počuti otrok, ki mora od ljubelega doma, ko je najbolj potreben materine ljubezni. Ko vam je bilo sedem let ste izgubili očeta, čez dve leti pa še mamo.

Ko ste malo dorasli ste šli za hlapca in pri kmetu Predneku ste našli svoj drugi dom do vpoklica v vojsko v 1. svetovni vojni. Po vojni ste se pridružili borcem za osvoboditev slovenske Koroške. Ko ste se vrnili iz vojske, ste šli v službo h Gnamužu v Šentjan za konjarja, kjer so vas zelo cenili kot pridnega in vestnega delavca.

Že mladi pa ste začeli spoznavati, da ne morete vse življenje služiti drugim ljudem in da si bo treba ustvariti svoj dom in svojo družino. Po ovinkih ste izvedeli, da je na sončnih Brdinjah primerna nevesta za vas, ki bo posedovala grunt, ki pa je precej v breg postavljen. Odločili ste se in šli v svate. Ker sta bila drug drugemu všeč, sta se novembra 1921. leta poročila in prišli ste na Maroltov grunt. Dobili ste nad vse dobro in pridno ženo Tilko, oskrbovati pa ste morali še tri člane družine. Da si izboljšate življenjski položaj, ste nekaj časa delali tudi v železarni na Ravnah ter dokupili nekaj zemlje na Kravogračem.

Maroltov oče

V tem času se vam je povečala družina. Rodilo se vam je pet hčerk, medtem ko je edini sin takoj po rojstvu umrl. Nekaj let ste srečno živeli s svojo družino, čeprav je bilo v letih hude gospodarske krize za vse težko. Vendar vam je bilo življenje ob pogledu na doraščajoče hčerke zadovoljno, kljub trdemu delu na gruntu, ki je ves v bregu, saj so pri delu pridno pomagale hčerke ter dobra žena in mati Tilka.

Leta 1939 ste imeli hudo nesrečo pri vožnji lesa v dolino. V klancu pri Černjaku vam je odpovedala zavora pri vozu, zaradi česar ste prišli pod voz in si močno poškodovali roko v ramenu, zaradi česar imate posledice še danes. V času vašega zdravljenja smo vam pomagali sosedski fantje pri

domačih delih, kolikor smo si mogli v času od doma. Posebno radi smo pomagali zato, ker so bila pri hiši prijazna in postna dekleta. Seveda smo malo tudi pšali, kolikor nam je hotela katera ver. Mislim, da se niste preveč hudovali, če včasih ušpičili tudi kakšno norost. Tudi tisti pregovor — Ko mačke ni pri hiši, imajo miši.

Posebno smo se veselili v jeseni, ko bila steljeraja, ker pri vas je bilo vedno veselo vzdušje. Radi smo pomagali tudi »mašinarju« žita, še rajši pa smo tla slamo, posebno še, če je katera od de pomagala pri tem mehkejšem poslu.

Pri vaši hiši je bila v navadi prava kmetička gostoljubnost. Kdor je prišel k vam bil postrežen s kruhom in moštom, če je prišel v času južine ali večerje, si bil vedno povabljen k mizi. Pri vas je bila navadno pripravljena tudi žlica za goste, prav so bili v stari Jugoslaviji zelo tisti časi za kmeta, nista z ženo nikoli odročili, če so vas prosili za krstnega ali birmotnega otroka. H krstu ste nesli 20 otrok, pri birmoti pa ste bili boter devetim. V imenu vseh ste jim bili boter, vam ob vaši 80-letnici izrekam pristržno zahvalo.

Ko pa je prišla druga svetovna vojna z njo okupacija, ste pomagali borcem za osvoboditev, kolikor ste mogli. V vašem gozdu je bil tudi bunker brdinskih teritorialnih delavcev, članov OF. Zato imate priznan status kmeta borca.

Po vojni so se začeli za vas žalostni dogodki. Najteže za vas je bilo izguba otrok, ko vas je veliko zgodaj — 1948. leta — zapustila slovenska žena in ljubeča mati. Tri mladoletne hčerke so ostale brez materine ljubezni, ki so najbolj potrebovale.

Z nenadno izgubo žene je nastala v vašem življenju velika vrzel, grunt pa je bil brez gospodinje. Dve hčerki sta bili poročeni. Hiša in grunt sta nujno potrebovali gospodinjo, vi pa ženo. Ker pa zaradi vaše dostne neizkušenosti nobena od hčerk ni hotela in tudi ni mogla prevzeti gospodarskih poslov, ste se sporazumeli, da se poročite. Za gospodinjo ste pripeljali Kotnikovo Micko iz Zgornjega Razboja.

Dekleta so odraščala, prihajali so ženci. Vse ste prijazno sprejeli, dekleta pa ste imeli brale tiste, ki niso odnehali in so z vašo pomočjo zmagali v njihovih srcih.

Čeravno vam je bilo težko, ko so hčerke v tako rosnih letih odletele iz vašega gnezda, ste jih vedno razumeli in rekli: »Če se imata rada, se pa vzemeta«. In tako je tudi bilo. Ostali ste sami z Micko in vnukom Ivanom, ki je bil pri vas lu vaša desna roka. Pričeli ste razmišljati o gradnji nove hiše.

Veliko truda in šparanja je bilo potrebno, pa tudi pomoči družinskih članov, da ste lahko pričeli z gradnjo nove hiše. Gradnja so se posebno izkazali vsi vaši mojmstom Rudijem na čelu, pa tudi Ivan, ki ni štedil svoje moči in znanja pri gradnji.

Ko ste se pa odločili, da zaradi vaše izčrpanosti odidete v zaslužen pokoj, ste izročili grunt najstarejšemu vnuku Ivanu, ki ste mu bili drugi oče in deda in je pri vas in vaše žene tudi največ pripomogel napredku Maroltove domačije. Lahko ste ponosni in veseli, ko vidite razcvet

inžnik

ŽRTVAM VELIKE NESREČE V SPOMIN

O Biderši hiši, ki je zaradi svoje lepe izgledne točke pod Brinjevo goro znana širom javnosti, se je prve dni novembra čulo govorilo po vsej Sloveniji. Novica o veliki nesreči se je bliskovito širila od ust do ust; objavili so jo tudi naši časopisi. Preda, preveč grozna je bila novica, da bi mogel vsakdo na prvo besedo verjeti. Jorda pa le ni res, ali, rešili jih bodo v bližini, vsaj enega, če že ne vseh... Tako mnogi tolažili drug drugega in samega sebe, vsi pa smo zaman čakali na razveseljujočo novico.

Kristl Breznik — omahnil je sredi dela

Biderša hiša se je zavila v veliko žalost, kršne ljudje v našem kraju ne pomnijo, vsaj v mirnem času ne. Doživeli smo že, se so bile na grozovit način uničene cele pezušine ali vasi; toda to je bila vojna — če moremo s to največjo človeško neumnostjo v vseh časih zgodovine sploh opravičeno.

Veliki poslovski hiši so postavili dvojno hišo, hišo pa napolnili z rožami in zelenjavo.

vega grunta in spoznavate, da ste grunt počili v prave delavne roke, ki ga pridno delujejo, saj ga je z izgradnjo gospodarstva poslopja ob pomoči svoje žene Štefke ravil do zavidljive ravni.

Zdaj tudi vi, dragi oče, dedi, pradedi in oter ter prijatelj, živite z ženo Micko v miru in zadovoljstvu. Če ste v družbi, ste dno veseli in radi tudi zapojete. Posebno m je pri srcu tista narodna »Ko psi zajejo«. Radi hodite tudi na izlete, kolikor m dopušča zdravje, saj vam bolezen zadnje čase ne prizanaša.

Dragi oče,

Višji otroci z družinami in mi vsi vam iz tega srca želimo še vrsto let zdravja, srečnega osebnega zadovoljstva med tistimi, ki vas imajo radi.

njem. Okoli par so se neprestano drenjali obiskovalci in ob pogledu na malo, belo oblečeno deklico, ki je spančkala zraven atinja, so se vsem kar usipale solze. Nihče se jih ni mogel ubraniti, prav tako tudi nobeden ni mogel najti primerne tolažilne besede za nesrečno, mlado vdovo. Morda se je še najbolj znašla triletna Kristina, ki je kar naprej ponavljala: »Mama, ne jokaj.« V svoji otroški nerazsodnosti pač ni mogla čutiti ali slutiti teže posledic, ki so tako nenadoma padle na domačijo. Toda bodimo si odkriti! Ali smo se tega zavedali mi, ki smo zmožni, oziroma bi vsaj morali znati razsodno misliti? Če je že moralo tako priti, zakaj ni bila zadosti ena žrtev, ali vsaj dve, ne pa še celo otrok prijatelja, ki je bil slučajno na obisku! Kako čudno, usodno naključje! Kako naj naša pamet razume, da more en sam nepremišljen korak narediti tako velik preobrat v družini, povzročiti toliko žalosti, postaviti na glavo vse načrte, zasekati rano, ki se nikoli ne more popolnoma zaceliti?! Vprašanja so kar po vrsti vstajala v nas, vrstila so se drugo za drugim, vendar odgovora ni vedel nihče. Vi smo bili nekako omočeni z najbližjo žlahto vred....

Rajni Bidrih je bil znan daleč naokoli, imel je namreč veliko stikov z ljudmi. Od levega brega Meže do državne meje je ni bajte, hiše ali hleva, kjer ne bi bil vzidan pesek iz njegovega peskoloma. Njegov pesek je tudi podlaga za večino gozdnokamijskih cest, tudi gramoziramo največ z njim. Velike količine peska je prodal po minimalni ceni, denar pa vlagal v kmetijo. Da bi imel reden mesečni zaslužek — pri Bidrihu namreč nimajo lesa — se je zaposlil, vendar zaradi tega ni zanemaril grunta. Nasprotno. Vsak prigarani in prišparani dinar sta z ženo vložila v cimpovje in v kmetijsko mehanizacijo. V kratkem času sta postavila enonadstropno hišo in sodoben hlev. Postopoma sta preusmerjala kmetijo v organizirano kmetijsko proizvodnjo. Pri izbiri zakonske družice je imel srečno roko in kazalo je, da je vse v najlepšem redu, toda....

»Če bi Kristl vzel s seboj v silos lestev,« ali »da ni vsaj malo počakal, ko je odprl silos; če bi... zakaj ni!« Tako zdaj modrujemo in sklepamo. Seveda, mi smo zdaj lahko kunštni, ko vemo za strašne posledice. Lahko ugibamo in presojujemo, ker imamo čas. Kristl ni imel; njegova misel in želja je bila, samo hitro opraviti eno delo, da bi se potem mogel lotiti drugega. Lahko trdimo, da je Kristl žrtev velike zagnanosti v delo.

Sredi dela je omahnil. Trenutna nepremišljenost, velika zagnanost v delo in — Kristl se je vsemu umaknil, v trenutku je bil rešen vsega dela in skrbi, vse to pa je padlo na rame njegove, z delom že itak preobložene žene.

Ob tej veliki delovni nesreči se kar sama od sebe vsiljuje misel na velik, boleč problem, ki ga že dolgo čutimo.

Razvoj in napredek sta tudi na kmetih tako hitra, da ju kratkoma ne dohajamo. Mehanizacija in sodobni prijemi so tudi v

kmetijstvu nujno potrebni, saj to nam lajša delo in dviga dohodek; vendar, kot vsaka, ima tudi ta stvar poleg dobrih tudi svojo slabo, zelo žalostno stran.

Kmetje vsaj v veliki večini nismo študirali kemije, ne poznamo niti najbolj osnovnih kemičnih formul, pa vendar imamo toliko opravka z različnimi kemičnimi sredstvi, s toliko strupi, delamo s traktorji in drugimi poljedelskimi stroji na strmih, nemogočih terenih in se vključujemo z njimi tudi v cestni promet. Marsikje ima to hude posledice. Na račun razvoja in napredka plačujemo kmetje velik, prevelik krvni davek. Po vsej Sloveniji so številne kmetije, ki so dobro urejene, preusmerjene, opremljene z vso sodobno kmetijsko mehanizacijo, a so takorekoč čez noč ostale brez gospodarja, mlade vdove, nedorasli otroci pa brez očeta! Drži, da so tudi v drugih poklicih nesreče — žal jih nikjer ne manjka — vendar jih je na kmetih veliko preveč.

Petreček Kvasnik in Brigita Praznik — nerazdružljiva prijateljčka — tudi v smrti

Ob tem bolečem problemu se je treba zamisliti in ukrepati.

Kmetijska zadruga Prevalje vsaj vsako drugo zimo organizira in financira strokovna predavanja, med katerimi je vsakokrat eno o varnosti pri strojih. Na teh predavanjih je vsakokrat komaj zadovoljivo število poslušalcev, čeprav so namenoma organizirana v zimskih mesecih.

Ali že res vse znamo? Tudi v drugih poklicih, kjer morajo imeti ustrezno izobrazbo, bodisi poklicno, srednjo, višjo ali celo univerzitetno, se morajo še kar naprej učiti in izpopolnjevati.

Vsaka nesreča naj nam bo tudi v opozorilo, da ni zadnja!

Na vernih duš dan, ko še množično obiskujemo grobove, sem bil nenavadno zgo-

Ajnzlik

JOŽEFA DOBROVNIK - LEŠNIKOVA MATI

Tudi človek, ki sicer živi zelo skromno in se nikjer ne uveljavlja, more imeti veliko zaslug za svoj dom, družino in za družbo. Med takšnimi je bila rajna Lešnikova mati, zato ne sme oditi neopazno.

Kot mlado dekle se je od Merkača na Stražišču priženila k Lešniku na Tolstem vrhu. Bila je dvakrat vdova, zato je morala dolga leta sama držati vajeti: bila je gospodar, gospodinja, hlapec in dekla. V času najhujše svetovne gospodarske krize je sama skrbela za grunt in za kup otrok. Pri tej hiši je preživela dve svetovni vojni; prva je bila huda, veliko huje jo je prizadela druga.

Jasno in odločno je namreč pokazala svojo narodno zavest in se zanjo žrtvovala; bila je ena izmed prvih aktivistk na našem koncu. Njenega dela in udejstvovanja v NOV niso ustavile sovražnikove grožnje, niti zapori ali mučenje. Vzdržala je.

Tudi potem, ko se je po tridesetih letih odselila od Lešnika, njene dela vajene roke niso počivale. Najprej se je zaposlila pri kmetijski zadrugi Tolsti vrh, pozneje pa pri komunali na Ravnah. Vmes je še pridno hodila pomagat na kmete.

Zadnja leta svoje visoke starosti je preživela v bloku na Čečovju. Ta zadnja postaja v njenem življenju je bila zanjo najlepša. Ne zato, ker ji ni bilo treba več toliko garati — saj brez dela tudi tu ni bila — ampak zato, ker je lahko v miru živela pri svoji hčeri in so tudi vsi drugi njeni otroci tako lepo skrbeli zanjo. Prav gotovo je bilo to za njo veliko zadoščenje, kajti prepričala se je lahko, da vse njene žrtve, ki jih je imela z otroki, le niso bile zaman, da so obrodile sad, ki ga je lahko v svoji visoki starosti uživala.

Ko se poslavljamo od Lešnikove matere, je prav, da se tega primera še posebej spomnimo.

Preužitkarstvo je bilo nekdanj velika, boleča rana, ki ni nikoli prav zacelila. Socialno skrbstvo za ostarele kmečke ljudi v preteklosti ni bilo urejeno. Koliko preprirov,

daj pri Barbari. Še danes ne vem, kaj me je prišlo; obhodil sem celo pokopališče. Čisto sistematično, po vsaki poti, od groba do groba. Ko sem bil s tem obhodom pri kraju, se mi je vrinila misel, ki se je nisem mogel ubraniti: »Kdo bo zdaj prvi prišel sem?« še isti dan, točno deset ur pozneje, sem že zvedel, kdo je prvi. Kdo bi mi mogel dopovedati, da bo to moj kolega, ki je prav takrat še bil zdrav na delu samo nekaj sto korakov od mene?

Kako hitra in kratka je pot k Barbari!

nesporazumov, pravedanja, tudi fizičnega obračunavanja je že rodilo to neurejeno socialno skrbstvo?!

Čeprav še ne v celoti, pa je vendar zakon o obveznem starostnem zavarovanju kmetov to boleče vprašanje le nekako rešil. Res da je pokojnina, ki jo prejema ostareli kmečki človek, minimalna, toda nekaj je. Odpadla je namreč tista popolna odvisnost od naslednika kmetije, preužitkarji pa imajo zavest, da imajo 'svoj' denar. Lahko rečemo, da se je ta nekdanj boleči problem precej omilil.

Jožefa Dobrovnik — Lešnikova mati

Istočasno pa je nastal nov, prav tako boleč problem. Če lahko imamo kmečko preužitkarstvo že za preteklost, pa moremo zdaj govoriti o 'modernih' preužitkarjih.

V naši socialistični družbeni ureditvi je za vse ostarele in osamljene ljudi lepo poskrbljeno. V ta namen žrtvuje družba velike vsote denarja. Po vsej Sloveniji imamo številne domove, v katerih mnogi ostareli in zapuščeni najdejo svoj drugi, topel dom in kjer imajo tudi vso oskrbo. Naj nikogar ne moti dom onemoglih v Dravogradu! Tam razmere zaradi dotrajane hiše res niso za nikogar vabljive, vendar so pred kratkim začeli graditi nov dom v Črnečah, ki bo zadostoval za celo koroško regijo. Upajmo, da bodo v tem domu razmere take, da bodo varovanci našli v njem res svoj drugi dom in takšno postrežbo, kakršno si vsak ostareli in osamljen človek želi.

Domovi počitka so res odlična rešitev: nikomur se ni treba več potikati od hiše do hiše, prosjačiti, ne trpeti mraza ali rediti uši!

Pa vendar kljub temu preživljajo nekateri v teh domovih prav bridke ure. Boli jih, ker so jih zavrgli lastni otroci, čeprav imajo vse materialne pogoje, da bi lahko z njimi živeli pod isto streho in za isto mizo.

Nimam namena na nikogar kazati prstom, rad bi le omenil ta žalostni pojav. Imamo primere (v slovenskem merilu) bro situiranih družin, ki imajo vse, kar sodobna družina želi in si lahko privo samo nekaj nimajo: namreč ljubezniv vsaj usmiljenja do lastnih staršev in zato, ker so pač sitni ali ker se ne zn obnašati v modernem stanovanju, daj oskrbo tujim ljudem. Ne zavedajo se, da po božjih in posvetnih postavah za ro starše dolžni skrbeti! Svojo dolžnost dijo čisto uradno: priskrbijo jim mesto domu, plačujejo oskrbnino in jih še tu tam mimogrede obiščejo. Prepričani so, so s tem svojo dolžnost izpolnili, ne zavejo pa se, da so roke lastnega otroka, pa tudi bolj okorne, za njih neprimerno vredne kot nega strežnega osebja, pa čet jo opravljajo še tako strokovno.

Če se lahko pohvalimo, da v naši družni ureditvi nekdanje boleče kmečko preužitkarstvo ni več problem ali je z malo malno pokojnino vsaj omiljeno, se pa drugi strani poraja 'moderno' preužitkarstvo, na katerega ne moremo biti ponosni.

Morda mi bo kdo očital, da ob smrti koga ni primerno o tem razpravljati, a slin pa, da je to za Lešnikovo mater spomin.

Svojem rajne gre javna pohvala; to menito dejanje je lahko komu za zgled morda komu celo v — opomin!

Lešnikova mati, ti pa v miru počivaj!

DOPISUJTE V KOROŠKI FUŽINAR

Slike za to številko so prispevali: Ugovšek, R. Vončina, Broman, Robar, K. Prušnik, Rotar, Krevh, fotoar uredništva, Jelen, Ajnzlik, fotokrožek G nazije, Mihelač, Wlodyga, Pikalo, fotokrožek ŠC.

Izdaja odbor za informiranje in kulturno dejav Zelezarne Ravne. Ureja uredniški odbor: dipl. Jože Borštnar, prof. Silva Breznik, inž. Joško Marjan Kolar, Frančiška Korošec, Jože Sater, inž. Mitja Sipek, inž. Stefan Vovk, Milan Zafar. Lektor: Marija Potočnik. Odgovorni urednik: Sater. Telefon 86 031, interni 497. Tiska CGP borski tisk, Maribor. Glasilo je po 7. točki prvega odstavka 36. člena kona o obdavčenju proizvodov in storitev v pr tu (Ur. list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata informacije SRS, št. 421/72) prosto plačila prometa davka.